

KOLEDAŘ

OBRAMBNE DRUŽBE

SV. CIRILA

IN METODA

V LJUBLJANI

1936

*Pri nakupu različnega
oblačilnega blaga*

se blagovolite poslužiti
veletrgovine

A. E. Skaberné
Ljubljana

JUBILEJNI KOLEDAR

OBRAMBNE DRUŽBE
SV. CIRILA IN METODA
V LJUBLJANI

1936

UREDIL: A. B.

CENA 20 DIN

V L J U B L J A N I 1 9 3 5

NATISNILA »NARODNA TISKARNA« V LJUBLJANI
(NJEN PREDSTAVNIK FRAN JEZERŠEK)

LIBRARY
KOLLEKTOR

Zs. obozno 4
Universitätssbibliothek

Yancy Sokean
4 VI 4

030024116

T. © 33.564 c

Rodoslov

našega kraljevskega doma

Sve za krst častni
i slobodu zlatnu!
Geslo dinastije.

Njegovo Veličanstvo kralj *Peter II.*, rojen dne 6. IX. 1923.

Kraljev oče: Nj. Veličanstvo *Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj*, rojen na Cetinju dne 17. XII. (4. XII.) 1888 † 9. X. 1934, poročen 8. VI. 1922 z

Njenim Veličanstvom *Marijo*, princeso rumunsko, rojeno dne 9. I. 1899, kraljica-mati.

Kraljeva brata: kraljevič *Tomislav*, rojen 19. I. 1928, in kraljevič *Andrej*, rojen 28. VI. 1929.

Kraljev ded: Nj. Vel. kralj *Peter I. Veliki Osvoboditelj*, † 16. VIII. 1921, in kraljeva stara mati: kneginja *Zorka*, † 4. III. 1890.

Kraljev stric: Nj. kralj. Visočanstvo kraljevič *Gjorgje*, rojen na Cetinju dne 8. IX. 1887.

Kraljeva teta: Nj. Visočanstvo princesa *Jelena*, rojena na Reki, dne 4. IX. 1884, poročena v Petrogradu s knezom *Jovanom Kostantinovičem* dne 5. IX. 1911.

Bratranec kraljevega očeta: Nj. Visočanstvo knez *Pavle*, sin kneza *Arsenija*, rojen dne 27. IV. 1893., poročen z grško princeso *Olgo*, rojeno 29. V. 1903. Njuna sinova: knez *Aleksander* in knez *Nikolaj*.

Nj. Visočanstvo knez *Arsen*, brat Nj. Veličanstva kralja *Petra I. Velikega Osvoboditelja*, roj. 16. IV. 1859.

Kr. namestniška oblast.

1. Nj. kralj. Visočanstvo *Pavle Karadjordjevič*.

2. *Radenko Stankovič*, senator in prosvetni minister.

3. *Dr. Ivo Perovič*, ban savske banovine.

Namestniki: armijski general *Vojislav Tomić*, senatorja *Jovan Banjanin* in *dr. Zec*.

Kraljevina Južoslavija.

a) GRB:

Dvoglavi beli orel v poletu na rdečem ščitu; vrh obeh glav krona kraljevine; na prsih ima orel ščit, na katerem je bel križ na rdečem ščitu, 25 polj, ki so menjaje se rdeča in srebrna, in tri zlate šesterokrake zvezde nad belim polmesečem na modrem ščitu.

b) DRŽAVNE BARVE:

Modra bela rdeča.

Prestopno leto 1936

ima 366 dni in se začne s sredo in konča s četrtkom.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 20. marca ob 19. uri 58 minut.
Poletje se začne 21. junija ob 15. uri 22 minut.
Jesen se začne 23. septembra ob 6. uri 26 minut.
Zima se začne 22. decembra ob 1. uri 27 minut.

Godovinsko število.

Zlato število 18	Rimska številka 5
Epakta VI	Nedeljska črka ED
Solnčni krog 13	Letni vladar: Luna

Odpravljeni cerkveni prazniki.

1. Svečnica (2. II.), 2. Marijino oznanjenje (25. III.),
3. velikonočni ponedeljek, 4. binkoštni ponedeljek, 5. mali šmaren (8. IX.), 6. sv. Štefan (26. XII.).

Državni prazniki.

1. **Ciril in Metod**, slovanska apostola: dne 24. vel. travna.
2. **Vidov dan**: dne 28. rožnika v spomin junakov, padlih za vero in domovino.
3. **Petrov dan**: dne 6. kimavca (rojstni dan Njeg. Vel. kralja Petra II.).
4. **Zedinjenje Jugoslavije**: dne 1. grudna.

Znamenja luninih premen.

Mlaj ☽ Prvi krajec ☾ Ščip ☽ Zadnji krajec ☾

Mrki sonca in lune.

Letos bo mrknilo sonce dvakrat in luna dvakrat. Pri nas bo viden prvi sončni mrk in prvi mrk lune.

Dne 8. januarja bo popolni sončni mrk. Začetek ob 17. uri 28 minut, višek ob 19. uri 10 minut, konec ob 20. uri 51 minut. Viden bo v Evropi, Aziji, Afriki, Avstraliji in Polineziji, v vzhodnem delu Atlantskega in zapadnem delu Tihega oceana.

Dne 19. junija bo popolni sončni mrk. Začetek ob 3. uri 45 minut zjutraj, popolni mrk od 4:50 do 7:50, konec ob 8. uri 55 minut zjutraj. Viden bo v Evropi, v severovzhodni Afriki, v Aziji, na Sev. Lednem morju, v zapadnem delu Tihega oceana. Nadalje bo viden popolni mrk ob Bajkalskem jezeru. Pri nas bo viden od sončnega vzhoda do 6h.

Dne 4. julija bo delni mrk lune. Začetek ob 17. uri 27 minut, višek ob 18. uri 25 minut, konec ob 19. uri 24 minut. Viden bo na vzhodu Evrope, v Afriki, Avstraliji, Aziji razen na severu, na Indijskem oceanu, Južnem Lednem morju.

Dne 13. in 14. decembra bo obročasti sončni mrk. Začetek 13. decembra ob 21. uri 27 minut zvečer, višek od 22. uri 35 minut do 2. ure 21 minut, dne 14. decembra zjutraj, konec ob 3. uri 29 minut zjutraj. Viden na Sundskih otokih, južnih Filipinih, v Avstraliji in Polineziji.

Narod, ne pozabi na

6. september,

ki je posvečen bazovskim mučnikom,

10. oktober,

dan koroškega plebiscita, ko nam je ugrabil tujec zibelko Slovenstva — Korotan,

20. november,

dan rapalske pogodbe, po kateri smo izgubili Primorje: Goriško, Trst, Istro, del Dalmacije in del Kranjske — 600.000 Jugoslovenov,

20. september,

dan nedolžnih žrtev narodove probe.

PROSINEC – JANUAR

Srbsko: Janvar,
Hrvatsko: Siečanj,
Češko: Leden.

Luž.-srb.: Wulki rózšk.
Poljsko: Styczeń,
Rusko: Январь.

31 dni.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Sreda	Novo leto. Obr. Gosp. ☉	19 Sreda	Dec. 1935. M. Bon.	Dragovit
2 Četrtek	Makarij, opat	20 Četvrtak	Dan. Ignjat. Bog.	Zlatan
3 Petek	Genovefa, devica	21 Petak	Muč. Julijana	Slavimir
4 Sobota	Tit, škof	22 Subota	Vmuč. Anastasija	Dobromir
Sveta družina se vrne iz Egipta. (Mt 2, 19—23.)				
5 Nedelja	Ime Jezus.; Telesfor	23 Nedelja	M. K. (Tucin dan)	Grozdana
6 Ponedeljek	Sveti Trije kralji	24 Ponedeljak	M. Jevg. (Badnji dan)	Darin
7 Torek	Valentin, škof	25 Utorak	Rodž. Hristovo	Svetoslav
8 Sreda	Severin, opat ☽	26 Sreda	S. pr. Bogorod.	Bogoljub
9 Četrtek	Julijan, muč.; Peter	27 Četvrtak	Sv. Stevan arh.	Nikosava
10 Petek	Viljem, škof	28 Petak	Muč. u Nikodimiji	Dobroslav
11 Sobota	Higin, papež	29 Subota	14 hilj. d. vitlej.	Božidar
Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42—52.)				
12 Nedelja	1. po razgl.; Sv. druž.	30 Nedelja	Muč. Anisija	Bodigoj
13 Ponedeljek	Veronika Mil., devica	31 Ponedeljak	Prep. Melanija	Bogomir
14 Torek	Feliks	1 Utorak	Jan. 1936. Nova god.	Neda
15 Sreda	Maver, opat	2 Sreda	Silvestar ep. rim.	Radoslav
16 Četrtek	Marcél, papež ☾	3 Četvrtak	Malah i Gordije	Tmislava
17 Petek	Anton; Marijan	4 Petak	Jevstatije arh. srp.	Zvonimir
18 Sobota	Priska, devica	5 Subota	M. T. (Krstov dan)	Vera
O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan 2, 1—11.)				
19 Nedelja	2. po razgl.; Marij	6 Nedelja	Bogojavljenje	Hranimir
20 Ponedeljek	Fabijan in Sebastijan	7 Ponedeljak	Sab. Jov. Krst.	Živojin
21 Torek	Neža, devica	8 Utorak	Prep. Georgije	Janja
22 Sreda	Vincencij in Anastazij	9 Sreda	Muč. Polijevkt	Sviloj
23 Četrtek	Zaroka Marije Device	10 Četvrtak	Sv. Grigorije Nis.	Voljica
24 Petek	Timotej, škof ☼	11 Petak	Prep. Teodosije	Milislava
25 Sobota	Spreobrnjenje Pavla	12 Subota	Muč. Tatijana	Kosava
Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. (Mt 8, 1—13.)				
26 Nedelja	3. po razgl.; Polikarp	13 Nedelja	Muč. Jer. i Str.	Vsevlast
27 Ponedeljek	Janez Zlatousti	14 Ponedeljak	Sv. Sava I arh.	Dušana
28 Torek	Rogerij in tovariši	15 Utorak	Pavle Tivejski	Dragomil
29 Sreda	Francišek Saleški	16 Sreda	Č. ver. ap. Petra	Gorislava
30 Četrtek	Martina, dev., muč.	17 Četvrtak	Prep. Antonije Veliki	Desislav
31 Petek	Peter Nol., spozn. ☽	18 Petak	Sv. Atanasije V.	Divna

☽ 1. ob 16:15; lepo. — ☼ 8. ob 19:15; dež, snež. — ☾ 16. ob 20:41; dež, snež. — ☽ 24. ob 8:18; dež, snež. — ☽ 31. ob 0:36 mrzlo.
Sonce stopi v znamenje vodnarja dne 21. ob 6. uri 13 minut.

Dan je dolg od 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut. — Dan zraste za 1 uro in 1 min.

SVEČAN – FEBRUAR

Srbsko: Фебруар.
Hrvatsko: Veljača.
Češko: Unor.

29 dni.

Luž.-srb.: Maly rózĳk.
Poljsko: Luty.
Rusko: Фебраль.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Sobota	Ignacij, mučenec	19 Subota	Prep. Makarije	Budmil
Jezus med viharjem v ladjici spi. (Mt 8, 23—27.)				
2 Nedelja	Svečnica	20 Nedelja	Veliki Jeftimije	Ljubomira
3 Ponedeljek	Blaž, škof	21 Ponedeljak	Pr. M. Ispoved.	Bojmir
4 Torek	Andrej K., škof	22 Utorak	Apostol Timotej	Daroslav
5 Sreda	Agata, devica	23 Sreda	Kliment. i Agat.	Jagoda
6 Četrtek	Doroteja, mučenica	24 Četvrtak	Ksenija Rim.	Žalimir
7 Petek	Romuald, opat	25 Petak	Sv. Gr. Bogoslov	Malina
8 Sobota	Ivan Mat., spozn.	26 Subota	Prep. Ksenofont	Zvezdodrag
O delavcih v vinogradu. (Mt 20, 1—16.)				
9 Nedelja	1. predpostna nedelja	27 Nedelja	Pr. m. sv. Jov. Zl.	Blagoslava
10 Ponedeljek	Sholastika, devica	28 Ponedeljak	Pr. Jefrem Sirim	Vojmil
11 Torek	Lurška Mati božja	29 Utorak	Pr. m. sv. Ig. Bog.	Dobrana
12 Sreda	Obletn. kron. Pija XI	30 Sreda	Sv. tri Jerarha	Zvonimir
13 Četrtek	Katarina R., devica	31 Četvrtak	Kir i Jovan	Vrativoj
14 Petek	Valentin, mučenec	1 Petak	Feb. M. Trifon	Cvetna
15 Sobota	Faustin, mučenec	2 Subota	Sretenije	Ljuboslava
Prilika o sejavcu in semenu. (Lk 8, 4—15.)				
16 Nedelja	2. predpostna nedelja	3 Nedelja	Sim. Bogoprimac	Sirahomir
17 Ponedeljek	Frančišek Kle	4 Ponedeljak	Pr. Isidor	Vesela
18 Torek	Simeon, škof, muč.	5 Utorak	Mučenica Agatija	Dobrana
19 Sreda	Konrad, puščavnik	6 Sreda	Pr. Buk. ep. smir.	Bratomil
20 Četrtek	Sadot in tovariši	7 Četvrtak	Prep. Partenije	Drago
21 Petek	Feliks (Srečko), škof	8 Petak	Sv. Sava II ar. sr.	Miloslav
22 Sobota	Sv. Petra stol	9 Subota	Muč. Nikifor	Gojslav
Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31—43.)				
23 Nedelja	3. predpostna nedelja	10 Nedelja	Muč. Haralampije	Čudomil
24 Ponedeljek	Prestopni dan; Modest	11 Ponedeljak	Sv. Džordže Kratov.	Divka
25 Torek	Pust. Matija	12 Utorak	Sv. Mel. ep. ang.	Bludomir
26 Sreda	Pepelnica	13 Sreda	Simeon Mirotoč.	Nikna
27 Četrtek	Matilda, devica	14 Četvrtak	Pr. Aksentije	Inoslav
28 Petek	Gabriel; Baldomir	15 Petak	Ap. Onisim	Sodka
29 Sobota	Roman, opat	16 Subota	Muč. Pamf. (T. S.)	Nedaš

☉ 7. ob 12:19; sneg, dež. — ☽ 15. ob 16:45; lepo. — ☽ 22. ob 19:42; dež. sneg. — ☽ 29. ob 10:28; mrzlo, veter.

Sonce stopi v znamenje rib dne 19. ob 20. uri 34 minut.

Dan je dolg od 9 ur 28 minut do 10 ur 58 minut. — Dan zraste za 1 uro in 30 minut.

BELEŽKE

Št. zbirke	Ime	Prezime	Rojstni dan	Rojstno mesto	Št. zbirke	Ime	Prezime	Rojstni dan	Rojstno mesto
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

Jugoslavija se je rodila iz potokov prelite krvi jugoslovenskega naroda, zato veruj v obstoj in edinstvo kraljevine Jugoslavije!

S U Š E C - M A R E C

Srbsko: МаРТ.
Hrvatsko: Ožujak.
Češko: Březen.

31 dni.

Luž.-srb.: Nalětnik.
Poljsko: Marzec.
Rusko: Мартъ.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1—11.)				
1	Nedelja 1. postna; Albin	17	Nedelja V. muč. Teod. Tir.	Mojmir
2	Ponedeljek Simplicij, papež	18	Ponedeljak Lav ep. (M. pok.)	Belin
3	Torek Kunigunda, cesarica	19	Utorak Ap. Arhip	Milana
4	Sreda Kvatre. Kazimir	20	Sreda Lav. ep. katanski	Mislav
5	Četrtek Janez Jožef od Križa	21	Četvrtak Pr. Timotej	Sladoje
6	Petek Kvatre. Felicita	22	Petak N. m. m. u Jevgeniji	Danica
7	Sobota Kvatre. Tomaž Akv.	23	Subota Sv. muč. Polikarp	Zvezda
Jezus se na gori izpremeni. (Mt 17, 1—9.)				
8	Nedelja 2. postna; Julijan ☉	24	Nedelja I i II n. g. sv. J. Kr.	Jelen
9	Ponedeljek Frančiška Rim.	25	Ponedeljak Taras, ep. (V. pok.)	Bodin
10	Torek 40 mučencev; Makarij	26	Utorak Porfir. (Poč. p.)	Danimir
11	Sreda Sofronij, škof	27	Sreda Pr. Prok.	Stana
12	Četrtek Gregorij Veliki, papež	28	Četvrtak Prepod. Vasilije	Radoja
13	Petek Teodora, mučenica	29	Petak Pr. Kasijan Rim.	Božana
14	Sobota Matilda, kraljica	1	Subota Mart. Pr. Jevdok.	Svetovid
Jezus izžene hudiča. (Lk 11, 14—28.)				
15	Nedelja 3. postna; Klemen	2	Nedelja Sv. muč. Teodot	Desimir
16	Ponedeljek Hilarij in Tacijan ☉	3	Ponedeljak Muč. Jevtropije	Velislav
17	Torek Jedert, devica	4	Utorak Prepod. Gerasim	Ljubislava
18	Sreda Ciril Jer., cerkveni uč.	5	Sreda Muč. Konon	Budimir
19	Četrtek Jožef, ženin M. Dev.	6	Četvrtak 42 muč. u Amorigi	Slavoljub
20	Petek Aleksandra, mučenica	7	Petak Sv. muč. Vasilije	Zlata
21	Sobota Benedikt, opat	8	Subota Prep. Teofilakt	Vlada
Jezus nasiti pet tisoč mož. (Jan 6, 1—15.)				
22	Nedelja 4. sredpostna	9	Nedelja 40 muč. (Mladenci)	Tuga
23	Ponedeljek Pelagija, mučenica ☉	10	Ponedeljak Mu. Kodrat	Slavo
24	Torek Gabriel, nadangel	11	Utorak Sofron. patr.	Dražislav
25	Sreda Oznanjenje Mar. Dev.	12	Sreda Prep. Teofan Isp.	Jaroslav
26	Četrtek Emanuel, mučenec	13	Četvrtak Prep. m. sv. Nik.	Predrag
27	Petek Janez Dam., cerkv. uč.	14	Petak Prep. Venedikt	Srdan
28	Sobota Janez Kapistran	15	Subota Muč. Agapije	Stanimir
Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8, 46—59.)				
29	Nedelja 5. postna, tiha ned. ☾	16	Nedelja Muč. Savin i Papa	Uma
30	Ponedeljek Janez Klimak, opat	17	Ponedeljak Mr. Aleks. č. Bož.	Branivoj
31	Torek Benjamin, mučenec	18	Utorak Kirilo Jerusal.	Pribislav

☉ 8. ob 6:13; dež. sneg. — ☽ 16. ob 9:35; dež. sneg. — ☼ 21. ob 5:13; sneg. vihar. — ☾ 29. ob 22:23; lepo.

Sonce stopi v znamenje ovna dne 20. ob 19. uri 28 minut.

Dan je dolg od 11 ur 2 minuti do 12 ur 48 minut. — Dan zraste za 1 uro in 46 minut.

BELEŽKE

Številka	Ime	Prejeto	Opombe
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

MALI TRAVEN – APRIL

Srbsko: Април.
Hrvatsko: Travanj.
Češko: Duben.

Luž.-srb.: Jutrownik.
Poljsko: Kwiecień.
Rusko: Апрель.

30 dni.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Sreda	Hugo, škof	19 Sreda	Muč. Hriz. i Dar.	Mutimir
2 Četrtek	Frančišek Pavlanski	20 Četvrtak	Jovan i Sergije	Gojmir
3 Petek	Marija 7 žalosti	21 Petak	Pr. Jakov Ispov.	Žarko
4 Sobota	Izidor Sev. c. uč.	22 Subota	Vasil. Ankar. (L. s.)	Dušica
Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mt 21, 1—9.)				
5 Nedelja	6. postna, cvetna n.	23 Nedelja	Cveti	Dabiživ
6 Ponedeljek	Sikst I., papež ☿	24 Ponedeljak	Prepod. Zaharije	Čudna
7 Torek	Herman Jožef, sp.	25 Utorak	Blagovesti	Radivoj
8 Sreda	Albert, škof, muč.	26 Sreda	Sabor arh. Gavriila	Viljenica
9 Četrtek	Vel. četrtek, Marija	27 Četvrtak	Prep. Matrona	Ljuban
10 Petek	Vel. petek, Mehtilda	28 Petak	Veliki Petak	Srčanica
11 Sobota	Vel. sobota, Lev Vel.	29 Subota	Prepodob. Marko	Rada
Jezus vstane od mrtvih. (Mk 16, 1—7.)				
12 Nedelja	Velika noč. Vstaj. G.	30 Nedelja	Vas. Hristovo	Sava
13 Ponedeljek	Velikonočni poned.	31 Ponedeljak	Vaskr. ponedeljak	Zdegoj
14 Torek	Justin, m. ☾	1 Utorak	April. Vaskr. utorak	Jelača
15 Sreda	Helena, kraljica	2 Sreda	Pr. Tit čudotvor.	Gestirad
16 Četrtek	Benedikt	3 Četvrtak	Pr. Nik. Ispoved.	Božislava
17 Petek	Rudolf, muč.	4 Petak	Pr. Josif i Georg.	Vitigoj
18 Sobota	Antia, muč.	5 Subota	Muč. T. i Agat.	Gradislava
Jezus se prikaže ob zaprtih durih. (Jan 20, 19—31.)				
19 Nedelja	1. povelikon., bela ned.	6 Nedelja	Jeftihije patr.	Tihorad
20 Ponedeljek	Neža, devica	7 Ponedeljak	Pr. Georgije	Dragislav
21 Torek	Simeon, škof ☉	8 Utorak	Ilarijon	Dragomira
22 Sreda	Soter in Gaj	9 Sreda	Muč. Jevpsihije	Ljutomer
23 Četrtek	Vojteh (Adalbert)	10 Četvrtak	Mučen. Terentije	Dobrica
24 Petek	Jurij, mučenec	11 Petak	Sv. muč. Antipa	Jurislav
25 Sobota	Marko, evangelist	12 Subota	Vasilije Ispoved.	Tugomir
Jezus dobri pastir. (Jan 10, 11—16.)				
26 Nedelja	2. povelikon. nedelja	13 Nedelja	Sv. muč. Artemon.	Sekana
27 Ponedeljek	Peter Kan.	14 Ponedeljak	Martin Ispod.	Raduna
28 Torek	Pavel od Križa ☽	15 Utorak	Apost. Aristorh	Slavica
29 Sreda	Peter, mučenec	16 Sreda	Muč. Agat. i Hijon	Tankoslava
30 Četrtek	Katarina, devica	17 Četvrtak	Prepod. Simeon	Samorad

☿ 6. ob 23:46; lepo. — ☾ 14. ob 22:21; lepo — ☉ 21. ob 13:32; veliko dežja. — ☽ 28. ob 12:16; veliko dežja.

Sonce stopi v znamenje bika dne 20. ob 7. uri 31 minut.

Dan je dolg od 12 ur 51 minut do 14 ur 28 minut — Dan zraste za 1 uro in 37 minut.

VELIKI TRAVEN – MAJ

Srbsko: Maj.
Hrvatsko: Svibanj.
Češko: Květen.

Luž.-srb.: Róžovnik.
Poljsko: Maj.
Rusko: Ма́й.

31 dni.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena	
1	Petek	Filip in Jakob			
2	Sobota	Atanazij, cerkv. uč.			
Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16—22.)					
3	Nedelja	3. povel. Aleksander	20 Nedelja	Pr. Teodor Trihim	Solnčarica
4	Ponedeljek	Cvetko (Florijan)	21 Ponedeljak	Sv. muč. Januarije	Valhun
5	Torek	Irenej, škof	22 Utorak	Pr. T. Sik. Pob. p.	Desirad
6	Sreda	Janez Evangelist	23 Sreda	Džurdžev dan	Zdemir
7	Četrtek	Stanislav, škof, muč.	24 Četvrtak	Muč. Sava Strat.	Prisnoslav
8	Petek	Prikazanje Mihaela	25 Petak	Sv. muč. Vasilije	Budislav
9	Sobota	Gregorij, učenik	26 Subota	Ap. i jev. Marko	Prvinica
Jezus obeta učencem svetega Duha. (Jan 16, 5—14.)					
10	Nedelja	4. povel. Frančišek	27 Nedelja	Spalj. m. sv. Save	Dvorna
11	Ponedeljek	Frančišek Hier.	28 Ponedeljak	Jason i Sosipator	Ljerka
12	Torek	Pankracij in tovariši	29 Utorak	Sv. Vas. Ostroški	Stojmir
13	Sreda	Servacij, škof	30 Sreda	Ap. Jakob	Jasna
14	Četrtek	Bonifacij, mučenec	1 Četvrtak	Maj. Pr. Jeremija	Svetolik
15	Petek	Izidor, kmet	2 Petak	Atanasije Veliki	Jaromira
16	Sobota	Janez Nepomuk	3 Subota	Muč. Tim. i Mavra	Mladena
Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23—30.)					
17	Nedelja	5. povel., križeva	4 Nedelja	Prepod. Pelagija	Dušoje
18	Ponedeljek	Erik, kralj	5 Ponedeljak	Muč. Irina	Mladica
19	Torek	Peter Celestin	6 Utorak	Pravedni Jov.	Vitoslava
20	Sreda	Bernardin Sien., sp.	7 Sreda	Muč. Akakije	Milodar
21	Četrtek	Vnebohod Kristusov	8 Četvrtak	Spasov dan	Jelina
22	Petek	Emil (Milan)	9 Petak	Pr. m. sv. Nikole	Boža
23	Sobota	Janez Krstnik, spozn.	10 Subota	Ap. Simon Zilot	Milorad
O pričevanju svetega Duha. (Jan 15, 26—16, 4.)					
24	Nedelja	6. povel. Marija Dev.	11 Nedelja	Čirilo i Metodije	Cveta
25	Ponedeljek	Gregorij, papež	12 Ponedeljak	Jepif. Kiparski	Zdestan
26	Torek	Filip Neri	13 Utorak	Muč. Klikerija	Dragica
27	Sreda	Beda Čast., c. učenik	14 Sreda	Mučenik Isidor	Volkašin
28	Četrtek	Avguštin, škof	15 Četvrtak	Prepod. Pakolije	Jaromir
29	Petek	Marija Magdalena	16 Petak	Prepod. Teodor	Dana
30	Sobota	Ivana Orleanska	17 Subota	Ap. Andronik	Milica
Jezus govori o sv. Duhu in ljubezni. (Jan 14, 23—31.)					
31	Nedelja	Binkošti	18 Nedelja	Duhovi	Bojslav

Ⓜ 6. ob 16:01; lepo. — ☾ 14. ob 7:12; spremenljivo. — ☉ 20. o. 21:34; dež. — ☽ 28. ob 3:46 mrzlo dež.
Sonce stopi v znamenje dvojčkov dne 21. ob 7. uri 8 minut.
Dan je dolg od 14 ur 31 minut do 15 ur 46 minut. — Dan zraste za 1 uro in 15 minut.

BELEŽKE

Tujca spoštuj in bodi proti njemu vljuden. Hlapčevsko se ne vedi, ker vzbuja to v tujčevih očeh posmeh in je v sramoto vsemu narodu

ROŽNIK - JUNIJ

Srbsko: Јуну.
Hrvatsko: Lipanj.
Češko: Červen.

30 dni.

Luž.-srb: Smažnik.
Poljsko: Czerwiec.
Rusko: Июнь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Ponedeljek	Binkoštni poned.	19 Ponedeljak	Duh. ponedeljak	Radovan
2 Torek	Marcelin, mučenec	20 Utorak	Duh. utorak	Velimir
3 Sreda	Kvatre. Klotilda kr.	21 Sreda	Car Konst. i Jelena	Radoslava
4 Četrtek	Frančišek Kar.	22 Četvrtak	Sv. Jovan Vlad.	Dika
5 Petek	Kvatre. Bonifacij, ☉	23 Petak	Pr. Mih. Ispoved.	Dobromil
6 Sobota	Kvatre. Norbert, šk.	24 Subota	Pr. Simeon na g.	Miljutin
Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18—20.)				
7 Nedelja	1. pob. Sv. Trojica	25 Nedelja	III n. g. sv. Jov. Kr.	Bogomil
8 Ponedeljek	Medard, škof	26 Ponedeljak	Ap. Karpo i Georg.	Svetin
9 Torek	Primož, mučenec	27 Utorak	Sv. m. Terapont	Dostana
10 Sreda	Margareta, kraljica	28 Sreda	Prep. Nikita	Rusmir
11 Četrtek	Telovo. Barnaba	29 Četvrtak	Prep. Teodosija	Hrvoje
12 Petek	Janez F., spozn. ☾	30 Petak	Prepod. Isakije	Zorica
13 Sobota	Anton Padovanski	31 Subota	Ap. Jermije	Zlatana
Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16—24.)				
14 Nedelja	2. pob. Bazilij, uč.	1 Nedelja	Juni. M. Justin	Bislav
15 Ponedeljek	Vid in tovariši	2 Ponedeljak	Sv. Nikifor Isp.	Dragomir
16 Torek	Jošt, opat	3 Utorak	Muč. Lukijan	Tratomir
17 Sreda	Adolf, škof	4 Sreda	Mitrofan p. car.	Bodin
18 Četrtek	Marko in Marc., muč.	5 Četvrtak	Petar Koriški	Bogdan
19 Petek	Srce Jezusovo	6 Petak	Pr. Vis. Čudotvor.	Milava
20 Sobota	Silverij, papež	7 Subota	Sv. muč. Teodot	Nenadej
Prilika o izgubljeni ovci in denarju. (Lk 15, 1—10.)				
21 Nedelja	3. pob. Alojzij	9 Nedelja	Sv. muč. Teodor	Miloš
22 Ponedeljek	Ahacij, mučenec	9 Ponedeljak	Kirilo Aleksand.	Gostimir
23 Torek	Agripina, dev., muč.	10 Utorak	Sv. muč. Timotej	Višeslav
24 Sreda	Kres. Janez Krstnik	11 Sreda	Ap. Vart. i Var.	Janislav
25 Četrtek	Viljem, opat	12 Četvrtak	Prep. Onufrije	Grlica
26 Petek	Janez in Pavel, muč. ☾	13 Petak	Muč. Akilina	Hrana
27 Sobota	Hema, vdova	14 Subota	Prorok Jelisej	Ladislav
Čudežni ribji lov. (Lk 5, 1—11.)				
28 Nedelja	4. pob. Vidov dan	15 Nedelja	Vidov dan	Zorana
29 Ponedeljek	Peter in Pavel	16 Ponedeljak	Sv. Tih. Čudotv.	Peroslav
30 Torek	Spomin sv. Pavla	17 Utorak	Manuel i Savel	Predislav

☉ 5 ob 6:22; spremenljivo. — ☽ 12. ob 13:05; ve'iko dežja; — ☽ 19. ob 6:14; spremenljivo. — ☽ 26. ob 20:23; lepo.

☽ 26. ob 20:23; lepo. Sence stopi v znamenje raka dne 21. ob 15. uri 22 minut.

Dan je dolg od 15 ur 48 min. do 16 ur 3 min. — Dan zraste do 21. za 19 min. in se skrči do 30. za 4 minute.

BELEŽKE

MALI SRPAN – JULIJ

Srbsko: Јулиј.
Hrvatsko: Srpanj.
Češko: Červenec.

31 dni.

Luž.-srb.: Prazhnik.
Poljsko: Lipiec.
Rusko: Июль.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Sreda	Rešnja kri. Teobald	18 Sreda	Muč. Leontije	Bogoslav
2 Četrtek	Obisk. Marije Dev.	19 Četvrtak	Ap. Juda br. Gosp.	Dragonama
3 Petek	Leon II., papež	20 Petak	Sv. muč. Metodije	Nada
4 Sobota	Urh, škof; Berta, d. ☉	21 Subota	Mučenik Julijan	Belizar
O grehu v misli in besedi. (Mt 5, 20—24.)				
5 Nedelja	5. pob. Ciril in Metod	22 Nedelja	Sv. muč. Jevsemije	Dobruška
6 Ponedeljek	Izaija, prerok	23 Ponedeljak	Muč. Agripina	Domogoj
7 Torek	Vilibald, škof	24 Utorak	Ivanj dan	Negoda
8 Sreda	Evgenij III., papež	25 Sreda	Prep. Fevronija	Milolika
9 Četrtek	Nikolaj in tovariši	26 Četvrtak	Prepod. David	Hvalimir
10 Petek	Amalija, devica	27 Petak	Prepod. Sampson	Ljubica
11 Sobota	Pij I., papež ☾	28 Subota	Pr. m. Kira i Jov.	Medo
Jezus nasiti štiri tisoč mož. (Mk 8, 1—9.)				
12 Nedelja	6. pob. Janez G.	29 Nedelja	Petrov dan	Draguška
13 Ponedeljek	Anaklet, papež	30 Ponedeljak	Sabor Apostola	Dragan
14 Torek	Bonaventura, škof	1 Utorak	Jul. Vrač. K. i D.	Svobodin
15 Sreda	Henrik I., kralj	2 Sreda	Pol. halj. Bogor.	Vladimir
16 Četrtek	Dev. Mar. Karmelska	3 Četvrtak	Mučenik Jakint	Bogdan
17 Petek	Marcelina, devica	4 Petak	Andrija Kritski	Držislav
18 Sobota	Friderik, mučenec ☉	5 Subota	Atanas. Atonski	Miroslav
O lažnjivih prerokih. (Mt 7, 15—21.)				
19 Nedelja	7. pob. Vincencij P.	6 Nedelja	Pr. Sisoje Veliki	Radoš
20 Ponedeljek	Marjeta, devica	7 Ponedeljak	Prepodob. Toma	Česlav
21 Torek	Angelina	8 Utorak	Vel. muč. Prokopije	Zora
22 Sreda	Marija Magdalena	9 Sreda	Sv. muč. Pankratije	Pribina
23 Četrtek	Apolinarij, škof, m.	10 Četvrtak	45 muč. u Nikopolju	Brana
24 Petek	Kunigunda, devica	11 Petak	Muč. Jeftimija	Ratimir
25 Sobota	Jakob, apostol	12 Subota	Muč. Prok. i Ilar.	Boljedrag
O krivičnem hišniku. (Lk 16, 1—9.)				
26 Nedelja	8. pob. Ana ☾	13 Nedelja	Sabor arh. Gavr.	Jana
27 Ponedeljek	Rudolf in tovariši	14 Ponedeljak	Ap. Akila	Dušan
28 Torek	Viktor, papež	15 Utorak	Muč. Kir. i Jul.	Svetomir
29 Sreda	Marta, devica	16 Sreda	Sv. muč. Atinogen	Dobriča
30 Četrtek	Abdon in Senen	17 Četvrtak	Ognjena Marija	Vitodrag
31 Petek	Ignacij, spozn.	18 Petak	Mučenik Jakint	Jelenica

☉ 4. ob 18:34; lepo. — ☾ 11. ob 17:28; lepo. — ☉ 18. ob 16:19; lepo. — ☽ 26. ob 13:36, dež.

Sonce stopi v znamenje leva dne 23. ob 2. uri 18 minut.

Dan je dolg od 16 ur 3 minut do 15 ur 5 minut. Dan se skrči za 58 minut. Pasji dnevi.

BELEŽKE

VEL. SRPAN – AVGUST

Srbsko: Avgust.
Hrvatsko: Kolovoz.
Češko: Srpen.

31 dni.

Luž.-srb.: Žnjeńc.
Poljsko: Sierpień.
Rusko: Августъ.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1	Sobota Vezi sv. Petra, ap. Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41—47.)	19	Subota Prepod Makrina	Dedomir
2	Nedelja 9. pob.; Porciunkula	20	Nedelja Prorok Ilija	Bojan
3	Ponedeljek Najdenje štefana, ☿	21	Ponedeljak Prepod. Simson	Mirača
4	Torek Dominik	22	Utorak Marija Magdalena	Ljubačica
5	Sreda Mar. Dev. Snežnica	23	Sreda Muč. Trofim	Pređobra
6	Četrtek Gospodovo sprem.	24	Četvrtak V. muč. Hristina	Vlastica
7	Petek Kajetan	25	Petak Uspenije sv. Ane	Vidojka
8	Sobota Cirijak, Larg in Sm.	26	Subota Jer. Par. (Trn. P.)	Godeslav
Prilika o farizeju in cestinarju. (Lk 18, 9—14.)				
9	Nedelja 10. pobink. nedelja ☾	27	Nedelja Vmč. Pantelejmon	Našemir
10	Ponedeljek Lavro, muč.	28	Ponedeljak St. Prohor i Nik.	Jurica
11	Torek Tiburcij, muč.	29	Utorak Muč. Kalinik	Eolemir
12	Sreda Klara, devica	30	Sreda M. Angelina (d. s.)	Dobrogost
13	Četrtek Janez B.	31	Četvrtak Jevd. (Pok. Gosp.)	Davola
14	Petek Evzebij, spozn.	1	Petak Avg. (Poč. p.)	Dobrina
15	Sobota Vnebovzetje Mar. D.	2	Subota Pr. m. arh. Štefana	Budinja
Jezus ozdravi gluhtonemega. (Mk 7, 31—37.)				
16	Nedelja 11. pob. nedelja; Rok	3	Nedelja Prep. Isakije	Nemira
17	Ponedeljek Hiacint, spozn. ☉	4	Ponedeljak 7 dece v Efesu	Radigoj
18	Torek Helena, ces.	5	Utorak Muč. Jevsigenije	Branislava
19	Sreda Ludovik Tol., šk.	6	Sreda Preobraž. Gosp.	Ljudevit
20	Četrtek Bernard, opat	7	Četvrtak Muč. Dometije	Zarka
21	Petek Ivana Fr. šantalska	8	Petak Jemilijan Ispov.	Mirjana
22	Sobota Timotej; Hipolit	9	Subota Ap. Matija	Ostrivoj
Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23—37.)				
23	Nedelja 12. pob.; Srce Mar.	10	Nedelja Muč. Jevrentije	Bogovoljka
24	Ponedeljek Jernej, ap.; Ptolomej	11	Ponedeljak Muč. Jevplo	Borivoj
25	Torek Ludovik; Patricija ☽	12	Utorak Muč. Fot. i Anik.	Dragorad
26	Sreda Cefirin; Bernard	13	Sreda Maksim Ispoved.	Perunika
27	Četrtek Jožef Kal., sp.	14	Četvrtak Prorok Mihej	Zlatko
28	Petek Avguštin; Hermes	15	Petak Velika Gospojina	Milogaj
29	Sobota Obglavljenje Iv. Krst.	16	Subota Joakim Saran.	Želided
Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11—19.)				
30	Nedelja 13. pobink. nedelja	17	Nedelja Muč. Miron	Milka
31	Ponedeljek Rajko; Pavlin, šk.	18	Ponedeljak Muč. Flor i Lovro	Mildrag

☿ 3. ob 4:47; dež. — ☽ 9. ob 21:59; lepo. — ☉ 17. ob 4:21; dež. — ♀ 25. ob 6:49; spremenljivo.
Sonce stopi v znamenje device dne 23. ob 9. uri 11 minut.

Dan je dolg od 15 ur 2 minuti do 13 ur 28 minut. Dan se skrči za 1 uro in 34 minut.

BELEŽKE

KIMAVEC – SEPTEMBER

Srbsko: Септембар.
Hrvatsko: Rujan.
Češko: Září.

30 dni.

Luž.-srb.: Požnjeńc.
Poljsko: Wrzesień.
Rusko: Сентябрь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Torek	Egidij; Verena ☿	19 Utorak	Andr. Strat.	Mladin
2 Sreda	Štefan, kralj	20 Sreda	Prorok Samuilo	Miljeva
3 Četrtek	Doroteja, devica	21 Četvrtak	Apostol Tadej	Lepa
4 Petek	Rozalija, devica	22 Petak	Mučenik Agatonik	Nedamisel
5 Sobota	Laurenrij, škof	23 Subota	Muč. Lup.	Nedeljka
O božji previdnosti. (Mt 6, 24—33.)				
6 Nedelja	14. pob.; R. Nj. Vel.	24 Nedelja	Rodžend. Kr. Petra II	Radonica
7 Ponedeljek	Marko in tov.	25 Ponedeljak	Ap. Vart. i Tit.	Mrena
8 Torek	Rojstvo Marije Dev. C	26 Utorak	Muč. Andr. i Nat.	Gostinja
9 Sreda	Peter; Serafina	27 Sreda	Prep. Pimen	Vsemir
10 Četrtek	Nikolaj Tol., spozn.	28 Četvrtak	Prep. Mojsije	Rakita
11 Petek	Prot in Hiacint, m.	29 Petak	Usek. gl. Jov. Krst.	Slaven
12 Sobota	Ime Marijino	30 Subota	Sab. srp. pr.	Večedrag
Jezus obudi mladeniča. (Lk 7, 11—16.)				
13 Nedelja	15. pob.; Francišek K.	31 Nedelja	Pol. poj. Bogor.	Zremil
14 Ponedeljek	Povišanje sv. križa	1 Ponedeljak	Sept. Pr. Simeon	Znanoslav
15 Torek	Marija 7 žal. ☿	2 Utorak	Muč. Mamant	Svegoj
16 Sreda	Kvatre.	3 Sreda	Janikije I patr. srp.	Sodimir
17 Četrtek	Lambert, škof	4 Četvrtak	Vav. i pror. Mojsije	Prvan
18 Petek	Kvatre. Jožef K.	5 Petak	Prorok Zah.	Sokolica
19 Sobota	Kvatre. Januarj, šk.	6 Subota	Muč. Jevdoksije	Vitodrag
Jezus ozdravi vodeničnega. (Lk 14, 1—11.)				
20 Nedelja	16. pob.; Evstahij	7 Nedelja	Muč. Sozontije	Morana
21 Ponedeljek	Matej, apostol in ev.	8 Ponedeljak	Mala Gospodža	Blagoslav
22 Torek	Tomaž Vil., škof	9 Utorak	Joakim i Ana	Celimir
23 Sreda	Tekla, devica ☾	10 Sreda	Muč. Minodora	Slavna
24 Četrtek	Marija Dev., reš. uj.	11 Četvrtak	Prep. Teodora	Sadivoj
25 Petek	Kamil in tov.	12 Petak	Muč. Avtonom	Uroš
26 Sobota	Ciprijan in Justina	13 Subota	Muč. Kornilije	Stojslava
O največji zapovedi. (Mt 22, 34—46.)				
27 Nedelja	17. pob.; Koz. in Dam.	14 Nedelja	Krstov dan	Radomira
28 Ponedeljek	Venčeslav, kralj	15 Ponedeljak	V. muč. Nikita	Vidica
29 Torek	Mihael, nadangel	16 Utorak	V. muč. Jeftimija	Stojan
30 Sreda	Hieronim ☿	17 Sreda	Muč. Sofija i 3 kćeri	Jekica

☿ 1. ob 13:37; dež — ☾ 8. ob 4:14; dež, — ☼ 15. ob 18:41; lepo. — ☽ 23. ob 23:12; lepo; — ☿ 30. ob 22:01; lepo.

Sonce stoji v znamenje tehtnice dne 23. ob 6. uri 26 minut.

Dan je dolg od 13 ur 25 minut do 11 ur 45 minut. Dan se skrči za 1 uro in 40 minut.

BELEŽKE

Daj državi, kar je njenega, in Bogu, kar je božjega! Varuj se nepoštenosti!

VINOTOK – OKTOBER

Srbsko: OKTOBAR.
Hrvatsko: Listopad.
Češko: Říjen.

Luž.-srb.: Winowc.
Poljsko: Październik
Rusko: ОКТАБРЬ.

31 dni.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Četrtek	Remigij, škof	18 Četvrtak	Evmenije čudotvor.	Semislava
2 Petek	Angeli varuhi	19 Petak	M. Trof. i Sav.	Miran
3 Sobota	Terezika D. Jezusa	20 Subota	Vm. Evstatije	Vitomir
Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9, 1—8.)				
4 Nedelja	18. pob., rožnivenška	21 Nedelja	Ap. Kodrat	Tegodrag
5 Ponedeljek	Placid in tovariši, m.	22 Ponedeljak	Svm. F. pr. Jona	Dumnuka
6 Torek	Brunon, spozn.	23 Utorak	Začecé J. Krst.	Brunoslav
7 Sreda	Mar., kr. rožn. venca ☉	24 Sreda	Sv. Simon (St. P.)	Dragonika
8 Četrtek	Brigita, vdova	25 Četvrtak	Prep. Eufrosin	Dragosta
9 Petek	Dionizij, škof	26 Petak	Smrt ap. Jov.	Svetina
10 Sobota	Frančišek Borgia	27 Subota	Muč. Kalistrat	Stremil
Prilika o kraljevi ženitnini. Mt 22, 1—14.)				
11 Nedelja	19. pob., žegnanska	28 Nedelja	Prep. Hariton	Negoslava
12 Ponedeljek	Maksimilijan, škof	29 Ponedeljak	Kirij (M. D.)	Drugislav
13 Torek	Edvard, kralj	30 Utorak	Gligorije ep. jer.	Rosica
14 Sreda	Kalist, papež, mučenec	1 Sreda	Okt. Pok. Bogor.	Sestrena
15 Četrtek	Terezija, devica ☉	2 Četvrtak	Svmuč. Kipr.	Radislav
16 Petek	Gal, opat	3 Petak	Dionisije Aerop.	Velena
17 Sobota	Margareta M., devica	4 Subota	Stev. Štiljan	Mira
Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan 4, 46—53)				
18 Nedelja	20. pob., misijonska	5 Nedelja	Muč. Haritina	Travica
19 Ponedeljek	Peter Alkant., spozn.	6 Ponedeljak	Apost. Toma	Stojgoj
20 Torek	Felicijan, mučenec	7 Utorak	Sergije i Vahko	Raša
21 Sreda	Uršula in tov., muč.	8 Sreda	Pelagija	Stojslav
22 Četrtek	Kordula, muč.	9 Četvrtak	Stevan Novi	Zorislav
23 Petek	Klotilda, mučenica ☉	10 Petak	Muč. Jevlampije	Živka
24 Sobota	Rafael. nadangel	11 Subota	Filip džakon	Blagota
Prilika o neusmiljenem hlapcu. (Mt 18, 23—35.)				
25 Nedelja	21. pob., Kristus Kralj	12 Nedelja	Prov. i Tarah	Zlatija
26 Ponedeljek	Evarist, papež	13 Ponedeljak	Karpo i Papila	Vranica
27 Torek	Frumencij, škof	14 Utorak	P. m. Paraskeva	Srebra
28 Sreda	Simon in Juda	15 Sreda	Jevt. i Bukijan	Mila
29 Četrtek	Ida, devica	16 Četvrtak	Muč. Longin	Gradimir
30 Petek	Alfonz Rodrig, sp. ☉	17 Petak	Osiya prorok	Vladika
31 Sobota	Volbenk, škof	18 Subota	Ev. Luka P. Cet.	Gozard

☉ 7. ob 13:28; veliko dežja. — ☉ 15. ob 11:20; veliko dežja. — ☉ 23. ob 13:53; sneg, dež. — ☉ 30. ob 6:58; dež, sneg.

Sonce stopi v znamenje škorpjona dne 23. ob 15. uri 17 minut.

Dan je dolg od 11 ur 42 minut do 9 ur 59 minut. Dan se skrci za 1 uro in 43 minut.

BELEŽKE

LISTOPAD – NOVEMBER

Srbsko: Новембар.
Hrvatsko: Studeni.
Češko: Listopad.

30 dni.

Luž.-srb.: Nazymnik.
Poljsko: Listopad.
Rusko: Ноябрь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
O davku cesarju. (Mt 22, 15—21.)				
1	Nedelja 22. pob., Vsi sveti	19	Nedelja Prohor Pčinjski	Ljubomil
2	Ponedeljek Spomin vernih duš	20	Ponedeljak Artemije. (Zaduš.)	Zdanila
3	Torek Viktorin, škof	21	Utorak Ilarion V. (Zad.)	Bogomil
4	Sreda Karel Bor., škof	22	Sreda Ep. Averkije	Dragomir
5	Četrtek Caharija in Elizabeta	23	Četvrtak Ap. Jakob	Savina
6	Petek Lenart (Lenko), op. ☞	24	Petak Muč. Areta	Ratislav
7	Sobota Janez Gabr. P., muč.	25	Subota Muč. Martirije	Zdenko
Jezus obudi Jajrovo hčer. (Mt 9, 18—26.)				
8	Nedelja 23. pob., zahvalna	26	Nedelja Vmč. Dimitrije	Nežir
9	Ponedeljek Teodor, mučenec	27	Ponedeljak Mučenik Nestar	Sebislav
10	Torek Andrej Avelin, spozn.	28	Utorak Ars. I arh. srp.	Golobica
11	Sreda Martin, škof	29	Sreda Muč. Anast.	Višnjica
12	Četrtek Martin, papež	30	Četvrtak Milutin kr. srp.	Davorin
13	Petek Stanislav Kostka	31	Petak Stahije i amp.	Nevenka
14	Sobota Veneranda, devica ☉	1	Subota Nov. Vr. K. i Dam.	Borislava
Prilika o gorčičnem zrnu. (Mt 13, 31—25.)				
15	Nedelja 24. pob.; Jedert, dev.	2	Nedelja Akindin i Pigas.	Volčica
16	Ponedeljek Otmar, opat	3	Ponedeljak Ob. hr. (Džurdžic)	Večerin
17	Torek Gregorij Čudodelnik	4	Utorak Janikije Veliki	Ljubava
18	Sreda Roman, mučenec	5	Sreda Muč. Gal.	Oliva
19	Četrtek Elizabeta, kraljica	6	Četvrtak Pavle Ispov.	Imica
20	Petek Edmund	7	Petak Lazar 33 m. u M.	Vladiboj
21	Sobota Darovanje Mar. Dev.	8	Subota S. Arhan. Mihaila	Grmislav
O razdejanju Jeruzalema. (Mt 24, 15—28.)				
22	Nedelja 25. pob.; Cecilija, ☽	9	Nedelja Muč. Onisifor	Jezdimir
23	Ponedeljek Klemen, papež	10	Ponedeljak Mč. Erast, Olimp.	Ravijola
24	Torek Janez od Križa	11	Utorak Stef. D. (Sv. Mr.)	Jeca
25	Sreda Katarina, dev., muč.	12	Sreda Jov. Milostivi	Kolomir
26	Četrtek Silvester, opat	13	Četvrtak Jovan Zlat. B. p.	Zdedrag
27	Petek Virgilij, škof	14	Petak Ap. Fil. B. post	Vedrana
28	Sobota Gregorij III., papež ☉	15	Subota Muč. Gurije	Lelija
O poslednji sodbi. (Lk 21, 25—33.)				
29	Nedelja 1. adv.; Saturnin	16	Nedelja Ap. i jev. Matej	Skoromir
30	Ponedeljek Andrej, apostol	17	Ponedeljak Gligorije Neokes.	Hrabroslav

☽ 6. ob 228; sneg, vihar. — ☉ 14 ob 54; sneg, vihar. — ☾ 22. od 19; sneg, vihar. — ☼ 28. ob 17-12; lepo.

Sonce stopi v znamenje strelca dne 22. ob 12. uri 26 minut.

Dan je dolg od 9 ur 57 minut do 8 ur 41 minut. Dan se skrči za 1 uro in 16 minut.

BELEŽKE

Kupuj le domače izdelke pri zavednih, narodnih trgovcih! Ne kupuj tujih izdelkov ne doma, ne v tujini!

GRUDEN – DECEMBER

Srbsko: Децембар.
Hrvatsko: Prosinac.
Češko: Prosinec.

Luž.-srb.: Hodownik
Poljsko: Grudzień.
Rusko: Декабрь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Dani	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Torek	Zedinjenje. Natalija	18 Utorak	Dan Ujed. Jugoslavije	Božena
2 Sreda	Bibijana, devica	19 Sreda	Avdija i Varlam.	Tihomir
3 Četrtek	Frančišek Ksaverij	20 Četvrtak	Grig. Dak.	Sveljub
4 Petek	Barbara, dev., muč.	21 Petak	Vavedenje	Velika
5 Sobota	Krispin, mučenec	22 Subota	Ap. Felimon	Stojana
Janez Krstnik pošlje svoja učenca do Jezusa. (Mt 11, 2—10.)				
6 Nedelja	2. adv.; Miklavž	23 Nedelja	Anfilohije	Vladovita
7 Ponedeljek	Ambrozij; Urban, škof	24 Ponedeljak	Muč. Katarina	Veselin
8 Torek	Brezm. Spoč. M. Dev.	25 Utorak	Kliment p. rim.	Rodana
9 Sreda	Peter F., škof	26 Sreda	Alimp. Stolpnik	Savica
10 Četrtek	Lavretan. Mati božja	27 Četvrtak	Muč. Jakob	Dražič
11 Petek	Hugolin, puščavnik	28 Petak	Stefan nov. isp.	Gojica
12 Sobota	Aleksander, mučenec	29 Subota	Muč. Paramon	Široslav
Janez Krstnik pričuje o Kristusu. (Jan 1, 19—28.)				
13 Nedelja	3. adv.; Lucija, devica.	30 Nedelja	Ap. Andr. Prv.	Vitača
14 Ponedeljek	Spiridion, opat	1 Ponedeljak	Dec. Prorok Naum	Vojmir
15 Torek	Kristina, dekla	2 Utorak	Uroš car srp.	Cvetana
16 Sreda	Kvatre. Evzebij	3 Sreda	Pr. Sofronije	Jaronega
17 Četrtek	Lazar, škof	4 Četvrtak	Muč. Varv. J. D.	Strojslav
18 Petek	Kvatre. Gracijan	5 Petak	Sava osveč.	Ljubonega
19 Sobota	Kvatre. Urban V.	6 Subota	Sveti Nikola	Uglješa
Janez Krstnik poklican v službo predhodnika. (Lk 3, 1—6.)				
20 Nedelja	4. adv.; Evgenij	7 Nedelja	Sv. Amp. E. M.	Boživoj
21 Ponedeljek	Tomaz, apostol	8 Ponedeljak	Pr. Patapije	Tomislav
22 Torek	Demetri, mučenec	9 Utorak	Začecé Bogorod.	Zvezdana
23 Sreda	Viktorija, devica	10 Sreda	Jev. Desp. srp.	Ozrislav
24 Četrtek	Adam in Eva	11 Četvrtak	Dan. Stolpnik	Dunja
25 Petek	Božič, Rojstvo Gosp.	12 Petak	Spirid. čudotvor.	Žitigoj
26 Sobota	Štefan, prvi mučenec	13 Subota	Muč. Jevstatije	Zlatka
Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda. (Lk 2, 33—40.)				
27 Nedelja	Ned. po Božiču; Ivan	14 Nedelja	Tirs i Levkije	Pelislav
28 Ponedeljek	Nedolžni otročiči	15 Ponedeljak	Muč. Jelsvterije	Zorica
29 Torek	Tomaz, škof	16 Utorak	Pror. Agej (Mater.)	Vrhoslav
30 Sreda	Evgenij, škof	17 Sreda	Dan. i 3 mlad.	Branimir
31 Četrtek	Silvester, papež	18 Četvrtak	Muč. Sevastijan	Blažena

☉ 5. ob 19:20; dež, sneg. — ☽ 14. ob 0:25; mrzlo. — ☼ 21. ob 12:30; sneg, dež — ☽ 28. ob 5:00; sneg, vihar.

Sonce stopi v znamenje kozla dne 22. ob 1. uri 27 minut.

Dan je dolg od 8 ur 39 min. do 8 ur 25 min. — Dan se skrči za 19 min. In zopet zraste do 31. za 5 minut.

BELEŽKE

Bodi ponosen na svojo jugoslovensko domovino, na svoj narod in poslužuj se vsepovsod le materine govornice! Ljubi jo kot svetinjo, ki ti jo je zapustila rodna mati!

Poštne in brzojavne pristojbine

I. V tuzemskem prometu.

1. Pisma. a) V lokalnem (krajevnem) prometu do 20 g Din 1, nad 20 g kakor v medkrajevnem prometu. b) V medkrajevnem prometu do 20 g Din 1.50, nad 20 do 50 g Din 2, nad 50 do 250 g Din 3.50, nad 250 g Din 5, nad 500 do 1000 g Din 10.

2. Dopisnice, odprte, komad 75 par.

3. Tiskovine: (Obseg največ 45×45 cm; v zvitkih 75×10 cm, v obliki karte 12×18 cm) do 50 g 25 p; za vsakih nadaljnjih 50 g 25 p več. Največja teža 2000 g.

4. Priporočene pošiljke. a) Pristojbina za priporočanje v lokalnem prometu (Din 2). b) Pristojbina za priporočanje v medkrajevnem prometu Din 3.

5. Pisma z označeno vrednostjo. a) Po teži kakor za priporočena pisma. b) Po vrednosti, dosedanje pristojbine.

6. Zavoji (paketi). a) Po teži, do enega kg Din 3, nad 1 kg do 5 kg Din 8, nad 5 kg do 10 kg: prvi pas do 100 km 10 Din, drugi pas do 300 km 15 Din, tretji pas nad 300 km Din 20. Nad 10 kg do 15 kg: prvi pas Din 15, drugi pas Din 22, tretji pas Din 36. Nad 15 kg do 20 kg: prvi pas Din 30, drugi pas Din 35, tretji pas Din 40. b) Po vrednosti: iste pristojbine, kakor za pisma z označeno vrednostjo.

7. Nakaznice. a) Pristojbina za nakaznice znaša: do 50 Din 2 Din, do 100 Din 3 Din, do 300 Din 4 Din, do 500 Din 5 Din, do 1000 Din 6 Din, do 2000 Din 8 Din, do 3000 Din 9 Din, do 4000 Din 10 Din, do 5000 Din 12 Din. V tej pristojbini je vsebovana tudi pristojbina za izplačilo nakaznice na domu. b) Pristojbina za izplačilo na domu, ki se pobira od prejemnika samo za nakaznice iz inozemstva in za čekovne nakaznice, znaša: do 50 Din 0.50 Din, do 1000 Din 1 Din, do 5000 Din 2 Din.

8. Čekovne nakaznice. a) Do 500 Din 0.50 Din, nad 500 Din 1 Din.

Državne ustanove, ki so oproščene pristojbine za poštne nakaznice, so oproščene tudi te pristojbine kakor pri poštah nakaznicah. Prav tako so oproščene čekovne pristojbine v prometu z nakaznicami, ki ga vrši Poštna hranilnica.

Pristojbine za sporočila na hrbtu nakaznice se ukine.

9. Čekovne položnice. Pri vplačilu do 500 Din 50 p, od 500 Din do 2000 Din 1 Din, od 2000 Din do 5000 Din 1.50 Din, od 5000 Din do 10.000 Din 2 Din, od 10.000 Din do 50.000 Din 3 Din, od 50.000 do 100.000 4 Din, od 100.000 Din 5 Din.

10. Odkupne pošiljke. Pristojbina za dostavo 1 Din.

11. Poštni nalogi. Pristojbina za dostavo 2 Din.

12. Naročnina za poštni predal. Za predal brez ključa mesečno 15 Din, s ključem 20 Din.

13. Zaprte torbe. Mesečna pristojbina 15 Din.

14. Obvestila o nenaročenih zavojih. Plača pošiljatelj 1.50 Din.

15. Poste restante. Pristojbina za hranitev pisem itd. pri pošti 0.50 Din.

16. Dostava vrednostnih pisem in zavojev na dom. a) Za pisma z označeno vrednostjo 1 Din. b) Za zavoje do 5 kg 2 Din, nad 5 kg 5 Din.

17. Pooblastila. a) Če velja pooblastilo za en primer, znaša pristojbina 1 Din. b) Za pooblastila od 15 dni do enega leta 5 Din.

18. Brzojavna služba. a) Pristojbina za besedo 0.60 Din. b) Pristojbina za potrdilo 2 Din. Najnižja pristojbina je tista, ki velja za brzojavko z 10 besedami.

II. Inozemski promet.

1. Pisma: do 20 g 3.50 Din; v Italijo 3.— Din; za vsakih 20 g 1.50 Din več.

2. Dopisnice: navadne 1.75 Din; za Italijo 1.50 Din.

3. Tiskovine: do 50 g 50 p; za vsakih 50 g 50 p več; za tiskovine v Češkoslovaško veljajo pristojbine za tuzemstvo. Za slepce: do 500 g 20 p; za vsakih 500 g 20 p več.

4. Vzorci brez vrednosti: do 100 g 1 Din; za vsakih 50 g 50 p več.

5. Poslovni papirji: do 300 g 3 Din; za vsakih 50 g 50 p več.

6. Mešane pošiljke: kakor za vzorce; če so poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.

7. Priporočnina: 4 Din.

8. Ekspresnina: 6 Din.

9. Povratnica: pri predaji 3 Din, po predaji 6 Din.

10. Poizvednica: 6 Din.

11. Preklje pošiljke, izprememba naslova: 6 Din.

12. List za odgovor: 8 Din.

13. Pristojbina za ocarinjemje pisemskih pošilk: 3 Din.

14. Vrednostna pisma: promet sedaj dovoljen z Albanijo, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, Čehoslovaško, Egiptom, Francijo, Gdanskim, Italijo, Madžarsko, Nemčijo, Poljsko, Romunijo, Švedsko, Svico, Turčijo in Veliko Britanijo; teža 2 kg, vrednost 3000 Din; teža pristojbina kakor za priporočene pošiljke iste teže, vrednostna 5 Din. Za pošiljatev je potrebno posebno dovoljenje finančnega oblastva.

15. Zavitki (paketi) — pojasnila o pošiljatelj se dobe pri vsaki pošti.

Lestvice za pristojbino kolkov ali štempljev.

I. Kolek za menice.

Od vseh vrst menic, ne glede na to, ali so izdane v državi ali v inozemstvu:

do	300 Din	Din	0-60
preko	300 Din	do	600 Din 1-20
"	600 "	"	1.200 " 2-—
"	1.200 "	"	2.000 " 4-—
"	2.000 "	"	3.200 " 6-20
"	3.200 "	"	5.000 " 9-80
"	5.000 "	"	6.800 " 13-20
"	6.800 "	"	10.400 " 19-—
"	10.400 "	"	14.000 " 25-—
"	14.000 "	"	20.000 " 34-—
"	20.000 "	"	26.000 " 43-—
"	26.000 "	"	32.000 " 52-—
"	32.000 "	"	38.000 " 61-—
"	38.000 "	"	44.000 " 70-—
"	44.000 "	"	50.000 " 79-—
"	50.000 "	"	60.000 " 94-—
"	60.000 "	"	70.000 " 109-—
"	70.000 "	"	80.000 " 124-—
"	80.000 "	"	90.000 " 139-—
"	90.000 "	"	100.000 " 154-—
"	100.000 "	"	125.000 " 192-—
"	125.000 "	"	150.000 " 230-—
"	150.000 "	"	175.000 " 368-—
"	175.000 "	"	200.000 " 386-—
"	200.000 "	"	250.000 " 280-—
"	250.000 "	"	300.000 " 452-—
"	300.000 "	"	350.000 " 534-—
"	350.000 "	"	400.000 " 610-—
"	400.000 "	"	500.000 " 760-—
preko	500.000 Din	od	vsakih 1000 Din	še po 1 Din.

Znesek izpod 1000 Din se jemlje za popolnih 1000 Din.

II. Kolek za pobotnice.

Od vsakega zneska $\frac{1}{3}\%$

III. Kolek za pogodbe.

a) Pristojbina za kupne in najemne pogodbe (izza 1. VIII. 1922).

Za premočnine 2 $\frac{0}{10}$
Za nepremočnine 6 $\frac{0}{10}$

b) Pristojbina za druge pogodbe:

	— Din	do	5 Din	Din	—05
preko	5	"	10	"	—10
"	10	"	15	"	—15
"	15	"	25	"	—25
"	25	"	50	"	—50
"	50	"	75	"	—75
"	75	"	100	"	1-—
"	100	"	200	"	2-—
"	200	"	300	"	3-—
"	300	"	400	"	4-—
"	400	"	500	"	5-—
"	500	"	600	"	6-—

in za nadaljnjih vsakih 400 Din po 2 Din več.

IV. Kolek za račune.

Do 100 Din Din —50
preko 100 " " 1-—

Polstoletje družbe sv. Cirila in Metoda

Ob srebrnem jubileju DCM leta 1910 je spisal pok. žup. zlatomašnik g. Ivan Vrhovnik, — v svoji skromnosti seve brez podpisa — knjigo »Pogled na prvo četrstoletje družbe sv. Cirila in Metoda.« Knjiga je sestavljena s tisto natančnostjo, ki je bila povsod last zgodovinarja Vrhovnika. Opozarjamo vse prijatelje naše družbe, da ima nekaj teh knjig še družbina pisarna za malenkostno ceno 10. — Din, zato se v tem spisu ne bo dosti ponavljalo o zgodovini družbe v prvih 25 letih, temveč poglavito po letu 1909.

Naša šolska in narodnoobrambna družba je bila ustanovljena pred 50 leti zaradi samoozbrane in iz čuta domovinske ljubezni. To je bil prvi in menda edini pojav našega složnega rodoljubja, ker pri družbi so v početku delovali vsi Slovenci brez razlike stanu in političnega naziranja. Ustanovitelji so stavili družbi za cilj narodno probujo in rešitev slovenske mladine.

Naš narod sta takrat ogrožala dva močna sovražnika: Nemci na severu, Italijani na jugozapadu. Nemce je pri zatiranju in ponemčevanju Slovencev krepko podpirala stara avstrijska, Slovanom vedno sovražna vlada. Toda Nemcem je kljub temu proces šel še prepočasi. Zato so si ustanovili leta 1880 društvo »Schulverein«, ki naj ustanavlja nemške šole v slovenskih krajih ter lovi v iste slovenske otroke s podkupovanjem ali pa tudi z grožnjami napram od nemškega kapitala odvisnim staršem.

Prvi se je oglasil proti nevarnosti »Schulvereina« »Slov. Narod« dne 18. julija 1880 s člankom, ki ga je napisal sam pok. Jos. Jurčič. Clankar je pogodil njegovo namero: ponemčevanje slovenske dece. Potem so prihajali dopisi s pritožbami proti »Schulvereinu« iz vseh krajev Slovenije. Mestni občini Celje in Ptuj sta pristopili k »Schulvereinu« kot ustanovnika. Prve šole je usta-

novil Schulverein v Maverlu pri Črnomlju, v Sevnici ob Savi in v Pekrah pri Mariboru. Vse pritožbe slov. državnih in deželnih poslancev so bile zaman. Tako so slovenski poslanci pod vodstvom Karola Kluna vložili dne 19. sept. 1882. v dunajskem držav. zboru interpelacijo na ministrskega predsednika: 1. ali mu je početje Schulvereina na Kranjskem znano; 2. ali mu je znano, da dela to početje zdražbo med nemškim in slovenskim prebivalstvom; 3. ali misli, da je tako početje brez vsake škode za državni blagor in da se strinja z našimi postavami sploh; 4. ali mu je znano, da ima Schulverein prav med c. kr. služabniki svoje najgorečnejše privržence in najmarljivejše agitatorje?

Že leta 1884 je Schulverein v Ljubljani sami ustanovil nemški otroški vrtec, prihodnje leto pa s pomočjo Kranjske hranilnice nemško ljudsko šolo. Nemške šole na Kočevskem z učiteljstvom vred so dobivale od Schulvereina bogate podpore. Samo na bivšem Kranjskem je Schulverein v prvih treh letih žrtvoval za tiste čase ogromno vsoto 89.686 kron.

Do izbruha svetovne vojne je imel Schulverein svoje šole v naslednjih krajih bivše Kranjske: v Ljubljani, v Trziču, na Jesenicah (s pomočjo Kranjske hranilnice), v Mariboru, v Ovčjaku (Schäftlein), v Svetlem potoku (Lichtenbach), v Rodinah, v Lazah, v Vrčicah, v Verdrengu, v Grčaricah in v Kočevju (otroški vrtec, lesno obrtno šolo in dijaški dom). V bivši Sp. Štajerski: v Sevnici, v Laškem, v Šošanju v Velenju, Vuzenici, v Vitanju, v Rogaški Slatini, v Poljčanah, na Pragerskem, v Slov. Bistrici (šola in otroški vrtec), v Pekrah, v Št. Ilju, na Ravnem bregu (napačno Vranji vrh), Št. Lenartu (šola in otr. vrtec), v Ljutomeru, v Hrastniku (šola in otr. vrtec) in v Vojniku. Z večjimi brezobrestnimi posojili pa je pomagal »Schulvereinu« zgraditi naslednje šole: v Brežicah, v Celju v Ptuj,

v Ormožu, v Zid. mostu, v Rogatecu, v Sv. Lovrencu na Pohorju, v Dravogradu, na Kapli, v Slovenjgradcu i t. d.

Enako so delali Italijani med primorski Slovenci in Hrvati s svojima društvi »Pro patria« (do 16. julija 1890, ko je vlada to društvo razpustila) in z »Lege nationale«.

Čehi so brž spoznali nevarnost »Schulvereina« ter že istega leta (1880) ustanovili v svojo obrambo društvo »Ustředni Matice školska«.

Dne 28. novembra 1884 je izšel v »Slov. Narodu« poziv: »Osnujmo si družbo sv. Cirila in Metoda!« Avtor članka je bil pokojni župnik — zlatomašnik g. Ivan Vrhovnik. Mesec pozneje, t. j. dne 28. decembra, se je sestavil pripravljalni odbor, ki je imel 5 članov (glavni inicijator g. Vrhovnik je ostal prikrit). Načelnik odbora je bil pok. notar g. Luka Svetec. Izmed ustanoviteljev živita danes le še dva, t. j. gg. Tomo Zupan in Ivan Hribar. Umrli pa so gg. Ivan Vrhovnik, Luka Svetec, dr. Vošnjak in Ivan Murnik. Vsi ustanovitelji so bili prožeti z vseslovansko idejo, zato — in pa, ker se je baš takrat obhajala 1000-letnica smrti slovanskega apostola sv. Metoda — so krstili novo družbo po naših dveh svetnikih — bratih.

Takoj so se začele po vseh krajih Slovenije ustanavljati podružnice, da je bilo na prvi redni veliki skupščini že zastopanih 25 podružnic. Za prvega prvomestnika (predsednika) je bil izvoljen g. Tomo Zupan ki je predsedoval družbi celih 21 let, t. j. do leta 1907.

Že prih. leto (1887) je družba ustanovila v Trstu (pri Sv. Jakobu) prvi slovenski otroški vrtec. Ker je avstrijska vlada zavrgla prošnjo 1428 slovenskih staršev v Trstu za ustanovitev slovenske šole, je leta 1888. ustanovila družba prvo slovensko osnovno šolo v Trstu. Nato je ustanavljanje slov. otroških zavetišč in osnovnih šol neprestano raslo od leta do leta tako, da je v šolskem letu 1918:19 vzdrževala družba že 56 razredov, ozir. oddelkov osnovnih šol in 25 otroških vrtcev. Največ šol je imela v Trstu nadalje v Gorici, Krminu, v Mariboru, na Muti, v Št. Rupertu pri Velikovcu, v Rožnem dolu in v Rodinah na Kočevskem i dr. Pred vojno, t. j. v šol. letu 1913:14, je samo v Trstu obiskovalo družbine osnovne šole 4227 otrok.

Stroški za šolstvo so bili seve ogromni. V prvih 25 letih, t. j. 1885—1909, je izdala družba 1,113.962 kron, od leta 1910 do 1935 pa preko 26 milij. Din, ozir. kron. Tolike narodne požrtvovalnosti menda še ni izkazal do sedaj noben narod pri tako majhnem številu pripadnikov.

Preporod družbe po zaslugi pok. dr. Gregorja Žerjava in tovarišev.

Kakor se v vsem našem narodnem razvoju opazuje vpliv bratov Čehov, tako velja to še posebno glede naše narodne obrambe in manjšinskega dela sploh. Kakor že omenjeno, je bila našim velikim rodoljubom pri snovanju Družbe sv. Cirila in Metoda za vzor češka »Osrednja Matica šolska«. Ko pa je začela naša visokošolska mladina odhajati študirat v Prago, se je pod vodstvom pok. dr. Žerjava z navdušenjem posvečala vzornemu narodnoobrambnemu delu naših bratov Čehov. Naši akademiki so pozorno zasledovali manjšinsko delo in vsa sredstva, ki so služila Čehom v ta namen. V akademičnem društvu »Adrija« so osnovali poseben manjšinski odsek, ki je dal med drugimi pobudami tudi pokret za ustanovitev prvega slovenskega narodnoobrambene mesečnika »Slovenski Branik« (od leta 1908 do izbruha svetovne vojne, ko ga je avstrijska vojaška cenzura zatrla). Glavni sotrudniki lista so bili naši praški akademiki, med njimi sta bila poleg Žerjava najagilnejša sedanji predsednik družbe inž. nadsvetnik Janko Mačkovšek in pok. dr. Lev Brunčko. Seve so vsi pisali brezplačno.

Nadalje so naši akademiki uvedli narodni kolek, ki je vrgel družbi do leta 1922 K. 75.391 od leta 1922 do 1935 pa Din 41.966. Isti akademiki so ob početnicah ustanavljali po obmejnih krajih ljudske knjižnice, v podruž. CMD so budili zanimanje za narodno brambo, priporočali nakup narodnega blaga, pridobivali nove člane itd. »Tako je delalo pred 30 leti slovensko narodno radikalno dijaštvo dr. Žerjavovega kovač (zapisal pok. Vrhovnik).

Razveseljiv pokret v družbi je prineslo leto 1907 ob priliki glavne skupščine dne 6. avgusta v Bohinjski Bistrici. Že leto prej

na glavni skupščini v Logatcu so nastopili narodno radikalni akademiki pod vodstvom pok. dr. Žerjava ter preprečili dotlej običajni poniževalni poklon okrajnemu glavarju kot namestniku našega glavnega sovražnika Franca Jožefa, zaščitnika »Schulvereina«. Na skupščini v Boh. Bistrici pa so nastopili naši akademiki res radikalno, vrgli so staro konzervativno vodstvo ter vzeli sami vajeti v roke. Poslanec Grafenauer je v imenu poraženih pristašev imenoval volitve majorizacijo ter zagrozil, da je bila to zadnja skupščina. Dobro mu je odgovarjal soustanovitelj družbe, takratni ljubljanski župan, Ivan Hribar: »V vsakem društvu mora biti merodajna večina. Kdo naj pa vlada, če ne večina. Posebno me veseli, da stoji dandanes v naših vrstah krepka akademična mladina. Ona je naš ponos. Vzorno je njeno navdušenje za družbo, zlasti pa njenega zastopnika dr. Žerjava«.

Za prvomestnika družbe je bil izvoljen upok. gimnazijski ravnatelj in vladni svetnik Andrej Senekovič. Tudi dr. Žerjav je prišel v vodstvo ter postal tajnik, katero funkcijo je opravljal z velikimi uspehi do l. 1910, ko se je preselil v Gorico.

Družba na vrhuncu gmotnih in moralnih uspehov.

Dr. Žerjav je dosegel v odboru, da sta bila imenovana dva potovalna učitelja (češko: kočovny učitel), i. s. za Štajersko sedanji narodni poslanec Ivan Prekoršek, za ostale pokrajine pa Ante Beg, ki pa je moral pozneje prevzeti tudi Štajersko. Povsod so se začele ustanavljati nove podružnice, a zaspane oživljati. Dočim je bilo leta 1906 le 88 delavnih podružnic, je njih število v naslednjih 8 letih, t. j. do izbruha svetovne vojne l. 1914, naraslo na 286. Seve so tudi prispevki podružnic sijajno naraščali. Dočim je bilo v prvih 21 letih, t. j. do leta 1907 vseh dohodkov K 759.515, so v naslednjih 8 letih, t. j. od 1907 do 1915, narasli dohodki na K. 2.312.329.

V letih prerojenja pa podružnice niso bile več samo mehanične nabiralke denarnih sredstev, temveč so postale prava nacionalna in kulturna središča za narodno obrambno in manjšinsko delo. Potom podružnic se je zbujala narodna zavednost ter se razlagala ljudstvu preteča nevarnost in potreba samoobrambe.

Kakor prispevki podružnic, tako so v letih prerojenja tudi drugi dohodki močno naraščali. Dočim so v prvih 21 letih, t. j. do 1907, dali nabiralniki (nabiralniki so se uvedli leta 1893, a razmnožili leta 1896) samo K 474, so v naslednjih 8 letih dali K 112.124; vžigalice so vrgle v prvih 21 letih K 21.400, v naslednjih 8 letih pa K 62.129. Zbirke časopisov so bile v prvih 21 letih prav neznatne, v 8 letih prerojda pa so dale K 46.508. Narodni kolek je dal v prvih 21 letih samo K 10.662, v naslednjih 8 letih pa K 45.545; računski listi, ki so bili uvedeni leta 1908, so prinesli do leta 1915 K 41.132; Družbin koledar (Vestnik) je bil prvih 21 let malone pasiven, od leta 1907 do 1915 pa je prinesel K 18.348.

Z naraščanjem dohodkov je družba prešla v mogočen razmah pri ustanavljanju novih šolskih zavodov. Leta 1907 je vzdrževala družba 11 otroških vrtcev in 17 razredov osnovnih šol, l. 1914 pa že 25 otroških vrtcev in 55 oddelkov osnovnih šol.

Oglašajo se veliki dobrotniki.

Družba je izdala za šolstvo in prosveto v 30 letih ogromno vsoto 3 milijone 351.647 kron. Seve bi se kljub vsestranski požrtvovalnosti Slovencev in marljivosti njenih podružnic ne bila mogla zbrati tako velikanska vsota, ako bi ne bili podprli družbe razni rodoljubni mecen, ki so ji ob smrti zapustili vse svoje premoženje. Veliki rodoljubi in dobrotniki pa so se oglašali baš zato, ker so zasledovali, da je družba v popolnem razmahu, da res vrši svojo veliko nalogo in vodi uspešno propagando potom svojih podružnic.

V prvih 25 letih je dobila družba le par mecenov i. s.

Dr. Lovro Čuček

Leta 1890 je umrl v Selnici ob Muri polkovni zdravnik v p. dr. Lovro Čuček, ki je zapustil družbi vso svojo imovino, (vinograd

s hišo). Družba je prejela po izplačanih volilnih nad 8.000 K in postavila svojemu dobrotniku nagrobni spomenik na pokopališču v Št. Ilju nad Mariborom.

Dr. Fran Skofič,

sodnik v Škofji Loki, ki je umrl dne 7. julija 1892, je zapisal v svojo oporoko: »Dedič mi bodi slovensko šolsko društvo sv. Cirila in Metoda v Ljubljani«. Po odšteti volilni je prejela družba iz te zapuščine K 1938. Postavitev nagrobnega spomenika je v oporoki izrecno odklonil.

Jurij Vrečko

trgovec in posestnik v Gradcu, umrl dne 24. nov. leta 1895, je zapustil družbi svojo veliko hišo, ki se je prodala za 80.000 K ter je dobila družba 55.310 K. Tudi temu dobrotniku je postavila družba nagrobnik.

Ivan Vesel

dekan v Ilirski Bistrici, ki je umrl dne 10. decembra 1900, je postavil družbo za glavno dedično. Iz njegove zapuščine je dobila družba 3.859 K in lepo knjižnico.

Nadaljnji dobrotniki so še bili Martin Derčar, župnik v Preski († 29. 8. 1897), ki je zapustil družbi K 4.411; Luka Kenda, posestnik v Kropi, je zapustil K 1.997; Fran Kotnik z Verda pri Vrhniki je zapustil K

2.000. Po 1.000 K so zapustili: Fran Kotnik, oče prejšnjega; trgovec Mihael Pesjak, visokošolec v Kranju, Janko Černe, Anton Lavrenčič iz Postojne, Mihael Šlajher iz Loge vasi na Koroškem, Fran Kadilnik in Viljem Martinak iz Ljubljane.

Glavni mecen pa so se začeli javljati družbi po njenem prerojenju.

Viljem Polak

inženjer, ki je umrl dne 29. marca 1908, je zapustil družbi za tiste čase ogromno vsooto K 177.896. Veliki mecen je preživel večino svojega življenja v tujini pri gradnji železnic. Pokojni naš narodni mučenik Franjo Maselj-Podlimbarski se je seznanil z njim v Tridentu na Tirolskem. Polak mu je povedal: »Slovencu zelo koristi, če pride v druge slovanske kraje, bodisi k Čehom, Poljakom, bodisi k balkanskim Slovanom, ker tam vidi marsikaj, do česar se brezskrbni in brezsilni Slovenci ne moremo dokopati. Jaz sem bil tudi na Balkanu in ni mi žal. Kot malozaveden Slovenec sem prišel in tam sem pri Slovanih videl rodoljubje. Balkan je moje misli predrugačil. Strmo zrem v en cilj in konec in to je moja domovina.« (Obširen nekrolog je napisal pok. Anton Trstenjak v koledarju za leto 1910.)

Karol Kotnik

tvorničar na Verdu pri Vrhniki, je umrl jedva 34 let star dne 28. februarja 1910. Vsa njegova rodbina je bila narodna in naklonjena družbi, saj je že pokojni oče zapustil 1.000 K, brat Franc pa 2.000 K. Vse svoje sorodnike pa je prekosil po žarkem rodo-ljubju Karol, ki je v oporoki določil družbo za glavnega dediča. Družba je prejela iz tega volila knežji dar 430.000 K. (Obširen nekrolog je prinesel koledar za leto 1911.)

Dr. Jakob Pirnat,

bivši odvetnik v Kamniku, ki je umrl dne 8. junija 1924 v svojem napol razpadlem gradu v Lazih pri Velenju, je bil čudak — samotar, pri tem pa goreč rodoljub. Vse

svoje imetje je zapustil družbi (Nekrolog mu je napisal A. B. v koledarju 1926.)

Dr. Fran Košmelj,

višji štabni zdravnik, je umrl dne 13. julija 1913 v deželni bolnici v Ljubljani, pokopali so ga v njegovem rojstnem kraju v Železnikih, je zapustil družbi K 8.000. (Daljši nekrolog je prinesel koledar za leto 1914 izpod peresa I. Štefanova — podpolkovnik Jos. Milavec.)

Fran Babič,

trgovec in posestnik na Dolenjski cesti v Ljubljani, je umrl dne 22. avgusta 1913. Družbi je zapustil 100.000 kron vredno hišo. (Obširen nekrolog je napisal Matija Rode v koledarju za leto 1915.)

Ivan Fabjančič

je tretji mecen iz Notranjske (doma z Logatca). Pokojnik je bil vse življenje samotar, oblečen kot berač. Zadnja 4 leta je preživel v Ljubljani in umrl v bolnici popol-

noma pozabljen. Nihče ni šel za pogrebom. V revni čumnati brez peči na Dolenjski cesti se je po smrti našla lastnoročno napisana oporoka, ki je določala družbo za glavnega dediča. Dasi je družba izplačala K 26 tisoč raznih volil za reveže in kulturne namene, ji je še vedno ostalo nad 35.000 K. Družba mu je postavila na pokopališču pri Sv. Križu nagrobnik. Njegove slike ni, ker se ni pustil nikoli fotografirati. (Daljši nekrolog mu je napisal Ivan Šega v koledarju leta 1914.)

Franjo Škrjanec

upokojeni župnik, ki je umrl dne 20. julija 1914 v Ljubljani, je zapustil družbi svojo hišico v Kopaljski ulici. (Nekrolog je napisal pok. Iv. Vrhovnik v koledarju za l. 1915.)

Anton Poljšak

ki je umrl dne 14. novembra 1915 v Šturijah na Vipavskem, je bil kmet, a je vse svoje imetje, vredno nad 30.000 K, zapustil družbi. (Daljši nekrolog je prinesel koledar za l. 1917.)

Dr. Josip Georg

odvetnik v Šmarju pri Jelšah, ki je umrl v svojem rojstnem kraju v Makolah dne 4. oktobra 1920, je določil v oporoki družbo za glavnega dediča svojemu na milijon kron cenjenemu premoženju. (Nekrolog mu je napisal dr. Jos. Rakež v koledarju 1921.)

Marija Vilharjeva

Zgledi vlečejo. Lepi zgled rodoljuba Kotnika je vzpodbudil v Šiški živečo bivšo graščakinjo na Kalcu gospo Marijo Vilharjevo, da je leta 1911 nekaj mesecev pred smrtjo izpremenila svojo oporoko ter določila družbo

bo za glavnega dediča. Družba je prejela po smrti njenega soproga Evgena (1915) vsoto K 112.400. (Nekrolog je napisal A. Beg v koledarju za l. 1912.)

Robert Kollmann,

šef stare trgovine in posestnik v Ljubljani, ki je umrl dne 12. junija 1933, je bil mnogokratni pokrovitelj družbi, a v oporoki ji je še posebej določil Din 50.000. (Nekrolog v koledarju 1933.)

Nikolaj Žagar

profesor v pok., ki je umrl v Mariboru dne 27. januarja 1934, je zapustil družbi nad 40.000 Din. (Nekrolog v koledarju 1935.)

Kakor vidimo, se je spomnilo družbe v 8 letih njenega preporoda 8 velikih mecenov, v zadnjih 20 letih, t. j. od 1915 do 1935, pa samo štirje, a še ti so bili rodoljubi stare garde, ki so imeli svoje oporoke že napisane davno naprej. Ali so ž njimi res izumrli idealni rodoljubi med Slovenci?

Družba, ognjišče propagande za vseslovansko, posebno še za jugoslovansko idejo.

Avstrijski vladni krogi so delovanje družbe pisano gledali, posebno so jo vzeli na piko po prerojenju, saj jim je po vohunih bilo znano, da družba ne dela samo za slovensko šolstvo, temveč širi potom svojih podružnic in organizatorjev (potovalnih učiteljev) močno propagando za vseslovansko, osobito za jugoslovansko idejo. Lahko trdimo, da ima družba glavno zaslugo, da je bil slovenski narod po ogromni večini že pred svetovno vojno orjentiran v jugoslovanskem duhu ter je koprnel po osvoboditvi izpod Avstrije in po zedinjenju z ostalima bratskima plemenoma. Vsi, ki so vršili tiho sabotažo proti avstroogrski vojski doma in na frontah, vsi naši prostovoljci v bivši srbski armadi so bili navdušeni »Cirilmetodariji«.

Zato so nastopali v začetku prikrito, pozneje pa, ko je družba prešla v popolni razmah, povsem očitno proti njej domači avstrijakanti, priganjači naše zatiralke Avstrije. Doživeli smo prežalostno poglavje »Cirilmetodarije«. Ne maramo zbujati turobnih spominov, da si ne pokvarimo jubilejnega razpoloženja.

Družbine skupščine in velike prireditve njenih podružnic so bili pravcati narodni tabori.

Velika skupščina v Bohinjski Bistrici l. 1907. je bila opetovano opisana kot začetek prerojenja. Tudi vse nadaljnje letne velike skupščine do izbruha svetovne vojne so bile mogočne manifestacije za narodne pravice in za rešitev izpod neznosnega avstrijskega jarma. Zgodovinske važnosti je bila prihodnja velika skupščina leta 1908 v Ptuj. Tam je opijanjena in nahujskana nemškutarija tolovajsko napadla skupščinarje. Kot odmev so sledili krvavi septemberski dogodki v Ljubljani, nato pa splošno pometanje z nemščino po ljubljanskih ulicah. Leta 1909. je bila velika skupščina na gorenskih Jesenicah, leta 1910. v Ljubljani (25 letnica družbe), leta 1911. v Trziču, leta 1912. v Trstu (otvoritev impozantne nove šole pri Sv. Jakobu), leta 1913. v Domžalah, a leta 1914. je skupščino že preprečila svetovna vojna.

Izmed mnogobrojnih večjih podružničnih prirediteljev omenjamo za primer jubilejno slavnost (25 letnica) briske C. M. podružnice v Biljani (Goriška Brda) dne 31. avgusta 1913. To nacionalno slavje omenjamo zato, da naš mlajši rod vidi, kako narodno-zavedni so bili vsikdar naši goriški rojaki, ki jih danes marsikdo med nami v svoji nevednosti ali zaradi pomanjkanja prave srčne kulture mrzi in psuje z izrazom »primorski begunci«.

O impozantni narodni manifestaciji v Brdih sta poročala časnika »Gorica« in »Edinost« prav obširno v dveh zaporednih številkah. Od tam povzamem nekatere značilne odstavke: »Brisko ljudstvo je javno in jasno pokazalo, da ga preveva narodni čut, da visoko ceni in spoštuje nepristransko in koristno delovanje Družbe sv. Cirila in Metodaja na narodnoobrambno polju. Že na predvečer je bilo v Biljani živahno vrvenje. Spuščali so umetni ogenj, topiči so pokali, godba je igrala, bilo je ljudstvo v nestrpnem pričakovanju naslednjega dneva. Brez razlike strank in struj so vsi bili navdušeni za to velepomembno slavnost. Skoro iz vseh oken so visele naše trobojnice — naš simbol! Toliko narodnih zastav Biljana še ni razobesila kakor ravno ta dan. Je Biljana res strankarsko razupita, a načelo narodnosti nadkriljuje to. Narodne zavesti ni okužil politični boj. Ta dan so Brici pokazali, da med njimi ni prostora za razdor na narodnem polju, ker previsoko spoštuje jejo pravo delo za narod!

Pripeljali so se tudi učenci in učenke C. M. šole iz italijanskega Krmina, pevajoči vso pot narodne pesmi. Kmalu je bil obsežen veselični prostor nabito poln rodoljubnega občinstva vseh Brd in Gorice, Krmina in od drugod. Slavnost je otvoril Narodni orkester iz Biljane, nato je nastopil moški zbor iz Biljane ter zapel brisko budnico, koje druga kitica se glasi:

*Ti griči Briski in doline
ta fantov roj in cvet deklet
so last slovenske domovine.
Za narod svoj, slovenski svet
ves briski rod bo vedno vnet.*

Nato pa slavnostni govor potovalnega učitelja

C. M. D. g. A. B. iz Ljubljane. Zdelo se je, da govori apostol svojemu narodu. Ni mi mogoče ponavljati vseh lepih besed govornika, a to vem, da so napravile na poslušalce globok vtis. Večkrat je bil g. govornik prekinjen z burnim odobravanjem, tudi pristaši stranke, ki nastopajo proti C. M. M. so morali priznati: prav ima, kar govori. Govor g. B. je napolnil srca vseh navzočih z nepopisnim navdušenjem. Po končanem govoru ni bilo ploskanja in živio-klicev konca. In res! Slišal sem že marsikateri govor, a s tako ljubeznijo do svojega naroda govorenega še ne. Bil je pravi apostolski govor narodnega delavca.

Najlepša točka slavnosti pa je sledila z nastopom otrok krminske šole. Gledalci so se kar gnetli okoli odra, občudujoč napredek otrok te narodne šole. Najbolj so ugajali »Prizor« in dvospev »Sarafanov«. Vodil jih je abiturijent g. Ludovik Zorzut iz Medane. Najlepši prizor pa je bil, ko se nam je pokazala skupina: gojenci in gojenke krminske šole, na desni predsednik krminske C. M. podružnice g. A. Erzetič, na levi bivši učitelj te šole g. Janko Garvas, na sredi pa zastopnik C. M. D. g. A. B. Slednji je pri tem še enkrat spregovoril rosnim očesom par ganljivih besed — a ljudstva se je postalilo entuziastično navdušenje.

Omenimo le še, da so razen domačega moškega zbora nastopala na slavnosti še naslednja pevska društva: mešani zbor iz Hruševlja, Goriško pevsko in glasbeno društvo in moški zbor iz Kozane.

Prihodnje poletje 1914 je bila enako sijajna jubilejna slavnost v Rihemberku. Konec so napravili orožniki, ko je proti večeru prispela iz Sarajeva vest o zgodovinski tragediji.

Družba med svetovno vojno.

Takoj po izbruhu vojne, t. j. meseca julija 1914 je bilo izmed 21 družbenih učiteljev 9 poklicanih v vojaško službo, i. s. 7 iz Trsta, 1 iz Gorice (A. Turk) in 1 iz Mute (A. Hren), pozneje so sledili še drugi, med njimi tudi potovalni učitelj. V vojni so padli naslednji učitelji: Anton Turk, Rado Meršek, Egon Jezeršek in Janko Garvas. Za posledicami vojne pa sta umrla Avgust Waschte in Vinco Engelman. Zaradi tega je bil tudi pouk okrnjen. Družba je morala v Trstu opustiti otvoritev že dovoljenih vzporednic ter v nekaterih nižjih razredih uvesti poldnevni pouk. Pozneje se je prijaviilo 5 radevoljk, da so imeli vsi razredi svojega učitelja, ozir. učiteljico in zopet celodnevni pouk. V Gorici je takoj po začetku vojne šolo na Blanci zasedla vojaška oblast ter jo držala do umika. Uslužni pok. kanonik A. Gregorčič je odstopil v šolskem domu družbi 2 šolski sobi.

Seve so tudi dohodki močno padli. Dočim so leta 1913 dale podružnice K 494.000 so leta 1914 dohodki že padli na K 155.448, leta 1915 pa na K 95.602, dočim so stroški vedno rasli, zato je bilo treba načeti razne fonde, oziroma odprodajati nepremičnine.

Povojna psihoza.

Kakor smo videli, je bilo posebno v letih preporoda naše družbe podrobno delo za narodno samopomoč pravi ponos vseh slojev med zavednimi Slovenci, toda po vojni ga ni bilo mogoče več oživetiti do slične višine. Vzroki so različni, ki jih lahko označimo z dvema besedama: povojna psihoza. Najbolje je karakteriziral naše povojno stanje izkušeni narodni brambovec iz Maribora, ki je pisal lani za veliko skupščino C. M. D. v »Jutru« št. 212: »Manjka prave domovinske ljubezni, manjka pa tudi čuta odgovornosti posameznika napram narodni celoti. Zdi se, da smo zabredli v malodušje, ker smo takoj po prevratu izgubili orijentacijo in v opojnem navdušenju nad pridobljeno svobodo pozabili, da osvobodjenje ni konec narodnega dela, marveč šele njegov novi pravi začetek«.

Tudi člankar »V petdeseto leto Cirilmetodove družbe« v »Jutru« z dne 8. januarja t. l. je potegnil jasno paralelo med predvojnimi in povojnim zanimanjem za našo družbo: »Po vojni je zrasel nov rod, ki pozna

trnjevo pot predvojnega slovenstva samo iz sporočil vedno redkejših sodobnikov in zato gleda na borbe preteklosti z drugačnim, ne vedno pravičnim merilom. Življenska nujnost in potreba narodne samopomoči se predstavlja v svobodni nacionalni državi v spremenjeni luči in težko je danes pojmiti, da so bili pred dobo, mnogo krajšo od človeškega življenja, časi, ko vprašanje slovenskih kulturnih potreb ni bila zadeva državnega budžeta, ko si je moral naš človek takorekoč pritrpati od svojega siromaštva, da je ohranil svoj jezik in svojo zemljo pred prodiranjem sovražnega in osovražnega tujstva.

Med veterani naših narodnih borcev se redčijo vrste od leta do leta, celo od meseca do meseca. Naš mlajši rod ne zna ceniti hudih bojov, ki so jih junaško vodili jugoslovansko usmerjeni naši voditelji zadnjih 50 let, t. j. od ustanovitve družbe sv. Cirila in Metoda, ki nam je s svojim delom ohranila desettisoče slovenskih duš in rešila neštete kilometre slovenske zemlje.

Ali nam družba res ni več potrebna?

Poslušajmo odgovore preizkušenih narodnih borcev, zelo zaslužnih vodilnih naših mož. Predsednik mestne občine ljubljanske g. dr. Vladimir Ravnihar je pri koncertu, ki ga je priredila Glasbena Matica v proslavo 50letnice Družbe sv. Cirila in Metoda dne 11. marca t. l. v Unionu govoril:

»Po našem osvobojenju je nenadoma nastala neka praznina. Svoboda nas je dobila nepripravljene. Pričelo se je neko iskanje, da bi v novih razmerah našli sami sebe, ki še danes ni našlo svojega jasnega cilja, pa naj se ozremo po političnih ali po svojih kulturnih poljanah. Bili smo zamamljeni od svobode, s katero nismo vedeli kaj početi. In prva misel je bila, da je naša šolska družba dopolnila svojo nalogo, da je v nacionalni državi izgubila svojo eksistenčno pravico ter da naj likvidira obstoječe stanje. Kaka zmeta! Kaj ne vidiš in čutiš, da nas je ena tretjina Slovencev ostala tam zunaj? Ali ne veš, da se je v tem nacionalni položaj nas Slovencev še poslabšal, poslabšal pa prav zategadelj, ker v lastni državi nacionalno nasičeni v pregrešni lažkomiselnosti od leta do leta bolj pozabljamo na našo bol tam zunaj, ker sami niti

ne vidimo lačnih pred durmi. In, ali te nič ne žge pekoča rana v vestfalskih, belgijskih in francoskih rudnikih? Pa nesrečna Amerika, ki kakor moloh požira cela pokolenja doraščajoče mladine.

In v naši državi sami? Naša šola, ki jo vzorno vodi naše učiteljstvo, vsega ne zmore. Miselnost v naših obmejnih krajih še ni taka, da bi ji mogli povsem zaupati nacionalno vzgojo mladine. Večkrat ta miselnost pokvari, kar dobrega stori šola. Ne dajem tu nobene krivde temu delu našega naroda, ker se ne da popraviti tekem desetletij, kar so zakrivila stoletja.

Potrebno nam je torej še mnogo dela po programu C. M. D., treba nam je mnogo, mnogo cirilmetodarskega duha. Tega duha počiviti, tega duha zanesti v široke plasti našega naroda, s tem duhom oplemeniniti zlasti inteligenco našo, to bodi naše vezi! lo Ciril = Metodovi družbi za njen 50-letni jubilej! V tem duhu naj izzverte naše čestitke, ki jih zaključujem z vzklikom: Živela Ciril = Metodova družba!

Navdušeno se je občinstvo pridružilo vzkliku govornika.

V isti zadevi sta se oglasila tudi dva zaslužna čuvarja naše severne meje. Prvi že leta 1923 (Mi in naši sosedje na severni meji) z uvodom: »Po prevratu je bilo med nami vse polno sicer narodno iskrenih inteligentov, ki so šli v svoji dobri in oprostljivi (?) naivnosti tako daleč, da so izjavili nepotrebno nadaljnjega narodnoobrambene dela, češ, da je to prenehalo zaradi ustanovitve lastne države. In še danes po štirih letih (celo še po 17 letih tudi!) naletiš na take posameznike, ki mislijo, da je z osamosvojitvijo za nas rešeno obmejno vprašanje in da ima odslej našo mejo na vesti samo država, ne pa tudi javnost. Kdor to trdi, pokaže s tem, da ne pozna niti nalog in potreb države, še manj pa smotra narodnoobrambnih organizacij, najmanj pa sedanjega položaja na meji.«

Drugi čuvar naše severne meje je pisal v uvodniku: »V petdeseto leto Cirilmetodove družbe« (»Jutro« 8. 1. 1935.).

Letos bo naša osrednja narodnoobrambna organizacija Družba sv. Cirila in Metoda dopolnila polstoletje svojega obstanka. Malo je nacionalnih ustanov, ki bi imele za našo narodno ohranitev in za utrditev slovenske zavesti ob ogroženih mejah tak posemen, kakor naša družba. Njen jubilej te-

daj ni običajna društvena obletnica, nego spominski dogodek, ki mora dobiti dostojnega izraza na znotraj pa tudi na zunaj. —

Čehi pa drugače mislijo in delajo.

Ob ustanovitvi in skozi ves razvoj in prepoved našega narodno obrambnega in manjšinskega delovanja smo imeli brate Čeha za učitelje in vzornike. Zakaj jih danes več ne posnemamo! Čehi so še danes zgled vsemu kulturnemu svetu, kaj zmora narodna požrtvovalnost in kako se dela narodna obrambna politika, dasi bi tudi oni lahko rekli: »Kaj je treba po sedemnajstih letih svobodne nacionalne države še narodne obrambe, kakor je bila zasnovana in organizirana za časa sovražne Avstrije?« Takoj po prevratu v splošni zmedin in pijanem navdušenju je tudi v novi Češkoslovaški zavlada tako zgrešeno mišljenje, seveda daleč ne v taki smeri, kakor pri nas. Pri Čehih je vladala duhovna kriza le kratko dobo. Danes ima njihova centrala za narodno obrambo UMŠ (Ustredni Matic Školska) okrog sebe ne le ves še živeči stari aparat, temveč tudi močan kader naradžaja. V lanskem društvenem letu je ustanovila UMŠ 31 novih šol, med temi realno gimnazijo v Dečinu. Vseh šol vzdržuje danes Matica 326 (realno gimnazijo v Dečinu in trgovski akademiji v Jabloncu in Tepličah), nadalje 8 strokovnih šol za ženske poklice, 12 osnovnih, okroglo 200 materinskih in 83 obrtno nadaljevalnih šol. Poleg rednih šolskih zavodov vzdržuje Matica še celo vrsto jezikovnih in izobraževalnih tečajev. Vse matične šole je obiskovalo lani 10.981 učencev in učenk. Samo v lanskem letu je zgradila 12 novih šolskih stavb. Za vzdrževanje svojega šolstva potroši Matica vsako leto nad 17 milijonov Kč, za nove zgradbe pa porabi letno povprečno 8 milijonov kron. Ako prištejemo še velike vsote za vožnje oddaljenih otrok, za šolske in ljudske knjižnice itd., rabi Matica letno blizu 30 milijonov kron.

Si li član Družbe sv. Cirila in Metoda? Če nisi, ali veš, kaj je tvoja narodna dolžnost?! Vpiši se kot član pri domači CM podružnici! Če je ni, ustanovi jo!

Koliko je Družba v 50 letih izdala za slovensko šolstvo, prosveto in razne kulturne namene.

V prvih 25 letih, t. j. od 1885 do 1910, je družba imela dohodkov K 1,168.715, izdatkov pa K 1,113.963.

V zadnjih 25 letih, t. j. od 1910 do 1934, pa je izdala za slovensko šolstvo in prosveto (za vzdrževanje šol in otroških vrtcev, podpore potrebnim občinam ob meji za šolstvo, za knjige in učila, za božičnice itd.).

Leta		K	
1910	K	149.311	
« 1911	«	202.008	
« 1912	«	476.573	
« 1913	«	403.447	
« 1914	«	220.479	
« 1915	«	138.762	
« 1916	«	184.102	

Leta	1917	K	168.758
«	1918	«	225.788
«	1919	«	408.185
«	1920	«	797.840
«	1921	«	3,175.318
«	1922	«	963.213
«	1923	«	778.729
«	1924	«	650.937
«	1925	«	570.751
«	1926	«	592.220
«	1927	«	683.853
«	1928	«	695.273
«	1929	«	696.460
«	1930	«	406.992
«	1931	«	222.985
«	1932	«	293.923
«	1933	«	310.241
«	1934	«	250.752

Skupno torej nad 67 milijonov Din (valorizirano).

DOLŽNOST

vsakemu Slovencu bodi:

DA JE ČLAN

Družbe sv. Cirila in Metoda

Člani so:

- 1. pokrovitelji,
plačujoči 100 Din,*
- 2. ustanovniki,
plačujoči 50 Din,*
- 3. letniki,
po 5 Din na leto,*
- 4. podporniki,
vsaj 3 Din na leto.*

*V družbo se vpisuje pri
bližnji podružnici.*

Družbeno blago

*Kolinska tovarna,
kavine primesi.*

*Fr. Kollmann,
cilindri za svetiljke.*

*Tvrška Perdan,
čaj.*

V družbeni pisarni

*Beethovnova ul. 2, Ljubljana
se dobivajo:*

*razglednice (po 1 Din) - kolki
(po 10 p), računski listki (po
25 p), knjižici »Slava Podlim-
barskemu!« (po 3 Din) in
»Kraljevič Marko« l. 1932 (po
6 Din).*

Priporočajte in kupujte!

Ciril-Metodov obrambni sklad

Tudi to je bila prav srečna ideja našega nepozabnega ustanovitelja pok. Vrhovnika. Leta 1909. je izdal najpopularnejši nemški pesnik in pisatelj P. Rosegger poziv vsem premožnejšim Nemcem, naj vsak podpiše 2.000 K za ustanovitev nemških šol ob jezi-kovnih mejah. Znesek 2.000 K pa zapade šele tedaj v plačilo, ako se najpozneje v pe-tih letih oglasi 1.000 Nemcev. Poziv je imel uspeh, da je že po enem letu imel Schul-verein podpisana 2 milijona K. Iz te ogromne glavnice je Schulverein gradil celo vrsto ti-pičnih Rosegger = Schule na slovenskih tleh, tako v Lazah, Rodinah v Poljčanah, v Vuzenici, na Pragerskem itd. Že v julijski številki Slov. Branika je pok. Vrhovnik pri-občil poziv »200×1.000« ali: o d g o v o r i z m o R o s e g g e r j u!

Člankar je priporočal, naj bi se javilo 1000 Slovencev, ki bi podpisali le po 200 K, da bi se zbrala za naše skromne razmere ve-lika svota K 200.000. Poziv je imel popoln uspeh. Že prvo leto se je vplačalo K 29.143. Podpisovali in v obrokih plačevali pa niso bogataši, temveč mali ljudje. Spominjamo se, kako se je prijavil učitelj Rado Tušak, češ, da bo toliko časa hodil brez večerje spat, dokler ne bo vplačal v mesečnih ob-rokih K 200.

Za Ciril-Metodov obrambni sklad še vedno prihajajo vplačila, četudi zmanjšana. Vplačalo se je:

Leta		K	
1909		29.143	
1910	„	57.815	
1911	„	29.065	
1912	„	34.364	
1913	„	19.472	
1914	„	17.153	
1915	„	10.014	
1916	„	12.424	
1917	„	22.628	
1918	„	18.468	
1919	„	10.419	
1920	„	17.681	
1921	„	109.521	
1922	Din	3.063	
1923	„	3.290	
1924	„	29.413	
1925	„	4.800	
1926	„	3.600	
1927	„	3.800	
1928	„	3.400	
1929	„	3.640	
1930	„	5.450	
1931	„	1.400	
1932	„	1.020	
1933	„	800	
1934	„	12.458	

Skupaj: K 387.687 in Din 76.134, torej mnogo več kakor je pričakoval optimist Vr-hovnik.

Koliko članov si pridobil

Družbi sv. Cirila in Metoda?

Častni člani družbe sv. Cirila in Metoda

I. † Mons. Andrej Einspieler, velezaslu-žni buditelj in vodja koroških Slovencev, je

bil izvoljen za častnega člana že na II. veliki skupščini l. 1887 za izredne zasluge pri sno-vanju in organiziranju podružnic po Koroški. Na ustanovnem občnem zboru celovške podružnice jeseni l. 1885 je govoril, da bo družba s svojimi podružnicami zasejala se-me, ki bo iz njega dozorela bratovska ljube-zen, prava slovenska vzajemnost.

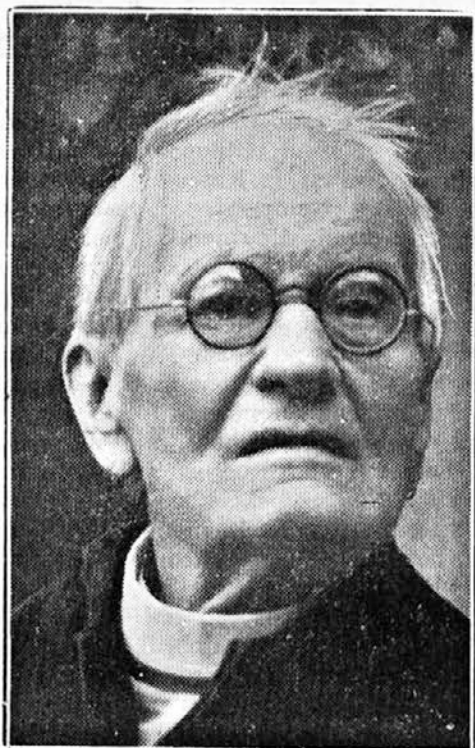
Umrli je 16. januarja 1888.

2. † *Luka Svetec*, notar v Litiji, soustanovitelj družbe, načelnik ustanovnega odbora in do svoje smrti namestnik prvomestnika. Ko je prvomestnik Tomo Zupan dne 20. marca 1907. odstopil, je Svetec načeloval družbi ter kot tak tudi spretno vodil viharo skupščino v Bohinjski Bistrici. Za častnega člana je bil izvoljen leta 1903.

Umrl je 21. prosinca 1921. leta nad 95 let star. Kot 85 letni starček je napisal za 25. letnico družbe v »Slov. Braniku« l. 1910 daljši članek o zgodovinskem razvoju Slovanov. Članek je zaključil: »Res, da imamo Slovenci še med seboj hudo domačo vojsko, ki je pa nekrščanska, nasprotujoča najvišjemu krščanskemu idealu, ki je ljubezen do bližnjega. Sam Zveličar jo imenuje najvišjo zapoved in apostol pravi, da je v njej zapopadena vsa postava, tudi ona najvišja zapoved do Boga ter pravi, da oni, ki trdi, da ljubi Boga pa sovraži svojega brata, je lažnik, ker kako bi ljubil Boga, ki ga ne vidi, ako ne ljubi svojega brata, ki ga vidi. To najvišje načelo naše vere mora končno zmagati tudi pri nas«.

O pok. Svetcu so prinesli obširne življenjepise družbini koledarji za leto 1907, 1917 in 1922.

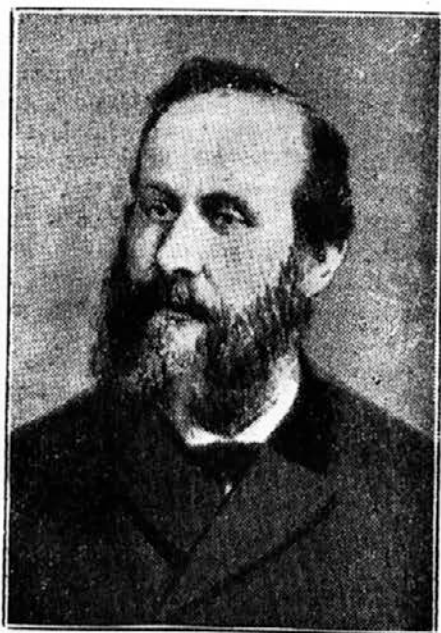
3. *Prelat Tomo Zupan*, soustanovitelj in prvomestnik, ki je vodil družbo celih 21 let, bo kmalu dopolnil 96. leto življenja na svojem idiličnem gradiču Okroglo pri Kranju. Za častnega člana je bil izvoljen leta 1907. O njem so pisali časopisi obširno ob vsakem njegovem jubileju in teh ima častitljivi starček obilico za seboj. Koledar je pisal posebno obširno leta 1930. Za 25letnico družbe je napisal leta 1910 v »Slov. Braniku«: »Ko mi je bil čas najteži in nasprotovalcev strastnost najsilnejša, takrat so me vodstveni udje — različni po svojih osebnih nazorih — v Družbi sv. Cirila in Metoda kot en mož držali pokoncu. Nevstrašeno in nevpognjeno smo stopali od postojanke do postojanke v veselem delu za ljubi rod srečno naprej. Slovensko ljudstvo iz vseh pokrajin naše zemlje pa nas je gledajoč v to našo edinost, nosilo na rokah kamenčke in kamene vdevaje tej narodni zgradbi. Hvaležen spomin na Vas, sotrudniki izza tiste dobe in hvaležen spomin na tak narod mi bode nevgasnjen do konca dni«.

4. *Ivan Hribar*, minister v p., bivši pokrajinski namestnik za Slovenijo in župan ljubljanski, je bil istotako soustanovitelj

družbe, za katero je vedno vneto deloval, zato ga le leta 1910 izvolila velika skupščina za častnega člana. Za 25letni jubilej je zapisal v Slovenski Branik: »Deco varovati potujčevanja pomeni ravno toliko, ko gojiti v njej najzvišenejše čustvo ljubezni do matere«.

Obširneje je pisal o njem koledar leta 1922 o priliki njegove 70letnice.

5. † *Ivan Murnik*, soustanovitelj družbe, je bil tudi leta 1910 imenovan za častnega člana. Za 25letnico družbe je zapisal v Slov. Branik: »Preverjen sem, da se bodo želje ustanoviteljev družbe izpolnile in da bo stala družba kot trda skala, ki je ne bo mo-

gel najsilnejši nasprotnik podreti, če se bo še tako v njo zaganjal«.

Murnik je umrl dne 18. januarja 1913.

Vzor zavedne in delavne Slovenke je bila njegova soproga.

6. † *Marija Murnikova* (umrla dne 20. marca 1894), ki je bila probuditeljica in prva voditeljica slovenskega ženstva in je kot taka pokrenila, da je slovensko ženstvo prvičkrat v družbi nastopilo združeno za narodno misel. Pesnik Simon Gregorčič je takrat pisal družbinemu tajniku: »V razvoju Družbe sv. Cirila in Metoda je najlepši uspeh, ker se je vzdramilo in na delo stopilo naše ženstvo; to je za nas največjega pomena, rekel bi zgodovinske važnosti«. In res je od tedaj in še danes požrtvovalno narodno ženstvo glavna opora naši družbi. Za vse to pa gre največja zasluga pok. ge. Mariji Murnikovi, ki bi gotovo bila postala tudi častna članica, da nam je ni prežgodaj pobrala smrt.

7. † *Dr. Jože Vošnjak*, primarij deželne bolnice v p., bivši državni in deželni poslanec, soustanovitelj družbe in blagajnik pr-

vih 10 let je bil tudi leta 1910 imenovan za častnega člana, a že prihodnje leto (21. oktobra 1911) je umrl v svojem Tuskulu na Visolah pri Slov. Bistrici. (Idealno njegovo vinogradniško posestvo je danes last ljubljanskega veletrgovca z vinom g. Jos. Levaniča). Obširen življenjepis je priobčil koledar za leto 1912. Ob 25letnici je napisal pok. dr. Vošnjak v Slov. Braniku daljši sestavek: »Iz mojih spominov«, ki ga je zaključil: »Klevetniki so se zadirali v družbo, pa Bog je pomagal in naj Bog pomaga še nadalje, saj k njemu vzdiguje vsak dan svoje ročice k molitvi na tisoče otročičev, ki jih je družba prevzela v svojo oskrbo«.

8. † *Ivan Vrhovnik*, župnik = zlatomašnik, ki je umrl dne 8. marca l. 1935., je bil glavni ustanovitelj družbe, ker on je napisal leta 1884 poziv v »Slov. Narodu«. Vse svoje življenje je posvetil procvitu družbe. Obširneje o tem najzornejšem rodoljubu pišemo na drugem mestu. Tudi lani je ob njegovi 80letnici prinesel koledar daljši življenjepis.

9. † *Aleksander Hudovernik*, notar in predsednik notarske zbornice v Ljubljani, je bil vse življenje navdušen in požrtvovalen delavec za našo družbo. Celih 20 let (1906 do 1926) je bil najmarljivejši njen blagajnik, a po Senekovičevi smrti je bil leta 1926 izvoljen za predsednika (njegovi predniki so se imenovali do leta 1925 »prvomestniki«)

Kot tak je uspešno deloval do svoje smrti dne 20. avgusta 1931. Za izredne zasluge ga je družba izvolila leta 1929 za častnega člana. Ganljivo posmrtnico mu je napisal njegov najboljši somišljenik pok. Vrhovnik v koledarju za leto 1932.

G. Franja dr. Tavčarjeva, vdova po pok. velezaslužnem voditelju dr. Ivanu Tavčarju, dvorna dama itd, ki je bila namestnica prvomestnika od leta 1923 do 1932, od takrat pa predsednica do lanske jeseni, ko je bila pri glavni skupščini na Vrhniki z velikim odobravanjem izvoljena za častno predsednico. Njene zasluge za našo družbo so neprecenljive, saj je postala po smrti Marije Murnikove voditeljica slovenskega ženstva in veljajo tudi za njo besede pesnika Gregorčiča.

Spomin na trpljenje naših bratov na Primorskem in Koroškem naj vas bodri k delu za Družbo sv. Cirila in Metoda!

Za Božič in Veliko noč bo rabil vsak zaveden Slovenec le razglednice in kolke Družbe sv. Cirila in Metoda.

Drugi izredno zaslužni funkcionarji v vodstvu družbe

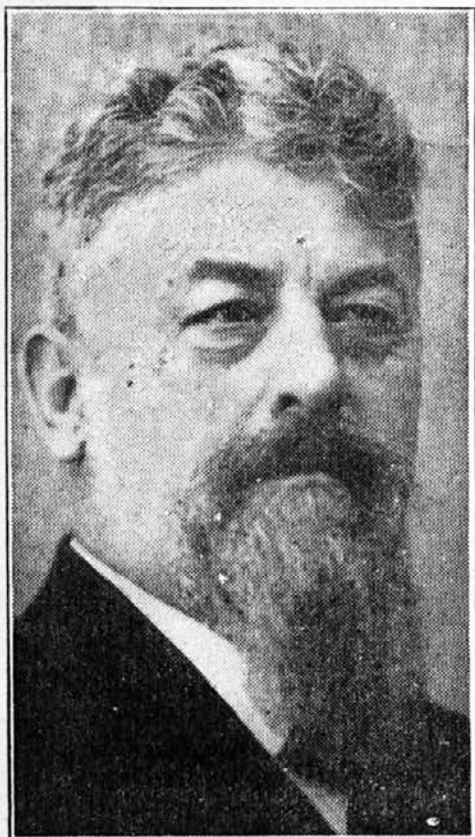
† *Andrej Senekovč*, gimnazijski ravnatelj, vladni svetnik v p., ki je vodil Družbo skoraj celih 20 let, v najburnejši a tudi najplodonosnejši dobi. Umrl je v Ljubljani dne 17. oktobra 1926. Obširno posmrtnico mu je napisal v koledarju za leto 1927 Anovčan (dr. Janko Šlebinger).

† *Dr. Gregor Žerjav*. O pokojnikovih velikih zaslugah za sijajni preporod družbe je pisano v naši uvodni razpravi »Polstoletje DCM«. Ob njegovi prerani smrti (27. rožnika 1929) je napisal nekrolog A. B. Sploh je bil pokojnik tako markantna osebnost v našem narodnem in političnem življenju, da pozna njegovo ime in njegove zasluge vsak šolarček.

Inž. Janko Mačkovšek, višji gradb. svetnik v Ljubljani, ki je bil lani izvoljen za predsednika družbe, ima ogromne zasluge za družbo. Že kot akademik je z vso vnešmo deloval pri njeni reorganizaciji, napisal nešteto razprav v Slov. Braniku, koledarju in v našem dnevnem časopisju. Celih 15 let (1919 do 1934) je bil tajnik družbe. Njegovi referati na glavnih skupščinah, posebno v zaupnih sejah bi lahko tvorili diplomatsko knjigo trajne zgodovinske vrednosti.

† Dr. Ivan Tavčar, najmarkantnejša osebnost med Slovenci, ki smo ga dne

19. febr. 1923 mnogo prezgodaj izgubili, je bil član družbinega vodstva od leta 1910 do 1918, od takrat pa podpredsednik (namestnik prvomestnika) do svoje smrti.

Dr. Janko Šlebinger, ravnatelj državne študijske knjižnice v Ljubljani, je bil kot profesor realke celih 8 let zelo vester tajnik družbe.

Dr. Dinko Puc,
ban dravske banovine:

Ob petdesetletnici

Težko je najti v zgodovini našega naroda društvo, ki bi ob petdesetletnici svojega obstoja lahko zrlo s tolikim ponosom in zadoščenjem na izvršeno delo, še težje bi se pa našlo društvo, ki bi štelo v seznamu svojih članov, bivših in sedanjih, toliko nesebičnih, od najčistejšega idealizma in brezmejne ljubezni do svojega naroda prepojenih mož in žena, kakor je Družba sv. Cirila in Metoda. Pred 50 leti, ko je bila slovenska zemlja predmet osvajalnih na-

klepov močnejših in privilegiranih narodov, ko sta sila in denar imela raznaroditi naš živelj, so naši narodni voditelji v spoznavanju, da je dobra narodna šola najmočnejši vir ljudske prosvete, njegovega napredka in obrambe, postavili temelj šolski družbi, naši današnji jubilancki. Iz nežne sadike se je tekom let razvilo mogočno slovensko drevo, ki je razpredlo svoje veje povsod, kjer se je čula slovenska govornica. Od naših skrajnih naselij na severni meji pa do jadranskih obal sta imeni slovanskih blagovestnikov vlivali našemu narodu pogum, voljo, borbenost.

Spomin na mračne čase predvojne dobe nam razodeva v vsej veličini plemenita stremjenja in trnjevo pot, po kateri je morala hoditi Družba sv. Cirila in Metoda. Bili smo majhen, zapuščen in zapostavljen, od svojih gospodarjev umiranju in propasti zapisan narod. V sklopu države, ki mu je bila le vsiljena in hladna mačeha, je moral slovenski narod izčrpavati vire svojih najboljših sil, da reši sebi jezik in ohrani zemljo svojih očetov. Pravična je bila ta borba na naši strani, saj nismo zahtevali ničesar tujega, temveč zgolj to, kar je po božjih in prirodnih zakonih bilo in je naše. V tej vsiljeni nam borbi, ki se je bila z neenakim orožjem, je postala Družba sv. Cirila in Metoda ognjišče, iz katerega so izžarjali topli žarki domoljubja in rodoljubja, postala je matica neustrašenih in ne-sebičnih borcev za svete pravice našega naroda. Za njenimi zastavami so naraščala krdela slovenskih žena in mož, prepojenih s spoznanjem, da je delo za popolno duhovno in gospodarsko osamosvojitve naša prva dolžnost, če se naj dostojno pripravimo na usodno uro, ki je skoro imela biti.

Svetovna vojna je morala postati zadnja postaja križevega pota slovenskega naroda pred njegovim vstajenjem in poveličanjem. Ko so potihnil topovi na bojnih poljanah, je vzklila pred nami stoletja pričakovana Jugoslavija, naš novi dom, v katerem si naj skupno s Srbi in Hrvati sami krojimo svojo usodo. Ta najpomembnejši mejnik naše narodne zgodovine je zarezal globoke brazde v vse naše življenje. Mrak odvisnosti in podrejenosti se je umaknil svetlemu solncu svobode, iz podložniškega smo postali gospodujoč, suveren državni narod.

Ni čuda, da se je spričo teh daleko-sežnih zgodovinskih dogodkov jelo pri mnogih uveljavljati mnenje, da je Družba sv. Cirila in Metoda dovršila svoje poslanstvo, da je njeno nadaljnje delo postalo nepotrebno. Kolikor je to nazaranje vabljivo, je vendar s temelja zgrešeno.

Res je, da pomeni Jugoslavija uredničenje naših narodnih teženj in pravic, da je postala torišče, kjer svobodno

uveljavljamo svoje sile in sposobnosti, kjer sami odločamo o tem, za kar smo nekdanj morali prositi. Kljub temu bi bilo skrajno lahkomišelnost, če bi se pustili uspavati in prepustili vso skrb za naše narodne potrebe kratkomalo državi in njenim organom. Narod je živ organizem, ki si samo z neprestanim snovanjem krepi svoje mišice in utira pot v srečnejšo bodočnost. Samo čuječ, razborit narod lahko tvori močno državo, mirovanje je že zastoj na njegovi poti.

Pri presoji eksistenčne upravičenosti in potrebe Družbe sv. Cirila in Metoda ne smemo pustiti iz vida, da so morali stotisoči Slovencev ostati izven naših državnih meja, kjer jih je doletela naša nekdanja, ali pa celo grenkejša usoda. Mednarodni predpisi in običaji zabranjujejo naši državi, da bi jim lajšala gorje, ker se tolmači tako postopanje kot nedopustno poseganje v suvereno področje drugih držav. Ni je pa sile, ki bi mogla braniti narodu, da zajame s polno močjo svoje ljubezni vse svoje sinove, pa naj po diktatu zgodovine prebivajo to- ali onstran državnih mejnikov. Po svojih pravilih in svoji svetli preteklosti je Družba sv. Cirila in Metoda poklicana, da postane neusahljiv studenec, iz katerega bo ves naš narod črpal zaklade svežih sil in moralnih pobud za borbe, ki ga še čakajo. Braniti naš jezik in našo narodnost, predvsem pa reševati naše otroke iz tujčevih krempljev, — ta prvotna naloga naše družbe je tudi dandanašnji še pereča, pri čemer vedno poudarjamo, da nečemo ničesar, kar je tuje krvi, marveč samo očitati to, kar je naše!

Ostanimo čuječi, da nas dogodki ne prehitijo! Življenje drvi s silovito brzino in kar je enkrat zamujeno, se ne da več popraviti. Vse naokrog naše domovine se dvigajo valovi nacionalnega šovinizma, ki postaja preteč in udaren. S svojimi sirenskimi glasovi skuša prepeljati tujerodne manjšine, ki prebivajo na naših tleh, in preko njih nadaljevati delo, ki je bilo z našim zedinjenjem in osvobojenjem prekinjeno. Če kdaj, nam je v teh burnih časih potrebna živa straža, ob kateri se razbijajo naklepi odkritih in prikritih sovražnikov naše

rase, željnih naših sinjih gora, zemeljskih zakladov, temnih gozdov in zelenih livad.

Pol stoletja je Družba sv. Cirila in Metoda kot obrambna straža našega naroda vršila svoje poslanstvo. Blagoslovljeno je bilo njeno delo, saj je izviralo iz najidealnejših pobud in služilo najčistejšim ciljem. Ko stopa mladostna in neugnana v Abrahamovo dobo, se z globoko hvaležnostjo spominjamo

Dr. Vladimir Ravnihar,
predsednik mestne občine ljubljanske:

Je li nam CMD potrebna?

Večkrat naletiš na vprašanje, je li Ciril Metodova družba našemu narodu v sedanjem njegovem političnem položaju potrebna? Samo neznanje ali površno spoznavanje stvari more roditi tako vprašanje!

Mogoče je pri tem tudi nekoliko miselne lenobe ali pa dobrodošel izgovor, da ti odreče svojo pomoč ali svojo sodelovanje. Potrebna — zelo potrebna je. Res je le, da se je os njenega delovanja na ven premaknila, rekel bi za 90°. Položaj CMD ob njenem rojstvu pa tja do prevrata je bil bistveno drugačen kakor pa je nastal ob našem osvobodjenju.

Ustanovljena pred pol stoletjem v dobi našega narodnega preporeka je morala družba z ostalimi našimi narodno-obravnimi organizacijami in kulturnimi ustanovami, ki so vse bile za tedanje dobo politična društva v najboljšem pomenu te besede, skrbeti za nacionalni obstoj slovenskega rodu, za njegov porast in njegov razvoj v samostojno narodno politično edinico v mednarodnem svetu, za njegovo osvobodjenje. Živeli smo v sklopu tuje in nam neprijazne države, malodane kompaktno. Le drobci našega narodnega telesa so še životarili izven te države, na Ogrskem, v Italiji. Država nam v nacionalnem pogledu ni privoščila niti vsakdanjega kruha. Dala nam je v najmanjši meri le

vseh pokojnih in živečih rodoljubov, ki so pod njenim okriljem doprinali svojemu narodu dragocene žrtve in zadolžili sedanje in bodoče rodove. Z iskreno željo, da bi bilo tudi njeno nadaljnje delo venčano z enakimi uspehi, ji ob tem pomembnem jubileju iz vsega srca kličemo:

Vivat, floreat, crescat!

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1935.

toliko, kolikor nam je v okviru za vse državljane veljavnih zakonov pač morala dati. Pa še tu je našla vrzeli, skozi katere so nam uhajale naše pravice, ali pa povzročala, da smo morali skušati dosežati te svoje pravice v dolgotrajni zakoniti borbi, da bi tako omagali. Mimo tega pa je s pokroviteljsko gesto pospeševala vsa germanizatorna stremeljenja nemškega naroda (Schulverein, Südmark). Pogodovala je celo njej očitno sovražni italijanski živelj, čim je ta prišel v tekmovanje z našim. Bila je borba za najprimitivnejše elemente naše narodnosti, za pravico našega jezika »v šoli in v uradu«, s tem pa borba za ohranitev našega rodu. Saj se nam je naša narodnostna meja vidno krčila. Leto za letom je zaznamovala nov uspeh.

In kakor je vsakemu živemu organizmu že od narave dan gon samoohranitve in samoobrambe, njega ni pogrešal tudi naš narod, ki je bil tekom stoletij, odkar biva na svoji grudi, dokazal neverjetno svojo žilavost in bitno silo. Ta odpor je bilo treba samo organizirati, da je mogel nastopati čim učinkoviteje. Vse tedanje naše organizacije, društva in ustanove, vse naše prosvetno delo je bilo v službi našega odpora proti pritisku, v službi naše borbe. Obrambno delo smo opravljali očitno in javno, kolikor taktika ni velevala tudi prikritega delovanja, vsem našim narodnim nasprotnikom in državnim oblastvom navkljub, v okviru društvenih pravil in v

smislu zakona, ki je tako delovanje moral pripuščati. Zato je bilo to delo popularno in našlo razumevanje ter navdušeno odobravanje v najširših plasteh našega naroda.

Družba sv. Cirila in Metoda je prevzela samo eno panogo našega obrambnega dela: sprejeti v varstvo in negovati osnovno šolsko dobo naše dece. To je bil in je ostal vse do danes glavni namen naše šolske družbe. Za drugo obrambno delo so ustanovljena posebna društva, če še niso, naj se ustanove. Vzgajati deco v najnežnejši starosti v narodnem duhu, da se nam ne pogubi in pomnoži vrst renegatov. Graditi šole v narodno ogroženih krajih in zbirati sredstva za doseg tega namena, statistike in narodni kataster, stalni pregled naše nacijonalnega položaja, da nismo pogršli sistema, propaganda — vse to je bilo bistvo delovanja vodstva naše družbe in njenih številnih podružnic.

Bilo je delo prav iz duše našega naroda, razumljivo vsakemu še tako prirobnemu človeku, delo, pri katerem se je tako srčno spjal idealizem z živo realnostjo. Naša propaganda je vsajala v srca vero v bodočnost in optimizem ter zdravega borbenega duha. Nacijonalno zavest je zanašala v najbornejšo kmečko koč. Letne skupščine CMD so bili pravi slovenski tabori, mejniki njegovega delovanja, ki so verno registrirali vsakoletni napredek. Navdušenje na njih je bilo izliv naraščajoče narodne zavesti, obenem pa živ protest proti vsem nasilstvom, katerim je bil izpostavljen ta naš mali slovenski rod. In kje drugod ste dobili človeka, tihega in skromnega rodoljuba, ki ni nikdar silil v ospredje, ki ni sejmaril s svojo nacijonalnostjo, pa ko je zatiskil svoje trudne oči, je njegova poslednja volja bila samo ena in edina globoka vdanost svojemu narodu. Bilo ga je vsega sama plemenitost, požrtvovalnost in ljubezen. CMD je vzgojila poseben tip slovenskega človeka, ki je še danes ves ponosen na svoj pridevek — Ciril-Metodar.

Tako je bilo vse tja do našega osvobojenja. Tedaj pa je nastala nekaka praznina. Nepripravljeni smo stopili v svojo svobodo. Pričelo se je neko iskanje, da bi našli sami sebe v novih razmerah,

ki še danes ni našlo svojega jasnega cilja, pa naj se ozremo po svojem političnem ali pa po prosvetnem življenju.

Našemu narodno-obrambnemu delu se je zdelo, kakor da mu je odmaknjena svrha. Čemu tako delo v lastni svobodni državi, kjer se moremo v nacijonalnem pogledu izživljati po mili in svobodni volji? Naš glavni nasprotnik, nam tuja in sovražna država se je pogreznil v globino. Naši udarci bi rezali prazen zrak. Borba z mlino na veter. Ni bilo več predmeta, nad katerim bi iznesli svojega borbenega duha. Upadlo bi navdušenje, upadla požrtvovalnost.

Od teh ugovorov in pomislekov, ki naj osporavajo eksistenčno pravico CMD je opravičen samo eden: to je, da se nam glede narodne vzgoje svojih otrok ni treba boriti proti lastni državi. Namestu te lastne države pa je stopilo štiri, pet drugih držav, po katerih so raztreseni udi našega narodnega telesa. Je li CMD ustanovljena za gotovo omejeno ozemlje, ali pa da obvaruje slovenski živelj kjerkoli se nahaja? Nacijonalni položaj Slovencev kot celota se je zavoljo nesrečnih mirovnihih pogodb celo pogoršal in poslabšal, poslabšal zlasti še zategadelj, ker nacijonalno saturirani v lastni državi v pregrešni lahkomišelnosti in brezbriznosti od leta do leta bolj pozabljamo na našo bol tam zunaj. Sami siti ne vidimo lačnih pred durmi. In ne čutiš li žgoče rane na našem narodnem telesu tam na Westfalskem? Pa nesrečna Amerika, ki kakor moloh požira cela pokoljenja doraščajoče mladine! In naše delavske kolonije v Franciji, v Belgiji in na Holandskem!

Kako široko polje za delovanje se odpira naši šolski družbi! Koliko delovnih sil bi se moralo iztrošiti za to delo! Koliko neizmernih sredstev bi bilo potrebnih za nje! Samo nekoliko se zamislite, Slovenci!

In končno v naši državi? Naša šola, ki jo vzorno vodi naše učiteljstvo, vsega ne zmore. Miselnost ljudstva v naših obmejnih krajih še ni taka, da bi ji mogli povsem zaupati nacijonalno vzgojo mladine. Večkrat ta miselnost, v katero tuintam posegajo pogubonosni vplivi z onstran meje, vse pokvari, kar

dobrega stori šola. Ne dajem tu nobene krivde temu delu našega naroda, ker se tekom desetletij ne da popraviti, kar so bila zakrivila stoletja. Ta usodepolna krivda nam je dala izgubiti plebiscit na Koroškem, ki je bil sam po sebi eden največjih zločinov, kar jih je bil moral pretrpeti naš narod tekom svoje zgodovine.

Torej tudi pri nas doma je še dosti dela za CMD. Podpreti je treba z gmotnimi sredstvi in z živo propagando tudi izven šole hvalevredna stremjenja našega državnega šolstva, kjer morajo ta stremjenja premagovati mlačnost na-

cionalne in državljanske zavesti ali celovitarjenje protinacionalnih elementov to in onstran meje.

Mnogo bi še mogel napisati o predmetu. Naj bo dovolj. Kogar navedeni dokazi za potrebo CMD ne morejo prepričati, mu tudi zgovornejša besede ne morejo pomagati. Temu moja izvajanja tudi niso namenjena. Namenjena so srcem slovenskim, v katerih še tli iskrica narodnega ponosa in domovinske ljubezni. Da bi ta iskrica vzplamtela v neugasljivi plamen!

V Ljubljani, dne 3. septembra 1935.

Ivan Hribar:

Velehradská kuža

Ko sem leta 1883. začel izdajati »Slovana«, mi je bilo predvsem do tega, da vzbudim v slovenskem narodu, ki se je bil že srečno vzbudil iz narodnega spanja, živahno navdušenje in zanesem vanj poživljajočo slovansko zavest. Iste leta 6. aprila je poteklo 100 let od smrti velehradskega nadškofa sv. Metoda in merodajni cerkveni krogi so sklenili, proslaviti ta spominski dan nad vse slovesno. Na Velehradu so se k cerkvenim svečanostim zbrali znameniti zastopniki vseh slovanskih narodov. Pa tudi ljudstvo iz dežel Česke krone, je v številnih procesijah vrelo na Velehrad.

Prav tega leta so naši bratje Čehi na mestu pogorelega gledališča odprli novo narodno gledališče in navdušeni narod iz vseh dežel Česke krone je prirejal posebne vlake za obisk tega gledališča. Še celo iz inozemstva so prihajali vlaki s češkimi izseljenci.

Videč to, zdelo se mi je primerno, da se tudi mi Slovenci v večjem številu peljemo v obiske k bratskemu češkemu narodu v njegovo ponosno prestolnico, zlato mater Prago. Razodel sem to svojo zamisel uredniku »Slovana« Antonu Trstenjaku. Ta je ves vzplamtel

za to namero in je obljubil delati za njeno uresničenje iz vseh svojih sil. Nato sem še istega leta osnoval odbor, ki naj bi za leto 1884. priredil obisk Prage. Stvar se je pa zavlekla ter se je izvršila šele meseca avgusta 1885. leta.

Že med pripravami za to potovanje me je opozoril Ivan Vrhovnik, župnik v Št. Gotardu pri Trojanah, da bi ž njim bilo dobro zvezati tudi obisk Velehrada. Radostno sem sprejel njegovo pobudo ter sem v program obiska uvrstil tudi obisk te veleznamenite nekdanje stolice sv. Metoda.

Kakor hitro se je pa to izvedelo, posega je vmes bistra pamet dunajske avstrijske birokracije. Njej je itak že bilo neljubo, da obiskujejo drugi Slovani na svečan način češko narodno gledališče, a prepovedati tega si vendar ni upala. Sedaj pa k temu še Velehrad! Tega ji je bilo vendar preveč. In razglasila je, da se je na Velehradu in v tamošnji okolici pojavila goveja kuga ter je prepovedala njega obisk v večjih skupinah.

Naša skupina, ki se je odpeljala iz Trst in Gorice pa do Št. Ilja, in kateri se je pridružilo tudi nekaj Hrvatov, je štela preko 100 udeležnikov in se seveda po onem vladinem razglasu ni mogla vsa peljati na Velehrad.

Še dandanes me veselje navdaja, kadarkoli pogledam veliko fotografično

sliko udeležencev moških in ženskih, pripadajočih vsem slojem slovenskega naroda.

Da nas je Praga radostno in nadvse slovesno sprejela, ni treba naglašati. Za to je skrbel tamošnji sprejemni odbor, ki mu je stal na čelu goreči prijatelj slovenskega naroda Jan V. Lego. Našega trodnevnega bivanja v Pragi ne bom opisoval. Ni pa mi mogoče popisati burne veselosti in brezprimerne navdušenja, ki je nastalo, ko je na poslovilnem večeru v »Měštanski Besedi« vstal pesnik Simon Gregorčič ter s pažljivim poudarkom prečital jedkega sarkazma polno, med bivanjem v Pragi zloženo epohalno pesem »Velegradskakuga«.*)

*) Ker marsikateremu čitatelju ni znana Gregorčičeva pesnitev ali je vsaj nima pri roki, ponatisnemo v nastopnem par najznamenitnejših kitic (cela pesem ima 16 kitic ter je bila prvič obelodanjena v II. zvezku Gregorčičevih poezij 1. 1888 na strani 115. Op. urednika.)

Kako neizmerno skrbite za nas,
Kot mamice za drobne dojenčice!
Pozabiti nečem pač večni vam čas
Te srčne skrbi za Slovence.

Če kreniti hčemo k sosedom korak,
Pregledate skrbno vse pote,
Kotiček skrbljivo preiščete vsak
Braneč nas nesreče in zmote.

In ko smo želeli na Velegrad,
(Kdo vašo popiše zaslugo!)
Tja smeli mi nismo z domačih livad,
Ker tam zasledili ste — kuga!

Kar tiče se kuge, imate pa prav:
Okrog in okrog Velegrada
Res zrak je nečist in brezmejno nezdrav,
Ta kuga nevarna pa vam je, ne nam,

Ta mor je — vzajemnost slovanska!
Krivicam je vašim strašanska, —
Kako je ime ji? naznanim ga vam,
Ta mor je — vzajemnost slovenska!

Po tem večeru smo se razšli in mala družba, med katero sta bila tudi župnik Ivan Vrhovnik in pesnik Si-

mon Gregorčič, se je odpeljala na Velehrad. Kaj sta ti dve sorodni si duši tamkaj čutili, ne vem. Pač pa si lahko mislim: saj sta se od tamkaj vrnila pobratimljena in je nju najidealnejše prijateljstvo trajalo do prezgodnjega konca Gregorčičevih dni.

Kmalu potem, ko se je vsa družba vrnila v domovino, je izšel v »Slovenskem Narodu« s plamenečimi besedami pisan uvodni članek, ki je kot silno nujno in neobhodno potrebno priporočal ustanovitev organizacije, ki naj bi tako, kakor »Ustredni Matice Šolska« skrbela za odbijanje ponemčevalnih nakan društva »Deutscher Schulverein« ter tako zabranjevala, da se nam ob jezikovnih mejah ne krči naše že itak pičlo narodnostno število. Članek je obenem nasvetoval, naj bi ta organizacija nosila ime »Družba sv. Cirila in Metoda«.

Uganil sem takoj, da za tem članekom brezimnega pisca tiči župnik Ivan Vrhovnik. Ker se je imel vršiti v kratkem po našem prihodu iz Prage v restavraciji pri »Zvezdi« na sedanjem Krekovem trgu sokolski shod, sem mu pisal, mu čestital na članku, ga zagotovil, da se bo poskrbelo za izvršitev njegove misli in ga obenem prosil, naj pride zanesljivo na sokolski sestanek, kjer se bo poročalo o našem skupnem potovanju v Prago.

Ivan Vrhovnik se je mojemu vabilu odzval. Ob velikanskem navdušenju so na shodu vsi navzoči pozdravili moje sporočilo, da imamo med sabo pisca članka o ustanovitvi Družbe sv. Cirila in Metoda. Saj je ta članek čudovito učinkoval. Bil je iskrica, ki je v srcih vseh takratnih zavednih Slovencev zanetila plamen navdušenja in voljo do izpolnitve plemenite zamisli. To navdušenje se je še stopnjevalo, ko sva se nato z župnikom Vrhovnikom pobratila in sem napovedal, da se takoj začno priprave za ustanovitev Družbe sv. Cirila in Metoda, za katero da je brez dvojbe dala povod

Velehradskakuga.

Družba sv. Cirila in Metoda je bila kmalu nato res ustanovljena in slovenski narod se je oklenil z vsem žarom

svojih src. To je imelo za razveseljivo posledico, da je po narodni požrtvovalnosti v teku 50 let mogla zbrati milijonske vsote ter nam rešiti potujčevanja tisoče in tisoče naših otrok. V dobi, ko je naše narodne protivnike podpirala sovražna vladavina, je bilo to tem zaslužnejše delo, ker se naperi družbe v merodajnih upravnih krogih ne le niso podpirali, temveč so se celo ovirali.

Mi Slovenci, kar nas je ostalo v mejah kraljevine Jugoslavije, živimo sedaj svobodno narodno življenje in je lepi naš jezik postal celo državni jezik. Moglo bi se torej misliti, da so izključene vse nevarnosti za naš narodni obstoj. Ta misel bi bila pomot-

na. Ne iz naše države, pač pa od zunaj prete našemu narodu še vedno nevarnosti, ki jih je treba sproti odbijati. In to je sedaj dolžnost Družbe sv. Cirila in Metoda. Saj ne moremo in ne smemo pozabiti nalog, ki jih morajo naši ljudje z njeno pomočjo vršiti na mednarodnih forih v obrambo pravic onih nesrečnih naših bratov, ki jih je zla usoda ob koncu svetovne vojne odtrgala od našega narodnega telesa.

Požrtvovalnost prejšnjih pokolenj naj bo torej sedanjemu, v srečnejših okoliščinah živečemu pokolenju resen opomin, da omogočuje izvrševati sedanje in bodoče vzvišene naloge naše v preteklosti tako zaslužne Družbe sv. Cirila in Metoda.

Prof. dr. Rudolf Molé:

Ivan Vrhovnik

Sosedu v spomin

»Ti res si bil vrstnikom vsem — vrhovnik!«

A. Debeljak.

Lanski koledar naše družbe je prinesel ob priliki osemdeset-letnice Ivana Vrhovnika toplo pisan obširen življenjepis, letos pa moramo z žalostjo ugotoviti vest, da je v petek, dne 8. marca za vedno zatisnil svoje dobrohotne oči in da ga je dva dni pozneje skoro 20.000-glava množica spremila na njegovi zadnji poti na ljubljansko polje k Sv. Križu. Odšel je tja, kjer počivajo že dolgo pred njim njegovi dragi prijatelji in sodelavci.

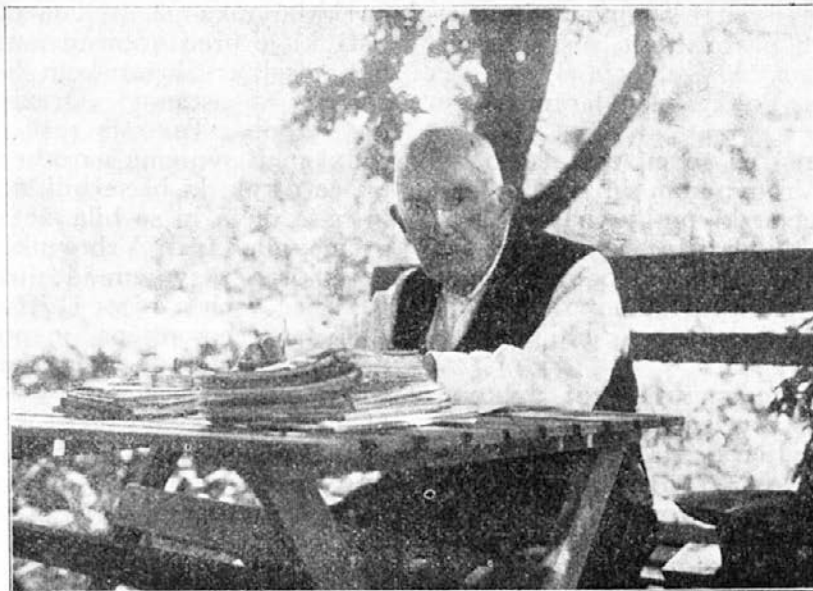
Osebnost se spoznala l. 1911, ko sem se preselil v njegovo faro in dobival od njega za svojo »Našo Bodočnost« marsikateri članek, ki ni bil primeren za njegov »Branik«. Dodobra pa sva se spoprijateljila, ko se je preselil v svoj tuskulum in sva postala tako prav dobra soseda. In reči moram, da mi je še sedaj težko, ko si ne moreva reči prijazne besede kar tje čez ograjo, ali pa ne ugledam one prijazne postave, ki

marljivo piše pri skromni mizici pod košato lipo.

V teku let sem imel priliko dodobra spoznati to marljivo in čisto slovensko dušo, ki se je veselila vsakega napredka s pravim otroškim veseljem, a jo je globoko užalilo že najmanjše zlo. Najbolj pa ga je bolelo, da si ni tega skoro nikdar pokazal, če je kdo njegovo nesebično delo krivo sodil.

Ivan Vrhovnik je že na gimnaziji in pozneje v teologiji kazal talent za zgodovinsko raziskavanje. To je ono minuciozno delo, iz katerega se grade pozneje velika sistematična pragmatična dela. Ko je bil še zunaj na kmetih, mu to delo ni bilo tako mogoče; ko pa je l. 1891 prišel iz Št. Gotarda pri Trojanah po zaslugi tedanjega ljubljanskega župana in vdanega prijatelja Ivana Hribarja za župnika v Trnovo v Ljubljano, ni bilo marljivejšega obiskovalca naših arhivov in licealne knjižnice.

Tako si je nabral mnogo dragocenih notic, ki jih je priobčeval po raznih strokovnih listih in drugod. V tem delu so mu bili vestni delavci Vrhovec,

Zadnja Vrhovnikova slika

Foto inž. M. Mole

Koblar in drugi. Iz teh arhivskih del so nastala pozneje samostojna dela, kot zgodovina nakeljske in goriške fare.

A najbolj ga je mikala zgodovina njegovega rojstnega mesta Ljubljane. Kot čebelica je zbiral gradivo za zgodovino svoje rojstne fare šentpeterske ter ekscerpiral razne urbarije, rojstne in mrtvaške knjige, i. t. d. ter pripravil za tisk že ogromno gradivo, ki je žal ostalo v rokopisu. Zato pa je izšla l. 1933 v samozaložbi »Trnovska župnija«, njegovo najobsežnejše delo, katero ga je tudi precej gmotno potrla, ker njegovi bivši farani niso tako segali po knjigi, kakor bi bilo potreba in dolžnost. S kako ljubeznijo, vestnostjo in natančnostjo je pisano to delo! Človek bi res mislil, da bodo sofarani — seveda oni, ki morejo, ker sicer je trnovska fara najubožnejša v Ljubljani — kar tekmovali v tem, kdo se bo prej oddolžil svojemu dolgoletnemu dobremu župniku, da bo kupil knjigo, za katero je žrtvoval svoje zadnje prihranke! Tako pa je ostala po njegovi smrti še precejšnja vsota tiskarskih stroškov neporavnana!

Zelo zanimiv v kulturno - zgodovinskem oziru je njegov spis »Gostilne v stari Ljubljani« To je razprava, ki jo

je priobčeval v »Jutru« pod znanim psevdonimom Staroslav in je izšla tudi v ponatisu.

Vrhovnik pa ni bil samo zgodovinar v ožjem pomenu besede, njegovo delo sega tudi v literarno zgodovino. Mnogo dragocenih daljših in krajših beležk o naših literatih je raztresenih zlasti po »Ljubljanskem Zvonu« in »Koledarju Družbe sv. Cirila in Metoda«, a večje delo je izšlo v knjižnici imenovane družbe, t. j. življenjepis pisatelja prve naše povesti Janeza Ciglerja. Pisal je tudi življenjepise naših pisateljev iz 18. in 19. stoletja. Zelo zanimiva je tudi razprava o našem tisku »Ob stoletnici Vodnikovih Lublanskih Noviz«.

Vrhovnik je bil velik bibliofil. Zbiral je marljivo zlasti naše starejše tiske in hranil v svoji vzorno urejeni knjižnici mnogo redkih unikatov in kompletnih zbirk. Marsikateremu javnemu delavcu je lahko in rad postregel z deli iz svoje knjižnice. A ravno tako lepo je imel tudi urejeno svojo bogato korespondenco z različnimi javnimi delavci, s katerimi ga je vezalo tudi tesno prijateljstvo. In krog njegovih prijateljev in čestilcev ni bil majhen! Korespondenco dragega prijatelja Simona Gregorčiča, za katerega se je bil že kot mlad kaplan zavzel v znanem boju, je

že bil pripravil za tisk, mnogo dragocene gradiva pa obsegajo pisma mons. Toma Zupana, A. Koblarja, Ivana Vesela-Vesnina, Podkrajška-Harambaše in drugih.

Najtesnejši pa se mi zdi, da so bili stiki med Vrhovnikom in zgodovinarjem Vrhovcem, ki mu je napisal lepo in obširno biografijo, in pisateljem-mučenikom Masljem - Podlimbarskim, kateremu je posvetil globoko občutene besede v spisu »Slava Podlimbarskemu«!

Vrhovnik je smatral svoj duhovniški poklic za vzvišen in je živel vzorno vse svoje življenje, zlasti pa se je kazalo to njegovo življenje v njegovi morda preveliki skromnosti. Občevanje z njim je bilo užitek.

Za največjo zaslugo pokojnega Iva-

na Vrhovnika pa štejem, da je bil on tisti, ki je pred dobrimi petdesetimi leti napisal v »Slovenskem Narodu« poziv, naj se ustanovi »Družba sv. Cirila in Metoda«. Tako je rešil ob naši narodni meji svojemu narodu na tisoče in tisoče otrok, ki bi se bili sicer potujčili in naša meja bi se bila že davno prej premaknila. Ivan Vrhovnik je bil tudi tisti, ki je v svojem idealizmu tudi izmed nas vseh najraje č žrtvoval zanjo!

Ivan Vrhovnik pa je poleg našega največjega narodnjaka tudi eden naših največjih mecenov. V svoji oporoki je zapustil svojo tisoče vredno knjižnico licejski knjižnici (bodoči univerzitetni) v Ljubljani. S tem je podprl študij slovenskega jezika.

Za vse delo, a zlasti za zadnji dve Ivanu Vrhovniku: Slava!

Ksaver Meško:

Malo spominov s Koroškega

Iz tesnosti, iz na vse strani ostro zastražene omejenosti naših dni se zatekam z mislimi rad v leta mladosti, ko je življenje še ležalo pred menoj kakor širna, neomejena poljana, polna svo-

bode, širokega razmaha, nedoglednih možnosti. Ob majavosti današnjih časov, ob nestalnosti razmer in ob kar nevarni gugavosti značajev so mi tako drage podobe mož, ki so stali ob vseh menah, raznih neprijetnih in hudih dogodkih pokonci kakor hrasti, neomajni in kljubujoči kakor skalovje naših gor. Lepi so spomini nanje, toplo mi je v srcu od hvaležnosti do njih.

Ves lep in svetel mi živi v spominu jezuit p. Limpel, štajerski rojak, spirital v celovškem bogoslovju, pokrovitelj akademije slovenskih bogoslovcev, torej naslednik Slomškov. Star, častitljiv, preudaren in počasen, a v vsem moder kakor pravi svetniški jezuit in dober kakor domači kruh. Spoštovan od vseh bogoslovcev, tudi od Nemcev, ker vsem pravičen, vsem vesten in ljubeč

voditelj v dvomih, v nevarnostih mladega življenja, varen kažipot v javno življenje. Počasi, počasi je govoril, ko nam je dajal zvečer »punkta« (misli, navodila) za drugojutrnje premišljevanje. Vendar nisem nikoli slišal, da bi se kdo ponorčeval ž njim. Nekoč je omenil nemški bogoslovec, da je proti koncu sv. maše tako zelo počasen. »Er mediert halt nach der hl. Communion —« »pač premišljuje po sv. obhajilu!« ga je ostro zavrnil drug Nemeč. In je takoj utihnil.

Vsak teden smo se en večer zbrali in je eden bogoslovcev bral svoj spis, eden prosto govoril o predmetu, ki ga je določil predsednik — tretieletnik. V Trepal nam je tedaj predsedoval, velik talent, ki živi sedaj skrit pri neki samotni podružnici na Dolenjskem. (Na Kureščku nad Turjakom. Op. ured.) Škoda ga! P. Limpel je bil tem zborovanjem res širokosrčen nadzornik, ki nam je iz zaklada svojega znanja in svoje modrosti dajal bogastva na pot v življenje.

Štirideset let skoraj me loči od tistih časov. A svetla podoba svetniške-

ga spirituala p. Limpla ni izgubila nič na svojem blesku!

Potem moj prvi župnik Alojzij Ledvinka v Škocijanu, čez sedemdesetleten starček, a pokonci kakor mlad kapral, velik, suhljat, še čisto črnih, gostih, valovitih las. Ko sem nastopil pri njem kaplansko službo, me je prvi dan pri kosilu poučeval: »Mladi prijatelj, dvoje Vam svetujem: zdravje si varujte in denar šparajte!« Prvega bi se pač lahko od njega učil: s preprostim, skromnim življenjem se je ohranil telesno in duševno zdravega do visoke starosti. V drugem mi je dajal slab zgled: vse je razdal! Opoldne je prišla v župnišče cela vrsta otrok, da so dobili kosilo. — Slišim nekoč dopoldne v župnikovi so-

kor morska goba. Bil je tisti postopač: škornje je zapil! Je li bil v pijanosti spet namenjen v župnišče še kaj zahtevati, pa je pred hišo omagal, ali ga je privedla tja in ga vrgla v travo roka vse uravnavaajoče in vse poplačujoče Pravice, kdo naj ve?

Tudi za narodne namere je imel vedno odprto roko. A je dajal kar mogoče skrivaj: hvale ni maral. Nekoč mi je dal pet goldinarjev, naj jih nesem uredništvu »Mira« v Celovec za narodno šolo v Št. Rupertu pri Velikovcu. »A recite, da naj imena nikar ne priobčijo«. Tega nisem v Celovcu sporočil. Mislim sem: »Naj pride v »Miru« potrdilo, da sem res izročil«. Ob božiču »Mir« prinese imena darovalcev. Med njimi je

Marija na Zilji, kjer je preživel g. Meško kot župnik nallepše, a na koncu tudi najbridkejše dni.

bi glasno govorjenje, nekako prerekanje. Nato težke korake po širokem hodniku nad župnikovo in mojo sobo, po stopnicah navzdol. Pri kosilu vprašam, kaj je bilo? — »Neki postopač je hotel imeti moje škornje, češ: Vi imate gotovo dvoje, jaz nobenih. Pa učite: Kdor ima dve suknji, naj da eno temu, ki nima nobene. Velja to gotovo tudi za škornje. Jaz jih nimam, dajte mi Vi svoje«. — »In ste mu dali?« — »Dal. Da ne more reči: Drugače uči, drugače dela«. — Izrazil sem dvom, da je bilo to umestno. A župnik mirno: »Ni mi žal. Mi ne more vsaj ničesar oponašati.« — Proti večeru je ležal na trati pred župniščem mož srednjih let, pijan ka-

bil seveda tudi župnik Ledvinka iz Škocijana. Pa je bil mož čisto nesrečen. »Že ničesar več človek dati ne upa«, je tarnal, »vse namažejo v liste«. »Škoda, škoda!« sem nedolžno pritrjeval in obžaloval.

Prve tedne na kaplaniji sem se nekako težko uravnovesil ali se niti še nisem. Zato tudi nisem nikamor šel razen javiti se g. dekanu, proštu v Dobrli vasi. Pač pa sem resno mislil, da se moram iti pokloniti tudi v Tinje, sosedno župnijo na levem bregu Drave, g. proštu Lovru Serajniku in njegovemu nečaku kaplanu Volbenku Serajniku. Sedim nekega popoldne v sobici. Kar zaslišim na hodniku korake, govorjenje. Potrka.

Vstopi eleganten, mlad duhovnik in star gospod s koničasto belo brado, mladostnimi očmi in izredno ljubeznivim smehljajem. Bila sta kaplan Volbenk Serajnik — sedaj prošt v Dravogradu — in nadučitelj Eller z Marije na Zilji pri Beljaku. Tako sva se prvič srečala z nadučiteljem Ellerjem, ki sva pozneje v tako lepi bratski slogi delovala pri Mariji na Zilji. Lovro Serajnik je bil mnogo let župnik pri Mariji na Zilji in se je mladi učitelj Eller tam oženil z njegovo nečakinjo. S toplo ljubeznijo je zmerom govoril o proštu Serajniku. Večkrat mi je pripovedoval, kako se je g. prošt zameril škofu Funderju. Pa mu je ta, zelo odločen cerkveni knez, dodelil kaplana upravitelja, ki je imel vso oblast v proštiji. »Pri mizi je sedel na prvem mestu, prošt na kaplanskem. A ko je škof umrl in je postal kapiteljski vikar g. Lambert Einspiller, je bil prvi dekret, ki ga je spisal, da je vrnil staremu proštu vse pravice«. Kakor je spoštoval in ljubil prošta, tako je bil hvaležen Lambertu Einspillerju. Ta je to hvaležnost res tudi zaslužil. Ni bil samo izmed najodličnejših slovenskih koroških duhovnikov, ampak tudi čez vse blag in plemenit mož. Z veliko ljubeznijo in spoštovanjem je govoril Eller tudi večkrat o rajnem profesorju Josipu Lendovšku, ki je služboval in deloval v Beljaku, osebno jaz tega narodnega delavca nisem poznal. Pravil mi je nekoč obubožan celovski plemič: »Ako sem v veliki stiski in se ne vem kam obrniti, grem k stolnemu proštu g. Lambertu Einspillerju. Ta mi vedno pomaga. Gentleman, da ni kmalu takega«. Je navzlic visoki službi tudi ubog umrl. —

Greva nekega poletnega dne leta 1900 z dobroljskim kaplanom Lojzetom Mlinarjem — pozneje je odšel v Ameriko, pred nekaj leti se je vrnil, letos umrl kot župnik pri Sv. Miklavžu ob Dravi pod Beljakom — po Dobrli vasi. Kar zagledava na cesti visoko vitko damo, elegantnega gospoda srednjih let in maihnega, vprav angelskega fanta. »Glej, Zbašnikovi!« pravi Lojze. Naglo greva za njimi, pozdraviva, in me Mlinar predstavi. Zelo ljubeznivo so naju sprejeli. Tako sem se prvič sešel z dr. Zbašnikom, tedanjim urednikom »Ljubljan-

skega Zvona« — malo prej je napisal v svojem listu oceno mojih »Slik in povesti«, ki jih je izdala tisti leti »Slovenska Matica« in so nastale večinoma v Škocijanu. Pisal sem prav tedaj »Življenja večerno molitev«. Pokažem rokopis gospodu doktorju. — »To imajo stavci veselje z Vašimi spisi, tako veliko pišete. Jaz predrobno«, pravi g. doktor. Aškerc pa mi je nekoč, menda leto prej, rekel: »Ko bi Vi le malo lepše pisali! Ob tako slabi pisavi mi naredi stavec še več pogreškov in moram toliko popravljati!« Vem, govoril je resnico, pisave na žalost nimam lepe. Kažeta pa ti tako nasprotni izjavi tudi dva čisto nasprotna značaja: Zbašnik zmerom skrajno fin kakor vedno eleganten po zunanosti, obziren in prizanesljiv, Aškerc naravnosten, odločen, grčav.

Zbašnikovi so prihajali na Koroško navadno vsake počitnice. Z gospodom doktorjem sva si postala iskrena prijatelja. Zelo sem spoštoval njegovo značajnost. Bil je gentleman in poštenjak od nog do glave: nikoli nisem opazil, da bi bil drugače govoril, kakor je mislil, dvojezičnost in zahrbtnost sta mu bili tuji in odvrtni.

Celo vrsto kristalno čistih značajev, idealnih delavcev za cerkev in naš narod je imelo in še ima Koroško. Naj omenim z resničnim spoštovanjem in veliko hvaležnostjo tu samo enega — župnika Ražuna naša javnost tako pozna, dasi ga je brž malo pozabila, po krivici — najstarejšega, ki se napravlja že v pokoj. Res zaslužen, saj že šestinštirideset let deluje med koroškimi Slovenci neutrudno in z zares vzorno požrtvovalnostjo. Je to župnik v Logi vasi ob Vrbskem jezeru Štefan Bayer. Rojen 1864 v Linu na Češkem je studiral pravo v Pragi. Pa je pustil univerzo in prišel v bogoslovje v Celovec. Njegovo delovanje je na vseh župnijah, kjer je služboval kot kaplan in župnik, zapustilo globoke sledove. Stal je za slovensko stvar in za slovensko ljudstvo povsod kakor granit. Ni bilo morda preveč bučno njegovo delovanje, a skrajno nesebično in požrtvovalno. Kadarkoli še sedaj izkazuje »Koroški Slovenec« darove za svoj tiskovni sklad, ime župnika Bayerja ne manjka v njem nikoli! In ni

bogatin. Tudi pri svoji požrtvovalnosti za vse dobro biti ne more! Osebnost sem mu hvaležen, ker me je med vojsko, ko nisem imel nikjer strehe, povabil v svoj dom. A je dobro vedel, da je to tudi zanj nevarno. — Naj deluje tako vzorno še dolga leta!

Še huje bi nam bilo v sedanjih časih, ako ne bi imeli lepih spominov iz nedanjih dni. So kakor bele kapelice na daljnih gorah: človek poroma k njim z zbranim in pobožnim srcem in se vra-

ča potolažen in okrepcan. Blagoslovljeni!

Premišljevanje

Ksaver Meško

Le šumi gozd nad menoj, razsajaj vihar,
le buči veter, z jezo se vame zaganjaj,
naj bo mi vsak tvoj srditi, ščemeči udar
krepak opomin: Le bij krog sebe ne sanjaj!
Milina, sanjarenje svetu kaj malo je mar,
ceni le surovost, spoštuje le trdo pest,
kričoč najglasnejši najprej si je lorvaja
svest!

Ivan Prekoršek, narodni poslanec:

Beseda o jubileju

Družba sv. Cirila in Metoda je v zvezi s svojim petdesetletnim jubilejem priredila v Ljubljani za omladino naših srednjih šol narodno obrambno idejni tečaj in otvorila skrbno pripravljeno obrambno razstavo.

Na severni narodni in državni meji pa je začela CMD v svojem jubilejnim letu graditi šolo. V teh činjenicah vidim vso idejno silo naše obrambe in ves program dela za sedaj in bodoče. Staro rodoljubje odhaja in izumira, a išče sodelavcev in vrednih naslednikov za delo, borbe in zmage v novih časih in v drugih razmerah.

Naslonili smo se na mladino, ki je v svobodni narodni državi že vzrastla iz naših šol in nosi v sebi vse bogastvo sile svojega narodnega jezika in vso zavest moči svoje velike samostojne narodne države. Mi nismo sentimentalni, ako vidimo, da ta mladina ne bo mogla nikdar polno doumeti časa, ki je za nami in vseh naših preteklih borb in naporov, ki so bili potrebni za očuvanje najskromnejših drobtin tega, kar imenujemo pravico slovenskega človeka do življenja. Slovenski nacionalni akademski mladini gre zasluga, da je pred 28 leti prinesla v vrste CMD novega duha in oni veliki preporod, ki je ustvarjal čudeže in vlival vere tudi onim, ki so že obupali nad našo usodo. Mladina na letošnjem idejnem obrambnem tečaju je

pokazala vso globoko razumevanje za to našo preteklost in vso voljo, da ustvarja novo in dopolni nas, ki v mnogočem že ne dohajamo več hitrega toka novega časa.

V obrambno delo Družbe sv. Cirila in Metoda smo z obrambno razstavo položili vidno smotrenost in neizprosno realnost, ki odklanja romantiko izumirajočega rodoljubja in kliče na odgovor najvišjo državno oblast in vsakega najmanjšega in najskromnejšega Slovenca in Jugoslovana. V to razstavo bodo romali vzgojitelji naše mladine s tisoči in tisoči omladincev kot v svetišče, v kojem se bo mladina učila ljubezni in vere do svojega jezika in svoje države. Naj ne ostane to svetišče nepoznano onim, ki upravljajo našo državo in naj se ga ne izogibajo in bojijo politiki, ako so resnično v službi naroda in domovine.

Naš jubilejni dar severni državni meji je šola v Gradišču, ki bo letos dograjena in prihodnje leto otvorjena. Dobro se zavedamo, da je šola predpogoj življenja in napredka naroda. Preboleli smo pogrešno miselnost, ki je v prvih letih po osvobojenju zajela velik del Slovencev, da nam je Družba sv. Cirila in Metoda sedaj v lastni državi nepotrebna, ker mora itak država prevzeti nase vse one naloge na šolskem in prosvetnem polju, ki smo jih prej nosili sami. Ta miselnost se sicer še danes rada pojavlja mnogokje med nami kot poceni izgovor za nedelavnost in sramoten

beg pred dolžnostjo žrtev za nacionalno misel zlasti v vrstah onih, ki so bili v tuji državi mali in neznatni, pa so v osvobojeni domovini postali veliki. Dоследno odklanjamo tisto prešerno veliko samoslovenstvo, ki se v svoji tesni domači modrosti, inficirani od sil, ki urejene Jugoslavije ne marajo, izživlja v naštevanju vsega, česar nam manjka in kar nam velikim Slovencem država ne da. Mi vemo, da država ne zmore vsega in si ne prikrivamo, da naša mlada država v svoji organizatorni sposobnosti ni dorasla za vse svoje velike naloge, ne tu pri nas, pa tudi ne na drugih svojih mejah, kjer so prav take in morda še večje in bolj krvaveče rane, ki zahtevajo leka in lečenja.

Vzdržali smo v številčno in materialno neenaki borbi skozi dolga desetletja in pripravljali v narodu veliki dan vstajenja. Na nas in na mladih, ki stopajo na naša mesta, je, da izgradimo narod v notranjosti, da mu prinesemo onega duhovnega prerodenja, ki ga bo usposobilo, da v veliki Jugoslaviji ustvari varen dom in dá svobodo vsem razdrobljenim in razkosanim delom našega imena in naše krvi.

Nočemo tujega, a svojega ne damo! Naše pa so vse one planine, naša so polja in doline, sončne in tople na zapadu in na severu, kjer orje in seje naš

človek, pa četudi je danes tam obsojena na smrt naša beseda v šoli, v uradu in na cesti in četudi je pregnana iz božjih hramov, ki jih je zgradila slovenska roka, da bi v njih v svojem jeziku častil in molil slovenski človek Najvišjega. Ako tam gori na severu in na našem sončnem Primorju umira slovenska pesem in je ponekod že utihnila, je nam tu v svobodi njen nemi odjek glasen opomin, da ni več časa za male slovenske račune, ker nas kliče velika Jugoslavija na branik, da dovršimo v krvi in žrtvah započeto in posvečeno delo velikega jugoslovenskega osvobojenja.

Bdimo in pripravljajmo se, kot da je že jutri dan odločitve, da nas ne najde nepripravljenih, ker razvoj življenja ne pozna usmiljenja in ne deli miloščine, daje po pravici in zasluženju onemu, ki si je uspeh zaslužil s trdim delom in veliko vero.

Da bi Družba sv. Cirila in Metoda v drugem polstoletju svojega apostolskega dela zbrala v svojih vrstah veliko in zmagovalno armado takih vernikov, ki bodo premagali vse ovire domačih nevolj in notranjega trenja ter suženjskih zablod iz preteklosti, to je moja vroča želja v letu jubileja in moj pozdrav vsem sodelavkam in sodelavcem v Ciril-Metodovih podružnicah in vsem mladim silam, ki stopajo med nas.

Karel Doberšek, narodni poslanec:

K 50 letnici C M družbe...

Korotan je plamtel v narodnem boju. Kakor vojak v bojni črti, ki ne more oddajati orožja in streliva iz rok in v zaledje, ampak ima vse svoje sile koncentrirane v boju, tako tudi koroški Slo-

venci nismo mogli vzdrževati skupne C. M. družbe; dobivali pa smo pomoč iz njenih virov. V obupnem, vse živce izčrpajočem boju smo spoznali, da je le v slogi moč, da nas, ki smo majhna večica, pritisnjena uprav na skrajno etnografsko mejo, more družiti le eno na-

čelo — zvestoba do samega sebe. Ali smo temu načelu bili povsem zvesti? Slovenci smovobče po svoji naravi skušali dati Bogu, kar je božjega, in carju kar je njegovega, tega je bilo toliko, da nam samim ni ostalo mnogo. Tako nekako je bilo pri skupščini v Boh. Bistrici. Čeprav je na Koroškem pod silo razmer pretehtala narodna misel strankarska načela, vsekakor smo stali tudi tu pod vplivom divje strankarske borbe v Ljubljani in z ono nesigurnostjo v boju, kakor vojak na fronti, ki ve, da mu zaledje ne daje potrebne pomoči, ne moralne, ne dovoljno materialne.

Danes, ko so se odmaknili oni ne-
všečni časi, ko se nam jasno predočuje,
kako smo bili malenkostni v teh bojih za
naš narodni obstanek, lahko mirno re-
čemo, da nam je na Koroškem strankar-
ska borba največ škodovala ter zlasti
oslabila moralno oporo. Vojak pa je
vsak premagljiv, ki mu te opore manj-
ka.

Tudi mi smo morali iskati opore in
našli smo jo v naših tržaških Slovencih,
v listu »Edinost«. Kakor tudi je Trst
povsem bil neenak Korotanu, smo ven-
dar baš radi uspešnega dela C. M. druž-
be v Trstu iskali in našli toliko moralne
opore, da nismo omagali. Videli smo, da

je čista narodna misel in delo za brez-
pravni narod visoke moralne vredno-
sti, saj vklepa posamnika v široko za-
jednico brez ozira na politično orienti-
ranost, na socialen položaj kateremu
pripada.

V tem pogledu je C. M. družba bila
vitalnega pomena za nas in je še ena-
kega danes, kar sledi že iz dejstva, da je
bilo vse drugo minljivo, a družba še da-
nes stoji kot trdna skala sredi razbur-
kanega morja. Da bi žela še one uspehe,
ki si jih želimo mi vsi, ki jih v robstvu
bratje naši pričakujejo, ki jih potrebu-
jemo tudi doma!

Fr. Skulj:

Nekaj za naše skavte

Koncem junija l. 1923 so
se otroci Dolgega dola,
ki so šli iz šole, silno ču-
dili neobičajno oblečene-
mu tujcu. Na glavi je no-
sil širokokrajni klobuk,
oblečen je bil v kratke,
komaj do kolen segajoče

jerhaste hlače in zelenkasta srajca mu
je pokrivala telo. Za vratom je imel ne-
žen, zeleno pisan robec, v rokah pa
dolgo palico. Nikoli še niso videli tako
oblečenega človeka. Bil je komaj 30 let
star. Njegov obraz jim je bil prikupen,
smehljaše jih je ogovoril. Niso ga raz-
umeli, plahi so gledali v tla. Pa jim spre-
govori v slovenskem jeziku in mahoma
so ga obstopili ter kazali voljo pogovar-
jati se z njim. Po kratkem razgovoru je
krenil dalje po ozki dolinici. Bil je »Sivi
volk«, vodja skavtov. Prišel je pregledat
dolinico ter iskat primerne prostora
za bivačanje svoji četi. — Posebno
pazno je motril ozko dolino, po kateri
teče bister potoček, ki žene več mlinov
in žag. Dolinica je obljudena, vendar
strnjenih vasi ni. Posamezne hiše in baj-
tice so naslonjene na obe brežini. Pe-
strost teh brežin so njive in sadni vrtovi,
višje lege pa zavzema skoraj izključno
smrekov gozd. Ljudstvo pridela na svo-
jih poljih malo, preživlja se z gozdar-

skim delom. Kakor že omenjeno, teče
po dolinici bister potok, ki pa ni tako
nedolžen v deževju in nalivih. Vsi znaki
kažejo, da naraste pogosto v divji hudo-
urnik. — Ob njem se vije izvožena pot,
ki je podobna bolj nekakemu stranske-
mu usahlemu potoku, polnemu blata in
debelega kamna. To naj je za prebival-
ce te dolinice komunikacijsko sredstvo
— cesta v širni svet!

»Sivi volk« stoji tu, postoji tam, gle-
da, motri, sedaj v blatno pot, sedaj v
potok, maje z glavo, gestikulira z ro-
kama, si dela beležke v ročni zapisnik
in ko je prispel do konca dolinice, se
veselo nasmeje in vzklikne: »To je ne-
kaj za nas!« Odšel je.

Čez dobrih 10 dni prikoraka po isti
poti 45 enako oblečenih mladeničev. Ti
so imeli s seboj večjo opremo. Iz nabito
polnih nahrbtnikov je štrlelo razno
orodje, poleg palic in lopat so bili vi-
deti tudi krampi in cepini, pa tudi sekir
ni manjkalo. Pod gozdom v lepi trati so
se ustavili. Postavili so šotore, okopali
jih z jarki ter se utaborili. Šolska mladi-
na in srajčniki so jih hodili od daleč gle-
dat, starejši domačini so se jim pribli-
žali ter zapleli v razgovor. Zadovoljnih
obrazov so se vračali v svoje domove.
Drugi dan na vse zgodaj je bila četa
razdeljena v tri oddelke; prvi je krenil

na južni konec dolinice, drugi na severni, tretji del pa je ostal na mestu. Pričelo se je čudno delo: merili so sem, merili tja, dokler ni bilo delo dovršeno. Naslednje dneve pa so skavti pridno vihтели svoje krampe, lopate in sekire, popravljali in preurejevali so pot. Vzglede vlečejo. Prišli so gospodarji z živino, vozovi ter dovažali gramoz za nasipe in kamenje, drugi so ravnali površino poti. Kamenja je bilo v izobilici v divjem potoku. S tem delom so poglobljali strugo na najplitvejših krajih. Mirno

so delali, brez plače, brez javne hvale in pot nekaj kilometrov je bila v veliko veselje domačinov čez mesec dni popravljena tako, da je vozil lahko avtomobil. Ljudje-domačini so bili srečni in zadovoljni ter so s prisrčno besedo stiskali roke »Sivemu volku« in njegovi četi, vzklikajoč: »To so dobri ljudje, ki imajo srce za nas uboge«. Dolgi dol je dobil cesto, brez cestnega odbora. — Toda to ni bilo na naši severni meji, temveč na avstrijski južni meji. Kaj ko bi jih posnemali?!

Dr. Mat. Potočnik:

Ciril Metodova družba in slovenski učiteljski naraščaj na Koroškem

Po znani skupščini CMD v Bohinjski Bistrici se je razupilo po Koroškem CMD kot nekako ognjišče slovenskega liberalizma, kar pa nikdar ni bila in ni na Koroškem. Dokazi so tu, ki pričajo, da pri delitvi podpor šolam in učencem, pri narodnem delu ni nikdar vodstvo pod prvomestnikom Tomo Zupanom in pod ravnateljem Senekovičem vprašalo po politični opredeljenosti podpiranca. Geslo CMD je bilo in je na Koroškem »Čuvajmo zibelko slovenstva«. Seveda je tu zadela CMD na mnoge težkoče in nepremostljive ovire. Žal tudi od slovenske strani v dobi, ko je hotela postaviti slovensko narodno šolo v Vodičji vasi pri Beljaku. Vodstvo je spoznalo odlično važnost take šole v bližini večjega mesta. Po mnogem trudu se je posrečilo družbi kupiti lep stavbeni prostor s posredovanjem domačinov za šolsko poslopje med Vodičjo vasjo in Maloščami, kamor naj bi hodili v šolo otroci iz Vodičje vasi, Mlinar, Stopic, Zgor. in Spod. Tehanč, Žuželč, Zagorič in Malošč. Ves stavbeni material je bil pripravljen in tudi že vodnjak izkopan. Stavbeni načrt je izdelal viš. stavbeni

svetnik Hilbert v Ljubljani. Oblasti so gradbeno dovoljenje zavlačevale, a prišlo je tudi pismo od slovenskega vodstva v Celovcu na vplivnega pobožnega domačina, ki živi še danes v Vodičji vasi, da naj pustijo nameravano šolo, ker bo liberalna i. t. d. Med zavlačevanjem oblasti glede načrta in nepotrebnim obrekovanjem celovških prvakov so imeli nemškutarji dovolj časa, da so dobili v Vodičji vasi od nemškutarja podarjeno njivo, ki bi jo danes sam zelo zelo krvavo rabil. Ker so jih oblasti podpirale, so hitro postavili šulferajnsko šolo s podporo milijonskega Rosseggerjevega fonda, ki še danes nosi to ime. Tako potrebna slovenska šola je postala zaradi tega odveč in se ni zidala. To se je godilo leta 1910, ko je imela CMD na mariborskem učiteljišču 16 koroških dijakov — podpirancev. Ker smo mal, zaničevan in zelo malo uvaževan narod tudi danes, se je preprečilo, da bi bilo prišlo to bratovsko početje slovenskih celovških prvakov v javnost. Preprečilo se je tudi radi tega, da bi se ne mogli nam smejati tamošnji nemškutarji, češ, sami se med seboj grižejo in črnijo ter obračajo vodo na naš mlin, ko jim je sloga tako prokleta potrebna.

Zato lahko trdimo, da je težko med ljudstvom, kjer vladarski režimi podpirajo in forsirajo raznarodovanje ter netijo neslogo, kjer vlada ljubosumnost in nezaupanje med njegovimi voditelji, uveljavljati čisto domačo govorico in zbudjati narodni ponos. Stoletja in stoletja so priseljeni tujci na podlagi njim danih privilegijev prezirali na Koroškem domačo ljudsko govorico. Ker se je to delalo smotreno in intenzivno, bodisi s poukom ali pa tudi s podkupavanjem, je začelo ljudstvo samo zgubljeni spoštovanje do narodnega ponosa, do svoje materinščine in se v velikem delu nekaj slovenske Koroške že pred nastopom CMD potopilo v germanskem morju. Ker je bilo pred svetovno vojno na Koroškem pomanjkanje slovenskega učiteljstva in ker je imelo ravno učiteljstvo, vedno bivajoče med preprostim narodom, veliko vpliva, je CMD v svrhu obrambe in ohranitve slovenske narodnosti poskrbela za slovenski učiteljski naraščaj. Težko je bilo priti slovenskim učencem na celovško učiteljsko šolo. Dokler je aktivno tam deloval prof. Apih, je še šlo. Po njegovi upokojitvi pa so zaprli vrata na celovškem učiteljskem sinovom slovenskih mater, kajti vedeli so, da ravno učitelj, če je na mestu, stori lahko največ za pripravi naroda v narodnem oziru. Znano je, da je bilo nemškutarstvo učiteljstvo odločujoč faktor v narodnih zadevah po slovenskih občinah, dočim so imeli duhovniki pač veljavo v cerkvi, a v šoli ne. Danes je na Koroškem nasprotno prišlo do veljave. Veliko veljavo in velik vpliv imajo danes v Avstriji duhovniki, če ga znajo izrabiti, a žal, da se najdejo med slovenskimi duhovniki tudi taki, ki po nepotrebi uvajajo v popolnoma slovenskih župnijah v cerkvi branje evangelija v nemškem jeziku in nemške pridige, ki jih po navadi skoro nihče ne posluša. Nevarnost je, da tista cerkev, ki je bila stoletja in stoletja zaščitnica domače slovenske govorice, postane njen grobokop. Še se glasi mehka slovenska pesem po slovenskem delu Koroške in to daje nekaj upanja, da le ne preneha v zibelki slovenstva slovenski živelj, kajti koroške pesmi so

mehke, tudi otožne, a slovenski Korošec je mehak in prav nič odporen le napram Nemcu odnosno nemškutarju, a drugače pa pravi egoist, ki ne zgreši svoje koristi.

Težkoče, ki so jih po naročilu od zgoraj stavliali vstopu slovenske mladine na celovško učiteljsko šolo, je CMD proučila in prišla do zaključka, da Celovec ni več mesto, kjer bi se uspešno odgojeval slovenski učiteljski naraščaj. Ker je bilo več upanja, da pridejo absolventi učiteljske šole v Mariboru nazaj kot učitelji na Koroško, je začela CMD zbirati nadarjene mladeniče ter jih pošiljati tja, ker Ljubljana radi izrazito slovenskega značaja ni prišla v poštev. Predizobrazba teh učencev je bila v strokovnem in jezikovnem oziru zelo pomajkljiva, kar pa ni čuda, kajti smoter takozvanih utrakvističnih koroških ljudskih šol je zasledoval raznarodovanje in omalovaževanje domače slovenske govorice tako, da se slovenski otroci v teh šolah niso skoro nič naučili. Koliko truda je stalo te dečke, da so se priučili v pripravljalnem razredu mariborskega učiteljskega šole toliko obema jezicoma da so mogli potem v letnikih slediti z uspehom pouku v ostalih predmetih. Treba je bilo te dečke, ki jih je gmotno podpirala CMD, dobro izvežbati v nemškem jeziku, a tudi v posameznih predmetih, ker v programu CMD je bilo, da prestopijo posebno nadarjeni učenci po možnosti na celovško učiteljsko šolo ali pa, da vsaj po dovršenem učiteljskem študiju v Mariboru pridejo v službo na Koroškem kot domačini med svoje rojake. Zato jim je bilo treba polagati usposobljenostni izpit za ljudske šole v Celovcu, kar pa za slovenske fante iz tujih zavodov ni bilo lahko. Pokojni prof. Apih mi je večkrat pravil o zadregi eksaminatorjev pri usposob. izpiti v Celovcu, ko je delal ta izpit absolvent mariborskega učiteljskega šole in ga napravil najboljše med vsemi kandidati. »Teга učenca«, je rekel Apih gospodom okoli zelene mize, »je komisija pred 6 leti pri sprejemu na celovško učiteljsko šolo kot nesposobnega odklonila, a danes je najboljše napravil usposob. izpit za ljudske šole«. To je bil hud poper za

brezvestne vzgojitelje. Dotičnik je danes učitelj v Mariboru.

Tudi po dovršenem učiteljišču v Mariboru so morali koroški učiteljski kandidati zopet premagati razne ovire, predno so prišli službovat med svoje ožje rojake. Koroška deželna vlada je namreč namenoma sprejemala v službo na utrakvistične šole nemškutarske učiteljice iz Huthovega zavoda v Ljubljani, ki so znale za silo slovenski. Zopet je morala CMD po svojih zaupnikih skrbeti, da so bili njeni kandidati začasno nastavljeni na Štajerskem. Opozorila jih je, da naj pazijo na vsako prazno učiteljsko mesto na Koroškem, kjer se je zahtevalo znanje slovenščine. Na ta način je bilo mogoče, da so prišli kot učitelji v svojo domovino. CMD je dobila tedaj za svoje smotreno in dobrohotno delo za slovensko narodnost kakor tudi dotičnik, ki je vodil nadzorstvo nad podpiranimi dijaki, nekako zadoščenje. Žrtve niso bile zaman in tudi trud ne. Vsi dijaki, ki jih je CMD podpirala na mariborskem učiteljišču, so dosegli svoj učiteljski poklic. Delovali so pred svetovno vojno na Koroškem, a sedaj so večinoma nameščeni v Mežiški dolini, dva sta pa kulturna delavca v Celovcu, ker do danes ni ču-

tila pravična Avstrija potrebe, da bi jim dala kruha v lastni domovini, dasi bi jih kot učitelje potrebovala nujno, če ji je kaj za pošten prestiž, za značajno in objektivno odgojo slovenskega naroda, ki se ne da kljub krivičnim ljudskim štetjem izbrisati s sveta.

Nepotrebna svetovna vojna je prekinila in uničila blagodejno kulturno delovanje CMD pri odgoji slovenskega naroda na Koroškem, a tudi sedaj se trudi po svojih skromnih močeh po pošteni poti, da bi dobilo slovensko ljudstvo zopet tako potrebno inteligenco, ki je po nerodnem plebiscitu v mnogih slučajih po nepotrebi odšla iz dežele. Dolžnost vsakega Slovenca je, da po svojih močeh podpira pred vsem CMD v njenem kulturnem stremljenju, v stremljenju dati koroškim Slovincem poštene in požrtvovalne svetovalce in voditelje, ki ne mislijo in tudi ne smejo omagati, dokler ne pridejo tudi oni do prepričanja, da imajo sveto pravico tam živeti kulturno in gospodarsko življenje, kjer očetje so njihovi sloveli. Tako prežeti slovenskega narodnega ponosa bodo začeli spoštovati sebe kot Slovence, svojo materinščino in svoj slovenski narod, kajti nič ni vredno ljudstvo, ki mu ni narodna čast nad vse.

Dr. Anton Dolar:

Problemi našega narodno- obrambnega dela

O problemih govorimo, če v kakšnem pomembnejšem predmetu zadenemo na vprašanja, ki jih ne moremo dokončno rešiti. Tak važen predmet je nedvomno narodna obramba.

Narod je kakor poedini človek organizem, ki ga je treba, dokler je šibek, skrbno negovati, pred vsem braniti vseh škodljivih vplivov ter vse storiti, da se kot tak z vsemi vrednimi

svojevrednosti ohrani in svoji življenjski energiji primerno razvije. To je naloga narodne obrambe. Budno mora spremljati ves njegov razvoj, ki se je pri nas radi svojevrstnih razmer vršil pospešeno in je še vedno dovolj razgiban. Naš slovenski narod, pred dobrimi sto leti komaj v svojih vrhovih zbujen, gospodarsko podjarmljen in politično brezpomemben, se je naglo budil in dvigal ter vztrajno boril za svoje uveljavljanje in enakopravnost, ko pa je pri tem stremljenju našel v takratni državi na

mesto podpore odpor, je postal proti njej vedno hladnejši, začel misliti nase in na svoje brate, bližnje in daljne; svetovna vojna ga je zalotila razdvojena: eni so iskali rešitve tostran, drugi onstran starih meja, dočim je morala večina služiti kot klavna daritev tujim bogovom. Ko je končno prišlo osvobojenje, bolj zaželeno ko pričakovano, je bila narodna obramba postavljena pred povsem nove naloge. Poprej pred prevratom nam usoda države ni delala skrbi, nasprotno, v čim večji stiski se je avstrijska vlada nahajala, tem ljubše nam je bilo, ker smo upali iztisniti kakšne narodne koncesije. Zdaj smo državni narod, delo za narod je obenem delo za državo. Pa nastane vprašanje: ali je potemtakem, ko imamo lastno državo, obrambno delo sploh še potrebno, saj je to njena prvenstvena dolžnost. Sicer pa so pri nas tuje narodne manjšine tako neznatne in raztresene, da je boj proti njim, kakor pravijo nekateri, samo boj proti mlinom na veter. In zopet drugi begajo, češ da se narodnostna ideja vedno bolj umiče pred zmagujočo internacionalo in perečimi socialnimi vprašanji, kakor so se preživeli svoječasni verski boji. Toda kdor si ne zapira oči, vidi, da se narodno obrambno delo vrši povsod, samo da zavzema v močnejših državah ne toliko obrambne kakor napadalne oblike. Primer z verskimi boji ne drži, istotako je narodnostna ideja dandanes vse prej kakor v upadanju.

Da se država zaveda dolžnosti narodnostnega dela, je videti, ker ga ukazuje in v glavnem tudi sama opravlja, motijo pa jo pri tem diplomatični obziri na druge države, s katerimi hoče biti v dobrih ali vsaj korektnih odnošajih. Vemo, da se zunanjepolitične konstelacije menjajo kakor vreme, službena politika se mora večkrat ravnati po trenutni situaciji, ki ne odgovarja povsod in vedno našim narodnim čustvom in potrebam. Zato je treba, da vrši obrambno delo tudi narod sam po svojih organizacijah, ki niso vezane na vsakokratni politični položaj, temveč hodijo ravno pot za cilji narodnih idealov. Pa tudi notranja politika, ko so

na pr. narodne manjšine ponekod samo »lojalne«, drugod pa celo »državotvorne«, kakor tudi menjajoči se režimi zahtevajo neprekinjeno delo obrambnih organizacij.

Vidimo torej neko dvotirnost: po enem tiru vrši to delo država, po drugem pa narod sam. Ta drugi tir teče s prvim navadno vzporedno, včasih ga seče, včasih pa tudi ponikne, da pride ob ugodnejši priliki zopet na dan. Znati se prilagoditi vsakokratni situaciji, je velik problem; čim bolje ga rešimo, tem večji bo naš uspeh. —

Nič lažje ni odgovoriti na vprašanje po cilju narodne obrambe. Kako začetniško skromni smo bili pod Avstrijo! Samo da ustavimo tisti strašni nemški valjar, ki nas je na svojem pohodu do Adrije hotel vse pomandрати, samo da si ustvarimo temeljne pogoje za gospodarski in kulturni napredek, pa bi bili zadovoljni. Zedinjena Slovenija (seve v avstrijskem okviru) nam je zaplavala v nedogled. Slovence v Prekmurju in Reziji smo imeli komaj v evidenci. Ob prevratu smo si obetali, da se nam bodo vse narodne aspiracije same izpolnile, zlasti ko smo od ponemčenega ozemlja zahtevali zase samo to, kar nam je zadnjih 50 let nasilna germanizacija ugrabila. Vemo, koliko smo dobili: na bivšem Štajerskem, kar je general Maister pravočasno zasedel in z mečem obranil, Koroško smo izgubili, ker je bila že preveč ponemčena, na jugu pa smo baš mi morali plačati nagrado Italiji za njeno vojno pomoč.

In naše aspiracije sedaj? Res da so se nam Slovencem v mnogih ozirih izpolnile naše sanje, vendar vrši narodna obramba še vedno stare defenzivne naloge. Še vedno tvorijo v bilancah Ciril-Methodove družbe visoke postavke šole, otroški vrtci, božičnice, podpore. Še vedno ugotavljamo, kako prehaja na mejah naša posest v roke inozemcev in drugorodcev, kako se med našimi širi tuja industrija, gotovo ne v lastno škodo, ter izkorišča našega delavca, kako bi nemška diaspora nam spet hotela zagospodovati: vse to je dokaz, da še niti naš minimalni program ni dosežen, ki mora biti: radikalno razčiščenje med

našim in tujim življem, da bo enkrat konec narodnostnim dvoživkam in kupovanju slovenskih duš, gospodarski in kulturni dvig širokih plasti, da bodo prešinjene ponosne zavesti, da smo mlad in svoboden narod, posebno pozornost obmejnim prebivalcem, da bodo zadovoljni in budni stražarji.

Nobena država se službeno ne sme vmešavati v notranje zadeve tuje države, vendar vsaka skrbi za svoje manjšine v drugi državi. Tudi naš cilj ne more biti drugačen, kakor da skušamo z vsemi diplomatičnimi sredstvi, zlasti s pozivanjem na reciprociteto doseči za brate tam preko, pa naj so tudi samo začasni izseljenci, povoljne pogoje za narodnostno in gospodarsko rast in da ostanejo nemoteno v duševnih zvezi z nami. Ekspanzivnih ciljev, kakor jih imajo Italijani, ki sanjarijo o obnovi starorimskega imperija, ali pa Nemci o svojem »Drangu nach Osten ozir. Südosten«, Slovenci nimamo. Srečni smo, da smo z brati Srbi in Hrvati zedinjeni v lastni državi, verujemo, da nam naše tesno sožitje z njimi in medsebojno pronicanje prinese samo bogatitev, ne pa resnih problemov, ker vemo, da naš razvoj še ni zaključen. Prepričani smo, da nam je združenim balkanskim Slovanom v bratski slogi z ostalimi Slovani sojena še lepa bodočnost. Delati na to, da se ta zgodovinski razvoj pospeši, ni li to dovolj vzvišen cilj?

Dr. Kramberger Robert:

Nekaj opazk k poslednjemu ljudskemu štetju na Koroškem

Kardinalna točka koroškega problema je vprašanje narodno nezavednih rojakov in njihove pripadnosti k slovenstvu, vprašanje, katero za nas prav za prav nikdar ni obstajalo, katero pa je v razmerju med nami in Nemci še vedno nerazčiščeno. Vse druge sporne točke, tihoče se slovenskega šolstva, priznanja enakopravnosti slovenskega jezika v javnosti i. t. d. bi bile rešene, kakor hitro bi se pravično rešila pripadnost tako-zvanih »Windische« ali »Heimattreue

Dobro organizirati narodno-obrambno delo, da se vrši povsod intenzivno in po enotnem načrtu, je nadaljnji problem. Pravo vodstvo je prvi pogoj za uspeh.

Centrala mora biti s svojimi podružnicami v neprestanem stiku, tu navodila, tam poročila, celo ogroženo ozemlje mora imeti razdeljeno v sektorje, ki jih sporazumno dodeli posameznim podružnicam v zaledju, tako da ima vsaka podružnica poleg splošne še posebno, krajevno, aktualno nalogo.

Tudi o metodi narodno-obrambnega dela je treba razmišljati. Da navedemo obe skrajnosti: eni trdijo, narodna obramba je boj in v boju velja drugačen katekizem: prevara, laž, nasilje; drugi zopet prijemajo samo z rokavicami, so obzirni, skoro ponižni. Najti pravo sredino, zopet problem. Razno stališče do dnevne politike je povzročilo že dovolj škodljivih sporov, pa smo doživeli ravno zaradi njih leta 1907 razveseljiv polet. Nikoli ne bomo dosegli, da bi bile te organizacije popolnoma nadstrankarske, to pa tudi ni treba, še bolje je, če je složno zastopanih čim več struj, seve je pogoj — strpnost.

Evo nekaj problemov! Največji pa je: vpreči v narodno-obrambno delo ves narod, da ne bo preveč takih, ki »ne utegnejo ali ki radi to prepustijo tistim, ki imajo v tem veselje«.

Slovenen«, z drugimi besedami, kakor hitro bi večinski nemški narod javno priznal, da so tudi ti ljudje Slovenci.

Pred 100 leti, v času Matije Majarja Zilškega in Urbana Jarnika, je bila še vsa južna Koroška kompaktno slovenska; skozi predmestja Beljaka je tekla narodna meja. Celovec pa je bil samo nemški jezikovni otok, a še to samo notranje mesto, predmestja pa so bila prav tako slovenska, ka-

kor okolica: V tej dobi se torej narodnostne razmere na Koroškem niso prav nič razlikovale od razmer na Kranjskem ali Štajerskem. Slovencev nihče ni delil v dve skupini. In vendar segajo korenine te za naš narod tako usodne delitve prav v ono dobo — v dobo narodnega preporoda. Navzlic delovanju odličnih nacionalistov Matije Majarja s Zilškega, Urbana Jarnika, kasneje Janežiča, Einspielerjev in drugih, ni bilo možno koroških Slovencev tako tesno povezati v slovensko narodno telo in jih tako odločno orijentirati proti naravnemu kulturnemu središču Slovencev — Ljubljani, kot ostale Slovence. Skratka, koroški Slovenci niso tako globoko doživeli narodnega preporoda kot ostali. Vzrokov je več; zemljepisna lega dežele, nje povezanost v gospodarsko enoto z nemškima središčema Celovcem in Beljakom, pomanjkanje slovenske posvetne inteligence in ne v zadnji meri — brezbriznost kranjskih in štajerskih Slovencev. Na tak ugoden terén je naletela germanizacija južne Koroške, ki se je začela intenzivno izvajati v drugi polovici preteklega stoletja in ki se izvaja še danes. Dasi je nemški pritisk rodil odpor enega dela Slovencev, ki je pogumno sprejel vsiljeno mu borbo, se je tudi germanizatorjem posrečilo pridobiti zase del ljudstva, del pa je ostal apatičen in — klonil. Začel se je obupen boj za narodno posest, za vsako najmanjšo postojanko in ta boj traja še danes. Že v 70-letih preteklega stoletja je deželna vlada na zahtevo renegatske manjšine kljub neštivilnim protestom slovenskih občin (protestirale so n. pr. takrat še slovenske, danes docela ponemčene Poreče) uvedla takozvane utrakvistične šole. Obstoječe slovenske šole so postale dvojezične, enake pa so bile tudi vse novo ustanovljene šole. Sprva res še dvojezične šole, so postale sčasoma pretežno nemške, po plebiscitu pa je bil del njih pretvorjen v nemške šole (takozv. Deutsch erklärte Schulen, ki so le še na papirju dvojezične) v ostalih pa je bila slovensčina potisnjena na stopnjo sredstva za sporazumevanje učitelja z učencem za tistih borih nekaj mesecev prvega šolskega leta, dokler otrok še ne razume nič nemški. V teh šolah so že pred vojno skoro izključno nemški ali renegatski učitelji (zavednih je bila le peščica) vzgajali slovenske otroke v tej edini smeri, da jih njihovemu materinemu jeziku in narodu čimbolj odtuje, predvsem pa, da zatro v njih vsakršno zavest skupnosti z rojaki onstran Karavank. Ne imajoč poguma, zahtevati naravnost od

mladine, naj se prišteva k Nemcem, so vcepljali ti učitelji slovenskemu otroku in vcepljajo še danes neko umetno ustvarjeno regionalno koroško čustvovanje, da bi jih na ta način z zvijačo in po ovinkih čimbolj približali nemštvu. Ker ne morejo utajiti, da govori južna Koroška drug, slovanski jezik, jih skušajo prepričati, da so vsaj kulturno mnogo bližji nemštvu kot slovenstvu in da tvorijo nekako vmesno plast (Zwischenschicht) med obema narodoma; koroška slovenska narečja, ki se kot vsako narečje od knjižnega jezika več ali manj razlikujejo, prikazujejo kot nek poseben idiom, ki je od slovenščine bistveno različen.

Skoro ves, danes na Koroškem še živeči rod je že vzgojen v ponemčevalni šoli. Le z največjim naporom naših društev in posrednih nacionalnih duhovnikov in drugih intelektualcev, se je posrečilo in se še posreči ohraniti del ljudstva zavednega in v stiku z maternim narodom. Dasi so ti narodnjaki lojalni državljani, katerim ni v pogledu njih državljanskih dolžnosti mogoče očitati nikake nekorektnosti, jim je nemška zlobnost nadela pridevek »Vaterlandsverräter« v nasprotju s »Heimattreuen Slovenen« (t. j. renegati). Ni je skoraj vasi na južnem Koroškem, da ne bi živela v nji oba tipa, da celo v isti rodbini se člani pogosto razlikujejo po svojem mišljenju. Eni kakor drugi govorijo doma isti mehki slovenski dialekt, molijo slovenski doma in v cerkvi ali ostalo je nekaterim še iz šolskih let vcepljeno sovraštvo do materinega naroda ali vsaj nekako sramovanje domačega jezika. Ti poslednji so odločili koroški plebiscit nam v neprilog. Vendar moramo tudi med njimi razlikovati dve skupini. Prvo tvorijo oni, ki so že od doma vzgojeni v nemškem duhu ali ki so radi osebnih koristi presedlali v nemški tabor ter tam dosegli vodilna mesta, drugo skupino pa — in ta je močnejša — tvorijo nacionalno brezbrizni ljudje ali pa slabiči, kateri, omamljeni od bleska nemške mogočnosti in neinformirani o položaju, v odločilnem trenutku odpovedo in klonejo pred tujcem. Ti poslednji še niso pretrgali vseh vezi s svojim narodom, saj sodelujejo ponekod celo pri slovenskem društvenem življenju, a so navzlic temu narodno nezavedni. To razlikovanje nemško mislečih in nezavednih je važno in tudi narodni kataster, ki ga je lani izdelal manjšinski institut je pokazal, da bi ti takozvani nezavedni v največji meri polnijo vrste nam nespornih organizacij. Da odločuje v premno

gih primerih tudi gospodarska odvisnost, ni treba poseboj poudarjati.

Seveda si Nemci lastijo tako prave odpadnike, kakor tudi nezavedne. Pri predvojnih ljudskih štetjih tega še ni bilo tako jasno opazati, zakaj takrat so vpraševali po občevalnem jeziku. Ker pa ogromna večina govori med seboj slovenski, odgovor ni mogel biti drugačen, kot da je občevalni jezik slovenski. Zato kažejo predvojna štetja še kolikor toliko resnično sliko slovenstva na Koroškem. Prvo povojno štetje leta 1923, ki se je vršilo še v poplebiscitni psihozi, sloni glede določevanja jezikovne pripadnosti — tu prvič srečamo to značbo — še tudi na občevalnem jeziku. Pri tem štetju so pač pod vtisom za nas izgubljenega plebiscita in s pomočjo raznih nezakonitih mahinacij števni organov našteali že samo 37.000 Slovencev. Ko pa je znova oživel slovensko politično in kulturno življenje in so nekatere občine še isto leto pokazale pri volitvah več slovenskih glasov, kot je bilo uradno naštetih vseh Slovencev, se je takoj videlo, da so številke ljudskega štetja le na papirju. Res so v naslednjih letih v avstrijskih časopisih, ki se bavijo z manjšinskimi problemi, začeli razmotrivati, kakšna formula za določevanje narodnosti bi bila najboljša. Skoro vsi nemški krogi so bili edini v tem, da je treba osvojiti subjektivno stališče: odločilna naj bo izjava poedinca. To načelo nemškemu šovinizmu in imperializmu pač najbolje odgovarja. Odločili so se za sledečo definicijo jezikovne pripadnosti: »Die sprachliche Zugehörigkeit wird durch die Sprache bestimmt, deren Kulturkreis der Befragte sich zugehörig fühlt«. Kako bodo dobili pri štetju »svobodne« izjave o tej pripadnosti, jih ni skrbelo. Značilno je, da so nemški listi in časopisi že davno pred lanskim štetjem pisali, da bo število avstrijskih Slovanov, zlasti število koroških Slovencev pri prvem bodočem štetju močno padlo. Seveda, saj je bil namen teh krogov šteti vse one, ki ne pripadajo slovenski stranki, t. j. poleg odpadnikov tudi vse nezavedne — za Nemce. Samo toliko naj bo Slovencev, kolikor je imela slovenska stranka volilcev, prištevši odgovarjajoče število otrok. Videli pa bomo, da so šli ponekod pri lanskem štetju še pod to število. Označeno mišljenje vladajočih krogov se jasno zrcali v raznih člankih celovških listov, zlasti bivše »Koroške Domovine«, češ, da so Slovenci le oni, ki pripadajo slovenski stranki. Lahko rečemo, da so bili koroški Slovenci pošteti že davno pred ljudskim štetjem.

Kar se tiče določevanja narodnosti zgolj na podlagi izjave poedinca, je poudariti, da je ta način primeren zgolj za narodno vseskozi zavedne manjšine (n. pr. nemška manjšina na Češkoslovaškem), katerih kulturne potrebe so saturirane in na katere se ne izvaja nikak pritisk. Nikakor pa ne gre uporabiti tak skrajno subjektiven princip na manjšine kot so koroški Slovenci, ki so že nad pol stoletja izpostavljeni najbrezobzirnejši germanizaciji, ki nimajo lastnega šolstva in katerih jezik se nikjer v javnosti ne upošteva. To morajo odločevati objektivni znaki: poreklo, materin jezik ali vsaj občevalni jezik. Izjava poedinca je podvržena vsakovrstnim vplivom, n. pr. nasilju, zvijačam i. t. d. in je lahko pri vsakem štetju drugačna. Ali pa se s tem menja tudi narodnost? Na to nam avstrijski vladarji ne odgovore.

Še prav posebno pa je treba odkloniti avstrijsko definicijo jezikovne pripadnosti, ker nasprotuje vsaki logiki. Ne vpraša te nihče, kakšnega porekla si, kateri je tvoj materin jezik, niti ne, kako govoriš doma v svoji hiši in kako s sosedi, ampak edinole, kako čutiš. In če imaš slučajno kake posebne simpatije, recimo za Abesince in izjaviš, da pripadaš kulturnemu območju enega izmed abesinskih jezikov, boš uradno veljal za Abesinca.

Pri uporabi takih načel za ugotavljanje jezikovne pripadnosti je bilo števnim organom kaj lahko izpolniti tajne ukaze deželne vlade, koliko smejo naštetiti Slovencev. In res nam lahko danes vsak koroški Slovenec pove, kako so tolmačili števni komisarji — po veliki večini renegatski učitelji in orožniki — ljudstvu ono učeno formulo jezikovne pripadnosti. Razumljivo je, da jih niso dobesedno vpraševali, katerega jezika kulturnemu območju se čutijo pripadne — to bi jih kmetje gledali! — niti ne, ali so Nemci ali Slovenci, ampak ponajvečkrat ali so bolj za Srbe ali za Nemce, za Jugoslavijo ali za Avstrijo, za kralja Aleksandra ali za Dollfussa i. t. d. Če ni šlo na ta način, so zašle grožnje in obljube. Tako se seveda ni čuditi, da so bili ne le odpadniki in ogromna večina nezavednih, ampak tudi mnogo zavednih rojakov vpisani za pripadnike kulturnega območja nemškega jezika, kar samo po sebi sicer še ne pomeni pripadnosti k nemškemu narodu, kar pa Nemci tako tolmačijo in prikazujejo svetu.

Ta izvajanja, daši še daleč ne izčrpna, so se mi zdela potrebna za boljše razumevanje rezultatov ljudskega štetja, ki si jih hočemo nekoliko ogledati.

Celotno število koroških Slovencev je po tem štetju 26.798 nasproti 37.224 v letu 1923. Absolutni padec znaša torej 10.426 ali okroglo 27%. Nazadovanje pa je v resnici znatno večje, saj je treba vpoštevati dejstvo, da se je prebivalstvo v deželi pomnožilo v tem času za okoli 36.000 in da se slovenski živelj hitreje množi kot nemški.

Kakor znano, žive Slovenci kompaktno naseljeni v sledečih sodnih okrajih: Pliberk, Doberla vas, Železna kapla, Velikovec, Borovlje in Rožek, v južnem delu celovškega in beljaškega ter v vzhodnem delu šmohorskega sodnega okraja. Od vseh teh sodnih okrajev imata slovensko večino le še pliberški in železnokapelski; izgubil jo je doberlaveški z ozirom na leto 1923.

Po odstotkih je zastopan slovenski živelj v imenovanih okrajih po lanskem štetju takole:

Železna kapla	60.2%	leta 1923:	66.6%
Pliberk	51.2%	leta 1923:	62.6%
Borovlje	36.2%	leta 1923:	49.7%
Doberla ves	31.9%	leta 1923:	52.7%
Rožek	28.9%	leta 1923:	44.7%
Šmohor vzhd. del	17.5%	leta 1923:	40.4%
Beliak juž. del	16.7%	leta 1923:	25.2%
Velikovec	14.4%	leta 1923:	25.2%
Celovec	7.2%	leta 1923:	12.8%
Mesto Celovec	1.4%	leta 1923:	1.6%
Mesto Beljak	0.6%	leta 1923:	0.5%

Po nekaj desetih Slovencev so našli še v nekaterih nemških občinah v sodnih okrajih št. Pavel, Svinec, Beljak — severni del in Šmohor — zapadni del.

Koliko pa smo na podlagi podatkov lanskega štetja napredovali oziroma nazadovali v posrednih občinah z ozirom na štetje iz leta 1923 in 1910, naj pokaže naslednja primerjalna tabela:

Sodni okraj Pliberk

Občina	L. 1910	L. 1923	L. 1934
Bistrica pri Plib.	99.2%	73.1%	71.8%
Rlato	97.8	72.1	67.5
Žvabek	98.9	87.2	57.4
Libeliče	96.9	83.5	37.9
Libučje	88.3	50.6	37.7
Pliberk	11.8	14.7	14.5

Sodni okraj Železna kapla

Bela	96.4%	84.6%	78.5%
Železna kapla	26.3	28.9	23.8

Sodni okraj Doberla vas

Globalasnica	98.4%	59.1	81.6%
Rikarja vas	94.5	47.3	40.2
Žitara vas	88.9	80.6	32.1
Galicija	98.2	56.4	18.5
Škocjan	85.9	68.7	17.7
Doberla ves	78.6	30.3	17.1

Sodni okraj Velikovec

Djekše	87.7%	26.9%	46.1%
Sv. Peter na Vašinjah	94.4	54.3	18.5
Ruda	86.7	28.9	15.9
Vovbre	77.1	33.6	15.3
Grebince	73.6	32.7	12.7
Tinje	75.3	16.5	11.2
Velikovec	19.9	9.8	8.7
Važenberk	64.9	19.8	5.9
Pustrica	0.3	—	1.2

Sodni okraj Celovec

Bilčovs	96.2	98.8	70.2
Zg. Vesca	90.9	72.5	66.2
Hodiše	92.7	41.9	41.5
Radiše	70.2	44.3	37.4
Škofiče	94.2	54.2	36.2
Kotmara ves	57.4	39.6	21.4
Otok	41.9	17.3	17.2
Žihpolje	30.2	13.7	6.5
Št. Tomaž	19.1	6.2	5.7
Žrelec	50.7	22.2	5.1
Pokrče	58.9	21.8	3.3
Grabštajn	49.9	5.8	3.2
Medgorje	96.2	50.9	3.1
Vetrinje	15.5	9.8	2.6
Sv. Peter na Giori	0.2	—	2.2
Dhovše	2.2	2.2	2.2
Dholica	37.7	6.2	1.6
Sv. Peter pri Celovcu	4.4	2.2	1.4
Št. Rupert pri Celov.	2.2	2.2	1.4

V občini Tigrče niso našli nobenega Slovenca, v občinah Trnja vas (Annabichl), Trdnja vas, Kriva vrba, Poreče, Blatograd, Otmanje, Dole (Ponfeld), Šmartin pri Celovcu in Gospa sveta pa ne dosežemo niti 1%, dasi govori v večini teh občin skoraj tretjina prebivalstva med seboj slovenski. Gospa sveta šteje po lanskem štetju 19 Slovencev (0.9%), enako kot pri prejšnjem štetju.

Sodni okraj Borovlje

Občina	L. 1910	L. 1923	L. 1934
Sele	98.7%	98.8%	93.1%
Svetnavas	88.7	35.7	59.2
Šmarjeta v Rožu	92.4	70.3	46.5
Slovenji Plajberk	96.5	92.3	42.2
Medborovnica	65.3	31.7	30.2
Bistrica v Rožu	55.5	65.9	24.5
Borovlje	23.5	29.7	22.2

Sodni okraj Rožek

Logavas	93.3%	59.2%	57.4%
Sv. Jakob v Rožu	89.8	40.5	38.3
Ledince	96.8	91.6	27.4
Lipa	44.5	45.2	19.6
Rožek	71.4	29.2	11.8
Kostanje	65.8	46.6	9.1
Vrba	18.6	4.2	1.7

Sodni okraj Beljak — južni del

Bekštajn	53.7%	34.1%	32.6%
Straja vas	92.5 «	32.4 «	28.55 «
Bistrica na Zili	83.9 «	8.1 «	20.7 «
Vernberg	71.9 «	23.8 «	16.55 «
Zila	42.7 «	37.6 «	10.7 «
Podklošter	39.9 «	22.7 «	7.3 «
Smerče	49.4 «	3.3 «	4.3 «

Sodni okraj Šmohor — vzhodni del

Brdo	87.8%	74.3%	44.55%
Blače	96.7 «	24.55 «	5.5 «
Sv. Štefan	92.5 «	12.2 «	4.5 «
Goriče	89.7 «	56.6 «	4.55 «

Na vsem ostalem Koroškem so naštehi nad 1% Slovencev le še v občinah Št. Janž nad Mostičem (3.9%) in Svinec (1.3%) v sodnem okraju Svinec, ter Labud (3.2%), Kollnitz (4.2%), Legerbuch (2.4%) in Št. Pavel (1.6%) v sodnem okraju Št. Pavel v Labudski dolini. Vendar pri poslednjih treh občinah naštehi Slovenci niso prvotni prebivalci ampak le priseljenci.

Končna bilanca lanskega štetja je sledeča: Večino imamo v 10 občinah (leta 1923 v 23 obč.), napredovali smo procentualno v 7 občinah, obdržali svoj položaj v štirih, v vseh drugih pa nazadovali, dasi izkazujejo nekatere teh občin pri lanskem štetju absolutno večje število Slovencev kot leta 1923 (Blato, Bistrica pri Pliberku, Bela, Loga vas, Št. Jakob, Bekštajn in Vesca). Najhujše smo nazadovali v sodnih okrajih Doberla vas, Velikovec in Šmohor. Razmeroma neznan nazadovanje kažejo kraji ob jezičkovni meji in jezikovno mešane občine, nekatere izmed njih celo manjši ali večji nazadek (Pustrica, Smerče, Sv. Peter na Gori, zlasti na Djekše).

Ni treba menda posebej poudarjati, da so vse gori navedene številke samo na papirju. Poznavalcu razmer je na prvi pogled jasna tendenca, prikazati svetu, da ni slovenski živelj na Koroškem procentualno nič močnejši kot nekdanja slovenska stranka. Ta stranka je dobivala pri volitvah skoraj stalno okoli 9.000 glasov, čemur nekako odgovarja 26.000 prebivalcev. Da pa so šli številni komisariji še dlje in hoteli znižati število Slovencev še pod ta odstotek, kaže najbolj zgovorno občina Škocjan v Podjuni. V tej občini so naštehi lani 1109 Nemcev in 238 Slovencev (17.7%); 2 leti prej — pri občinskih volitvah leta 1932 — pa je dobila slovenska stranka sama 231 glasov izmed 624 oddanih, ali v odstotkih 37.2%. V občinskem odboru je bilo od 16 odbornikov 6 Slovencev. Pri tem je upoštevati, da so slovensko stranko volili le najzavednejši Slo-

venci. Kaj se je torej v teku kratkih 2 let zgodilo z onimi 20% naših ljudi? Da so prostovoljno pristopili v nemški kulturni krog, tega menda niti noben Nемеc ne bi trdil. Ali pa so v teh 2 letih pomrli Slovencev prav vsi otroci? — Ta rezultat je tako smešen in tako lažen, da ga pač nihče ne more jemati resno. V dveh letih se vendar mišljenje ni moglo prav nič spremeniti in 238 glasov, oddanim pri volitvah za slovensko stranko, odgovarja najmanj 500 prebivalcev, t. j. okoli 40%. In tak odstotek zavednih Slovencev tudi ima škocjanska občina po podatkih že citirane privatne statistike.

Skoraj nič manj porostalen ni rezultat v občini Doberla vas. Tu so naštehi lani 2583 Nemcev in 536 Slovencev (17.5%), leta 1932 pa je pri občinskih volitvah Slovenska stranka sama dobila 333 glasov ali 24% vseh oddanih glasov. Takih primerov je še najmanj kakih pet.

Na drugi strani pa nam prav to štetje kaže v nekaterih primerih pravo ljudsko mišljenje, namreč, da tudi takozvani nezavedni, torej ljudje, ki niso nikdar pripadali Slovenski stranki, v odločilnem trenutku vendarle slede klicu krvi in zdravega razuma in se izjavijo za Slovence. Dati jim je treba le prilike, da brez pritiska in brez tujega vpliva povedo, kaj so. In res, v nekaterih, dasi redkih občinah takega pritiska menda ni bilo. V vseh takih krajih se je odstotek Slovencev dvignil ali le prav neznatno nazadoval. Najlepši primer udijo Djekše, kjer Slovenci nimajo nobene organizacije, kjer je Slovenska stranka leta 1932 dosegla le prav neznamen uspeh — 20% glasov, kjer so naštehi leta 1923 samo 26.9% Slovencev, kjer pa se je odstotek lansko leto dvignil na 46.1%. Tudi tu nikakor niso odločevali objektivni znaki, ampak zgolj čustvovanje, toda vsaj to čustvovanje je zadošilo bilo viden izraz. Mirno lahko trdimo, da rezultat, katerega kažejo visoke Djekše, tam na skrajnem severu slovenske zemlje, jemale rezultatom, v večini občin velikovškega in doberlavaškega okraja sleherno trohico verodostojnosti. Isto velja za ostalo Koroško.

Ta kratka primerjava daje dovolj podlage za ugotovitev, da je ljudsko štetje v pogledu jezikovne pripadnosti koroških Slovencev navaden falzifikat, nevreden kulturne države, zakaj ne samo, da nismo izvedeli koliko Slovencev je res v deželi, niti mišljenje in čustvovanje ljudi ni prišlo do izraza.

K sklepu še besedo o tem, kako so koroški Slovenci sami reagirali na ljudsko štetje. Že lani na jesen, predno so bili zna-

ni rezultati, so vložili po svojih predstavnikih pritožbe na Društvo narodov, v kateri so podrobno obrazložili vse zlorabe, ki so jih zagrešili števeni komisarji. Avstrijska vlada je v svoji izjavi na to pritožbo večino navedenih dejstev kratkomalo kot neosnovana zanikala, priznala pa je, da so se dogajale zlorabe v Kotmari vasi in v Kostanjah, kjer da so števeni komisarji v resnici spraševali ljudi, ali so za Srbe ali za Avstrijo. »To pa seveda na končni rezultat ne vpliva« pripominja cinično citirana izjava in tako niti v Kostanjah, kjer smo padli od 46.6% na 9.1%, ni bilo revizije ljudskega štetja. Navzlic temu nam je to skromno pri-

znanje avstrijske vlade zgovoren in dragocen indic, da so se tudi po večini drugih občin dogajale slične nezakonitosti. Naj si bodo številke lanskega štetja take ali take, najsi tudi Društvo narodov ne bo nikdar pripomoglo koroškimi Slovencev do revizije ljudskega štetja, eno je gotovo, da koroški Slovenci radi tega ne bodo izginili, če tudi jih naštejejo še manj. Res, da se je število zavednih precej skrčilo, toda ti stojte kakor skala in njih razgibano društveno življenje nam priča, da kljub vsem poskusom, izbrisati jih s površja, oni — »umreti nočejo« —.

G. Brodnik:

Pri Svečah, tam pa križ stoji...

(Črtica iz Roža.)

Kakor biserne jagode v ogrlici so nanizane slovenske vasice tam v Rožu ob vzhodu Karavank. Vse srečne se nam zdijo in spokojne, ko jih motrimo z Golice ali s Stola. Drava se jim približuje in zopet oddaljuje, kakor da bi jih hotela pobožati. In bela cesta se veselo vije skozi sadovnjake, mimo belih cerkvic in lepih z rdečo opeko kritih hiš. Nad Svečami smo sredi Roža. Z onstran Drave nas pozdravljajo cerkvice in vasice Gorjancev, pozdravlja nas starodavni humberski grad in Mati Božja z Žihpolj, a tik pod nami na gozdnatem strmem pobočju pozvanja zvonček s kapelice Žalostne matere Božje nad Pogorjani. Sem gori k tej kapelici romajo Rožani na Veliki in Mali Šmaren v trumah, da tu potožijo svojo nesrečo in svojo težko usodo. In z mamicami in atki romajo sem tudi mladi slovenski dečki in male Miklovc Zale. In gledajo z velikimi očmi v dolino in ne morejo razumeti, zakaj jih mamice tako stiskajo na grudi in zakaj jih resni očetje tako trdno prijemajo za roke, kakor da bi se bali zanje, kakor da bi jih hoteli obvarovati velike nevarnosti.

Stopimo tudi mi med ta naš narod v dolino. Po strmem pobočju nas vodi sprva ozka steza, a kmalu se razširi v dobro vzdrževano vozno pot. Drvarji in pastirji, vozniki, mlinarji in žagarji, vsi nas pozdravljajo prijazni in vedri, veseli nam odzdravljajo kmetje in kmetice na polju: kako lepo jih razumemo, saj govore vsi svoje mehko

slovensko rožansko narečje, vsi brez izjeme. Kraji so slovenski kakor je slovenska naša Dolenjska ali Gorenjska, kakor so slovenske naše Slovenske gorice ali Savinjska dolina.

Glej, v tisti hiši tamle je bil rojen veliki voditelj koroških Slovencev Andrej Einspieler, ustanovitelj Družbe sv. Mohorja, veliki borec za pravice koroške slovenske raje, pretek Zedinjene Jugoslavije, največji politik, ki ga je kedaj slovenska mati rodila. In tista hiša tamle, glej, to je pa šola. Velik napis blesti na pročelju: »Volksschule«. To pomeni: »Narodna šola« po naše. Opoldanski odmor je minul in od vseh strani prihajajo šolarčki in šolarke. Razposajeni se pripode najmlajši. Tevžej kliče Moteja, Jozej pa Lojzeja. Mojeji pa pripoveduje — nekaj zelo važnega seveda — na uho Katica. Vsevprek kriče in se menijo v mili domači slovenščini. Sama mladost jih je in brezskrbno zdravje! — A glej! Tam v vratih šole se pojavi učitelj. Mrko gleda na razposajeno slovensko dečo. In deca obmolkne, pri priči jo mine vsa razigranost: Gospod učitelj so namreč zelo hudi, če slišijo, da govori deca med seboj slovenski! Velike nedolžne oči gledajo prestrašeno v učitelja, ko male ustnice pozdravljajo v tujem jeziku z nerazumljivim pozdravom: Grüss Gott!

Grüss Gott! — za Božjo voljo, kaj pa je prav za prav to? Saj doma ne pozdravljajo tako; tam pozdravljajo čisto drugače, in tudi

gospod župnik pozdravljajo drugače: »Dober den!« pravijo, ali »Srečno!« ali pa »Buh vas sprimi!«

In potem se nadaljuje pouk v šoli. Dolge koničaste črke riše in piše učitelj na tablo, in nerazumljive besede govori in kaže pri tem na mizo, na klop, na okno, na cvetoče drevo zunaj na vrtu in kaže na gore. In miza je Tisch, in okno je Fenster in gora je Berg. In mladi Korošec tuhta in mu ne gre v glavo zakaj naj poreče mizi Tisch, ko mizo ne imenujejo tako doma ne oče, ne stric, ne mamica, ne dedek in ne stara mati. — In mali Korošec dorašča. Učijo ga v šoli peti, a ne tisto lepo: »Jes pojdam pa v rute« ali »Oj sijaj, sijaj solncece«, ki jo zna mamica tako milo zapeti, da postane malemu Tevžeju kar toplo pri srcu. Pa saj zna Tevžej tudi sam že mnogo mnogo lepih pesmi, domačih, ki jih vse tako lepo razume, saj so doma zrastle: tam v Mačah jih pojejo zvečer in tam na Bistrici sedaj delavci, ko nimajo dela, ker so zaprli tovarno. In tudi pri maši in pri šmarnicah jih pojejo, lepe stare nabožne Marijine pesmi. A tu v šoli mora peti nemške nerazumljive pesmi, ki so tako mrzle, ker jim ne ve Tevžej ne vsebine ne namena.

A Tevžej je prebrisane glave. In nauči se polagoma, saj traja ta mučna dresura 8 dolgih let, kaj pomenijo učiteljeve besede. Učitelj ga večkrat pohvali, saj zna Tevžej tako lepo deklamirati: »Ich bin ein deutscher Knabe« (nemški sem deček!). In z zanimanjem poslušajo doraščajoči slovenski otrok, ko mu učitelj govori o velikem nemškem narodu, ki bo zavladal svetu in vsem narodom, ko mu govori o velikih mestih, kjer se šopiri tuja slava, o junakih in slavnih vladarjih, ki da so bili sami Nemci. In pride Tevžej domov iz šole in pove mamici, da ne bo govoril več slovenski, češ, da je slovenski jezik jezic hlapcev, da on noče biti Slovenec, temveč da hoče postati velik gospod, kakor so gospod učitelj, ki govore samo nemški.

Mamica se razjoka doma. Težko je Tevžeju, ko vidi mamičine solze. Zakaj vendar mamica joka? Ko pride zvečer oče s polja, pokliče Tevžeja k sebi in ga povede ven k Dravi, tja na ozare, kjer se globoko klanjajo žita in kjer je v večernem hladu tako prijetno. In govori mu o polju in o zemlji, govori mu o očetih in davnih rodovih, ki so to zemljo obdelovali in jo branili, govori mu o vilah, ki bivajo tam pod skalami v Medjem

dolu in plešejo zvečer na tratih tam pod Bilčovsem, govori mu stare priče o povodnem možu, da se Tevžej preplašen ozira po Dravi. Govori mu o grajščakih in nemški gospodi, ki je tlačila kmeta, govori mu o kmečkih puntih, ko se je razlegal po dolini klic po stari pravdi, govori mu o Turkih, o Miklovi Zali, ki je pobegla iz turške sužnosti in ostala zvesta svojemu ženinu, slovenskemu Rožu in slovenski Koroški. Govori mu o bitkah s Francozi tam pri Bistrici, govori mu o mogočnih taborih prebujajočega se slovenskega Korotana, na katerih sta navduševala narod stari Andrej Einspieler in posl. Grafenauer, govori mu o bratih z juga, ki so prišli po krvavi svetovni vojni, da bi to zemljo rešili za slovanstvo, govori o generalu Mastru in Malgaju, o Lavriču in njegovih junakih, ki trohniijo tam pri Kožentavri, Podljubljem in pri Področici, govori mu o slavi Gospe svete, o kralju Matjažu, govori mu o veliki slovanski družini, o mogočih bratih tam na jugu in na severu, ki bodo prišli kakor je prerokovano in kakor drugače biti ne more. Govori mu končno o sramoti odpadništva... Tevžeju žarijo oči in poslušal bi očeta vsa noč. Ko lega zmučen spat, se mu mamica zopet smehlja...

Taka si, naša Koroška!

Mehka in sanjava! Samo srce Te je!

Ali bi Te mi še tako ljubili, če bi bila drugačna?

Kako si nam blizu, ko nema trpiš!

Pozdravljena!

Zapuščena, a nikoli, nikoli pozabljena!

*Vsak član Družbe sv. Cirila in Metoda
izpolnjuje kraljevo oporoko*

»ČUVAJTE JUGOSLAVIJO!«

Rodoljubi, ne pozabite obrambnih skladov

Družbe sv. Cirila in Metoda!

Narodna obramba in naša mladina

V začetku meseca decembra l. l. se je vršil v ljubljanskem radiu narodnoobrambni teden. Nastopila je cela vrsta idealnih predavateljev. Najvažnejši se nam zdita naslednji dve predavanji, ki apelirata na našo mladino.

Dr. Lojze Berce:

Akademsko mladina in narodna obramba

Kdor ima za seboj mladino, ima v svojih rokah bodočnost! Ali je naša akademska mladina — govorimo o večini — res z vsem svojim srcem pri narodnoobrambnem delu? Na žalost ne moremo odgovoriti z odločnim: Da! Zato tudi nedostaja narodnoobrambnemu delu tistega poleta, ki edini lahko zagotovi vsakemu javnemu gibanju uspeh in ki ga v vsako javno delo vnese lahko samo mladina s svojim ognjem. Čemu sodobni mladini narodnoobrambno delo? To radi prepuščamo občutljivim starčkom iz čitalniške dobe in Slavljanom. Mi gremo z duhom časa naprej. Na dnevnem redu je socialno vprašanje. Rešimo to in vse drugo nam bo privrženo...

Comprendre c' est pardonner. Mladino je treba razumeti. V trenutku, ko se majejo gospodarski sistemi, v času tako hude gospodarske in socialne krize ter nezaposelnosti, ki se je žal zajedla še posebej med naše razumništvo, je pač naravno, da se je mladina z vso vnemo lotila socialnega vprašanja. Uprav zagrebala se je v ta problem. V sebi je začutila pravo socialno mesijanstvo, misleč, da nas bo rešila iz gospodarske in socialne stiske ne morda s podrobnim in vztrajnim konkretnim delom na socialnem področju, ampak z vseveljavnim receptom, ki ga mora najti. Kar moško priznajmo: Premalo konkretno gledamo na socialne, a tudi na vse sodobne probleme. S kopicami knjig, povečini tujih, si pogosto zapiramo oči v realen svet okoli nas. Ta konkretna vprašanja se nam zde prevsakdanja, celo politika sama nas zanima le, kolikor je v zvezi s socialnim vprašanjem in morda z našimi notranjimi zadevami. Naš pogled ne sega več čez meje.

Če je gledanje večine naše akademske mladine res takšno, potem lahko trdimo, da naša mladina ni več sodobna. Njeno gledanje v svet ni več realno. Simbol mladinske vzgoje pri naših sosedih na zapadu in tudi na severu sta knjiga in puška. Stotisoče bratov smo pustili pod tujim žezlom, a germanska — seveda tudi avstrijska, italijanska in madjarska mladina se še vedno vzgaja v osvojevalnem duhu. Vse sile, ki so delovale za mednarodno sporazumevanje na podlagi priznanja enakopravnosti vseh narodov, so bile v teh državah potisnjene k tlam. V njih cveto danes nauki o potrebi teritorialne ekspanzije ali obnovitve stare hegemonije nad majhnimi narodi, bodisi pod praporom kljukastega križa ali cesarskega orla.

In mi? Mi se niti ne branimo, mi se niti duhovno ne pripravljamo na obrambo, s tem da bi namreč temeljito proučevali težnje naših sosedov in se utrjevali v zavesti, da je pravica na naši strani. Kakor da bi se ne zavedali, da bi nam uresničenje zunanjepolitičnih teženj sosedov prineslo narodno smrt — konec naše kulture in socialno sužnost! Poglejte v Julijsko Krajino, pogledajte na Koroško! Ako bi gledali na vprašanje samo z materialne strani — in mladina ni nikdar s tem očesom gledala v svet — potem ne pozabimo, da bi pomenilo gospodstvo naših sosedov nad nami tudi konec naše stanovske eksistence, to je dejansko iztrebljenje vsega našega razumništva, konec vsake možnosti za naš goli obstanek. Na zapadu in na severu ne preganjajo samo našega jezika, ampak naše ljudi; kmetu, delavcu in razumniku izpodjedajo tla gospodarske eksistence, da ga prisilijo, da se umakne pred prihajajočim tujcem.

In če bi pri naših sosedih ne bile zavladale sile skrajnega nacionalizma in pravega imperializma, ki hlepi po novi naši zemlji, ko bi pri njih odločevale bolj demokratične struje ali celo takšne, ki bi kazale voljo do sporazuma pod območjem te ali druge internacionalne, ali bi od teh gibanj tudi z oznako internacionalizma lahko upravičeno pričakovali, da bodo res zadovoljivo rešila vprašanje obstoja naših narodnih manjšin in naših narodnih meja sploh? Ne moremo zanikati dejstva, da so demokratična in levo usmer-

jena gibanja nasproti drugim narodnostim mnogo bolj strpna kakor fašistična, in da bi za težnje narodnih manjšin ne imela nekaj več razumevanja; gotovo je tudi, da bi se po njihovi zmagi menjale metode manjšinske politike. Toda končni smoter — popolna asimilacija našega življa, bi ostal vendar isti!

Narodna, to je nacionalistična vzgoja, oprta na močne kulturne tradicije in na bogato politično preteklost je v naših sosedih ustvarila tako krepko narodno zavest, da se ta že preljuje v ošabnost in namišljeno superiornost, kakor hitro oni pridejo v stik s številno in kulturno — v zapadnokulturnem smislu pojmovano — šibkejšimi narodi. Zato so pa tudi ti veliki narodi v svojem političnem gledanju najprej Italijani, Nemci potem šele recimo socialisti, krščanski socialisti ali internacionalci sploh. Povejte, zakaj n. pr. italijanski internacionalci, niti kak g. Salvemini — ne priznajo, da Julijska Krajina narodnostno ni italijanska? Pri nas Slovencih takšne narodne zavesti ni; zato smo v boju z napadalnimi sosedi inferiorni. Mi smo v tem pogledu še kaj naivni. Pri nas se takoj usidrajo vsečloveške, vesoljne ideje, ker smo politično še premalo zreli, ker smo še premalo časa v narodni državi in premalo navezani na lastna politična tla. Takoj zagrabimo za idejo, a ne vidimo človeka, ki jo prinaša, ne vidimo njegovih namenov, ne vidimo realne neposrednosti.

Poglejmo svojim sosedom v dušo, proučimo njihovo miselnost in postavimo svoje politične pojmovanje na trdna tla, da bomo lahko pravilno uredili svoje odnose do njih. Potem se nam bo zdelo vsem — kakršnegakoli prepričanja smo — narodnoobrambno delo samo po sebi umevna potreba. Odprimo naši akademski mladini na široko vrata v narodno obrambne organizacije; pustimo tudi njo do besede. Vzgojitelji, pripravite jo za to veliko nalogo!

Čuvajmo Jugoslovane na meji, predstražje naše svobode!

Prof. Ant. Gorup:

Narodno obrambno delo in mladina

Jugoslovani! Slišali ste te dni s tega mesta utemeljevanje narodnoobrambnega dela in o takem delu pri drugih narodih in pri nas

doma. Današnjih par minut je pa v tem oziru posvečenih naši doraščajoči omladini.

Omladina, ti si stvariteljica in graditeljica bodočnosti, na te so uprte oči naroda in naše ljubljene Jugoslavije. V tej naši veliki in močni Jugoslaviji, ki mora postati še večja in močnejša, so ti namenjeni boljši dnevi, srečnejša in lepša bodočnost, kakor jo je imela sedaj odmirajoča generacija v svojih mladih letih.

Zato se pa tega moraš zavedati in zdaj vso svojo ljubezen posvetiti tej svoji, za te skrbeči domovini. Svojo ljubezen pa boš izkazovala domovini predvsem in na najizdatnejši način s tem, da s skrbjo in trudom najprej poskrbiš za svojo izobrazbo in samozgojo, da boš pripravljena, ko boš poklicana k narodnoobrambnemu delu, v umskem in srčnem pogledu.

V umskem oziru se moreš in moraš vzgojiti v marsičem sama; poleg tega, kar ti nudi šola, je še mnogo stvari, ki jih moraš spoznati. preden stopiš v življenje kot polnopraven član človeške družbe z vsemi pravilicami in dolžnostmi.

Tu sem spada predvsem neposredno spoznavanje krajepisnih lepote naše ljubljene Jugoslavije, ki je z njimi kar preprežena od Triglava do Vardara in od sinjega Jadrana do Timoka. Dalje spoznavaj junaške čine naše polpretekle in davne dobe. Potuj širom naše lepe domovine in videla boš neizmerna bogastva naše zemlje. Na tej bogati zemlji biva naš narod, po šegah in navadah tako pester, ki je že po naravi tako dobrega srca, da ga enakega kmalu ne najdeš. Je pač Slovan — plemenita duša!

Pojdi v svoji mladosti širom naše domovine, opazuj jo in dojemaj z odprtim srcem, z zavestjo, da spoznavaš svojo last, dediščino svojih očetov, samo sebe. Omladina, zlasti ti, ki si doma v mestih, pojdi med naše delavnice, plemenite in dobrosrčne seljake, glej jih kako s potnim čelom in nezlomljivo voljo grade boljšo bodočnost našega troimeznega naroda. Pojdi v naše delavske revirje in videl boš, kako skrbno naš delavec streže strojem v zavesti, da mu je zagotovljen obstoj samo v naši dragi nam nacionalni državi. Tu predvsem s srcem in umom spoznavaj svojo domovino.

Zgrajena je naša domovina, a popolnoma dograjena še ni! Zedinjen je narod jugoslo-

vanski, a duhovno zedinjenje, ki je komaj začelo roditi svoje prve sadove, boš morala dograditi ti omladina. V teh dveh stavkih je vsebovana tvoja ogromna naloga. Če jo boš izvršila, si opravila gigantsko delo! Če jo hočeš uspešno dovršiti, je potrebno, da v svojih srcih prižgeš že zdaj v svoji nežni mladosti lučko brezmejne ljubezni do domovine in da se čimprej umsko zaveš, da so za to potrebne žrtve, ki jih vsak posameznik izmed nas in vsi kot skupnost moramo biti pripravljene doprinesti vsak čas, če domovina to od nas terja.

Imej zato stalno pred očmi in v srcu verz, ki jih je napisal naš najznačajnejši in najplemenitejši pesnik-svečenik:

*Saj pač dovolj ognjena
ljubev do doma ni nobena,
ki strastna ni!
A ne iz cenih besedi,
iz del se javljaj žar strasti!*

Kot zvezde vodnice na poti tega delovanja za obrambo, graditev in izgraditev velike, vse Jugoslovane obsegajoče domovine, pa naj ti bodo zgledi tvojih nesebičnih prednikov. Cela mlada generacija prepородovcev je pred svetovno vojno globoko doumela važnost narodno-obrambnega dela, se mu z vsemi svojimi mladostnimi energijami posvetila, ga idejno preorijentirala in mu dala novega poleta. Na delu so padale žrtve, žrtve vredne velikega cilja! Tako se je v so delovanju vseh pozitivnih narodnih sil nadaljevalo polaganje temeljev za srečnejšo bodočnost vseh Jugoslovanov.

In v divji vihri svetovnega klanja, v letih strahote, je tedanja omladina globoko v svojih srcih čutila klic domovine, ki se je porajala. V sto in stotisočih je polagala na žrtvenik nacionalne svobode svoja draga življenja. Težke so bile žrtve, a uspehi niso izostali.

In dalje po končani svetovni vojni, ali ni ravno naš narod slovenski moral, tlačjen od zemljelačnega soseda, doprinašati novih žrtev, da bo potomcem nekdanj zasijala zlata svoboda?

In najsvetlejši med vsemi svetlimi vzgledi ti je blagopokoini naš vladar Viteški Kralj Aleksandar I. Zedinitelj. Celo njegovo življenje od rane mladosti do mučeniške njegove smrti je bila ena sama žrtev za narod, ki ga je vodil skozi viharje in stiske v solčno in lepšo bodočnost.

Sledeč tem zgledom, omladina, preziraj pokvarjeno sedanost in upri svoj pogled v bodočnost, katere graditeljica si poklicana, da postaneš! Pri tem pa prevzemi po zgledu zgoraj omenjenih tvojih vzornikov za vso dilo podreditev sebe in svojih osebnih interesov koristim naše narodne države in naše nacionalne skupnosti! To vodilo te bo pripeljalo do uspehov, ki so najpopolnejši in tudi življenja vredni.

Samo na ta način boš lahko prav razumela poslednjo voljo blagopokojnega Viteškega Kralja Aleksandra I. Zedinitelja: »Čuvajte mi Jugoslavijo!« In če si jo prav doumela, tedaj boš to njegovo poslednjo željo in voljo mogla in znala uresničiti, da bo beseda meso postala in da se bodo uresničile preroške besede našega pesnika:

*Bog živi vse Slovence
pod streho hiše ene!*

V poznih svojih letih boš spoznala, kako je prijetna zavest storjene dolžnosti, zlasti dolžnosti, ki si jo sama prevzela ob prepričanju, da ti je narekoval to dolžnost samo svetel zgled onih, ki so se pred teboj žrtvovali. Ob tem plemenitem nagibu postane vzporedne važnosti dejstvo, da boš z izpolnjevanjem teh dolžnosti v narodno-obrambnem delu tudi najbolje poskrbela za svojo kulturno in materialno ugodno bodočnost in za srečno življenje generacij, ki bodo prišle za nami.

**Kdor ljubi
narod in državo,**

podpira

**Družbo sv. Cirila
in Metoda!**

Ali bo kaj pomagalo našim bratom?

Letos smo imeli v Ljubljani evharistični kongres. Prireditev je imela tako ogromno udeležbo, kakršne naša prestolnica še ni doživela. Papeževo glasilo »Osservatore Romano« je poročalo o kongresu zelo obširno v štirih zaporednih številkah (1, 2, 3 in 4. julija). Poročila je pisal visok cerkveni dostojanstvenik (dr. Böhm). V imenu papeža je vodil kongres njegov legat kardinalprimas dr. Avgust Hlond. O tem piše O. R.: »Pot legata po Sloveniji je bila prava trijumfalna pot, dostojna predstavnika sv. očetva, katero mu je pripravilo ljudstvo, ki ga štejemo med najbolj udana stolici sv. Petra«. O kongresu samem piše med drugim: »To je bil pravi katoliški praznik, dostojen odposlanca rimskega poglavarja«. O Slovenceh vzklika: »Kako krasen narod je to!« Nadalje piše: »Odkod se je vzelo toliko ljudstva? Ali ni nihče bolan v tej Sloveniji? Silen vtis je na dr. Böhma napravilo petje našega ljudstva, tako narodno, kakor umetno, da kliče: »Blagoslovljena bodi iznajdba radia, ki prenaša to petje v plemenitem slovenskem jeziku!«

Dobro! Toda ljudstvo, ki ga štejemo med najbolj vdana stolici sv. Petra, ljudstvo, ki goji petje v plemenitem slovenskem jeziku, krasen narod slovenski pa ne živi samo v svobodni Jugoslaviji, temveč dovršen njegov del tudi v Italiji in v Avstriji, kjer pa nima nobenih pravic v šoli, v uradih, v javnem življenju in tudi iz cerkve že izganjajo njegov jezik.

Z ozirom na težaven položaj katoliške slovanske manjšine pod Italijo je imel na evharističnem kongresu provincijal g. dr. Rant temeljito sestavljen referat, iz katerega povzemamo glavne misli:

»Danes je prav posebno aktualno razmerje, ki vlada med državami in narodi, ki se prištevajo k skupnemu občestvu katoliške cerkve. Ker se v našem veku ne udeležuje samo razdor, ki ga je v prešlih vekih napravil med katoliškimi narodi liberalni nacionalizem, tako, da države tekmujejo med seboj kot najljutejši gospodarski konkurenti, ampak se ta razdor sedaj poglobljuje še v ostalih ozirih prav do korenin, tako da je vstalo neko novo poganstvo

pobožene krvi, plemena in naroda, zato je postal tak poganski nacionalizem krščanski zajednici narodov danes še posebno nevaren in poguben. Saj je ta poganizem neprimerno hujši, nego je bil stari — in v primeri z rimskim, ki je stremel za neko enoto, »pax romana« imenovano, v kateri pa so stari pogani puščali narodom vsaj njihovo domačo vero, običaje in jezike, pa moderni nacionalni poganizem uči absolutno prvenstvo enega in sicer silnejšega naroda nad vsemi drugimi in mu priznava pravico, da druge podjarmi in jih s seboj siloma izenači tudi po jeziku, nravi, običajih in kulturii — nekaj, česar stari liberalizem vsaj v teoriji ni učil, dočim sodobni fašizem to ne samo odkrito uči in načeloma kot edino pravilno razglašča, ampak tudi z brutalno doslednostjo izvaja. Te vrste nauk je direktno zanikanje principa, na katerem je Kristus po svojem zakramentu ljubezni, po svoji Cerkvi in njenih življenjskih principih postavil katoliško občestvo narodov; to se pravi hoteti izpremeniti bratovsko družino kristjanov v družbo, kjer ne velja vzajemnost vseh v Bogu kot Njemu enako ljubljene in ljubih članov svete Cerkve, ki je vsakega od njih z isto ljubeznijo odrešil in njihove naravne pravice potrdil, ampak kjer naj vlada takozvana pravica silnejšega, ki se ne ozira ne na naravne pravice posameznikov, ne na naravne pravice posameznih narodov — in če bi tako nacionalno poganstvo res splošno zavladovalo, bi krščanski narodi ne bili več ena evharistična družba, ampak čreda sovražnih volkov.

Kako silno mora trpeti od takega stanja mati Cerkev! Njen princip edinstva mladik v vinski trti, najtesnejše vzajemnosti med člani Kristusovega telesa, ki prejemajo svoje življenje od Gospoda v zakramentu svetega Rešnjega Telesa, se skuša nadomestiti z živalsko borbo med krščanskimi narodi, med katerimi bi smel najbolj nasilni, številnejši, bogatejši ali lačnejši in pohlepnejši podjarmiti manjšega in slabejšega, pa če tudi bi ta bil versko, npravstveno in kulturno višji od njega! In v resnici to dela sodobni nacionalni poganizem, kjer je prišel do neomejene oblasti. On ne priznava na-

rodnih manjšin, ker načeloma taji njihove naravne narodne pravice, siloma jih hoče sebi priličiti, prepoveduje njihov jezik v uradnem in celo v domačem občevarjanju — pa kar je najhujše — celo v cerkvah, kjer narod svojega Boga časti, hvali in prosi nebeških milosti! Kaj so posledice takega ravnanja? Da je narod po pravici užaljen, če mu državna oblast brani, da ne sme po svoji, tako kakor najbolj odgovarja njegovi miselnosti, duši, srcu in narodnemu običaju, Boga moliti in mu hvalo peti, če se od strani civilne oblasti prepoveduje otroke učiti božjih resnic in moralnih zakonov v njihovem materinem jeziku, v katerem jih ne samo najlažje razumejo, ampak v katerem je edino mogoče seme božje, ki naj zraste v dejanje, čim globlje v dušo vsaditi, da bo sad prineslo; če se narodu odvzamejo molitveniki v lastnem jeziku in se sploh ne pustijo več tiskati; če posvetni oblastniki prepovedujejo pridigati ljudstvu v materini besedi. In če je narod zaradi tega užaljen, posebno če je tak narod, kakor je danes zaradi splošne civilizacije splošno dejstvo, izobražen, potem se taka upravičena užaljenost naravno izpremeni v sovraštvo.

Jasno je, da je ta nacionalni poganizem najhujše zlo našega veka, da skuša otrovati življenje Cerkve same, postavljajoč na glavo vse principe krščanskega mišljenja in krščanske morale. Taka poganska praksa, ki se skuša uveljaviti med Kristusovo čredo samo, je najnevarnejša rana na telesu sodobne krščanske družbe, zlasti zato, ker se tako mišljenje in ravnanje razširja in utrjuje počasi, skoro neopazeno in se pred-

stavlja, kakor da bi bil to »čisto naraven proces«, da se namreč kar celi narodi siloma ali zvičajno oropujejo celo svojih narodnih pravic na področju verskega življenja in udejstvovanja. Zaradi tega je dolžnost vseh, ki še katoliško mislijo in čutijo ter jim je evhristična, to je božjeljubezenska milostna skupnost Kristusovih udov na zemlji, res pri srcu, da na nevarnost nacionalnega poganizma neprestano opozarjajo in se mu po svojih močeh stavijo v bran. Zakaj vsi narodi skupaj so šele skupno idealno evharistično občestvo, za katero je Kristus, naš evharistični Kralj, živel in se zanj na križu daroval!

Ob sklepu je zbor sprejel naslednjo resolucijo: »Evharistični kongres goreče želi in moli, da naj bi vsi katoliški narodi in vse države zemlje kot člani mističnega telesa Kristusovega živeli med seboj v ljubezni, miru in slogi ter tako predstavljali vedno bolj šireče in utrjuječe se edino kraljestvo božje. Zlasti pa naj bi katoliški narodi in države, ki imajo v svojih mejah državljane drugega, po veri katoliškega naroda, gojili do tega naroda odnošaje, kakor se za katoličane, ki so vsi člani ene in iste Cerkve in se hranijo od enega in istega Telesa in Krvi Gospodove, edino spodobi: da spoštujejo njihove od Boga jim dane naravne pravice, predvsem na področju verskega in cerkvenega življenja. Zato jugoslovanski evharistični kongres zelo obžaluje in obsodja, da se v tem oziru godi katoliškemu narodu od drugega krivica, ker se s tem rušijo temelji katoliške edinosti in evharistične ljubezni.«

Slovenke!

Slovenci!

Spominjajte se

naših bratov

na Primorskem in Koroškem!

Družba Sv. Cirila i Metoda za Istru

Prigodom pedesetgodišnjice Družbe sv. Cirila i Metoda u Ljubljani ne možemo a da se ne sjetimo jednog drugog društva istog imena, istog programa i istih zasluga, a to je Družba sv. Cirila i Metoda za Istru, koja je imala svoje sjedište u Voloskem-Opatiji. Onovana je osam godina iza svoje posestrime u Ljubljani.

Pioniri narodnog probudjivanja u Istri bili su svijesni da ne može biti potpune afirmacije etničkog karaktera našeg naroda u ugroženim krajevima, ako se ne osnuje i produbljuje na kulturnim i ekonomskim temeljima. Premašni broj Hrvata i Slovenaca u Istri bez ikakvih oznaka kulturnih vrednota bio je bez života i pokretnosti, bez ikakvih nada da dodje do značenja ako ne dodje do svijesti svog nacionalnog života. Nije dostojalo da se samo pojedinac istakne i da radi kao član nesvjesne zajednice, jer su mu izgledi na uspjeh bili slabi. Imao je da se bori sa mnogo jačim i privilegovanim protivnikom. Oduprijeti se mogla narodnom neprijatelju samo prosvjetljena masa.

Talijani su imali u Istri uglavnom općinsku i pokrajinsku upravu u svojim rukama, a i u državnim uredima su bili samo oni, pa je razumljivo da ih je zahtjev istarskih Hrvata i Slovenaca prenerazio, kad su zahtjevali sredstva za svoj nacionalni opstanak i razvoj. Nacionalni naši vodje znali su da se prosvjetom dolazi do slobode pa su na njezinom temelju počeli da zidaju narodnu budućnost. Ali tu su naišli na goleme prepreke. Austrijske vlasti slušale su savjete mjesnih i pokrajinskih upravnika Talijana, pa je borba za otvorenje svake pojedine škole bila žestoka i često svršavala neuspjehom. U traženju otvorenja naših škola nazirale su vlasti tuđe prste. Bilo je nešto novo, revolucionarno, što nije bilo u skladu sa dota-

dašnjim stanjem stvari. Radi toga se našim zahtjevima nije išlo na ruku, a neprijatelji svijesni opasnosti, koja im prijete da izgube iz svojih ruku vlast i da je predadu narodu stavili su još veći otpor našem nacionalnom pokretu. Znali su da mi ne zahtjevamo ništa njihovo, već tražimo svoje. Za svoj se život oni nisu bojali, jer u nj niko nije dirao, ali su se bojali, da će izgubiti vlast nad našim narodom. Kad su opazili da narod traži škole, oni su otvarali talijanske škole u čisto našim selima. I kad im nisu dostojala sredstva vlasti, zakonima skrojenim u njihovu korist, dali su se na privatnu inicijativu poitalijančevanja istarskih Jugoslavena. Godine 1886 osnovali su školsko društvo »Pro patria«, koje je bilo iza 4 godine raspušteno i odmah osnovano školsko društvo »Lega nazionale«.

Naši prvaci nisu ostali skrštenih ruku. Vlasti nisu htjele da otvaraju škole, iako se udovoljavalo svim zahtjevima zakona, u hrvatskim krajevima, koji su bili u bližem dodiru sa talijanskim gradovima i u potpunoj njihovoj upravi i zavisnosti. Kad vlasti nisu htjele da udovolje molbama i zahtjevima naroda, naši su vodje osnovali privatnu narodnu ustanovu, Družbu sv. Cirila i Metoda za Istru. Bilo je to godine 1893. Njezino je djelovanje bilo lagano, jer nije imala materijalnih sredstava. Siromašan narod sam si je od ustiju otkidao, da može podignuti školsku zgradu i namjestiti učitelja. Tako je 1896 podigla Družba sv. Cirila i Metoda prvu svoju školu u Baderni, u općini Poreč.

U Družbi sv. Cirila i Metoda gledao je naš narod prvu svoju vlastitu ustanovu, koja pomaže njemu samomu. Nju su vodili očeličeni narodni prvaci, koji su uživali potpuno narodno povjerenje: Dr. Dinko Vitezić, dr. Matko Laginja, prof. Vjekoslav Spinčić, dr. An-

drija Stanger, Viktor Car Emin, Katalinić-Jeretov i drugi. Vodeći ovu ustanovu oni su znali, da ne služe samo narodu, već da vrše i jednu visoku kulturnu misiju, koja će pokazati svoj rezultat u kasnijim godinama.

Požrtvovnost Hrvata i Slovenaca u Istri za nacionalni opstanak zadivila je i ostalu jednorodnu braću i izvan Istre, a naročito u Hrvatskoj. Svi su prionuli na pomoć sačuvanja naše nacionalnosti u ugroženim krajevima. Stizavaju doprinosi iz svih krajeva, gdje stanuju Hrvati, u domovini i u stranom svijetu. Ime Družbe sv. Cirila i Metoda prodrlo je u svaku i najmanju kolibu. Narod se služi samo onim industrijskim artikelima, od kojih ima i Družba koristi: žigice, mastilo, sviće, sapun i drugo. Uz poštansku marku lijepi se i narodni biljeg Družbe. Nema ni krstitaka, ni vjenčanja, a ni smrti, a da se tim prigodama ne sjeti Družba. Plegnućem cijelog naroda, bez pripomoći velikaša, bogataša i vlasti Družba je u stanju da otvara škole u onim našim krajevima, gdje mu protivnici ne daju da se istakne kao Slaven. Tako su redom otvorene ove družbine škole: Baderna, Kaštelir, Pula (Šijana), Pula (via Castropolo), Pula (via Besenghi), Veruda, Veli Vrh, Jadreški, Banjole, Vinkuran, Štokovci, Smoljani, Svetvičenat, Rakalj, Mali Lošinj, Vel. Lošinj, Cres, Nerezine, Ustrine. To su osim prvih dviju u kotaru puljskom i na otocima Cresu i Lošinj. Najzapušteniji u svakom obziru bio je porečki kotar, kome je Družba posvetila naročitu pažnju. Osim prvih dviju škola u Baderni i Kašteliru u ovom su kotaru tijekom vremena otvorene ove družbine škole: Livade, Vabriga, Sv. Lucija kod Oprtlja, Zrenj, Ferenci, Kaldir, Grožnjan, Sovinjština, Materada, Lovrečina, Sv. Ivan od Šterne i Fuškulin. U općini Labin otvorene su škole: Sv. Lovreč, Rabac, Ripenda, Sv. Marina i Rogočani. U koparskom kotaru otvorila je Družba sv. Cirila i Metoda tri slovenske škole: u Koprui, u Sv. Luciji kod Portorose i na Miljskim Hribima te jednu hrvatsku u Kaštelu. U sjevernoj Istri uzdržavala je Družba škole u Račicama, Humu i Brgudcu. Otvorila je zabavište u Pazi-

nu, Opatiji, Lovranu, Malom i Velikom Lošinj, Cresu, Nerezinama, Čunskom, Unijama i u Susku. Na otoku Krku dvije škole: u gradu Krku i u Gabonjinu. U voloskom kotaru u Ičićima, Lignju i Medveji. Osnivala je i druge škole, koje su iza toga prelazile u pokrajinsku upravu kao u Voloskom i drugi razred u Opatiji. U mnogim krajevima Družba je morala doprinositi izdašnje potpore da se otvore javne škole, tako u Juršićima, Pazu, na Ročkom Polju, na Vrhu, u Sušnjevici, Drenju i drugdje.

Napomenuli smo družbine škole u Istri da pokažemo kako je načičkanošću tih škola u ugroženim krajevima učinjen jaki kulturni bedem tudjinskom otimanju. Ona je do mogućnosti svog postojanja i djelovanja časno ispunila svoje zadatak i doprinijela neocjenivih zasluga za sačuvanje našeg življa na etničkim zapadnim granicama. U njezinim su školama odgojene hiljade i hiljade djece, koja su danas kao zreli ljudi, svijesni svog nacionalnog porijekla, zauzeli ugledna mjesta u našem javnom životu ili ostali kod svojih domova, zadojeni čuvstvima, kojim su ih odgajale družbine škole.

Od svih družbinih škola u Istri učinile su talijanske vlasti, odmah iza okupacije, pusto groblje. Bile su odmah sve zatvorene, a otvorene talijanske. Učitelji su morali ili u konfinaciju ili preko granice. Dok su predjašnje vlasti htjele paralizirati djelovanje Družbe šiljanjem svojih Kulturträgera — učitelja i naučenjaka.

Onaj uzvišeni otpor, koji je naš narod u Istri dao proti odnarodjivanju, blagoslovljen mukama, robijom i krvju ima svoju moralnu podlogu u uzgoju, koji su pružale družbine škole. One su narod prosvjetlile, probudile i uzgojile ga do nacionalne svijesti tako da je radje podnio i najtežje žrtve nego bi se iznevjerio svom rodu i jeziku. — Po tim svijesnim žrtvama upoznao je cijeli svijet nasrtaje naših narodnih neprijatelja u Istri i nacionalne aspiracije našeg naroda.

Jer, opetujemo, nisu tu bili doprinosi pojedinaca već veliki nacionalni dobrotvorni porez svih Hrvata i Slovenaca.

To smo htjeli da naglasimo baš prilikom jubileja Družbe sv. Cirila in Metoda u Ljubljani, koja se u pogledu

svojih škola, u krajevima pripalim Italiji, nalazi u istom položaju kao Družba sv. Cirila i Metoda za Istru.

O veselih in žalostnih prilikah

darujmo

za Družbo sv. Cirila in Metoda!

Naši grobovi

Po glavni skupščini l. 1934 je CMD za večno izgubila naslednje svoje sotrudnike in sotrudnice, dobrotnike in dobrotnice.

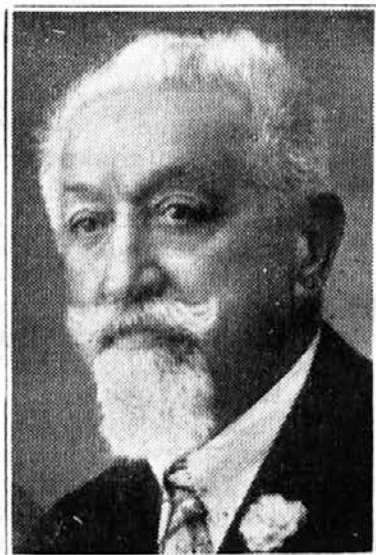
† 22. X. 1934. *Egidij Schiffrer*, sreski šolski nadzornik za Radovljico, je bil povsod, kjer je učiteljeval, agilen delavec pri narodnih in kulturnih društvih. Pri CM podružnici na Jesenicah (Gorenjsko), je bil odbornik, ozir. tajnik od leta 1910 do 1915, leta 1918. pa predsednik. Umrli je v Žirovnici.

† 3. XI. 1934 *Marija Blumauerjeva*, mnogoletna gospodinja v znani trgovski hiši Kollmannovi v Ljubljani, je bila izredno naklonjena naši šolski družbi. Vsako leto ji je naklonila pokroviteljstvo, da je njih število naraslo na 15.

† 5. I. 1935. *Aleksander Lunaček*, šolski ravnatelj v p. v Št. Rupertu na Dolenjskem, je marljivo deloval v svojem okraju pri vsem gospodarskem in društvenem življenju. Bil je med glavnimi ustanovitelji ondotne CM podružnice, ki ji je prvi dve leti (1910 in 1911) predsedoval, pozneje pa je bil vedno odbornik.

† 6. I. 1935. *Katarina Drolava*, šol. upraviteljica v p., ki je umrla v Ljubljani, je bila na vseh svojih službenih mestih vsestransko delavna rodoljubka. Pri CM podružnici na Bledu je bila odbornica od leta 1891 do 1898, nato pa pri žen. podružnici v Radovljici, konč-

no pa zopet na Bledu neprestano do svoje upokojitve.

† 3. I. 1935. *Dr. Viktor Gregorič*, višji sanitetni svetnik v Novem mestu, kjer je tudi umrl, je bil za svojega službovanja v Ilirski Bistrici predsednik CM podružnice od leta 1913 do odhoda.

† 12. I. 1935. *Friderik Pauer*, posestnik in pek. mojster v Ljubljani, je bil vedno podpornik in večletni odbornik šentpeterske CM moške podružnice.

† 2. II. 1935. *Pero Malič*, posestnik in gostilničar na Vinici je bil pri ondotni CM podružnici neprestano odbornik od njene ustanovitve (l. 1910).

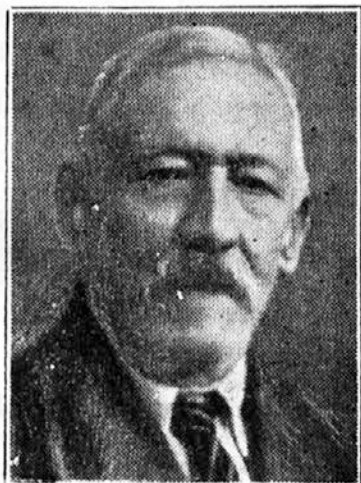
pala Sv. Bolfenk v odboru njegova marljiva gdč. hčerka.

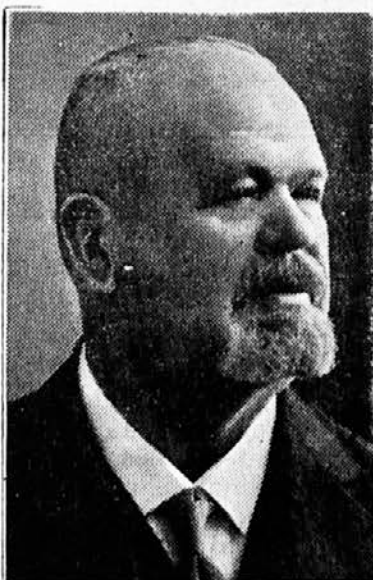
† 7. II. 1935. *Dr. Valentin Rožič*, profesor in senator v Ljubljani, je bil vse svoje življenje vsestransko delaven in požrtvovalen rodoljub. Naši družbi je bil vedno naklonjen in sta bila oba z gospo soprogo Milko njena pokrovitelja.

† 22. III. 1935. *Franjo Roblek*, veleposestnik v Žalcu, mnogoletni trški župan in štajerski deželni poslanec, je bil od leta 1890 do 1896 tajnik, pozneje dve leti predsednik, nato pa odbornik ondotne moške CM podružnice. Bil pa je tudi dvakratni pokrovitelj družbi.

† 7. IV. 1935. *Fran Cajnko*, nadučitelj v p., ki je umrl v Središču, je bil soustanovitelj CM podružnice in nekaj časa tudi odbornik, pozneje pa je zasto-

† 12. IV. 1935. *Fran Krapeš*, splošno

znani kavarnar v Ljubljani, je bil podpornik skoraj vseh ljubljanskih društev. Našo družbo je redno podpiral ter ji bil tudi pokrovitelj.

† 27. II. 1935. *Fran Bonač*, bivši vojni kurat, je bil podpornik in velik prijatelj CMD, ki ji je storil marsikatero tiho zaslugo.

† 15. IV. 1935. *Ferdo Poljšak*, rud. uradnik in posestnik v Zagorju, je bil pri ondotni CM podružnici od leta 1908 neprestano delaven odbornik, več let tudi blagajnik.

† 16. IV. 1935. *Marija dr. Kokaljeva roj. Omersa*, vdova po ljubljanskem odvetniku in hišna posestnica, je bila med najdelavnejšimi članicami narodnega ženstva v Ljubljani. Pri mestni ženski CM podružnici je bila marljiva odbornica, ozir. blagajničarka in podpredsednica od leta 1911 do 1919. Šentpeterska CM podružnica je počastila njen spomin z dvema pokroviteljninama.

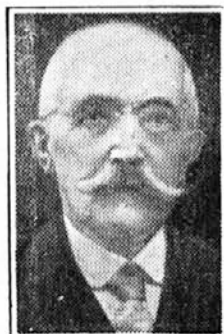

† 29. V. 1935. *Avgusta Šantlova*, profesorjeva vdova iz Gorice, ki je umrla v Ljubljani pri svojem sinu, znanem profesorju Šaši Šantlu, je bila po očetu (Aigentler) Nemka, po materi pa Slovenka (iz znane slikarske rodbine Tominc v Prvačini). Po dovrstitvi umetniške akademije v Gradcu se je poročila z goriškim profesorjem Ant. Šantlom. Rodbina je ostala v Gorici do vpada Italijanov, nakar so se Šantlovi preselili v Krško, kjer je pokojnici ugrabila smrt soproga in mlajšo hčerko Danico. V Gorici je ves čas s svojim soprogom marljivo delovala pri narodnem pokretu, pri vseh prireditvah v Čitalnici in drugih društvih. Pri ondotni žen. CM podružnici je bila nepretrgoma celih 25 let predsednica. Pokojnica je bila zelo nadarjena slikarica, kakor je tudi njena hči Henrieta. Dočakala je visoko starost 84 let.

† 11. V. 1935. *Marija dr. Kušarjeva*, vdova po znanem ljubljanskem odvetniku, je po moževi smrti živela v Kranju, kjer je tudi umrla. V Ljubljani se je v krogu narodnega ženstva marljivo udeleževala pri vseh narodnih društvih. Pri Šenklaško-frančiškanski ženski CM podružnici je bila odbornica že od leta 1892, pozneje so jo izvolili še v odbor Šentjakobsko-trnovske ž. podružnice.

† 1. VII. 1935. *Mira Zupančičeva*, uradnica v upravi »Jutra«, je ponesrečila v Kamniških planinah. Pokojnica je bila kljub svoji mladosti (stara šele 25 let), zelo agilna članica, ozir. tajnica pri Šentjakobsko-trnovski ž. podružnici. Posebno vneto je razpečavala družbine razglednice.

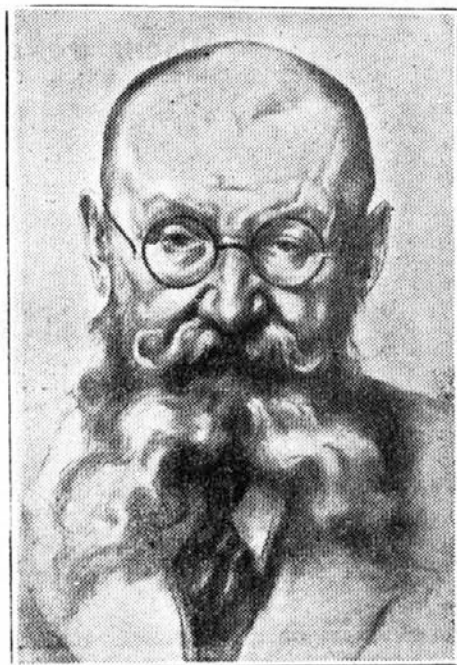

† 18. VII. 1935. *Josip Ažman*, nadučitelj v p. v Lescah, je bil soustanovitelj CM podružnice za Begunje-Breznico in prvo leto tudi njen tajnik.

† 19. VII. 1935. *Anton Fatur*, trgovec in posestnik v Ljubljani (Področnik), je bil glavni ustanovitelj CM podružnice na Premu (Notranjsko), kjer je bil do prevrata trgovec in gostilničar. Prvo leto (1912) je bil pri podružnici blagajnik, nato pa predsednik do preselitve v Ljubljano. Kot takega so ga med vojno preganjale avstrijske politične in vojaške oblasti. Tudi pokojna soproga *Marija*

(† 9. IX. 1934) je bila vneta Cirilmotodarka in prvo leto podpredsednica podružnice.

† 11. VIII. 1935. *Klementina Vončnova*, vdova pok. sod. oficijala, v svoji skromnosti sicer ni hotela biti nikjer v odboru, toda za DCM je vedno in povsod neumorno delovala, svoječasno v Litiji, kjer je mož služboval, po njegovi upokojitvi pa v Ljubljani pri Šentjakobsko-trnovski podružnici.

† 10. IX. 1935. *Dragotin Hribar*. Pokojnik je bil najmarkantnejša osebnost v našem narodnem gospodarskem in v vsem javnem življenju. Z izredno marljivostjo in bistrumnostjo se je dokopal do najodličnejših pozicij v našem narodnem gospodarstvu. Bil je predsednik, pozneje častni predsednik Zveze industrijcev za Slovenijo, mnogo let predsednik Kranjske hranilnice, predsednik Ljubljanske borze, predsednik sindikata lokalnih železnic, podpredsednik Zbornice za TOI, upravni svetnik raznih denarnih zavodov i. t. d. Pri vseh teh ogromnih materijalnih skrbih pa je ostal vedno idealno navdušen rodoljub. Izučen tiskarstva je že kot 28letni mladenič ustanovil leta 1890 v Celju prvo slovensko tiskarno in knji-

garno ter začel obenem izdajati politični tednik »Domovino« ter »Ilustrovani narodni koledar«. Leta 1902 se je preselil nazaj v Ljubljano, kjer je ustanovil lastno tiskarno. Tu sta se tiskala »Slovan« in humoristični list »Jež«. Tudi knjiga »Pogled na prvo četrstoletje DCM« se je pred 25 leti tam tiskala. Že poprej je ustanovil v Ljubljani prvo slovensko tovarno pletenin, ki je danes

največja in najpopolnejša v Jugoslaviji. Tudi bivšo Šumijevo tovarno kanditov in slaščic — dedščina njegove gospe soproge Evgenije — je razširil in moderniziral do popolnosti. Za našo CMD ima pokojnik velike zasluge. Nele da ji je bil večkratni pokrovitelj, je največ deloval za njene plemenite cilje kot sloveč govornik na raznih shodih po bivši Sp. Štajerski in Koroški.

Vsem pokojnim večna slava!

Vestnik

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani

L.

Jubilejna skupščina

Družbe sv. Cirila in Metoda

(Redna 46. velika skupščina v Ljubljani, 15. septembra 1935).

Slavnostni del.

V lepi dvorani Trgovskega doma je otvoril predsednik Družbe sv. Cirila in Metoda g. inž. mag. nadsvetnik Janko Mačkovšek ob 10. uri dopoldne mnogobrojno zbrano jubilejno skupščino z naslednjim nagovorom:

Čestite dame, spoštovani gospodje, dragi skupščinarji!

Otvaram današnjo jubilejno veliko skupščino naše narodno-obrambene OMD. Po vrsti je to 46. velika skupščina, ki pa pade v jubilejno leto zato, ker je veliki svetovni požar preprečil v onih strahotnih štirih letih vsako njeno javno udeleževanje.

Ko ugotavljam sklepčnost, pozdravljam prisrčno vas vse; zlasti pa bodite pozdravljeni Vi, ki ste nalašč prišli v Ljubljano radi današnjega praznika.

Posebno nam je drago, da v naši sredi lahko pozdravimo zastopnike oblasti in samouprav, javnih korporacij, obrambnih, vitezkih, kulturnih, prosvetnih in drugih organizacij ter javnih delavcev:

za bansko upravo prosvetnega načelnika g. Jos. Breznika; za mestno občino ljubljansko predsednika g. dr. Vl. Ravniharja; senatorja g. dr. Alb. Kramerja, ministra n. r.; senatorja g. dr. G. Gregorina; dvorno damo gospo Franjo dr. Tavčarjevo; za Narodno galerijo g. dr. Fr. Windischerja, gospo vdovo generala Maistrovo; za univerzo g. rektorja dr. Samca; narodna poslanca gg. Iv. Prekorška in dr. R. Fuxa; za mestno občino Ptuj g. L. Jeršeta; za mestno občino Celje g. ravnateljja I. Šubica; za napred. akad. starešinstvo g. dr. Al. Zalokarja, za odvetniško zbornico in Glasbeno Matico g. dr. J. Zirovnika; za notarsko zbornico g. dr. A. Kuharja; za pošto direkcijo g. N. Sturma; za jugoslov. profesorsko društvo g. prof. A. Gorupa; za združenje mešč. šol. učiteljstva g. M. Hočevarja; za učit. združenje sekc. Ljubljana gđe. F. Završanovo; za primorsko akad. starešinstvo g. dr. J. Božiča; za Zvezo kulturnih društev v Ljubljani g. dr. S. Bajiča; za Zvezo kulturnih društev v Mariboru g. Fr. Goleša; za Hubadovo župno g. dr. Amt. Šviglja; za Klub koroških Slovencev g. dr. J. Fellaherja; za Braničbor g. dr. M. Gorjanca; za Sokola, župa Ljubljana gg. S. Flegarja, I. Tonjo, M. Murna; za Preporod g. M. Megušarja; za Narodno Odbrano g. dr. Ferda Lasiča; za PSJE g. dr. L. Čermelja in Grbca; za JNAD Jadran g. D. Verbiča; za Trgovsko akademijo g. dr. K. Pirjevca; za II. drž. real.

gimnazijo g. dr. P. Kozino; za Klub Primorsk go. Gromovo in R. Šantlovo; za Ženski Svet gđe. M. Gromovo in R. Šantlovo; za Ženski svet gđe. M. Martelančevo; za Osred. društvo jug. obrtnikov g. K. Vidmarja; za Sokola IV. g. I. Kristana; za Istrsko obitelj g. Gasparinija; za Zvezo magistr. organizacij, Ljubljana, g. I. Zorca; vse mnogoštevilne gg. delegate CM podružnic, pokrovitelje, kamnarje in vse, ki ste s svojo udeležbo počastili našo jubilejno skupščino.

V naši sredi pa zapazimo tudi zveste naše družbenice go. Bevkovo in Šentjurčevo, ki nista menda zakasnila še nobene dosedanjih velikih skupščin.

Spoštovani skupščinarji!

Ko pričenjamo z našo skupščino, pa se naše misli zaustavijo najprvo v onih turobnih oktobrskih dneh, ko smo se zgrozili ob strašni vesti, ki je preletela vse naše domove.

S kraljem Aleksandrom Prvim Uediniteljem smo izgubili človeka, ki so ga globoko čislali in spoštovali vsi, ki so kedaj imeli priliko priti ž njim v stik. Izgubili smo vojaka in junaka, ki je zapuščal kljub opasni boleznici zadnji albanske bregove in le katerega velika vojaška duša je mogla javiti zaveznikom: »Srbije ni več, toda naša vojska se bo borila dalje«. Izgubili smo Jugoslavana, ki ni bil le prvi po visokem svojem položaju, marveč tudi po svojih mislih, zamislil in dejanjih. Izgubili smo pa tudi našega prijatelja, ki je ob preobratu globoko doumel bolesten krik našega naroda pod tujo okupacijo. Njegovemu spominu večna Slava! (Skupščina je govor poslušala stoje ter na koncu trikrat turobno zaklicala: Slava!)

Spoštovani skupščinarji!

Usoda je po oni strašni tragediji naložila čast in poslanstvo našemu mlademu kralju. Prav posebno težka in odgovornosti polna je naloga nas vseh, da tem mladim ramam pomoremo povsod in ob vsaki priliki, da mu očuvamo in utrdimo veliko našo zgradbo, ki je bila tudi zgradba njegovega velikega očeta, da postane kraljevina Jugoslavija silna in velika tudi po svojih dušah. Predlagam, da se odpošlje naslednji brzojav maršalatu dvora:

»Narodna obramba, zbrana v Cirilmetodovi družbi v Ljubljani ob proslavi petdesetletnice svojega obstoja in dela pošilja z današnje jubilejne svoje skupščine izraze neomajne in globoke vdanosti in zvestobe Njegovemu Veličanstvu Kralju Petru II in prevzvičenemu kraljevskemu domu!«

Zivahno odobravanje in vzkliki; »Živel naš kralj!«

Poročilo o 50 letnem delu družbe

Spoštovani kupčičinarji!

Jugoslovanji mejijo na narodnostne celine nemškega in italijanskega naroda baš in edino s slovenskim ozemljem. Na *stiku germanstva, romanstva in slovanstva* so morale nastati borbe, ki so se mnogokrat odločevale proti nam, saj se je često zvezalo s silnejšim vse, da bi odkrušilo novih ozemelj od našega narodnega telesa. Borba je bila neenaka, toda ne vedno brezuspesna.

Ako pogledamo na naše pokrajine 50 let nazaj, vidimo poleg težjih vendar tudi nekatere razveseljive momente. Na *Goriškem in Tržaškem* se naš narod živo udeležuje in izpričuje povsod, čigava je ta zemlja. Na *bivšem Kranjskem* se pred 50 leti že končuje proces, o katerem se nam danes zdi skoraj neverjetno, da je bil sploh potreben; trške in mestne občine prehajajo iz odpadniških v nacionalne roke, in te občine postanejo kmalu najboljše trdnjave našega narodnega upora. Na *bivšem južnem Štajerskem* pa je situacija težka. Tu se proces presnavljanja v trških in mestnih občinah vrši često kot v istem času na sosednem Kranjskem in iz političnih odpadnikov po teh krajih nastajajo celo odpadniki v jezikovnem pogledu, skratka: germanizacija se nadaljuje ne toliko na sami meji, marveč v našem narodnem telesu, po večjih krajih bivše Sp. Štajerske.

Se težja je bila situacija na *Koroškem*. Vse upravne, sodne, šolske in avtonomne oblasti so očitni sovražniki našega slovenskega Korošca. Zato imamo tu še bolj poostren raznarodovalen proces, kot na bivšem Sp. Štajerskem. Na Koroškem pa izgublja naš življenj tudi na narodnostni meji sami. Opasno se podaja granica in ozemlje ob Gospi sveti, ob onem kraju, kjer se je še l. 1414 pod vednim nebom vršilo ustoličenje koroških vojvod v slovenskem jeziku in kjer so morali celo Habsburžani odgovarjati slovenski.

Avstrijskemu nemštvu pa je bil proces prahel, prepočasen, drugje zopet po njihovem mišljenju neugoden in so osnovali društvo, ki naj skrbi za nemške šole zlasti po slovenskih pokrajinah. Nastal je nemški Schulverein in so pričele nasti njegove ponemčevalnice — šole in otroški vrtci po slovenskih krajih.

L. 1882 je ustanovil Schulverein prvo svojo šolo na bivšem Kranjskem, in sicer na *Maverlu nad Črnomljem*. Otroški vrtec je otvoril v *Ljubljani* l. 1884 in leto pozneje ljudsko šolo. Bogate podpore so dobivale od njega nemške šole na *Kočeveskem*, ki so bile ob enem raznarodovalnice premnogih naših otrok. Na Sp. Štajerskem pa sta se pojavili schulvereinski šoli v *Pekrah* in v *Sevnici*.

V tistem času se je razven Schulvereina pričela zajedati v našo narodno telo italijanska »Pro Patria«, a poznejša »Lega nazionala«, isto tako napadalno društvo.

Slovensko časopisje ni prikrivalo resnosti položaja in so se vedno česče pojavljali glasovi po

samopomoči. Javna razprava po časopisju je izzvenela v opomin: Osnujmo si družbo, kateri bodi namen skrbeti za šolstvo ob narodnih mejah in povsod, kjer preži naš narodni nasprotnik na našo mladino. In ker je bila pred durmi tisočletnica smrti slovanskega apostola sv. Metoda, se je snujoči narodno obrambni organizaciji dalo ime Družba sv. Cirila in Metoda. Osnovali smo odbor, ki mu je bil načelnik notar *Luka Svetec*, člani pa *Ivan Hribar*, *Ivan Murnik*, dr. *Josip Vošnjak* in *Tomo Zupan*, se je sestavil na sveti dan 1884, pravila pa so bila odobrena pomladi 1885. Izredne zasluge za osnovanje družbe je imel njen idejni ustanovitelj pokojni župnik trnovski *Ivan Vrhovnik*.

Zanimiv je prvi poziv Družbe sv. Cirila in Metoda k pristopu, v katerem razlaga svoje cilje, odvrta od Laškega in Nemškega, kjer še domačim prostora nedostaja, ter kaže na slovanski jug, kjer edino bi bil prostor za našega človeka.

Delo, ki ga je opravljala CMD tja do svetovne vojne, ni bilo *le narodno-obrambno v ožjem pomenu besede*, (t. j. osredotočeno na izpostavljene in ogrožene predelje), marveč je bilo obenem tudi *budiljsko v širokih plasteh našega ljudstva*. Brezdvomno je nastop CMD učinkoval v mnogih ozirih *vzgojno*, saj je dvigal čut *solidarnosti osrčja* in *obmejnih pokrajin*, vzbujal s smislom za ogroženo ozemlje tudi *pripravljenost do žrtev v vseh ljudskih plasteh na vsem njenem področju*.

Delo CMD je moralo biti usmerjeno tedaj obenem na borbo proti provincialnim mejam, saj je bilo baš njih poudarjanje vedno nam v narodno škodo. Zavest narodne skupnosti je naraščala, pri čemer ne moremo prezreti nemalih zaslug družbinah, toda ta proces še ni bil povsem dokončan, ko so nastopili usodni dnevi ob koncu svetovne vojne.

Naša narodnostna meja je brezdvomno segala in sega do onih točk, kamor je segal naš očenaš ob začetku našega narodnega preporoda. Videli smo pa tudi, da ta meja ni bila še povsod aktivna naša meja, to je črta, do katere bi segala krepka naša narodna zavest, afirmacija kulturnega in prosvetnega našega udejstvovanja. Prostor med aktivno in pasivno našo narodnostno mejo — če ju tako imenujemo — se je zdržema manjšal; na zapadu sta bili obe ti črti sploh identični, dočim je v zapadnem Podravju taka razlika še obstojala v nekaterih predelih.

Kljub takemu celotnemu stanju pa je bilo v naši narodni celini vendar še polno tujih celic, umetno vzgojevanih in podpiranih od tuje države uprave in tujih napadalnih društev.

Ob izbruhu svetovne vojne so n. pr. samo na *ozemlju današnje dravske banovine* obstojale poleg drugih naslednje sulferajnske postojanke (poleg že omenjenih v Ljubljani, Maverlu, Pekrah in Sevnici): Rodine pri Črnomlju, Vrčice, Laze, Ovečjak, Svetli potok, Verdreg, Kočevje, Gračnice, Šiška, Tržič, Hrastrnik (šola in vrtec), Laško, Rogatec, Rogaška Slatina, Poljčane, Slov. Bistrica, Velenje, Šoštanj, Vitanje, Pragersko, Ljutomer, na Ravnem bregu (napačno »Vranji vrh«

nad Muro.) Sv. Lenart v Slov. goricah, (šola in vrtec), Vuzenica, št. Ilj v Slovenskih gor. (šola, vrtec in Südmarkina kolonizacija). *Povsem slične postojanke* so obstajale še na Jesenicah (šola in vrtec), v Štorah (šola in vrtec), v Polzeli in v Domžalah. *Velika šulferajnska brezobrestna posojila* pa so imele šole v Celju, Brežicah, Ormožu in Slovenjgradcu.

Vsakdanja trenja posebno v takih postojankah so na drugi strani vzbujala tudi vtis, da je ogroženo celokupno naše etnografsko ozemlje, kar je v ostalem tudi bilo stremljenje nasprotnih nam sil. V resnici so tudi bile posledice bolezni, kajti obisk n. pr. šulferajnskih zavodov je dajal pečat poznejšemu odpadništvu, je *odpiral prepad med lastnihi brati*.

Razumljivo je tedaj, da je CMD nastala kot odgovor na tako delovanje tujega in potujčenega življa in da je pričela svoje delo kot *šolska obrambna družba*. V njeno pripušeno področje je spadalo skoraj celokupno slovensko etnografsko področje, kajti le mali kompleksi so se nahajali v drugih državah (Beneška Slovenija in Prekmurje).

Madeži, ki so jih tvorile tuje celice na našem narodnem ozemlju in pa omenjeno področje CMD je imelo svoje dobre strani vsaj pri propagandi za pridobivanje potrebnih gmotnih sredstev. Slehernemu rojaku so se pred očmi prikazovali vidni uspehi, obravnavani v javnosti, ko se je brez škode za stvar opisovalo nastajanje ali nanaščanje družabnih ustanov in zavodov. Pred očmi je družbenik stalno imel uspeh svojih gmotnih žrtev, kar mu je dajalo novega poleta in poguma. In tako vidimo stalno naraščanje družbinih zavodov, bodisi šol, bodisi vrteev, posebno pa zadnje desetletje pred svetovno vojno. Družba se je krepko lotila svojega dela in je že v svojih prvih sklepih obrnila vso pozornost na tržaške Slovence. V Trstu je njeno šolstvo rastle iz priprostega vrta do več osnovnih šol, zlasti pri Sv. Jakobu in šolskih vrteev in najbližji okolici kot na Rocolu, na Greti, pri Sv. Ivanu, v Škednju in na Vrdeli. Pa tudi ostalo zapadno mejo je imela družba stalno pred očmi. Vrtec v Devinu ji je bil pri srcu, ustanovila je vrtec v Podgori in v Pevni pri Gorici in osnovno šolo z vrtecem v Krminu. Uspešno delo naše družbe je privabilo na plan posestrimo Družbo sv. Cirila in Metoda za Istro, ustanovljeno l. 1893, ki je z mnogim uspehom delala na svojem področju.

Veliko svojih moči je družba zastavila na *ogroženo Dravsko dolino*. Od Vodičje vasi blizu Beljaka, kjer so oblasti preprečile postavitev šole, maj bi preko št. Jakoba v Rožu, ki je dobil šolo po Slov. šolskem društvu, bila tudi v Velikovu obrambna naša postojanka. Tu je zrastle impozantno poslopje za Cirilmetodovo šolo v št. Rupertu. Nadalje proti vzhodu je v Dravski dolini družba postavila šolsko postojanko na Muti in otroški vrtec v Mariboru. Osnovne šole, ki jo je hotela zgraditi v Studencih in v Pobrežju tik Maribora in za kar je že kupila potrebna posestva, pa zaradi odpora sovražnih upravnih organov ni mogla zgraditi. Potreba je zahtevala tudi

ustanovitev otroškega vrtea v Ormožu. (Zrastle je šola pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu.

Družba je pa morala zastaviti svoje sile celo v *osrčju našem*, v področju Save. Značilna za predvojne razmere je bila potreba družbinoga vrtea na Jesenicah, dveh vrteev na Savi in vrtea v Trziču in Hrastniku. Da je bil ustanovljen vrtec v Celju, ki je bil družbin prvenc, in v Gaberju pri Celju, se je smatralo in je bilo med najpotrebnejšimi ustanovami naše družbe. Končno je postavila družba šolo še v Rožnem dolu in pripomogla do zgraditve šole v Čepljah v Beli Krajini na robu Kočevskega.

Že ta povsem površen pregled nam živo pred očuje napore, ki jih je vršila naša narodna obramba. Posebno ona leta pred izbruhom svetovne vojne so se njene postojanke razvijale in rastle in nastajale nove. (Sv. Marija Magdalena Zgornja, Kolonja in Aquedotto v Trstu). Bilo je veselj gledati trajen porast naše obrambne sile in to kljub prizadevanjem narodnih in domačih nasprotnikov. Vendar naj se pri današnji slovesni priliki družbinih domačih nasprotnikov ne spominjamo, saj je baš razvoj zadnjih dveh desetletij pokazal, kako krivično in skrajno kvarno je bilo njih ravnanje.

Ob izbruhu, posebno ob izidu svetovne vojne je pa ves naš narod spoznal, kako pravilno je presojala Cirilmetodarija naš položaj že ob svoji ustanovitvi. Pokazalo se je pa tudi, da nismo bili še povsod duhovno pripravljani na veliko dobo, ki je nastopila. Tragično je to tembolj, ker smo se morali nasilju umakniti tudi tam, kjer je bil naš narod že povsem svest in zaveden, kjer sta bili naša aktivna in pasivna narodna meja identični.

Po končani svetovni vojni je na *ozemlju jugoslovanske Slovenije* sam od sebe odpadel premočni izmed madežev, vendar pa je slab svetovalec oni, ki propoveduje, da tu ni več potrebno nikako delo obrambne družbe. Težko grešijo oni, ki ne vidijo ali morebiti nočejo videti, da delo narodne obrambe še ni *dokončano na severu*, v Prekmurju in na Kočevskem.

Na Kočevskem n. pr. se vedno dogaja, da se mešani zakoni v največjem delu pokočevijo in da celo hiše, ki so bile pred 25 leti zavedno slovenske, prihajajo v kočevski krog s potomci istih družin. Na severu pa hočejo z vsemi močmi naši narodni nasprotniki posvedočiti, da je pravilna njih teorija, ki trdi, da je Podravje sporno in da na tem ozemlju prebivajo le Nemci in predvsem nemško misleči Slovenci.

Danes imamo dobro tretjino svojih ožjih rojakov izven jugoslovanske državne granice, bodisi da so v *emigraciji* preko morja, ali na evropskem zapadu in evropski celini sploh, bodisi kot *avtonono prebivalstvo* na našem severu in zapadu. Izguba vsake duše je težka, potencira se pa taka izguba in je bolešna posebno tamkaj, kjer se z izgubo našega rojaka ali njegove rodbine ali cele skupine izgubi poleg njih še njihov del našega strnjeneega narodnega ozemlja.

Danes je v ogroženih delih našega etnografskega ozemlja, *ležečih izven jugoslovanskih dr-*

žavnih mej, na več mestih razbita deloma že meja našega očenaša in še globlje odrinjena naša aktivna meja prave narodne zavesti.

Na Koroškem n. pr. se zagotuje pet klinov v naše narodno telo in sicer v pravicah *Beljak-Podkloster-Trbiž, Vrba-Rožek-Področica, Celovec-Zihpolje-Borovlje, Grabštajn-Skocijan-Dobla ves-Železna Kapla in Velikovec-Pliberk*.

*

Delokrog narodne obrambe se po vojni zato ni le zmanjšal, marveč nasprotno, z ozirom na kopičenje potreb na ogroženem ozemlju celo silno povečal. Izpremenil se je način in značaj obrambnega udejstvovanja. Iz javnosti izginjajo vidni cilji in uspehi, ki so svojčas dajali družbenikom tolikšen polet. To pa izredno težko učinkuje na gmotno stran družbine narodne obrambe. Med potrebami in možnostmi nastaja često nepremostljiva razlika.

Na eni izmed vodstvenih sej je bilo obravnavanih prošenj in zadev, ki bi obremenile družbo za okroglo četrtilijona dinarjev, možno pa je bilo ustreči le z desetino tega zneska.

Družba je po končani vojni via facti razširila svoj delokrog, se prilagodila novemu stanju in postala iz šolske družbe splošna obrambna organizacija, kar je bilo formalno izvedeno pred 2 leti tudi z izpremembo pravil. Družbi je namen seznanjati javnost s položajem in potrebami naših narodnostno ogroženih rojakov, delati za njih kulturno in gospodarsko povzdigo, ter vsestransko podpirati in pospeševati narodno prosveto.

*

Ako je med merili, po katerih naj presojava delo obrambne organizacije, kot je naša družba, tudi višina denarnih izdatkov za narodno obrambo, tedaj se nam tudi tega merila ni treba sramovati. Nasprotno, ako določimo današnjo vrednost dosedanjih družbinih izdatkov, dobimo naslednje rezultate, ki kažejo veliko življensko silo naše obrambe:

V prvem četrtoletju 1885—1909	Din 16,750.000
Tekom kritičnih petih let	
pred svetovno vojno 1910—1914	„ 28,250.000
Tekom svetovne vojne 1915—1918	„ 6,750.000
Po prevratu 1919—1934	„ 15,750.000

Skupaj .. 67,500.000

Ta splošen pregled nam pa tudi pravi, da ne smemo in ne moremo biti zadovoljni z doseženimi povojnimi rezultati.

Ob vstopu v drugo polstoletje naše družbe veljaj predvsem naša zahvala vsem in vsakemu, ki je delal in dela zanj, svetel spomin vsem onim, ki so se v svoji poslednji volji spominjali njenega velikega poslanstva. Pa tudi poziv, da vsakdo podvoji napore, da pridobi novih delavcev in novih sredstev za našo borbo in brambo.

Ko zaključujem slavnostni del naše jubilejne skupščine, mi je najprijetnejša dolžnost, da se v imenu družbe kar najtopleje zahvaljujem vsem navzočim zastopnikom in odličnikom, ki ste se

udeležili današnjega našega slavlja. Prav posebno se zahvaljujem vsem govornikom za njih priznalne in bodrilne besede.

Vse pa prosim, da vedno in povsod tolmačite velike naloge in visoke cilje naše družbe.

(Predsednikov govor je bil sprejet z glasnim aplavzom.)

Poslovno poročilo predsednika

Dragi skupščinarji!

Ko nadaljujemo s poslovnim delom naše skupščine, pa je naša dolžnost, da se spomnimo živčih dveh ustanoviteljev družbe in njenih častnih članov: monsignora Toma Zupana, prvega prvomestnika ter senatorja in ministra Iv. Hribarja. Predlagam, da se jima v znak hvalečnosti dopošlje pozdrav in iskrena zahvala z naše skupščine. (Živahno pritrdjevanje.)

Nato se je predsednik spominjal vseh zaslužnih pokojnikov, ki smo jih izgubili v zadnjem poslovnem letu. (Umrli so navedeni v drugem delu koledarja.) Posebno čustveno je govoril o pok. župniku Vrhovniku:

Ivan Vrhovnik, trnovski župnik v p.; bil je idejni ustanovitelj naše družbe, prve organizirane narodne obrambe; bil je tedaj med povzročitelji smotrenega obrambnega dela, ki se je zavzelo za naše ogrožene meje in razjedene dele naše narodne celine. Prvo darilo, prvi petak novi družbi, je bil njegov; pa tudi pozneje ni opustil nobene prilike, da ne bi podprl gmotno svojo varovanko; in tik pred svojo smrtjo je izročil družbi še Din 3000. Poleg tega pa je bil ves čas na delu, bodisi kot odbornik, bodisi kot članar, bodisi kot urednik družbenih publikacij. V knjžici, ki jo je spisal ob prvi četrtoletnici družbe; je proroško pogledal v bodočnost, ko je vzkliknil: »V bodočem četrtoletju se gotovo odloči naša usoda, zato je treba strniti naše bojne vrste, vzbuditi še speče obrambne moči in jih prevzeti k odporu zoper tuji naval«. Res se je naša usoda odločevala v napovedani dobi, ni pa bilo še povsod in zadosti borcev njegovega kova.

Ivanu Vrhovniku in vsem umrlim podpornikom, pokroviteljem ter prijateljem družbe: Slava!

O naših rojakih onkraj meja

nimajo koroški Slovenci prav nobenih političnih pravic. Nimajo svojih izvoljenih poslancev. Vlada je iz njihovih vrst postavila dva poslance v deželni zbor v Celovcu, ki ju je ona izbrala, a ne narod. Koroški Slovenci nimajo v svojih izvoljenih županov, ne občinskih odbornikov. Volitev na Koroškem ni, tam vlada diktatura Nemcev nad Slovenci. Slovenci nimajo prav nobenih uradnikov, ne pri političnih oblasteh, ne pri sodnji, ne pri davkanji, ne pri deželni vladi, prav nikjer. Koroški Slovenci imajo svoj tednik »Koroški Slovenec«. Ker ne more izhajati v Celovcu, ga tiska češka tiskarna na Dunaju. Ker v Avstriji ni najprimitivnejše tiskovne svobode, mora ta tednik pisati samo to, kar je avstrijski vladi všeč. Pripravljen mora biti vsak čas, da ga avstrijska cenzura prepove.

Žalostni dokaz, kaj dela koroška šola iz slovenskih otrok, je naslednja naloga. Pripomniti

je treba, da je takšno nalogo pisal najboljši učenec v razredu.

1) Kaj vemo od Jezusa

1 Jezus je trpel na križu Jezus je hodil kot Kristus

2 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

3 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

4 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

5 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

6 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

7 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

8 Jezus je hodil s učenci Jezus je učil učence Jezus

Stavki bi se naj glasili:

Kaj vemo o Jezusu.

1. Jezus je trpel na križu.
2. Jezus je padel pod križem.
3. Jezus je delal čudeže.
4. Jezus je učil (?) čudeže.
5. Jezus je na veliko noč od mrtvih ustal.

Cerkvene prilike na Koroškem postajajo vedno bolj žalostne. Dasi Avstrija vedno naglaša, da je katoliška država, je vendarle postala cerkev na Koroškem najbolj nevaren instrument germanizacije. Knezoškofijsko semenišče v Celovcu, kjer študira večina slovenskih srednješolcev, in kateri zavod vzdržujejo največ baš slovenske župnije, je postalo leglo prenapetih nemških šovinistov. Pred letom so bili iz Marjanjšča izključeni trije srednješolci, Slovenci, odličnjaki, med njimi primus celovške gimnazije, samo zato, ker so zavedni Slovenci in ker so slovensko zavest širili tudi med ostale slovenske gojence semenišča.

Pred svetovno vojno in še pred plebiscitom so bile vse župnije na Koroškem, kjer so bivali Slovenci, zasedene po slovenskih ali pa vsaj po čeških duhovnikih. Krški škofje so skrbeli za duhovniški naraščaj in so vabili v Celovec, če je zmanjkalo domačih slovenskih bogoslovcev, Slovence s Štajerske, Kranjske in tudi duhovnike iz drugih slovanskih dežel. Zgodilo se je celo, da so

6. Jezus je bil v Bellehemu rojen.

7. Jezus je imel rad otročiče.

8. Jezusu so prinesli trije kralji miro, kadilo in zlato.

9. Ko so Jezusa na križ pribili, so se skale groba odprle.

10. Jezus je Adama in Evo iz raja napodil (?)

11. Jezus je spremenil vodo v vino.

slovenski duhovniki zasedli v pomanjkanju slovenskih fara, kako nemško faro ali pa kaplanska in katehetska mesta v Celovcu in Beljaku, kamor slovenski verniki v velikem številu še danes radi zahajajo. S prihodom škofa dr. Hefferja, ki je Bavarec, se je pa slika zelo spremenila. Namesto slovenskih duhovnikov je začel v velikem številu vabiti v deželo duhovnike iz Nemčije, ki so prinesli s seboj iz rajha tudi nove ideje, ki niso bile avstrijski ideji prav nič v hasek. Slovenske duhovnike, ki so se obračali nanj, da bi se mogli vrniti na Koroško, ni sprejemal, češ, da se temu protivi vlada. Tako je bilanca verskega življenja koroških Slovencev 15 let po plebiscitu žalostna, da nikoli tako. 170 rajhovskih duhovnikov je zasedlo koroške župnije, mnogo med njimi tudi župnije, ki so popolnoma slovenske in kjer se naši starejši ljudje, ki ne razumejo nemški, ne morejo niti spovedati pri svojem domačem duhovniku. Na teh ponemčenih župnijah se polagoma, a z neko trdovratno vztrajnostjo uvajajo tudi samo nemški evangeliji in samo nemško

petje. Občudovati moramo naše kmete, cerkvene ključarje, ki čuvajo nad slovenskim petjem, čeprav so se zgodili primeri, da so bili radi tega kaznovani od politične oblasti s težkimi denarnimi globami.

Pred vojno in še nekaj let po plebiscitu smo imeli vsaj na papirju dve privatni slovenski šoli, dve deželni slovenski šoli in nad 80 tzv. utrakvističnih šol. Danes imamo na Koroškem samo faktično še 4 utrakvistične šole, če smemo šole v Globasnici, Št. Janžu v Rožu, na Selah in morda tudi v Šmihelu v Podjuni še šteti med utrakvistične šole. Samo na teh 4 šolah se namreč še poučuje celo prvo leto in včasih tudi malo v drugem letu slovensko. Na Koroškem imamo danes samo še dva slovenska učitelja, od teh pa poučuje eden nemške otroke v beljaškem predmestju! — Od 80 tzv. utrakvističnih šol, ki se notabene še danes vodijo na papirju kot slovenske manjšinske šole, je bil največji del po plebiscitu popolnoma ponemčen. Na ostalih osnovnih šolah se pa poučuje slovenščina in sicer samo domači dialekt kot neobhodno potrebno sredstvo za sporazumevanje z deco, ki prihaja v šole brez vsakega znanja nemščine, kakih 6 tednov, največ pa 3 do 4 mesece. Samo na teh šolah se poučuje verouk v slovenskem jeziku. Čestokrat pa mora katehet to šele izsiliti. Ker otroci na teh šolah obvladajo ponajveč samo gotico, jih mora najprej šele naučiti latinico, da morejo slediti slovenski katehezi. Slovensko se uči danes krščanski nauk za slovensko deco samo še na kakih 40 šolah, na 60 šolah, ki ležijo na slovenskem ozemlju, je pa kateheza danes že nemška.

Govoriti torej o slovenskem šolstvu na Koroškem bi bilo deplasirano. Bilanca slovenskega šolstva je nesramen udarec v naš obraz, a tudi udarec v obraz evropski kulturi. Katoliški režim kanclerja Dollfussa in kanclerja Schuschnigga v tem pogledu ni napravil nobene remedure, čeprav so posebno šušniku nesrečne šolske razmere osebno do podrobnosti znane.

Tajniško poročilo

Družbin tajnik g. Mirko Gruden je podal nastopno poročilo:

Spoštovana gospoda, cenjeni skupščinarji!

Slovenski narod je žilav in ima veliko življensko silo. To naj izpričuje moje današnje poročilo.

Ko gledamo z občudovanjem in spoštovanjem na delo požrtvovalnih rodoljubov v dolgi dobi petdesetih let od ustanovitve Družbe sv. Cirila in Metoda do danes, mislimo da bi bilo napak, če ne bi to delo orisali v kratkih potezih prednikom v časten spomin, sodobnikom v spodbudo in posnemanje.

Ogromne plasti naših narodnih sovražnikov so s tako silo pritiskale na našo majhno narodno gmoto, da se je iz nje izkristaliziralo šest mož, ki so s plamtečim pozivom posvetili v našo temo in klicali slovenski narod na samoobrambo. Ti možje so bili: Ivan Vrhovnik, Luka Svetec, Ivan Hribar, Ivan Murnik, dr. Josip Vošnjak in Tomo Zupan. Ummim tem našim prvobornim častem spomin, dvema še živečima:

častitljivemu samotarju z Okroglega Tomo Zupanu ter g. ministru Ivanu Hribarju naše najboljše želje in iskrena hvala iz toplih slovenskih src.

L. 1884. O Božiču se je osnovalni odbor gori imenovanih mož posvetoval, sklenil ustanoviti družbo sv. Cirila in Metoda in je predložil 9. aprila 1885 vladi pravila v odobritev.

L. 1885. 20. septembra je izdal ustanovni odbor poziv, ki kliče Slovence na obrambni boj. Ob tisočletnici slovanskega blagovestnika sv. Metoda naj se ustanovi družba sv. Cirila in Metoda za vse slovenske pokrajine, ki naj Slovence vzpodbuja na delo za ohranitev svojega naroda in svojega jezika. Šolstvo izrečno pa je tisti vir, iz katerega zajemajo ljudstva občno izobraženje ter versko in narodno prepričanje, ako je osnovano na edino pravem temelju materinega jezika. Nemško društvo Schulverein je ustanovilo l. 1884 v Ljubljani svojo podružnico, je pa že od l. 1881 do 1884 žrtvovalo za nemške šolske namene samo na Kranjskem K. 89.686,22, po današnji valuti: Din 1.350.000. Snujoča se družba sv. Cirila in Metoda, naj to kvarno delo omeji in zatre.

Tako je prišlo v letu 1886. v stari ljubljanski Čitalnici v Souvanovi hiši, dne 5. julija do prve velike skupščine, na kateri je bilo zastopanih že 25 podružnic (4 kranjske, 8 štajerskih, ena koroška in dve primorski, to je tržaška in goriska). Predsedoval je Tomo Zupan. Na tej prvi skupščini so se navzoči že strnili v krepko vrsto, njihovo geslo je bilo: samopomoč. Nič več moledovanja pri vladi za pomoč, družba, t. j. slovenski narod sam naj si ustvari pogoje za življenje. Skrbeti je treba za šolstvo v Trstu, na Goriškem, Koroškem, Štajerskem in Kočevskem.

Evo Vam načrta, ki je danes po 50 letih žal samo deloma — pa vendar še vedno veljaven za družbo.

Predsednik (Zupan je že lahko ugotovil, da znašajo do 5. 7. 1886 družbini dohodki 1160 gld. 50 kr, stroški 145 gld. 75 kr, torej čistega prebitka 1014 gld. Na prvi skupščini je bilo zastopanih 25 podružnic po rodoljubovih, čijih imena še danes zvenijo v slovenski zgodovini čisto kot zvon.

Na tej prvi skupščini so imeli Goričani svojega zastopnika v osebi mejnega grofa Obizzia, kar naj bo radi kuriozitet omenjeno.

Sklenilo se je brzojavno pozdraviti »najslavnjšega Jugoslovana, mecena hrvatskega in slovenskega«, Strossmayer-ja.

L. 1887. II. velika skupščina je že v Trstu v »Slovenski Čitalnici«, Štev. podruž. je že poskočilo na 64. Pokrovitelj, ki so vplačali najmanj 100 goldinarjev (3.000 Din današnje vrednosti) je bilo že 28. Ustanovljena sta bila 2 otroška vrta v Celju in Trstu. 7 šol ob jezikovnih mejah je dobivalo podpore. Družba pa je poslala več 100 knjig, primernih šolski mladini, na Koroško. Ze se je spomnilo nekaj prijateljev družbe v svojih oporokah. Blagajnik izkazuje konec leta 1886 11.335,28 gld. dohodkov, toda bilo je že v l. polovici 1887 nabranega: 7.356,55 goldinarja. Navet za osnovo slovenske ljudske šole v Trstu je bil za tem navdušeno sprejet. Med skupšči-

narji vidimo: Mihaela Vošnjaka, Nabergoja, L. Legata, dr. Tavčarjevo, od Hrvatov V. Spinčiča in seveda člane vodstva (Župana, dr. K. Bleiweisa, J. Hribarja, Svetca i. dr.

Predolgo bi trajalo, če bi hotel vse zanimive in za družbo koristne dogodke v naslednjih letih natančneje zabeležiti.

Zato mi bodi dovoljeno, da se omejim na najznačilnejše, po kronološkem redu.

L. 1888. 77 podružnic s 5.896 družbeniki je omogočilo družbi misliti na otvoritev prvega razreda osnovne šole v Trstu.

L. 1889 ima že 5 šolskih postojank, 5000 knjig je bilo poslanih po Koroškem, Stajerskem, Primorskem in Kranjskem. Nemški časopis »Neue freie Presse« že očita družbi zvezo s »slavljanskim dobrotvornim občestvom v Peterburgu,« toda dokazuje, da dobiva od tam zlate rublje, žal ni doprinesla. — Takratni tajnik ugotavlja: »da se nam je nasprotnikovih daril bati.«

L. 1890. Prvomestnik že mora pozivati skupščinarje na slovo in mir, češ, da pozna slovar družbe samo besedi sporazumljenje in mir. 400 otrok je že posečalo 3 razrede osnovne šole v Trstu. Družbina knjižnica je v 5 edicijah razpečala 20.000 izvodov, četudi sta c. kr. ministristvo za uk in bogočastje in koroško namestništvo delala težkoče. V 3 letih je družba prelajala: 31.728 gld. (950.000 Din).

L. 1891. Nismo daleč od 100 podružnic. Slovenskega podružnica — najmočnejša — ima 436 družbenikov.

L. 1892. Vidimo v Postojni na VII. skupščini zbranih 600 skupščinarjev. Na delu je 1300 žena zbranih v lastnih podružnicah. Pokroviteljev: 83, ustanovnikov: 851, vseh družbenikov: 9.007. Celjski dr. Dečko izposluje, da oblasti slovenske vloge družbe tudi v tem jeziku rešujejo in dovoljujejo prirejanje: predavanj, veselice in iger v skladu s pravili. — M. Mandič najavlja, v sporazumu z družbo, ustanovitev posebnega šolskega društva za hrvaške šole.

Važnejši dogodki od l. 1893 do l. 1895.

V Trstu pri sv. Jakobu popolna l. slov. ljudska šola s 318 učenci, poleg tega še 11 družbenih šolskih zavodov na narodnostno ogroženih postojankah. — Na pobudo celovškega »Mira«: »prva srebrna krona družbi« je pričel »Slovenski Narod« sistematično zbirko in je od maja do julija 1893 zbral štiritisoč goldinarjev (120.000 Din).

Na Goriškem imamo štirirazrednico. Vrše se priprave za novo večrazredno šolo v Velikovcu, število društvenikov stalno narašča.

10-letnico l. 1895 je družba praktično proslavila z darilom koroškemu bratom, katerim je dozidavala dvonadstropno šolsko poslopje v Velikovcu s stroški 30.000 gld. To je 14. družbeni zavod. Upeljejo se nabiralniki: »Mal položi dar, domu na oltar«. Za šolo v Trstu je bila kupljena hiša za 19.000 gld.

Kako je bilo od l. 1896 do l. 1900.

Pritisk »Schulvereina« je močan. Župan ljubljanski Hribar očita na skupščini v Ljubljani l.

1896 Nemcem, ki raznarodujejo našo deco, barbarstvo hujše od turškega saj: »Ne more se sicer otroci, a trgajo se jim srca iz živih teles.«

V naših šolah je 1500 slovenskih otrok. Rodoljubje je zajelo tudi delavske kroge. — Na predvečer skupščine l. 1897 imajo Ciril - Metodarji v svoji sredini glavnega srbskega pesnika Jovana Sundečiča, ki izraža svoje simpatije do jugoslovanskih plemen in poziva k slogi. — »Glasbena Matica« je priredila l. 1896 dva lepo uspela koncerta družbi v korist.

L. 1899 imamo že 140 podružnic, 20 družbenih zavodov. Dohodkov 49.500 gld. (1.500.000 Din), stroškov 48.500 gld.

Od prestopa v dvajseto stoletje do leta preropenja 1908.

»Blizu $\frac{1}{2}$ podružnic nekam spi« toži tajnik na skupščini v Radovljici l. 1900. K sreči pa raste število pokroviteljev. Delovanje družbe gre v vertikalno ne v horizontalno smer. — »Prvi srebrni kroni družbi« je sledilo še 9.999. Tajnik se nadeja, da bo ideja narodnosti rojena v XIX. stoletju, zmagala v bodočem. — Družba ima še vedno 9.000 gld. dolga, dasi je v letu 1899 odplačala 24.800 gld.

V 25 družbenih zavodih je že zbrana »otroška armada« okrog 2500 duš.

12 tisoč družbenikov je že bilo, pa je padlo število na 8.000 in vendar je od l. 1898 dalje že opazati neko stagnacijo v delovanju družbe. Poročila tajnikova in blagajnikova postajajo nekam enolična vspricho nedelavnosti skoraj $\frac{1}{2}$ podružnic, nazadovanja članstva in v zvezi s tem rednih prispevkov. Edino novi pokrovitelji se pojavljajo vsako leto in vzdržujejo dohodke družbe na neki višini, ki pa stagnira.

Tajnik išče vzroka, kako da se nas ob vseh krajih potiska nazaj, a tudi po sredini naše zemlje, kjer je le količkej tujerodnega življa. Vzrok tiči — po tajnikovem mnenju — izven takratnih državnih meja. Protestantski superintendent dr. Meyer je l. 1904 pisal: »S to agitacijo za lutrstvo postane protestantizem kulturni faktor za Avstrijo, kateri dobiva sebi pripadajoči vpliv na zakonodajstvo, upravo, šole, vedo in javno mnenje.« — Za to idejo so delala sledeča društva: Gustav Adolf Verein, Evangelischer Bund, Allg. Deutscher Schulverein, Deutscher Schulverein (v Avstriji) Südmark, Südmarkische Bank, Deutscher und Deutsch - Oesterr. Alpenverein.

Ob 20-letnici je bila skupščina v Št. Jurju ob juž. žel., kjer so baš pred 20 leti preprečili zavedni šentjurčani ustanovitev sulferajnske šole. — Družba je po 20 letih lastnica 4 šolskih zgradb

v Velikovcu (inv. vred. K 80.000.—)	
na Muti (inv. vred. K 30.000.—)	
v Trstu (inv. vred. K 50.000.—)	
na Savi (inv. vred. K 20.000.—)	

Družba je v 20 letih poslala več nego 100.000 izvodov slovenskih knjig med narod. —

L. 1906 je tajnik dekan Anton Zlogar odstopil zaradi bolehnosti po 20 letnem delova-

nju. Na skupščini v Logatcu se prvič pojavita dve listi. Le težko se doseže kompromis.

L. 1907. *Skupščina v Bohinjski Bistrici*. Predseduje Luka Svetec, ker je monsg. Tomo Zupan, ki je vodil družbo 21 let, že marca meseca tega leta odložil prvomestniško čast, ker se je preselil na Okroglo nad Kranjem in bi od tam težko vodil družbino poslovanje.

Izvoljen je bil na tej skupščini za častnega člana v znak hvalečnosti za njegovo uspešno zaslužno delovanje. —

Jurist Ernest Rekar je nasvetoval v tem upravnem letu, naj družba izdaja lastne družbine razglednice. Misel je bila in je še izredne važnosti za družbo.

Poročilo tajnika prof. dr. Ivana Svetine je takratni odvetniški kandidat dr. Gregor Žerjav podvrgel kratki kritiki in v glavnem izvajal:

Narodno obrambno delo ne sloni le na duhovščini, temveč je prešlo večinoma na svetne rame. Vse družbino delovanje se vrši v dveh smereh: na eni strani se zbirajo moči, na drugi strani se hoče z nabranimi sredstvi kar najbolje razpolagati. Kar se tiče prve točke ne pomaža samo tarnanje, iskati je treba leka za nazadovanje sredstev. O drugi točki pa nam ne zadošča golo poročilo, da imamo toliko in toliko šol, poročajte o uspehih, ali napredujemo ali nazadujemo.

Blagajnik ugotavlja, da je štel »Schulverein« v letu 1906 — 1000 podružnic s 100.000 člani, dohodkov pa 501.808 K, stroškov 316.172 K.

Volitve so bile burne. Kompromisna lista Ivana Hribarja ni uspela. Vršile so se volitve po listkih, od oddanih 160 glasovnic je dobil 147 Andrej Senekovič kot predsednik. V odbor pa so bili izvoljeni: dr. Žerjav z 227 glasovi, dr. Bleiweis, Pahernik, dr. Novak in prošt Gregor Einspieler. Slednji samo s 175 glasovi.

Poslanec Grafenauer (Korošec) očita, da se je vprašanje vodstva rešilo potom majorizacije, dvomi pa, da se bo glavna skupščina še kedaj vršila ter je s tovariši ostavil dvorano.

Ivan Hribar je obžaloval izvajanja Grafenauerjeva, posebno ona glede majorizacije. »Kdo naj vlada, če ne večina« prša. S pomočjo vseh zavednih Slovencev, s pomočjo akademske mladine, ki stoji v naših vrstah, se bo razčistila družba in ko ne bo ne njega ne Svetca, bo stala naša mladina na našem mestu.

L. 1908. Skupščina v Ptujju je za slovenskega zgodovinarja važen mejnik. Surovi, dejanski napad plačanih, domačih in najetih Nemcev v Ptujju na skupščinarje, je hipoma osvetlil žalostne prilike v slovenskih pokrajinah in je izzval isto leto ljubljanske septemberske dogodke v Ljubljani. Ti pa so žal samo za nekaj časa ustvarili med Slovenci nezasluteno edinstvo.

Tajnik dr. Žerjav odvarja svoje poročilo z ugotovitvijo, da se še v nobenem družbinem letu na znotraj in zunaj ni delovalo s tolikim uspehom in napredkom kakor v letu 1907—08. Uspeh na prosvetnem polju dela odvisen od sodelovanja gospodarskih organizacij. Schulverein

je že prodril v Tržič. Gorenjska je v nevarnosti. Število družbenikov stalno narašča.

L. 1909. *Skupščina na Jesenicah*. Tajnik poroča, da se je na Koroškem ustanovilo »Slovensko šolsko društvo.« Družba CM je želela z novim društvom sodelovati in skleniti z njim dogovor, ki pa ga novo društvo ni izpolnjevalo in je zahtevalo, da se CMD odreče vsakemu delu na šolskem in izobraževalnem delu na Koroškem. Nam nasprotni činitelji so dosegli, da se je podružnica CMD v Celovcu razšla.

Razdor med poborniki novega društva in CMD, je očitno.

Blagajnik ugotavlja porast družbinega premoženja l. 1907 192.000 K, l. 1908 252.000 K (+ 60.000).

Vznikla je misel ustanovitve: Slov. obrambnega društva »Branibor«.

Ljubljanska skupščina ob 25-letnici.

L. 1910. Skupščina v Ljubljani za 25-letnico obstoja družbe. V 25 letih CM družba nabrala in izdala ogromne vsote: 1.168.715 K. (17.530.000 Din) povprečno vsako leto 700.000 Din.

Prvomestnik z žalostjo ugotavlja z ozirom na dogodke zadnjih let, da CMD pri svojih jezikovnih nasprotnikih Nemcih in Lahih, proti katerim deluje in proti katerim je ustanovljena, ni našla tako silnih napadov kakor pri rodnih bratih. Toda pritisk vzbuja močen protipritisk. Od trenutka, ko so začeli CMD napadati, se je zanimanje za družbo povečalo.

Družba beleži izza Bohinjske Bistrice: porast članov od 11.539 na 14.829. Podružnic 168, ki so v l. 1909 prispevale 57.121.75 K. Tajnik dr. Žerjav ugotavlja, da je družba, ki vzdržuje 7 ljudskih šol in 20 vrtcev z 2750 otroci in 51 učiteljskimi moči največji socialni zavod na jugu monarhije, namenjen kmetski, še bolj delavski mladini.

Svojemu očetu Francu Kotniku st., ki se je spomnil družbe v oporoki s 1.000 K, je sledil sin Fran Kotnik ml. z volilom 2.000 K. Očeta in brata pa je prekosil Karol Kotnik, ki je dan pred smrtjo 27. 2. 1910 zapustil družbi okrog 430.000 K, skoraj 6,500.000 Din.

Tega čina se moramo še danes spomniti z globoko hvaležnostjo, saj je ostal do danes neprekosljiv.

Kakšno razpoloženje za družbo je v tisti dobi vladalo med narodnimi Slovenci, se da sklepati iz činjenice, da je bilo na veselici, ki jo je priredilo narodno ženstvo, zbranih na dan skupščine okrog: 23.400 K, to je 350.000 Din.

Od l. 1911 do izbruha svetovne vojne l. 1914.

Na Koroškem je odrevenelo popolnoma vsako zanimanje za našo družbo.

Popularnost družbe pa vendar raste. Velikima dobrotnikoma Polaku in Kotniku je sledila Marija Vilharjeva, ki je volila družbi okroglo 100.000 K. V treh letih je torej dobila družba od 3 rodoljubov: Polaka: 177.000 K, Kotnika: 430.000 K, Vilharjeve: 100.000 K skupaj 700 tisoč K, ali 10,600.000 Din v današnji vrednosti.

Za tako majhen narod, kot smo mi, naravnost veličasten pojav.

Slovensko rodoljubje si je postavilo takrat spomenik za večne čase.

Leta 1912 je beležila družba 265 podružnic z okoli 17.000 člani, brez ameriških Slovencev, ki so vztrajno delali za CMDI.

V 21 otroških vrtcev in 8 šol s 37 razredi je hodilo 3.124 otrok.

Zadnja skupščina pred svetovno vojno je bila v Domžalah, kjer so imeli Nemci močno postojanko. Tajnik je na tej skupščini poročal, da je podružnica Schulvereina v Ljubljani predlagala svoji centrali ustanovitev nemške šole v Novem mestu in Krškem ali Vidmu. — Zastopniki društva za nemštvo v inozemstvu, ki še danes deluje, so si ogledali nemške naselbine: v Št. Ilju na Štajerskem, v Mariboru, Celju, Ljubljani in Kočevju, kjer so jih njihovi bratje slovesno pozdravili.

In potem — dolg prestanek. Šele 11. 8. 1918. po letih groze, obupa, nad, po štirih letih zopet skupščina CMDI v veliki dvorani Narodnega doma. Takrat smo že gledali v zarjo svobode.

Dr. Tavčar kot župan ljubljanski je zopet zbrano četo pozdravil in orisal delovanje družbe med vojno.

Položaj je bil za družbo težaven, dostikrat je viselo njeno življenje samo na niti in zasluga vodstva je bila, da se je 11. 8. 1918 vršila skupščina še živeče CMDI.

V svojih zavodih je družba tudi med vojno, četudi težko, vzdrževala poduk, edino na Goriškem je bilo to nemogoče.

Število podružnic je padlo: od 221 v l. 1914 na 93, v l. 1917, toda l. 1918 je zopet poskočilo v svežejšem zraku na 126.

Blagajnik motar Hudovernik je mogel o dohodkih poročati le bridka dejstva: Dočim so znašali redni dohodki l. 1913. 163.000 K, so v letu 1915 padli na 92.000 K, pa so v letu 1917 zopet narasli na 171.000 K. Živ dokaz, da tudi avstrijska soldateska ni mogla zatreti rodoljubnih čustev v slovenskih srcih. — Družba je morala, ker so v hudih letih presegali stroški dohodke, seči po glavnici in če bi ne bilo naših velikih predvojnih mecenov, bi morda moral slovenski narod objokovati pogin svoje najmilejše družbe. Iz družbinega vodstva je, zaradi starosti, izstopil po 33 letnem delovanju Luka Svetec, 93 let star vojščak na narodnem bojnem polju.

In še nekaj! Vestniki CMDI ki so izšli med vojno, ne nosijo sramotnega žiga klečoplastva. Izvzemši par sestavkov, ki obravnavajo smrt: Ferdinanda, Franca Jožefa in nastop novega cesarja Karla in katerim se ni dalo izogniti, je zavedna slovenska linija iskreno varovana. Onemu, ki je »Vestnike« urejevala, nepozabnemu župniku Vrhovniku naša hvala preko groba!

Po osvobojenju od l. 1919 do 1931.

L. 1919. Pričakovati bi bilo, da bo toplo solnce svobode otajalo slovenska srca in da se bo zanimanje za družbo podsetorilo, pa se ni.

Blagajnik ugotavlja, da je že leta 1918 bilo družbeno denarno stanje nepovoljno, v prvi polovici 1919 pa je postalo naravnost obupno, vse pod napačnim dojemom, da je družbino delovanje v Jugoslaviji nepotrebno. Vodstvo se je bavilo z mislijo, da najame posojilo: 100.000.— K, ker sicer ne bo moglo vršiti svoje narodne službe.

L. 1920. Vse je pod vtisom požiga Narodnega doma v Trstu. Sredi decembra 1919 je še obiskovalo slovensko petrazredno šolo v Trstu 1345 slovenskih otrok v 24. razredih. Kako dolgo še? Naše šole v Trstu in na Goriškem so bile med vojno močno poškodovane. — Tajnik inž. Mačkovšek išče razlage za nerazpoloženje napram družbi v posledicah vojne, v onem vesplošno materialističnem nazpoloženju ljudstva in nezadovoljnosti zaradi danih razmer. Pasivnost podružnic pa je tudi mnogo zakrivila ustanovitev Jugoslovenske Maticice. — Čista imovina družbe se je zmanjšala za K 115.399.—.

L. 1921. Družba je v l. 1920 še vedno potrošila za ljudsko šolstvo in otroške vrtce K 790.690.36.

Leta 1920 smo doživeli: Koroški plebiscit in Rapallo z vsemi zlimi posledicami tudi za našo družbo. Zanimanje za družbo je oživelo. — L. 1910 je sodelovalo 197 podružnic, l. 1920 le 94. — Dr. Georg Josip iz Šmarja je volil družbi cca Din 240.000.—.

L. 1922. Dohodki podružnic se dvigajo. — 1920 so znašali: K 187.000.— ter so na K 402.000.— v l. 1921 narasli.

L. 1924. Na skupščini v Celju primerja tajnik inž. Mačkovšek stanje nemškega in madžarskega šolstva v ljubljanski in mariborski oblasti, z onim slovenskega šolstva na Koroškem in v Juljski Krajini in prihaja do naslednjih ugotovitev: na vsem ozemlju v ljubljanski in mariborski oblasti se je l. 1921 naštelo okrog 40.000 Nemcev. Na tem ozemlju imajo Nemci 41 šol, med temi 2 meščanski. V Sloveniji pride na okrog 1000 Nemcev, na Kočevskem pa je celo na vsakih 500 Nemcev po ena šola. Na Koroškem je vse že s prvimi šolskim letom popolnoma nemško, v Italiji pa je 700.000 Jugoslovancev preko noči izgubilo svoje cvetoče šolstvo.

Vse to nam priča, da naloga družbe še davno ni izvršena.

L. 1926. Leta 1924 je umrl v Št. Ilju pri Velenju dr. Jakob Pirnat ter zapustil družbi Din 640.000.—.

Pregled ob 40 letnici na skupščini v Rogški Slatini.

Od ustanovitve do l. 1901 je 13 prijateljev družbe volilo skupaj: K 81.000.— (Din 1,215.000 današnje vrednosti). Od l. 1908—1916: K 1,589.000 (Din 23,800.000 današnje vrednosti); od l. 1923—1935 Din 1,017.738.10.

Dne 17. X. 1926 je umrl naši družbi predsednik Andrej Senekovič. Od l. 1907 je stal družbi na čelu v njeni najburnejši, pa tudi najplodovitejši dobi.

L. 1928. Skupščina v Novem mestu. Primerjava l. 1913: 171 podružnic na Kranjskem in Štajerskem, ki so nabrale po sedanji vrednosti pol

milijona dinarjev, dočim imamo v l. 1928 — 76 podružnic z: Din 128.000 prispevkov.

Z letom 1931 bodi zaključen moj kratek in zaradi tega v marsikaterem oziru nepopoln pregled dela CMD v preteklosti.

V letu 1931 je družba zgubila kar dva svojih najstarejših borcev: Aleksandra Hudovernika, ki je bil 26 let član vodstva, 5 let predsednik, in Antona Zlogarja, ki je bil prvi tajnik družbe in vztrajal celih 20 let na tem mestu.

Po prvih letih malodušnosti, izvirajoče iz dejstev, ki so dozorela ob zaključku svetovne vojne, so Nemci nepričakovano hitro strnili svoje vrste, iskali političnih zaveznikov med šibkimi Slovenci, prišli v občinske zastoje in pridobivali v političnem in gospodarskem oziru stalno na terenu in to vse do najnovejše dobe.

Da dobimo o teh neugodnih prilikah kolikor mogoče popolno in pravilno sliko, smo poizvedovali na terenu in dobili situacijska poročila, ki niso ugodna.

Na severni meji je položaj takle:

Naš gospodarsko šibek človek je še vedno močno odvisen od gospodarsko močnega Nemca. Ta odvisnost se kaže v apatiji našega človeka za vse nacionalne pojave, v malodušnosti in v negativizmu.

Tiho, pa po načrtu dela Schwäbisch-deutscher Kulturbund na vseh postojankah, ki so bile v dobi do osvobodjenja interesantne za njihove prednike na tem polju. Z navidezno brezposelnimi družabnimi sestanki, z akcijami, ki nosijo obeležje človekoljubnosti (božičnice za šolske otroke i. dr) ustvarja »Kulturbund« nove vrste vojnih sodelavcev in jim daje nemško nacionalni vidik.

Nemški kapital je zelo močan, koncentriran v nekaterih posameznikih ter ta društva in pripadnike požrtvovalno podpira. »Tako ustvarja vtis«, tako nam poroča naš narodni človek s severne meje, »da l. 1918 ni gospodarsko osvobodilo Slovencev, temveč le politično«. Ker so ostali Nemci tudi po zgubljeni vojni gospodarsko dovolj močni, saj jih ni nihče motil in jih ne moti v njihovem delu, so s spretnim manevriranjem paralizirali in paralizirajo vse za njih možne slabe posledice iz dejstva političnega osvobodjenja Slovencev.

Naši narodni nasprotniki se stalno zanimajo za svojo in tudi za ono mladino, ki je po rodu in celo jeziku naša, pa njeni roditelji, gospodarsko odvisni, ne kažejo odpora proti raznarodovalnim težnjam. To zanimanje za mladino ima značaj organiziranosti.

Nemški dvolastniki na meji kvarno vplivajo na nacionalno mišljenje naših ljudi, ki so pri njih zaposleni kot vinarji in drugače.

Industrija, ki je v nemških rokah, stalno zaposluje na večjih mestih uslužbenke nemške narodnosti, včasih tudi inozemce, češ, da so specialisti, ki jih med Slovenci ni in to prav v onih krajih, na katere so obračali Nemci že od nekdaj svojo pozornost, ker so bili v njihovem raznarodovalnem načrtu.

Od nekod s severne meje smo dobili poročila, kako so v osebi nekega predvojnega Nemca s slovenskim imenom združene kar tri Junkerje in sicer naj bi bili dve nacionalni v našem smislu in predsedstvo podružnice Schw. deutscher Kulturbunda. To je tipičen primer, kakšna je nacionalna morala v nekaterih krajih na severni meji.

Zato pa dobre, zdrave šole na mejo!

Družba bo še letos imela svojo šolo v Gradišču, tik ob severni meji, pod streho. Žrtve so velike, saj bomo investirali ca Din 350.000.—, toda blagoslov bo — nadejamo se — še večji.

Kako pa je v Prekmurju, ki meji proti madžarski s približno 72 km, proti Avstriji pa z 9 km.

Ob meji so vasi, ki so po narodnosti popolnoma slovenske ali mešane, slovenske in madžarske oziroma slovenske in nemške. Obmejno prebivalstvo ima svoja posestva tudi onstran meje in je zaradi tega in ker ima sorodnike v sosednih državah v vednem stiku s prebivalstvom čez mejo. Ti stiki slabo vplivajo, že z ozirom na propagando za revizijo od strani Madžarov, tudi po radiju. Samo Dolnja Lendava je imela lani 65 aparatov madžarskega izvora. Madžari, židi in Nemci so gospodarsko odločujoč faktor. Skoraj v vsaki vasi je žid trgovec ali gostilničar, kateremu so ljudje dolžni ali dobe pri njem delo. Pred približno 80 leti je bilo sedanje obmejno prebivalstvo še vse slovensko, danes se je to stanje močno spremenilo. Prekmurska posebnost je na primer ta, da se 3 bratje različno pišejo. Eden je pridržal prvotni priimek, dva pa sta si različno pomodarila. Neka statistika, ki morda ni povsem natančna, ugotavlja, da nosi 90% Madžarov čisto slovenske priimke, 5—6% madžarizirane in le 4—5% je priseljenih pravil Madžarov. Ljudje, stari nad 50 let, znajo še vsi slovensko, razen priseljenih Madžarov.

Solskemu vprašanju je treba v Prekmurju posevčati največjo pazljivost. Madžari so zidali tik ob meji v zadnjih 15 letih več novih šolskih poslopij. Naše oblasti naj skrbijo, da bodo naše šole imele dovolj učilnic, učil in učenci zadosti potrebnih učnih knjig.

Naša družba je pomagala kjer in kolikor je mogla.

Ljudstvo je dobro, toda borno in ne odoli vedno pritisku, če prihaja od vplivne, močne tuje strani.

Tudi v Prekmurju je dela dovolj za družbo in za vse, ki nacionalno mislijo.

S tem ste dragi skupščinarji opozorjeni na nekatere odprte rane na našem narodnem telesu; pa koliko jih je še in kako boleče. Oglejte si samo našo narodno-obrambno razstavo!

Podpirajte družbo, ki skuša vedno in povsod krepiti naš narodni organizem, da bo lažje prebolel te nezdrave pojave.

Naj mi bo končno dovoljeno, da ob sklepu svojega poročila navedem še poslovna dejstva, ki bodo zgovorno pričala o našem delu v poslovnem letu 1934/35.

Spomin našega nepozabnega kralja Aleksandra I. smo počatili z žalnimi sejami vodstva in podružnic ter z žalnimi koleki.

Na 7 vodstvenih sejah in na 6 sejah ožjega odbora smo obravnavali vse tekoče zadeve, ob trajnem sodelovanju skoraj vseh odbornikov in odbornic, ki brez tehtnih vzrokov niso izostajali od sej.

Pisarna beleži v vložišču od lanske skupščine do danes okoli 2023 poslovnih enot.

Ukrenili smo vse potrebno, da zvišamo družbi prispevke. Na prošnje vsem (nekaj manj kot 400) občinam v dravski banovini, za vnešenje vsakoletnih podpor za CMD, se je odzvalo 17 občin, na čelu Ljubljana z darilom: Din 20.000, Maribor Din 1.000, Celje Din 1.000, vseh ostalih 14 pa skupaj: Din 1.345. Kriza kali.

Naše nepremičnine v Studencih pri Mariboru in v Ljubljani v Kopalniški ulici smo po današnji cenilni vrednosti prodali. Izkupiček nameravamo porabiti za zidanje šole v Gradišču.

Hišo na Savi pri Jesenicah smo ponudili za cenilno vrednost občini Jesenice, pa nimamo še odgovora. Sedaj služi — brezplačno — krajevemu šolskemu svetu na Jesenicah za šolski vrtec.

Kraljeva banska uprava je podprla našo knjižno akcijo z bogatim darilom: Din 20.000.

Umrli prof. Žagar Nikolaj iz Maribora je volil družbi ca Din 41.186,18, po odbitku vseh pristojbin je ostalo čistih: Din 40.000.

Gospodična Blumauer Josipina pa: Din 3.000. Čast njima!

V propagandnem oziru je vodstvo ukrenilo vse potrebno, da javnost opozori na svoje petdesetletno delovanje.

Glasbena Matica v Ljubljani je priredila 11. 3. 35. v korist CMD, koncert, ki je prinesel družbi čistih Din 8.000. Moramo se ji tudi pri tej priliki zahvaliti.

Sklenili smo prirediti stalno narodno-obrombno razstavo v prostorih mestnega muzeja, kasneje tudi potovalno.

Dne 5. 9. t. l. se je vršil idejni tečaj za srednje šolsko mladino.

Za l. 1936 bomo izdali jubilejni koledar v večji obliki in zbrane vsebine. Skupščinarje prosimo, da pridno posegajo po naši jubilejni publikaciji in prevzamejo potom svojih podružnic razpečavanje koledarja.

Za severno mejo imamo svojega stalnega zapupnika.

Založili smo jubilejne koleke.

Akademska podružnica je priredila v Pragi dobro uspešno narodno-obrombno razstavo.

V Beogradu je bila tekom leta ustanovljena naša podružnica.

Podprli smo izdatno obmejne šole s šolskimi knjigami in prirejali na meji bogate božičnice. Skrbeli smo za knjižnice, ljudske odre in podpirali narodno-kulturne težnje kjerkoli smo bili na nje opozorjeni. Spomnili smo se bodočega Sokolskega doma v Marenbergu in Učiteljskih domov v Mariboru in Ljubljani. V izjemnih slučajih smo pomagali mladim ljudem, ki že delajo

in bodo, sodeč po njihovih zmožnostih, še delali po naših intencijah, tudi z osebnimi podporami.

Opozarjali smo merodajne činitele na pomanjkljivosti na eksponiranih točkah in prosili za odpomoč in sodelovali pri vseh anketah narodno-obrombnega značaja, na katere smo bili vabljeni in na katerih so se obravnavali resni problemi.

Podružnic imamo: delavnih: 105, nedelavnih: 10.

Prirastek: Beograd, Sladki vrh, Tržič in Brežice.

Vseh članov šteje družba okrog 9.000.

Naša dolžnost je, da se ob tej priliki tudi s hvaležnostjo spomnimo vsega onega časopisja, ki je drage volje posvečalo delu naše družbe svojo pozornost, posebno pa dnevniku »Jutru«.

Končam z ugotovitvijo svojega tovariša tajnika izza skupščine v Žalcu l. 1904:

»Izkušnja potrjuje, da pri tolikem številu društev starejša bolj pešajo in mlajša razodevajo večjo agilnost. Nagon po novotarijah marsikaj starejšega in koristnega potisne v stran. Naša družba je nastopila že 20. leto a vendar je ni zadela zgornja usoda. Svojo postojanko neomajano zavzema med drugimi društvi, vedno nove moči črpajoč v našem narodu«.

To je veljalo pred 30 leti, to velja danes in bo obveljalo z našo in naših potomcev pomočjo tudi v bodočnosti.

RESOLUCIJA

Jubilejna skupščina »Družbe sv. Cirila in Metoda«, ki se je vršila v Ljubljani dne 15. septembra ob petdesetletnici njenega delovanja, je sprejela sledečo resolucijo:

Skupščina ugotavlja na podlagi razprav o vseh važnih narodno-obrombnihih vprašanjih in poročil vodstva, da so osnovna načela družbinega delovanja dosledna njeni 50 letni zvesti službi jugoslovenstvu na skrajnem severozapadu, službi, kateri so posvetili najboljše sile najplemenitejši moške in žene Slovenije.

Družbino delovanje sloni na edinstvu naroda in države pod vodstvom narodne vladarske hiše Karadjordjevičev v spoznanju in veri, da edino to nudi poroštvo ne samo za svoboden in neomejen politični, kulturni, gospodarski in socialni razvoj Jugoslovenov v državi, nego tudi za lepšo bodočnost onih izven njenih meja.

»Družba sv. Cirila in Metoda«, prosta plemenskih, verskih, stanovskih in političnih vezi, služi kot obče narodna organizacija samo interesom nacionalne celote, v kateri nas nič ne loči.

Njena glavna naloga je jačjenje narodne zavesti v ogroženih delih našega naroda in stremi za tem, da s čuvanjem vseh pridobitev najbolj izpostavljenega slovenskega dela našega naroda prispeva svoj delež k jugoslovenski skupnosti, kot vrhovnemu cilju vsega njenega stremjenja in delovanja.

Izhajajoč iz teh osnov, je celokupen jugoslovenski narod, organiziran v svoji nacionalni državi, dolžan, da brani svoje etične meje.

Zavest te dolžnosti naj dobi svoj močan izraz v širjenju družbine organizacije in delovanja na ves državni obseg.

Za izpolnjevanje te dolžnosti je potrebno poleg zasebne pobude in požrtvovalnosti tudi razumevanje in podpora državne uprave.

Družba sv. Cirila in Metoda ugotavlja, da je treba s strani državnih in samoupravnih oblasti uporabljati na nacionalno ogroženi državni meji od splošnih različna merila pri izvajanju kulturne, gospodarske in socialne politike.

Ona zahteva, da se mora v narodnostno mešanih predelih podrediti strankarsko politično življenje nacionalnim interesom.

Ob svoji petdesetletnici čuti »Družba sv. Cirila in Metoda« dolžnost, da se zahvali vsem onim, ki so bodisi z velikimi dejanji ali pa s tihim in požrtvovalnim drobnim delom uresničevali njena stremiljenja.

Svesta si težkih nacionalnih problemov in s tem nujnosti narodno obrambnega dela poziva skupščina ves jugoslovanski narod, da s svojo požrtvovalnostjo dvigne »Družbo sv. Cirila in Metoda« do simbola naše nacionalne zavesti in moči.

Njen poziv velja prvenstveno mladini, ki je živa narodna sila, idealna in nepomirljiva. Ona je organski vir novih sokov in osnova novih vzponov.

Stoječ neomajno na braniku proti vsem zunanjim protivnikom našega naroda, odločno protestira tudi proti vsem onim, ki v okviru državnih meja slabijo s svojimi osnovami in delom enotno obrambno in udarno silo našega naroda in države.

Svojo moč in vero črpamo v trpljenju, iz katerega je vzniknila svoboda in v veliki žrtvi nezpozabnega Kralja Mučenika Aleksandra Ujedinitelja.

Blačajniško poročilo

Ravnatelj g. dr. Janko Kersnik je poročal sledeče:

Slavna skupščina!

V dobi trajne, že štiri leta se stopnjujoče, čim dalje bolj poostrene splošne gospodarske, zlasti denarne krize nas ne sme ob pregledu glavnih postavk bilance za preteklo upravno leto 1934 premagati pesimistično razpoloženje.

Dohodki izkazujejo Din 644.370,73;
proti prejšnjeletnim Din 832.975,25

smo nazadovali za Din 188.604,53

Med dohodki pa moramo izrecno ločiti redne od izrednih. Zaradi tega moramo od izkazanega zneska po Din 644.370,73

odšteti prejemke:

za obrambni sklad Din 12.458,30
za sklad Iv. Vrhovnika Din 11.775,50
za sklad Tomo Zupana Din 1.100,—
za sklad sept. žrtev Din 9.591,80

skupno Din 34.925,60,

s čimer se ugotove redni dohodki
za leto 1934 z Din 609.445,13
v primeru z rednimi dohodki za leto
1933 po Din 671.731,01

znaša izpadek na rednih dohodkih
le Din 62.285,88

Najvažnejši splošni prejemki so pač oni, ki nam jih nudijo naše podružnice.

V minulem letu so aktivno delovale 103 podružnice. Njih število se proti prejšnjeletnemu ni izpremenilo. Naklonile so nam lani:

1.) na članarini, darovih itd. Din 123.750,80
2.) Mestna ženska, Ljubljana « 9.213,80
3.) za obrambni sklad « 11.858,30
4.) za sklad Ivana Vrhovnika « 11.700,50
5.) Šentjakobska - trnovska moška,
6.) Šentjakobska - trnovska ženska

Din 158.424,40

V letu 1933 pa so oddale podružnice družbeni blagajni Din 163.611,10

Nazadovale so tedaj z zneskom Din 5.186,70

Sledi imenik deseterih najmarljivejših podružnic z označbo prispevkov.

1.) Prednjači vzhledno kot že od l. 1921 dalje šentpeterska ženska podružnica, Ljubljana Din 17.684,80
2.) Mestna ženska, Ljubljana « 9.213,80
3.) Moška, Maribor « 8.911,—
4.) Ženska, Maribor « 7.850,—
5.) šentjakobska - trnovska moška, Ljubljana « 7.448,30
6.) šentjakobska - trnovska ženska Ljubljana « 6.594,30
7.) Šentpeterska moška, Ljubljana « 5.832,—
8.) Kranj « 5.643,—
9.) Slovenjgradec, moška « 5.625,75
10.) Celje, ženska « 5.422,25

Podpore občin in denarnih zavodov, poslame direktno vodstvu, izkazujejo « 3.350,—
proti onim izza leta 1933 po « 4.920,—

manj Din 1.570,—

Izkaz o podporah občin in denarnih zavodov ni popoln, ker je bilo več teh darov oddanih podružnicam in so skriti med prispevki dotičnih podružnic. Od denarnih zavodov, ki so vsi od krize v prvi vrsti prizadeti, ne moremo pričakovati začasno pomembnih vsot. Pač pa je vodstvo z ozirom na izvršeno komasacijo občin in s tem doseženo njihovo gospodarsko okrepitev, poslalo vsem občinam naše banovine v začetku decembra preteklega leta prošnje za podporo. Odziv je malone izostal. Prvi mesec sta poslali dve občini skupno Din 150,—
od 1. januarja 1935 pa do danes je prispevalo 11 občin skupno le « 695,—

Častne izjeme so le občina Maribor in Celje z zneskom po Din 1.000.— in mestna občina

Ljubljanska z zneskom Din 20.000. —, ki se plačuje mesečno v dvanajstih letih.

V razpečevanju družbenih razglednic stalno napredujemo.

Lani smo prejeli	Din 117.238.—
leta 1933	« 113.263.21

za	Din 3.974.79
----	--------------

torej več.

Narodni kolek je naklonil družbi v preteklem letu	Din 18.206.20
leta 1933	« 2.248.90

Izredni napredek	Din 15.957.30
------------------	---------------

smo dosegli predvsem z uvedbo žalnega kolka po pokojnem našem kralju.

Družbeni koledar je ponovno popustil. Leta 1934 smo prejeli zanj	Din 25.443.75
leta 1933 pa	« 35.160.25

Nazadovali smo za	Din 9.716.50
-------------------	--------------

Družbeni nabiralniki so oddali v minulem letu blagajni	Din 652.50
leta 1933	« 734.—

manj	Din 81.50
------	-----------

Družbeni izdatki so znašali v letu 1934	Din 560.411.03
v letu 1933	« 651.201.09

Izdali smo torej v preteklem letu manj za	Din 90.790.06
---	---------------

Med drugim smo izdali za slovensko šolstvo, prosveto in razne kulturne namene	Din 122.948.92
---	----------------

podpore šolam za knjige, učila ter za božičnice	« 117.930.35
---	--------------

za gradnjo šolskega poslopja v Gradišču	« 9.872.75
---	------------

Skupaj	Din 250.752.02
--------	----------------

proti izdatkom iz leta 1933 za enake namene po	« 310.241.95
--	--------------

manj	Din 59.489.93
------	---------------

Štedili smo s težkim srcem, največ z ozirom na visoke stroške, ki so predvideni v tekočem in prihodnjem letu za prepotrebno gradnjo šolskega poslopja v Gradišču na izpostavljeni točki ob narodnostni in državni meji.

Celokopno premoženje po stanju dne 31. decembra 1934. l. znaša	Din 2.920.795.68
--	------------------

ter se je v primeri s premoženjem z dne 31. decembra 1933	« 2.781.940.97
---	----------------

pomnožilo za	Din 138.854.71
--------------	----------------

Slavna skupščinal

V poročilih predsednika in tajnika je jasno izražen uspeh polstoletnega delovanja naše družbe. Poleg namena, smotrov sta v njih krepko podčrtana pomen in nujna potreba obstoja naše družbe tudi v sedanosti. Z živim pritrjevanjem posvečajo častno naš jubilej spoštovane zborovalke in zborovalci, ki zastopajo kljub neizprosni krizi s stalnim uspehom delujoče podružnice. V slavnostnem razpoloženju občutimo tem težje široko vrzel v njih vrstah. Med njimi mi zastopnikov 68 podružnic, ki so poleg 103 danes živečih delovale v predvojnem času na našem sedanjem osvobojenem ozemlju. Uspeh živile dokazuje, da se tudi v krizi deluje. Na tej slovesni skupščini prosim vodstvo s tem izrazitejšim poudarkom vse, prav vse, za pomoč pri stalnem stremeljenju in trudu, da se obudi in ustanovi čim več podružnic. Saj podružnice so glavni temelji našega obstoja in razmaha. Zato pa vsem doslej delavnim, predvsem v tem poročilu častno navedenim, javna hvala in priznanje! Slava jim!

NADZORSTVENO POROČILO

Vsa poročila so bila sprejeta brez debate, pravo jubilejno razpoloženje. V imenu nadzornega odbora je predsednik ljubljanske mestne občine g. dr. Vlad. Ravnihar predlagal razrešnico, ki jo je skupščina soglasno odobrila.

VOLITVE

Soglasno so bili vnovič izvoljeni vsi člani odbora, ki jim je po žrebu potekla funkcijska doba, ravno tako pa tudi vsi dosedanji člani nadzorstva in rabsodišča.

PRORAČUN ZA LETO 1936.

1. Za slovensko šolstvo, prosveto in razne kulturne namene Din 200.000.—
2. Podpore obmejnim šolam za knjige, učila, božičnice, itd. " 180.000.—
3. Za gradnjo šolskega poslopja v Gradišču " 250.000.—
4. Popravila pri druž. posestvih " 50.000.—
5. Pokojninski sklad " 40.000.—
6. Razni stroški " 200.000.—

Skupaj	Din 920.000.—
------------------	---------------

SLUČAJNOSTI

Dolani — vzor rodoljubja.

V imenu podružnice Dol pri Hrastniku, ki bo obhajala prihodnje leto 40-letnico, je delegat Rešek izročil pozdrave ustanovitelja g. šol. ravnatelj A. Gnusa, obenem je izročil najstarejši nabiralnik in v njem 600 Din, od katerih je daroval 400 Din g. Gnusu. Velikodušni primer pravega cirilmetodarskega dela so pozdravili skupščinarji z viharnim navdušenjem

Darovi

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je dobila ob priliki glavne skupščine 15. septembra 1935, naslednje darove za «Jubilejni sklad»: Ana Podkrajšek, ker se ni mogla udeležiti skupščine 100 Din; v isti namen Anica Petrovec, Gor. Logatec Din 50; Franja dr. Tavčarjeva, Ljubljana 100 Din; Helena Bevk, Litija 100 Din; Terezina Svetec, Litija 100 Din; Fran Novak, Ljubljana 50 Din; Karolina Koprivšek, Maribor 150 Din; Milivoj Lajovic, Šiška 500 Din; Jugoslov. učit. združenje, sekcija Ljubljana 500 Din; skupščina zveze trgovskih združenj Ljutomer 700 Din; Nilka Potočnik, Ljubljana nabrala po skupščini v nabiralniku 210 Din; dr. Juro Hrašovec, Celje 50 Din; dr. M. Potočnik, Lesce 100 Din; Iv. Rostan, Ljubljana 300 Din; Ana Potočnik, Ljubljana 100 Din; zbirka udeležencev mladinskega narodno obrambnega tečaja 314.75 Din; Minka Marolt, Ljubljana 100 Din; Iv. Rozman, Ljubljana 50 Din; ljubljanske ženske podružnice nabrale dne 15. IX. 1935 po cestah in ulicah v nabiralnikih 3.226.75 Din.

Darovi podružnic

Kranj 200 Din; Domžale 98 Din; Črnomelj 150 Din; Velike Lašče 200 Din; Sv. Jurij ob Pesnici 10.50 Din; Rogaška Slatina 250 Din; Trbovlje 802 Din; Slatina Radenci 304 Din; Ljubljana-I. ljubljanska m. 600 Din; Ljubljana-mestna ž. 4.265 Din; Ljubljana šentjakobsko trnovska m. 815 Din; Ljubljana-šentjakobsko

trnovska ž. 1.565.75 Din; Ljubljana-šentpeterska m. 700 Din; Ljubljana-šentpeterska ž. 1.754 Din; Šiška m. 521 Din; Šiška ž. 192 Din; Dol pri Hrastniku 600 Din; Celje, m. 200 Din; skupaj: 20 tisoč in 28.75 Din.

Zahvala

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani se ob završitvi lepo uspele 46. velike skupščine, ki se je vršila na 50-letni jubilej obstoja družbe v Ljubljani dne 15. septembra, kar najiskreneje zahvaljuje vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli, da je jubilejna skupščina tako sijajno potekla.

Posebno pa se zahvaljuje velikemu številu navzočih odličnikov, zastopnikom javnih oblastev in samouprav, zastopnikom javnih korporacij, zastopnikom kulturnih in prosvetnih društev, zastopnikom narodno obrambnih in viteških društev in vsem zastopnikom ostalih organizacij, ki so s svojo navzočnostjo potrdili, da dobro pojmujejo velepomembno, plemenito delo Družbe sv. Cirila in Metoda.

Prisrčna zahvala skoro polnoštevilnim podružničnim delegatom, ki se niso zbalj ne stroškov, ne dolgega pota. Prišli so, da izpričajo svojo ljubezen in voljo za narodno obrambno delo. Prav posebno pa se zahvaljujemo tudi našim vrlim ljubljanskim podružnicam, ki so priredile zbirko za jubilejni sklad, in slednjič topla zahvala vsemu onemu družbinemu članstvu, ki je počastilo s svojo prisotnostjo 50-letni jubilej dela za dosego naših narodnih ciljev.

Kdor prispeva

za Družbo sv. Cirila in Metoda

dela

za našo narodno bodočnost!

Krepka beseda za CMO

V seji senata dne 24. julija tl. je senator in minister dr. Kramer med drugimi potrebami Slovenije opozoril tudi na 50-letnico Ciril-Methodove družbe. Podrobno je opisal zgodovino in ogromne zasluge, ki si jih je ta narodno-obrambna in prosvetna organizacija v teku svojega polstoletnega delovanja stekla za slovensko in jugoslovansko narodno stvar. Rešila je na stotine km zemlje in na tisoče slovenskih otrok iz krempljev ponemčevanja in poitalijančevanja, saj je v svojih šolah in otroških zavetiščih letno vzgojila povprečno 3-4000 otrok, ki bi bili zaradi pomanjkanja javnih slovenskih šol morali obiskovati nemške in italijanske šole ter se tam odtujiti svoji narodnosti. Vse to ogroženo ozemlje in vse te tisoče otrok je rešila družba ne samo Slovencem, temveč obenem naši novi državi Jugoslaviji. Avstrijske ob-

lasti so družbi povsod nasprotovale, ker so jo smatrale za panslavistično organizacijo (kar je na tihem tudi res bila). Zato je tembolj občudovati slovensko odpornost in brezprimerno požrtvovalnost, saj je družbo z vsemi svojimi šolami, — ob koncu vojne je imela 66 razredov, oziroma oddelkov osnovnih šol in 25 otroških zavetišč — vzdrževal maloštevilni, povprečno revni narod, ki je zbral oziroma daroval za njo tekom 50 let velikansko svoto nad 67 milijonov.

Nadalje je govornik opozarjal na izpremenjeno, a nič manj važno nalogo družbe v svobodni domovini ter prosil prosvetnega ministra, naj vsaj letos izkaže tej velezaslužni narodni ustanovi svoje priznanje.

Prosvetni minister je v svojem odgovoru na izvajanja dr. Kramerja poudaril, da bo njegove predloge pazljivo proučil in da bo skušal izraženim željam po možnosti ustreči.

BILANCA

»Družbe sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani za leto 1934.

PREJEMKI.

Blagajniški ostanek dne 31. grudnia 1933. l. 49.671 Din 39 p

Dohodki leta 1934.

1. Podružnice, i. s. članarine, pokroviteljnine, darovi, veselice i. t. d.	123.750	Din 80 p
2. Podpore občin in denarnih zavodov i. t. d.	3.350	„ — „
3. Razni darovi	2.144	„ — „
4. Družbeni nabiralniki	652	„ 50 „
5. Družbena kava.	500	„ — „
6. Družbeni cilindri za svetilke	568	„ 50 „
7. Časniki	100	„ — „
8. Narodni kolek	18.206	„ 20 „
9. Družbene razglednice	117.238	„ — „
10. Družbeni rač. listki	305	„ — „
11. Družbene knjige	210	„ — „
12. Družbeni koledar	25.443	„ 75 „
13. Družbena posestva	25.490	„ — „
14. Obresti od naloženega denarja	48.001	„ 78 „
15. Obrambni sklad	12.458	„ 30 „
16. Ivana Vrhovnika sklad	11.775	„ 50 „
17. Tomo Zupana sklad	1.100	„ — „
18. Sklad septembrskih žrtev	9.591	„ 80 „
19. Razni prejemki	243.484	„ 60 „
Dohodki znašajo torej leta 1934 skupaj	644.370	„ 73 „
Prehodni prejemki	169.645	„ 36 „
Dvignjeni zneski, in sicer		
a) iz družbene glavnice	97.948	„ 84 „
b) iz dr. Jakoba Pirnata sklada	12.523	„ — „
c) iz V. Polaka sklada	65	„ — „
d) iz pokojninskega sklada	16.720	„ — „
	<hr/>	
	Skupaj	127.256 „ 84 „
	<hr/>	
	Skupaj	990.944 Din 32 p

IZDATKI.

1. Za slovensko šolstvo, prosveto in razne kulturne namene	122.948	Din 92 p
2. Podpore šolam za knjige, učila, šolske odre, božičnice itd.	117.930	" 35 "
3. Stroški za gradnjo šolskega poslopja v Gradišču	9.872	" 75 "
4. Družbena posestva	51.685	" 70 "
5. Družbeni koledar	30.754	" 55 "
6. Vrnjena posojila	2.287	" 20 "
7. Obresti od posojil	2.112	" 80 "
8. Pokojninski sklad		
a) Prispevek družbe	16.720	Din — p
b) Izplačane pokojnine	16.720	" — "
	Skupaj . . .	33 440 " — "
9. Narodni kolek	3.938	" — "
10. Družbene razglednice	75.397	" 50 "
11. Razni stroški	37.593	" 26 "
12. Družbena pisarna, i. s.		
a) Plače uradnikom	49.200	Din — p
b) Plača strežnici, najemnina, kurjava in razsvetljava	14.840	" — "
c) Potni stroški raznim funkcionarjem	5.543	" — "
d) Tiskovine, poštnina in drugi pis. stroški	2.867	" — "
	Skupaj . . .	72.450 " — "
Izdatki znašajo torej leta 1934. skupaj	560.411	Din 03 p
Prehodni stroški	169.645	" 36 "
Plodonosno naloženi zneski, i. s.		
a) na družbeno glavnico	157.316	Din 97 p
b) na Ivana Vrhovnika sklad	11.775	" 50 "
c) na obrambni sklad	12.458	" 30 "
d) na Tomo Zupana sklad	1.100	" — "
e) na sklad septemberskih žrtev	9.591	" 80 "
	Skupaj . . .	192.242 " 57 "
Blagajniški ostanek dne 31. grudna 1934. l.	68.645	" 36 "
	Skupaj . . .	990.944 Din 32 p

Račun družbene glavnice.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	369.552	Din 34 p
Prirastek leta 1934.	157.316	" 97 "
	Skupaj . . .	526.869 Din 31 p
Odpadek leta 1934.	97.973	" 84 "
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	428.895	Din 47 p

Račun pokojninskega sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	334.176	Din 33 p
Prirastek leta 1934.	32.495	" 05 "
	Skupaj . . .	366.671 Din 38 p
Odpadek leta 1934.	16.720	" — "
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	349.951	Din 38 p

Račun obrambnega sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	235.705 Din 27 p
Prirastek leta 1934.	26.302 „ 76 „
	Skupaj . . . 262.008 Din 03 p
Odpadek leta 1934.	3.360 „ — „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>258.648 Din 03 p</u>

Račun zapuščinskega sklada Viljema Polaka.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	50.609 Din 02 p
Prirastek leta 1934.	740 „ 08 „
	Skupaj . . . 51.349 Din 10 p
Odpadek leta 1934	826 „ 25 „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>50.522 Din 85 p</u>

Račun dr. Ivana Tavčarja sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	100.443 Din 28 p
Prirastek leta 1934.	5.022 „ 15 „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>105.465 Din 43 p</u>

Račun zapuščinskega sklada dr. Josipa Georga.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	174.263 Din 66 p
Prirastek leta 1934.	600 „ — „
	Skupaj . . . 174.863 Din 66 p
Odpadek leta 1934.	4.200 „ — „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>170.663 Din 66 p</u>

Račun Ivana Vrhovnika sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	71.891 Din 83 p
Prirastek leta 1934.	24.239 „ 06 „
	Skupaj . . . 96.130 Din 89 p
Odpadek leta 1934.	9.500 „ — „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>86.630 Din 89 p</u>

Račun Andreja Senekoviča sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	16.451 Din — p
Prirastek leta 1934.	773 „ 17 „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>17.224 Din 17 p</u>

Račun Tomo Zupana sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	40.032 Din 29 p
Prirastek leta 1934.	2.986 „ 17 „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>43.018 Din 46 p</u>

Račun Aleksandra Hudovernika sklada.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	10.028 Din 15 p
Prirastek leta 1934.	471 „ 28 „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>10.499 Din 43 p</u>

Račun zapuščinskega sklada dr. Jakoba Pirnata.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	645.661 Din 63 p
Prirastek leta 1934	3.374 „ — „
Skupaj	<u>649 035 Din 63 p</u>
Odpadek leta 1934.	12.523 „ — „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>636.512 Din 63 p</u>

Račun sklada septemberskih žrtev.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	21.444 Din 72 p
Prirastek leta 1934.	10.890 „ 96 „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>32.335 Din 68 p</u>

Račun družbinega posestva.

Stanje dne 31. grudna 1933. l.	642.700 Din — p
Prirastek leta 1934.	2.700 „ — „
Stanje dne 31. grudna 1934. l.	<u>645.400 Din — p</u>

DRUŽBENA IMOVINA

dne 31. grudna 1934. l.

A. AKTIVNA IMOVINA.

I. Posestva.

a) Posestvo v Trstu	300.000	Din — p
b) Posestvo v Velikovcu	25.000	„ — „
c) Posestvo v Velikovcu	5.000	„ — „
d) Posestvo na Savi	50.000	„ — „
e) Posestvo v Studencih	30.000	„ — „
f) Posestvo v Rožnem dolu pri Črnomlju	2.500	„ — „
g) Posestvo v Ljubljani	200.000	„ — „
h) Posestvo v Ljubljani	200	„ — „
i) Posestvo v Ljubljani	30.000	„ — „
j) Posestvo v Gradišču	2.700	„ — „
	<u>Skupaj . . .</u>	645.400 Din — p

II. Šolski inventar in učila	1.068	„ — „
III. Inventar družbene pisarne	3.798	„ — „
IV. Zaloga družbenih knjig	200	„ — „
V. Terjatve	35.500	„ — „
VI. Brezobrestna posojila	6.150	„ — „

VII. Družbena glavnica.

a) Vlož. knjižica Jadransko podunavske banke, št. 6591	48.230	Din — p
b) Vložna knjižica Poštne hranilnice v Ljubljani, št. 132.768	200.984	„ 52 „
c) Vlož. knjižica posojilnice v Mariboru, št. 18.817	35.330	„ — „
d) Vložna knjižica Mestne hranilnice v Ljubljani, št. 9496	26.500	„ — „
e) Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 41.543	90.500	„ — „
f) Vložna knjižica Občinske hranilnice v Krškem, št. 12.350	3.986	„ — „
g) Vlož. knjižica Okrajne posojilnice v Ormožu, št. 55	332	„ 45 „
h) Delnica Ljublj. kreditne banke nom. 150 Din	50	„ — „
i) Intab. terjatev pri Mestni občini ljubljanski	5.232	„ 50 „
j) Intab. terjatev pri Mestni občini ljubljanski	6.250	„ — „
k) 5% obveznica avstrijske republike, za 100 angl. funtov, vredna	11.500	„ — „
	<u>Skupaj . . .</u>	428.895 Din 47 p

VIII. Pokojninski sklad.

a) Vink. 4 ⁰ / ₀ avstr. kronska renta	5.425	Din — p
b) Vink. 4 ² / ₀ avstr. srebrna renta	11.250	„ — „
c) Vink. 4 ² / ₀ avstr. papirna renta	2.000	„ — „
d) Vložna knjižica Kmetске posojilnice št. 19.842	331.276	„ 38 „
	<u>Skupaj . . .</u>	349.951 Din 38 p

IX. Ciril-Methodov obrambni sklad.

a) Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 120	216.425	Din 60 p
b) Vložna knjižica Ljudske posojilnice v Gorici, št. 4105	500	„ — „
c) Intab. terjatev pri Mestni občini ljubljanski	41.722	„ 43 „
	<u>Skupaj . . .</u>	258.648 Din 03 p
	<u>Odnos . . .</u>	1.729.610 Din 88 p

	Prenos . . .	1,7.9.610 Din 88 p	
X.	Zapuščinski sklad Viljema Polaka.		
a)	Vložna knjižica Mestne hranilnice v Ljubljani, št. 958	26.500 Din — p	
b)	Vložna knjižica posojilnice v Radovljici, št. 6221	2.127 „ 85 „	
c)	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 9146	2.273 „ 50 „	
d)	Vlož. knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 35.217	11.854 „ — „	
e)	1 komad obveznice bosensko herceg. železn. posojila v nominalni vrednosti	500 „ — „	
f)	Intab. terjatev pri Mestni občini ljubljanski	7.267 „ 50 „	
	Skupaj . . .	50.522 Din 85 p	
XI.	Dr. Ivana Tavčarja sklad.		
	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 539	105.465 „ 43 p	
XII.	Zapuščinski sklad dr. Josipa Georga.		
a)	144 kom. delnic Ljublj. kredit banke à 150 Din nom. vrednosti	7.200 Din — p	
b)	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 28.625	59.161 „ 24 „	
c)	Vlož. knjižica posojilnice v Celju, št. 20.621	4.302 „ 42 „	
d)	Intab. terjatev pri S. D. S.	100.000 „ — „	
	Skupaj . . .	170.663 „ 66 „	
XIII.	Ivana Vrhovnika sklad.		
a)	Vložna knjižica Mestne hranilnice št. 179.784	65.150 Din 48 p	
b)	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 42 010	21.480 „ 41 „	
	Skupaj . . .	86.630 „ 89 „	
XIV.	Andreja Senekoviča sklad.		
	Vlož. knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 35.251	17.224 „ 17 „	
XV.	Prelata Tomo Zupana sklad.		
	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 37.743	43.018 „ 46 „	
XVI.	Aleksandra Hudovernika sklad.		
	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 39.615	10.499 „ 43 „	
XVII.	Zapuščinski sklad dr. Jakoba Pirnata.		
a)	Vložne knjižice Ljubljanske kreditne banke v Ljubljani:		
	št. 14 897 pr.	77.568 Din — p	
	št. 14.898 pr.	77.568 „ — „	
	št. 14.899 pr.	77.579 „ — „	
	št. 14.900 pr.	77.579 „ — „	
	št. 14.901 pr.	55.532 „ — „	
	št. 14.904 pr.	10.743 „ — „	
b)	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani št. 33.009	146.207 „ 90 „	
c)	Intab. terjatev pri S. D. v Š.	75.000 „ — „	
	s pripadki	29.579 „ 47 „	
d)	Terjatev pri J. K.	9.156 „ 26 „	
	Skupaj . . .	636.512 „ 63 „	
XVIII.	Sklad septemberskih žrtev.		
	Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 41.554	32.335 „ 68 „	
XIX.	Blagajniški ostanek dne 31. grudna 1934. l.	68.645 „ 36 „	
	Skupaj . . .	2.951.129 Din 44 p	

B. PASIVNA IMOVINA.

1.	Posojila pri denarnih zavodih	25.826 Din 58 p
2.	Neporavnani računi	4.507 „ 18 „
3.	Pokojninski sklad	349.951 „ 38 „
	Skupaj . . .	380.285 Din 14 p

C. ČISTA IMOVINA.

Ako od aktivne imovine	2,951.129	Din 44 p
odštejemo pasivno imovino	380.285	„ 14 „
dobimo čisto imovino dne 31. grudna 1934. l.	<u>2,570.844</u>	<u>Din 30 p</u>

Ako primerjamo čisto imovino z dne 31. grudna 1933. l.	2,447.764	Din 64 p
s čisto imovino z dne 31. grudna 1934. l.	2,570.844	„ 30 „
vidimo, da se je čista imovina v letu 1934. pomnožila za	<u>123.079</u>	<u>Din 66 p</u>

Družba je imela dne 31. grudna 1933. l.

a) lastno imovino	2,447.764	Din 64 p
b) imovino za pokojninski sklad	334.176	„ 33 „

Skupaj . . . 2,781.940 Din 97 p

dne 31. grudna 1934. l.

a) lastno imovino	2,570.844	Din 30 p
b) imovino za pokojninski sklad	349.951	„ 38 „

Skupaj . . . 2,920.795 „ 68 „

Skupna imovina (t. j. lastna in imovina za pokojninski sklad) se je v letu 1934. pomnožila za	<u>138.854</u>	<u>Din 71 p</u>
---	----------------	-----------------

Vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani:

Predsednik:

Inž. Janko Mačkovšek l. r.

Blagajnik:

Dr. Janko Kersnik l. r.

Za nadzorstvo:

Dr. Vladimir Ravnihar l. r.

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani **pokrovitelji:**

A,
ki so izza dne 30. septembra 1934 do 1. oktobra 1935 po § 4. družb. pravil plačali po 300 Din :

2335. dr. Drago Marušič, senator in minister n. r. Beograd.

B,

ki so plačali izza dne 30. septembra 1934 do 1. oktobra 1935 za CM obrambni sklad po 300 Din :

2639. Josip Kožuh, profesor v p., Celje; 2640—2641. Šentjakobsko-trnovska m. podružnica v Ljubljani v proslavo 70letnice podr. predsednika Alberta Siča

profesorja v p; 2642—2643. Ivan Prekoršek, narodni poslanec, Celje; 2644—2645 dr. Jakob Rebernik, šef Zdravstvenega doma, Celje.

C,

ki so do 1. oktobra 1935 vplačali za jubilejni sklad CMD po Din 300.— :

1. Ivan Rostan, viš. rač. vetnik v p., Ljubljana;

2. Zbirka udeležencev mladinskega narodno obrambnega tečaja v Ljubljani l. 1935; 3—4. Podružnica CMD v Trbovljah; 5—6. Podružnica CMD Dol pri Hrastniku.

50 letni jubilej

imajo l. 1936 naslednje CM podružnice:

1. Bled, ustanovljena 30. III. 1886
- * 2. Kropa-Kamna gorica-Dobrava 30. III. 1886
3. Litija 1. IX. 1886
4. Ljubljana: Šentjakobsko trnovska moška 29. III. 1886
5. Ljubljana: Šentpeterska moška 14. IV. 1886
6. Loški potok, Draga-Trava 28. IV. 1886
7. Metlika 16. IV. 1886
8. Mokronog 3. III. 1886
9. Novo mesto 3. III. 1886
- * 10. Poljanska Dolina 17. IX. 1886
11. Ribnica m. 5. II. 1886
12. Šiška m. 17. II. 1886
- * 13. Škofja Loka in okol. 23. III. 1886
- * 14. Stična-Višnja gora-Št. Vid 3. IX. 1886
15. Železniki 17. VI. 1886
- * 16. Braslovče 3. III. 1886
17. Gornji grad m. 27. II. 1886
- * 18. Št. Jurij ob j. ž. 8. V. 1886
19. Konjice 26. III. 1886
- * 20. Rečica v Savinjski dolini 15. IV. 1886
21. Sevnica 27. V. 1886
- * 22. Šmarje pri Jelšah 10. XII. 1886
- * 23. Vuhred 10. II. 1886
24. Zalec m. 28. II. 1886

25 letni jubilej

imajo v l. 1936 naslednje CM podružnice

- * 1. Bohinjska Bistrica — ustanovljena 25. X. 1911.
- * 2. Dravinjska za Poljčane, Studence in Makole, ust. 6. II. 1911.
- * 3. Šentjanž na Dravskem polju ust. 4. II. 1911.
- * 4. Meža Šentjanž in okolica ust. 30. X. 1911.
- * 5. Mislinje in okolica ust. 8. IV. 1911.
- * 6. Šmartin in Rečica na Paki ž. ust. 11. I. 1911., 50-letni jubilej

Z * zaznamovane spe.

DONESKI PODRUŽNIC LETA 1934.

Tek. št.	Ime podružnice	Članarina, pokroviteljnine, darovi, veselice, i. t. d.		Nabiralniki		Obrambni sklad		Tomo Zupana sklad		Sklad septemberskih žrtev		Ivana Vrhovnika sklad		Skupaj		Za prodane družbene razglednice	
		Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1.	Ljubljana: šentp. ž.	6.848	—	—	—	9.436	30	—	—	—	—	1.400	50	17.684	80	—	—
2.	Ljubljana: mestna ž.	4.964	—	—	—	100	—	—	—	2.149	80	2.000	—	9.213	80	1.010	—
3.	Maribor: m.	6.111	—	—	—	—	—	—	—	2.300	—	500	—	8.911	—	—	—
4.	Maribor in okolica: ž.	7.000	—	—	—	—	—	—	—	350	—	500	—	7.850	—	—	—
5.	Ljubljana: šentj.-trn. m.	4.480	30	—	—	—	—	—	—	1.828	—	1.140	—	7.448	30	—	—
6.	Ljubljana: šentj.-trn. ž.	3.526	30	—	—	—	—	—	—	1.828	—	1.240	—	6.594	30	—	—
7.	Ljubljana: šentpetr. m.	4.382	—	—	—	450	—	—	—	—	—	1.000	—	5.832	—	—	—
8.	Kranj: m. in ž.	3.243	—	—	—	800	—	1100	—	—	—	500	—	5.643	—	2.775	—
9.	Slovenjgradec in ok.: m.	5.562	—	63	75	—	—	—	—	—	—	—	—	5.625	75	—	—
10.	Celje: ž.	4.822	25	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	5.422	25	4.425	—
11.	Kamnica pri Mariboru	4.827	—	—	—	—	—	—	—	50	—	100	—	4.977	—	262	50
12.	Ptuj: m.	4.750	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	4.950	—	375	—
13.	Ptuj: ž.	4.750	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	4.957	—	—	—
14.	Celje: m.	3.035	50	—	—	1.072	—	—	—	—	—	500	—	4.607	50	675	—
15.	Rogaški okraj	4.470	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.470	75	600	—
16.	Ljubljana: I. ljublj. m.	3.439	—	—	—	—	—	—	—	—	—	550	—	3.989	—	620	—
17.	*) Trbovlje in ok.: m.	3.173	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.173	50	1.275	—
18.	*) Trbovlje in ok.: ž.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19.	Muta	2.968	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.968	—	337	50
20.	Ljubljana: Šiška ž.	2.888	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.888	25	—	—
21.	Litija in Šmartno	2.180	—	—	—	—	—	—	—	175	—	200	—	2.555	—	750	—
22.	Novo mesto: ž.	2.245	25	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	2.345	52	825	—
23.	Dol. Lendava	2.221	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.221	—	—	—
24.	Spit	1.812	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	1.912	—	1.555	—
25.	Slovenjgradec in ok.: ž.	1.549	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.549	—	675	—
26.	Ljubljana: Šiška m.	1.528	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.528	25	251	25
27.	Gornji grad	1.250	—	—	—	—	—	—	—	35	—	100	—	1.385	—	501	—
28.	Ribnica na Pohorju	1.153	50	46	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1.200	—	675	—
29.	Ruše in okolica	1.030	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	1.180	—	337	—
30.	Radeče in okolica	923	—	140	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1.063	50	1.220	—
31.	Slovenska Bistrica	1.004	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	1.054	—	975	—
32.	Jesenice: m. in ž.	831	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	831	—	1.237	50
33.	Vrhnika	800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	—	—	—
34.	Cerknica	793	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	793	—	300	—
35.	Hrastnik in okolica: ž.	765	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	765	50	900	—
36.	Novo mesto: m.	757	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	757	—	—	—
37.	Št. Pavel pri Preboldu: ž.	752	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	752	—	459	75
38.	Gornja Radgona	699	25	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	708	25	600	—
39.	Bled	594	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	594	—	432	50
40.	Kočevje	510	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	550	—	750	—
41.	Hrastnik m.	492	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	542	—	448	—
42.	Ljutomer	534	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	534	—	—	—
43.	Krško in okolica: ž.	525	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	525	—	750	—
44.	Kamnik: ž.	492	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	492	—	800	—
45.	Žalec	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480	—	—	—
46.	Dol pri Hrastniku	462	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	462	50	150	—
47.	Laško	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	450	—	375	—
48.	Unec — Rakek	400	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	450	—	300	—
49.	Bizeljsko	415	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415	—	280	—
50.	Velike Lašče	290	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	—	410	—	337	50
51.	Vransko	410	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	410	—	352	50
52.	Št. Ilj. v Slov. goricah	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	300	—
53.	Sl. Radenci — Kapela	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	474	—

Odnos | 114.339 | 10 | 259 | 75 | 11.858 | 30 | 1100 | — | 8.765 | 80 | 11.400 | 50 | 147.723 | 45 | 29.336 | —

*) Moška podružnica in ženska podružnica v Trbovljah imata skupno blagajno.

Tek. št.	Ime podružnice	Članarina, pokroviteljnine, darovi, veselice, i. t. d.		Nabiralniki		Obrambni sklad		Tomo Zupana sklad		Sklad september-skih žrtev		Ivana Vrhovnika sklad		Skupaj		Za prodane družbene razglednice	
		Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
	<i>Prenos . . .</i>	114.339	10	259	75	11.858	30	1100	—	8.765	80	11.400	50	147.723	45	29.365	—
54.	Velenje	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—
55.	Lokavec	399	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	399	50	—	—
56.	Sodražica	342	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	392	—	320	—
57.	Črnomelj	—	—	—	—	—	—	—	—	380	—	—	—	380	—	170	—
58.	Križevci pri Ljutomeru	333	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	358	—	300	—
59.	Krško: m	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	—	—	—
60.	Kamnik in okolica: m.	337	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	337	50	—	—
61.	Melika	285	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	335	—	375	—
62.	Ormož: m.	332	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	332	45	—	—
63.	Brdo	315	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	315	—	—	—
64.	Fram	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—
65.	Tolsti vrh pri Guštanju	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—
66.	Mokronog	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	300	—	150	—
67.	Ribnica (Dol.): ž. . . .	291	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	291	—	825	—
68.	Zelezniki	200	—	—	—	—	—	—	—	85	—	—	—	285	—	262	50
69.	Sv. Trojica v Slov. gor.	108	—	154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	262	—	—	—
70.	Brežice	166	—	—	—	—	—	—	—	90	—	—	—	256	—	490	—
71.	Sevnica	254	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	50	300	—
72.	Petrovče	251	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251	—	75	—
73.	Domžale	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—
74.	Poljane pri Prevaljah .	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—
75.	Št. Jernej	240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	—	470	—
76.	Soštanj	190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	240	—	—	—
77.	Ormoški okraj: ž. . . .	206	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	—	325	—
78.	Kostanjevica	204	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	204	50	375	—
79.	Borovnica	204	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	204	—	187	50
80.	Sp. Sv. Kungota	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	150	—
81.	Limbuš	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	124	50
82.	Poljskava — Pragersko	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	450	—
83.	Ribnica: m.	196	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	—	—	—
84.	Svečina	190	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	—	75	—
85.	Sv. Lenart v Slov. gor.	—	—	—	—	—	—	—	—	186	—	—	—	186	—	—	—
86.	Zidani most	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	—	600	—
87.	Št. Rupert	170	75	9	25	—	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—
88.	Pertoča	175	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175	—	—	—
89.	Sv. Lovrenc na Pohorju	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	661	50
90.	Zg. Sv. Kungota	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	150	—
91.	Sv. Jurij ob Ščavnici . .	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	—	—	—
92.	Grobelno	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	—	172	50
93.	Tržič in okolica	110	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	50	784	—
94.	Sv. Ana v Slov. goricah	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	—	83	25
95.	Sv. Duh na Ostrem vrhu	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—
96.	Sv. Jurij ob Pesnici . . .	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	—	150	—
97.	Gorenska dolina	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	—	—	—
98.	Loški potok	80	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	90	—	—	—
99.	Ljubljana: akademska . .	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—
100.	Cerklje pri Kranju	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	50	—	380	—
101.	Velike Polane	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—
102.	Gaberje pri Celju	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	165	—
103.	Trebnje in okolica	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—
	Skupaj	123.750	80	423	—	11.858	30	1100	—	9.591	80	11.700	50	158.524	40	38.136	75

Uprava Družbe sv. Cirila in Metoda.

A. Vodstvo.

po volitvi na 46. veliki skupščini v Ljubljani

1. Častna predsednica: Franja dr. Tavčarjeva, dvorna dama v Ljubljani (izvoljena 1934).
2. Predsednik: ing. Janko Mačkovšek, mestni gradbeni nadsvetnik, predsednik udruženja jugoslov. inženjerjev in arhitektov (izvoljen 1934 za dobo 3 let).
3. Namestnik predsednika: dr. Simon Dolar, gimn. ravnatelj v Kranju (izvoljen 1935).
4. Tajnik: Mirko Gruden, ravnatelj v Ljubljani (izvoljen 1934).
5. Namestnik tajnika: Ivan Kolar, profesor v Ljubljani (izvoljen 1935).
6. Blagajnik: dr. Janko Kersnik, ravnatelj Kmetске posojilnice za ljubljansko okolico v Ljubljani (izvoljen 1935).
7. Namestnik blagajnika: Avgust Ludvik, višji svetnik drž. železnic v pok. v Ljubljani (izvoljen 1935).
8. Odborniki: Josip Breznik, prosvetni šef v Ljubljani (izvoljen 1934).
9. Anton Hren, šol. upravitelj v Studencih pri Mariboru (izvoljen 1934);
10. Nilka Potočnikova, soproga žel. nadinspektorja v Ljubljani (izvoljena 1934);
11. Ivan Prekoršek, nar. poslanec v Celju (izvoljen 1935);
12. dr. Jakob Rebernik, šef zdrav. doma v Celju (izvoljen 1934);
13. Miroslav Senekovič, banski svetnik v Ljubljani (izvoljen 1934);
14. Viktor Rohrmann, veletrgovec v Ljubljani (izvoljen 1934);
15. Andrej Uršič, akademik v Ljubljani (izvoljen 1934);

17. dr. Ivan Tomažič, sreski šol. nadzornik v Mariboru (izvoljen 1934);

17. dr. Ivan Vašič, odvetnik v Novem mestu (izvoljen 1934).

Ožji odbor: gg. ing. Janko Mačkovšek kot predsednik, dr. Simon Dolar, Mirko Gruden, dr. Janko Kersnik, Nilka Potočnikova in Andrej Uršič.

B. Nadzorništvo.

1. Evgen Lovšin, ravnatelj «Rude in kovine» v Ljubljani.
2. Dr. Vladimir Ravnihar, župan in odvetnik v Ljubljani.
3. Matija Rode, višji kontrolor Mest. hranilnice v Ljubljani.
4. Jakob Zupančič, real. ravnatelj v pok. v Ljubljani.

C. Razsodništvo.

1. Mat. Marinček, notar v Novem mestu.
2. Dr. Ferdo Lašič, odvetnik v Mariboru.
3. Fran Pahernik, veleposestnik v Vuhredu, nik v Vuhredu.
4. Fran Tekavčič, odvetnik v Ljubljani.
5. Dr. Janko Žirovnik, odvetnik v Ljubljani.

Č. Pisarna.

Ljubljana, Beethovnova ulica 2.

Vodja: ing. Janko Mačkovšek.

Uradniki: Knjigovodja: Emanuel Josin,
Pisarniški tajnik: Fran Skulj.
Pisarica: Franja Benedikova.

Uprava Družbe sv. Cirila in Metoda v zadnjih 25 letih.

V nastopnih razpredelnicah navedemo imena rodoljubov, ki so bili, ozir. so še, v vodstvu, nadzorništvu in razsodišču Družbe sv. Cirila in Metoda v zadnjih 25 letih (za prvih 25 let so izkazani v omenjeni knjigi „Pogled na prvo četrstoletje“).

lek. št.	Priimek in ime	Doba
<i>I. Prvomestniki:</i>		
1	Senekovič Andrej †	1907 — 1926
2	Hudovernik Aleksander †	1926 — 1931
3	dr. Kušej Rado	1931 — 1932
4	Franja dr. Tavčarjeva	1932 — 1934 od tedaj častna
5	Ing. Mačkovšek Janko	1934 — ——— predsednica
<i>II. Prvomestnika namestniki:</i>		
1	Svetec Luka †	1886 — 1918
2	dr. Tavčar Ivan †	1918 — 1923
3	Franja dr. Tavčarjeva	1923 — 1932
4	dr. Dolar Simon	1932 — ———
<i>III. Tajniki:</i>		
1	dr. Žerjav Gregor †	1908 — 1911
2	dr. Šlebinger Janko	1911 — 1918
3	dr. Klepec Josip	1918 — 1919
4	ing. Mačkovšek Janko	1919 — 1934
5	Gruden Mirko	1934 — ———
<i>IV. Blagajniki:</i>		
1	Hudovernik Aleksander †	1906 — 1926
2	dr. Kersnik Janko	1926 — ———
<i>V. Vodstveni člani:</i>		
1	dr. Abram Josip †	1913 — 1921
2	Breznik Josip	1934 — ———
3	Črnagoj Fran †	1906 — 1922
4	dr. Dereani Ernest	1908 — 1933
5	Einspieler Gregor †	1886 — 1911
6	dr. Franko Alojzij †	1918 — 1921
7	Hren Anton	1934 — ———
8	Jamšek Fran	1923 — 1928; 1931 — 1933
9	Kejžar Ivan	1912 — 1918
10	dr. Koderman Karol	1912 — 1913
11	Kolar Ivan	1934 — ———
12	dr. Kušej Rado	1927 — 1931
13	Ludvik Avgust	1921 — ———
14	dr. Mrhar Ivan †	1910 — 1912
15	Pahernik Franc	1907 — 1912
16	Podkrajškova Ana	1920 — 1930
17	Potočnikova Nilka	1930 — ———

Tek. št.	Priimek in ime	D o b a
18	Prekoršek Ivan	1925 — —
19	Prosekar Matija †	1911 — 1921
20	dr. Rebernik Jakob	1934 — —
21	Rohrman Viktor	1923 — —
22	Senekovič Miro	1931 — —
23	Šegova Mihaela	1921 — 1926
24	dr. Tavčar Ivan †	1890 — 1893; 1913 — 1918
25	Tavčarjeva Franja	1918 — 1922
26	Tomažič Ivan	1929 — —
27	Uršič Andrej	1934 — —
28	dr. Vašič Ivan	1934 — —
29	dr. Vodopivec Fran †	1919 — 1930
30	dr. Voglar Fran †	1918 — 1923
31	Vrhovnik Ivan †	1906 — 1920
<i>VI. Nadzorstveni člani:</i>		
1	dr. Božič Anton †	1913 — 1920
2	dr. Ilešič Fran	1906 — 1913
3	Kante Matko †	1913 — 1929
4	dr. Kersnik Janko	1921 — 1926
5	dr. Lavš Alojzij	1911 — 1913
6	Lovšin Evgen	1931 — —
7	Mahkota Karol	1918 — 1923
8	Majcen Martin	1930 — 1932
9	dr. Müller Ferdo	1908 — 1911
10	Pahernik Franc	1912 — —
11	Prosekar Matija †	1909 — 1911
12	dr. Ravnihar Vladimir	1906 — —
13	Rode Matija	1911 — —
14	Sič Albert	1926 — —
15	Štibler Miloš	1909 — 1913
16	Virbnik Alojzij †	1923 — 1930
17	Zupančič Jakob	1932 — —
<i>VII. Rzsodiščni člani:</i>		
1	dr. Hudelist Vinko	1909 — 1912
2	dr. Koderman Karol	1925 — 1931
3	Kogej Jakob	1908 — 1912
4	dr. Lašič Ferdo	1931 — —
5	Marinček Matija	1913 — —
6	dr. Rosina Fran †	1911 — 1924
7	dr. Tekavčič Fran	1907 — —
8	dr. Triller Karl †	1906 — 1925
9	dr. Žirovnik Janko	1924 — —

Navodila podružnicam Družbe sv. Cirila in Metoda

Vse p. n. podružnice in prijatelje Družbe sv. Cirila in Metoda prosimo, da uvažujete naslednje:

1. Oživite vse bivše, sedaj speče podružnice. V ta namen naj skliče ta ali oni občni zbor (treba ga je naznaniti sreskemu poglavarju), izvoli naj se nov odbor ter se prijavi sreskemu poglavarju in glavni družbi v Ljubljani.

2. Vse delujoče podružnice naj imajo takoj po novem letu svoje občne zборе, najkasneje do konca marca. Občni zbor se naznani brez kolka s sporedom vred na sresko poglavarstvo. Imenik novega odbora je treba naznaniti tudi sreskemu poglavarstvu in centrali.

3. Članarina (letna) znaša 12 Din. Majhna je in jo zmore marsikdo.

4. Delegate za glavno skupščino je treba naznaniti pred veliko skupščino družbi. Na vsakih 50 članov pripada podružnici 1 delegat.

5. Odborniki naj si delo razdele tako, da ne pade na eno osebo vse.

6. Ponos vsake podružnice bodi kar največje število članstva. Posebno uvaževanja vredno je pridobivanje članstva med preprostim ljudstvom. K podružnici naj se pritegnejo člani iz sosednjih krajev, kjer ne obstojajo podružnice. V takem kraju naj se radi olajšave dela voli zastopnik, kateremu se poveri nabiranje članov in pobiranje članarine. Redni člani podružnice so:

a) letniki, ki plačajo članarino 12 Din na leto,

b) ustanovniki, ki plačajo 100 Din (enkrat za vselej),

c) pokrovitelji, ki plačajo 300 Din (enkrat za vselej) in imajo tudi aktivno in pasivno pravico na veliki skupščini,

č) podporniki, ki plačujejo na leto vsaj 3 Din.

7. Podružnice naj skrbе, da se družbeno blago razpečava. To blago obstoji iz razglednic, narodnih kolkov in računskih listov. Posebno opozarjamo na družbene razglednice. Domače so, plod naših umetnikov. Čas je, da izpodrine domače blago inozemsko šaro. Zahtevajte po trgovinah CM razglednice.

8. Pri eventualnih prireditvah je treba upoštevati radi pristojbin in davka naše tozadevne okrožnice z ozirom na prošnje na davčno upravo, finančno direkcijo in na ministrstvo poljoprivrede in vode. V vseh tozadevnih nejasnih stvareh naj se obračajo podružnice na centralo.

9. Družba izda vsako leto svoj koledar, za katerega je treba imeti ob razpošiljanju naslove. Skrb podružnic bodi, da pošlje vsaka do septembra vsakega leta naslove oseb, katerim se sme zanesljivo koledar poslati.

10. Podružnice naj skušajo zanetiti med ljudstvom zanimanje za družbo, da se dvigne v narodu nacionalna zavest in državljanski ponos.

VODSTVO DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA

v Ljubljani, dne 10. oktobra 1935.

VSEBINA

Rodoslov našega kraljevskega doma

Kraljevska namestniška oblast.

Kraljevine Jugoslavije barve in grb.

Koledar.

Poštna in brzojavna pristojbina.

Lestvice za kolke.

Polstoletje Družbe sv. Cirila in Metoda	32
a) Preporod družbe po zaslugi pok. dr. Gregorja Žerjava in tovarišev	33
b) Družba na vrhuncu gmotnih in moralnih uspehov	34
c) Oglašajo se veliki dobrotniki	34
č) Družba, ognjišče propagande za vseslovansko, posebno še za jugoslovansko idejo	38
d) Družbine skupščine in velike prireditve njenih podružnic so bili pravcati narodni tabori	38
e) Družba med svetovno vojno	40
f) Povojna psihoza	40
g) Ali nam družba res ni več potrebna?	40
h) Čehi pa drugače mislijo in delajo	41
i) Koliko je družba v 50. letih izdala za slovensko šolstvo i. t. d.	42
Ciril-Metodov obrambni sklad	43
Častni člani DCM	43
Drugi izredno zaslužni funkcionarji v vodstvu družbe	47
Ob petdesetletnici (dr. Puc)	48
Je li nam CMD potrebna? (dr. Ravnihar)	50
Velegradska kuga (iv. Hribar)	52
Ivan Vrhovnik (dr. Molé)	54
Malo spominov s Koroškega (Ks. Meško)	56
Premišljevanje (pesem, Ks. Meško)	59
Beseda o jubileju (Ivan Prekoršek)	59
K 50letnici CM družbe (Doberšek)	60
Nekaj za naše skavte (Skulj)	61
CMD in slovenski učiteljski naraščaj na Koroškem (dr. Potočnik)	62
Problemi našega narodnoobrambnega dela (dr. A. Dolar)	64
Nekaj opazk k poslednjemu ljudskemu štetju na Koroškem (dr. Kramberger)	66
Pri Svečah, tam pa Križ stoji (Brodnik)	71
Narodna obramba in naša mladina	
a) Akademsko mladina in narodna obramba (dr. Berce)	73
b) Narodno obrambno delo in mladina (dr. A. Gorup)	74
Ali bo kaj pomagalo našim bratom?	76
Družba sv. Cirila in Metoda za Istru (Ante Iveša)	78
Naši grobovi	80
Vestnik Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.	
Krepka beseda za CMD (dr. A. Kramer)	101
Oglasi.	

Ustanovljeno leta 1879.

Telefon št. 2553

Ključavničarstvo Avgust Martinčič

Prvo in edino podjetje za napravo jeklenih valjčnih zastorov v dravski banovini.

Ljubljana, Rimska c. 14

se priporoča za naročila novih valjčnih zastorov (rolet) in solnčnih plahit ter za popravila istih. – Stalna zaloge vseh potrebščin za rolete in solnčne plahite, raznovrstnih štedilnikov in vseh potrebščin za stavbe. – Izvršuje vsa ključavničarska dela in popravila. – Avtoženo varjenje.

Točna postrežba!

Zmerne cene!

KLISJEJE

vseh vrst, črtne in avtotipije, izdeluje po predloženih risbah, perorisih in slikah za navaden tisk ali finejšo izvedbo v eni ali več barvah točno po naročilu in v najkrajšem času po nizkih cenah

JUGOGRAFIKA

TISKOVNA IN ZALOŽNA DRUŽBA Z O. Ž
LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

ZALOGA STEKLA

porcelana, zrcal, svetilk, raznih okvirov, šip itd. Stavbinsko in umetno steklarstvo.

AVGUST AGNOLA
LJUBLJANA, TYRŠEVA C. 10

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

v Ljubljani, Tyrševa cesta šte. 1.

Delniška glavica Din 30,000.000

OBREŠTUJE vloge na tekočem računu in na knjižice najugodnejše. — KUPUJE in prodaja devize, valute in efekte vseh vrst. — ESKONTUJE in vnovčuje menice in devize na tu- in inozemska mesta. — SPREJEMA vsa borzna naročila na tu- in inozemske borze in jih izvršuje najugodnejše. — DAJE vsakovrstne predjeme na blago, efekte itd. — DOVOLJUJE vsakovrstne kredite pod najugodnejšimi pogoji. — DAJE informacije v vseh v bančno stroko spadajočih zadevah.

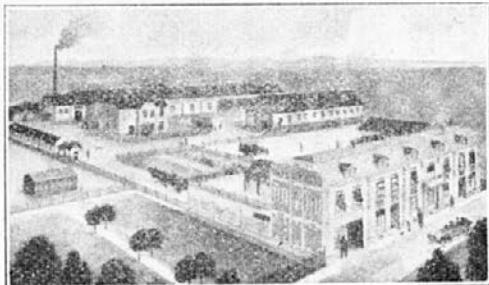
Brzjavni naslov: Banka, Ljubljana.

Telefon šte. 2861, 2413, 2502, 2503.

Račun poštne hranilnice v Ljubljani šte. 10.509.

Podružnice:

Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Novi
Sad, Ptuj, Rakek, Slovenjgradec.
Split, Šibenik, Zagreb.

Iosip
Benko

*tovarna mesnih izdelkov,
izvoz živine, telet, svinj in mesa*

Murska Sobota

*priporoča svoje priznано
najfinejše šunke à la Praga,
kakor vsakovrstne rolade in vse
vrste svojih mesnih izdelkov
po najnižjih dnevni cenah.
Cenjeni intereseanti se opozarjajo
na novo in najmodernejše
urejeno tovarno za
konzerviranje praških šunk
v pločevinastih dozah.*

Zahtevajte cenike!

LJUDSKA SAMOPOMOČ

REGISTROVANA POMOŽNA BLAGAJNA
v Mariboru

Grajski trg 7 PODRUŽNICA:
LJUBLJANA
TYRŠEVA 34,

Z A V A R U J E:

A) VSE ZDRAVE OSEBE OD
17. DO 70 LETA ZA PO-
GREBNINO OD DIN 1.000.-
DO NAJVEČ DIN 10.000.-

B) MLADOLETNE OD 1. DO
16 LETA ZA DOTO, KI SE
IZPLAČA Z DOVRŠENIM 21.
LETOM IN SICER OD DIN
1.000.- DO DIN 25.000.-

USTANOVLJENA I. 1927.

NA POGREBNINAH IN PODPO-
RAH IZPLAČALI NAD

19 mill onov dinarjev.

ZAHTEVAJTE PRISTOPNE IZJAVE ZASTOJ IN BREZOBVEZNO.
ZAUPNIKI SE SPREJMEJO ZA VSAK KRAJ DRAVSKE BANOVINE.

Veletrgovina

Iosip Petelinc

Ljubljana,
Sv. Petra nasip 7 (za vodo)

*Razni galanterijski predmeti, nogavice,
rokavice v raznih barvah in kvalite-
tah, srajce, ovratniki, kravate, tri-
ko perilo, sveatri, žemperji,
dežniki, toaletna mila itd.*

*Kompletne potrebšči-
ne za šivilje, kro-
jače, čevljarje,
sedlarje in
tapetni-
ke.*

*Postrežba točna!
Cene solidne!*

Celjska posojilnica d. d. v Celju

V LASTNI HIŠI
NARODNI DOM

GLAVNICA
IN REZERVE NAD
DIN 16,500.000—

■
KUPUJE IN
PRODAJA DEVIZE
IN VALUTE

■
IZDAJA UVERENJA
ZA IZVOZ BLAGA

■
Sprejema hranilne
vloge na knjižice in
tekoči račun ter nudi
za iste popolno
varnost in ugodno
obrestovanje.

■
PODRUŽNICI:
MARIBOR
ŠOŠTANJ

Učiteljska tiskarna

V LJUBLJANI

je najmoderneje urejena in izvršuje vsa tiskarska dela od najpreprostejšega do najmodernejšega.

Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Ilustr. knjige v enobarvnem ali večbarvnem tisku. Brošure in knjige v malih in največjih nakladah. Časopise, revije in mladinske liste.

Okusna oprema ilustriranih katalogov, cenikov in reklamnih listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Zvezki za osnovne, mešč. in srednje šole Risanke, dnevniki in beležnice. Vse tiskovine za društva in šole (lepake, letake, izpričevala i. t. d.) dajte v tisk Učiteljski tiskarni.

NAJNIŽJE CENE!

UČITELJSKA KNJIGARNA

ima v zalogi „Galerijo naših mož“: 1. Trubar, 2. Vodnik, 3. Slomšek, 4. Prešeren, 5. Levstik, 6. Stritar, 7. Jurčič, 8. Gregorčič, 9. Aškerc, 10. Tavčar, 11. Levec, 12. Erjavec, 13. Jenko, 14. Cankar, 15. Gangl, 16. Parma, 17. Kersnik, 18. Maister, 19. Zupančič, 20. Strossmayer.
Slika Din 10—.

Knjigarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani

Franciška ulica 6

podružnica v **MARIBORU**

ima v zalogi vse leposlovne, znanstvene in šolske knjige, mnogo hrvatskih, srbskih, francoskih, angleških, italijanskih del ter veliko izbiro nemških leposlovnih in znanstvenih knjig. — Razna učila za solo in dom.

Naroča vse jugoslovanske, slovanske, nemške, francoske, angleške in italijanske revije.

Velika izbira muzikalij za vse instrumente kakor tudi klavirskih izvlečkov za petje in klavir. —

Velika izbira modnih časopisov.

**VEDNO
NAJNOVEJŠE**

**V DAMSKI
IN MOŠKI
KONFEKCIJI
PO NAJBOLJŠIH
K R O J I H**

PRINAŠA PRIZNANO
SOLIDNA TVRDKA

**F.
MASTEK
M·A·R·I·B·O·R**

T V R D K A

IVAN PERDAN

V LJUBLJANI

GLAVNI ZALOŽNIK
CIRIL-METODOVEGA
ČAJA V ZAVITKIH

V ZALOGI VEDNO:

NAJFINEJŠE NAMIZNO
OLJE, KAVA, RIŽ ČAJ,
MILO, ŽGANJE, KAKOR
TUDI VSE DRUGO SPE-
CERIJSKO BLAGO NA
DROBNO IN DEBELO
PO NAJNIŽJIH CENAH

Kmetška posojilnica ljubljske okolice

v Ljubljani reg. zadr. z neom. zav.

*Sprejema hranilne vloge
v tekočem računu*

Čekovni promet

Eskont in inkaso menic

*Stanje vlog okrog 200 milijonov
dinarjev.*

Ustanovljena leta 1881.

ZA VAŠE

VRTOVE

Vam priporočamo:

NITROFOSKAL-I

(8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna). To gnojilo je izvrstno za vse vrste zelenjadi, sadno drevje in vinsko trto.

APNENA SEČNINA

(s 16% dušika in 58% apna) pa je izvrstno dušičnato gnojilo enake vrednosti s čilskim solitrom.

Naročajte pri:

TVORNICI ZA DUŠIK D. D. V RUŠAH OZIROMA
PRI KMETIJSKI DRUŽBI IN KMETIJ. ZADRUGAH.

Veležganjarna

M. ROSNER & Co. nasl.

Viktor Meden

v Ljubljani

kupuje slive in drugo sadje za
žganjekuho

Izdela po ugodnih cenah najboljše likerje:

pelinkovec,
planinec grenčica,
vanille,
rum,
konjak medicinal,
brinjevec,
janeževec,
slivovko,
sadjevec,
tropinovec.

ŽIMA

za žimnice in sedlarske potreščine se dobi najboljša
in najceneje samo pri

J. KNIFIC

tovarna za žimo

Stražišče pri Kranju

Telefon inter.

štev. 2

Ustanovlj. 1829

ZALOGA

STEKLA, PORCELANA, SVETILJK

FRAN

KOLLMANN

LJUBLJANA - MESTNI TRG

priporoča bogato zalogo vseh v svojo stroko spadajočih predmetov

*

Osobito priporoča cenjenemu občinstvu v nakup

VALJČKE ZA SVETILJKE

v korist Družbi sv. Cirila in Metoda

CENIKI NA RAZPOLAGO!

Povečanje

prihrankov

VAM OMOGOČAMO KLJUB TEŽKIM ČASOM

Ničesar drugega Vam ni treba napraviti, kot da od svoje plače oziroma dohodkov odločite, četudi najmanjši, a zato stalni znesek za svojo bodočnost. Vse drugo Vam izvedemo sami, ako se zglasite pri nas.

Samo načrtno varčevanje Vam pri sedanjih pičlih dohodkih zagotovi, da dosežete načrt, cilj, za katerega je potreben denar.

Ravno zato se Vam obrestuje ta denar po izredno ugodni obrestni meri ter samo ob sebi umevno tudi redno izplačuje.

Blagovolite se le obrniti pismeno ali osebno na

HRANILNICO DRAVSKE BANOVINE
LJUBLJANA CELJE MARIBOR

PRIPOROČAM

svojo bogato zalogo vsakovrstnega
MANUFAKTURNEGA BLAGA
nadalje perilo, posteljne in druge odeje,
krojaške potrebščine, otroške obleke,
dežnike, klobuke in čevlje po najnižjih
dnevni cenah.

KARL JANČIČ

MARIBOR
ALEKSANDROVA 11

OBLEKE,
KLOBUKE,
PERILO,
KRAVATE,
ČEVLJE,
NOGAVIČE
I. T. D.

kupite
ugodno le v

KONFEKCIJSKI TRGOVINI

**JAKOB
LAH**

MARIBOR
GLAVNI TRG ŠTEV. 2

NARODNA TISKARNA

LJUBLJANA

KNAFLJEVA ULICA 5

TELEFON:

3122-3126

RACUN POŠTNE
HRAN. V LJUB-
LJANI ŠT. 10.524

IZVRŠUJE :

RAZLIČNE TISKOVINE,
CASOPISE, KATALOGE,
PROSPEKTE, PLAKATJE,
REVIJE, VREDNOSTNE
PAPIRJE, KOLEDARJE,
BROŠURE, NAZNANILA,
PISMA, RAZGLEDNICE,
DOPISNICE, RACUNSKO
ZAKLJUČKE, ETIKETE,
SLIKE, ZAVAROVALNE
PONUDBE, POROČILA,
CENIKE, PROSPEKTE,
POROČNA NAZNANILA,
FAKTURE, OSMRTNICE,
DIPLOME, KNJIGE ITD.
V ENOBARVNEM IN
VEČBARVNEM TISKU

GOSPODINJE!

Zahtevajte povsod izrecno

**KOLINSKO
CIKORIJO**

*ker je res pravi domači
izdelek!*

PODPIRAJTE

domačo industrijo!

KUPUJTE

*domače terpentinovo milo
in Perion pralni prašek*

IZ CELJSKE MILARNE

Dobite ga v vsaki trgovini!

ŠČITITE
SVOJO
EKSISTENCO

SLAVIJA

Jugoslovanska zavarovalna banka

V L J U B L J A N I

Vam zavaruje poslopja, po-
hištvo, tvornice, avtomobile,
odgovornost, življenje, starost
itd. proti škodam, ki Vam jih
lahko povzroči požar, vlom,
nesreča, smrt i. t. d.

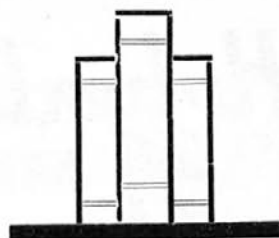
Podružnice in zastopstva so po vsej
Jugoslaviji. Poslovna zveza s češko
banko „SLAVIJO“ v Pragi

Glavni sedež je v LJUBLJANI

TELEFON

21-76

22-76

Knjižarna

L. Schwentner

Ljubljana

Prešernova ul. 3

Anton Bajec

trgovina s cveticami, šopki,
venci in trakovi z napisi

Telefon
3222

Ljubljana
Pod Trančo

Kr. dvorni

dobavitelji

V. Bizjak keksi

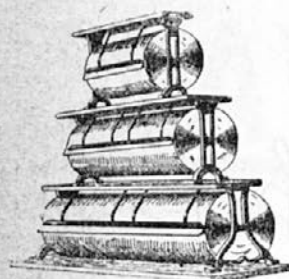
SR

Zagreb

Keksi
Prepečenci
Vafl
Oblati
Biskviti

MARIBORSKA TISKARNA B.

MARIBOR

Tiskarna, litografija,
ovojni tisk, knjigo-
veznica, založništvo,
reklamni in plaka-
terski zavod.

★

Gg. trgovcem se zlasti
priporočamo kot
edino narodno podjetje
te stroke za izdelavo
reklamnega ovojnega
papirja.

Veletrgovina

Josip Petelinec

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7
(za vodo)

Petelinčevi

šivalni stroji
in kolesa

„Adler“

„Gritzner“

švicarski pletilni
stroji „Diamant“ in
pisalni stroji v treh
velikostih

so najboljše!

Brezplačen pouk v vezanju!

Mesečna odplačila!

Večletno jamstvo! Najnižje cene!

TRGOVINA Z
ŽELEZNINO

Pinter & Lenard

MARIBOR,
Aleksandrova cesta 34

Telefon 2282

Brzojavni naslov:
PINLEN, Maribor

Bogata zaloga železnih no-
silcev, paličnega železa
obročja za sode, žičnikov,
žice, polje delskega orodja,
orodja za kovače, mizarje
i. t. d. kovanja za stavbe
in mobilje, štedilnikov,
peči, kuhinjske posode ter
vseh v to stroko spada-
jočih stvari.

Velika izbira pla-
ninskih potrebščin!

NA DEBELO!
NA DROBNO!

LESKOVIC & MEDEN

TRGOVINA S SPECE-
RIJSKIM BLAGOM NA
DROBNO IN DEBELO

LJUBLJANA-JURČIČEV TRG 1

MESTNA HRANILNICA V MARIBORU

Ustanovljena 1. 1861. Telefon: 20-03

Stanje hranilnih vlog
nad Din 120.000.000

Obrestuje vloge na hranilne knjižice
in v tekočem računu po

3-4%

večje in na 3 mesece vezane po

5%

Hranilnica je pupilarno varen zavod, za katerega jamči mestna občina mariborska z vsem svojim premoženjem in vso svojo davčno močjo

Kje kupim najboljše in najcenejše moške in deške obleke domačega izdelka?

Pri tvrdki

JOSIP OLUP LJUBLJANA

Stari trg 2 — Pod Trančo 1,
— Kolodvorska ul. 8

Velika zaloga sukna, hlačvine, cefirjev, belega platna in modnih potrebščin iz prvovrstnih domačih, čeških in angleških tovarn. Obleke in perilo izvršujemo tudi po naročilu. Velika zaloga perila iz lastne tovarne znamke Triglav. Blago za železničarske uniforme stalno na zalogi. — Moje geslo je:
DOBRO BLAGO — NIZKA CENA!

MODNA MANUFAKTURA FRANJO MAJER

MARIBOR

NA

GLAVNEM TRGU

SE PRIPOROČA

PREVAŽANJE MASARYKOVA C. 9.

Telefon št. 21-57

OCARINJENJE VILHARJEVA C. 33

Telefon št. 24-59

vseh uvoznih, izvoznih in tranzitnih pošilk oskrbi hitro, skrbno in po najnižji tarifi **RAJKO TURK**, carinski posrednik, **LJUBLJANA**, Masarykova c. 9 (nasproti carinarnice). Revizija pravičnega zaračunavanja carine po meni deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.

POSOJILNICA V MARIBORU

v lastni hiši, v **NARODNEM DOMU**

USTANOVLJENA LETA 1882.

Telef. št. 2108. žirokonto pri Narodni banki Jugoslavije.

Račun pošt. hran. v Ljubljani št. 10502, v Zagrebu 39087.

Obrestuje navadne vloge na knjižice in v tekočem računu po

3%

po 4% proti odpovedi na 3 mesece

Daje posojila na zemljišča in osebno poroštvo. Eskontuje menice in otvarja tekoče račune za trgovce, obrtnike in podjetja

Stanje vlog: **blizu 60 milijonov dinarjev**

Rezervni zaklad: **nad 10 milijonov dinarjev**

Posojilnica je najstarejši slovenski denarni zavod v Mariboru.

Le nova posojila

in novi krediti

morejo poživiti naše gospodarstvo in dvigniti zlasti gradbeno delavnost, ki da zaslužka delavcem, obrtnikom, trgovcem, industriji in tudi kmetom.

Denar, ki se skriva doma, je mrtev kapital, ki ne donaša nobenih obresti in jemlje zaslužek delavoljnim ljudem, pogosto pa privabi tudi tatove in roparje v hišo

Zato denar v zaupanja vredne domače denarne zavode, da se omogočijo nova posojila!

Mestna hranilnica ljubljska

ima že nad 25,000.000 Din novih, vedno brez omejitve razpoložljivih hranilnih vlog. Stanje vseh njenih vlog pa iznaša . . . 393,000.000 Din. Rezervnih zakladov ima že 14,624 839 Din.

Zaupajte ji tudi Vi svoje prihranke, ker Vam nudi zanje popolno varnost.

VELETRGOVINA

RAZGLEDNIC IN PAPIRJA

NA DROBNO IN DEBELO.
VSE POTREBŠČINE ZA
ŠOLE IN URADE. NAJ-
VEČJA IZBIRA FINEGA
GALANTERIJSKEGA
BLAGA, PRIMERNEGA
ZA GOD, POROČNA IN
DRUGA DARILA.

M. TIČAR

LJUBLJANA

SV. PETRA CESTA ŠT. 26.

ŠELENBURGOVA UL. 1

(PODRUŽNICA)

Mestna hranilnica

* v Kranju *

obrestuje hranilne vloge po

4%

vloge na tekoči račun po dogovoru tudi višje, brez odbitka rentnega davka, kate-
rega plačuje hranilnica iz lastnega. Narasle
in nedvignjene vložne obresti pripisuje
h kapitalu vsako leto — to je dne 31. de-
cembra — ne da bi bilo treba vlagateljem
se zglášati radi tega pri hranilnici.

Dne 31. avgusta 1935. je bilo stanje
hranilnih vlog na knjižicah in na te-
koči račun

nad 40 milijonov dinarjev

posojil na zemljišča ter posojil
občinam

nad 13 milijonov dinarjev

Srce, ledvice, živce, nervozo, sklerozo, ženske motnje, splošno in spolno slabost zdravi z velikimi uspehi najjačje prirodno ogljikovo-mineralno kopališče Jugoslavije

Slatina Radenci

Ne morete si predstavljati užitka in delovanja na zdravje, če se kopate v glasoviti radenski in jo prav na izvirkih pijete, kolikor Vam srce poželi.

Radenska

prirodna mineralna voda je v Jugoslaviji

NAJJAČJA po vsebini naravne ogljikove kisline,

NAJJAČJA natron-litijska voda,

EDINA s težkimi minerali.

Zahtevajte

vedno in povsod

nenadkriljivo

Radensko!

NAJVEČJE JUGOSLOVANSKE TOVARNE GUME IN OBUTVE

NA **Bata**
PNEUMATIKI
VEDNO PRVI

Bata

400
LASTNIH
PRODAJALEN
3000
SOTRUDNIKOV
IZDELUJE TEDENSKO

100,000
PAROV DOBRIH IN
CENENIH CEVLJEV

Bata

DROGERIJA GREGORIČ

LJUBLJANA

Prešernova ul. 5

Naročila po pošti rešujemo
poštnoobratno

- D**rogve — kemikalije — strupi — fotoaparati
Razpršilniki — fotopotrebščine — lepotila — parfumi
Ovomaltine — zdravilna zelišča — zobne paste in ščetke
Glavniki — karlovarska sol — babypuder — lasne vode
Eau de Cologne — briljantine — petrolej za lase — šamponi
Ricinovo olje — kreme za lice — purin proti madežem
Inhalatorji — lysol — lysoform — vata
Jedkoviča za pisanje na steklo — Perolin — vaselin — borvaselin
Argan za posrebenje — Bendalin za srebenje peči
- G**arantol za vlaganje jajc — prah proti mrčesu — fentol proti stenicom
Ribje olje — mineralne vode — sredstva proti kurjim očesom
Esence za likerje — sredstva proti ščurkom
Grenka sol — kaporit za razkuževanje kapnic
Obveze — higijenski predmeti
Rdečila za lica — tobačni izvleček
Isla mineralna sol — jodova sol
Črtala za ustnice — sol sv. Roka za noge — Niggerol

IVAN BONAČ

LJUBLJANA

ŠELENBURGOVA UL. 5, KNAFLJEVA UL. 9.

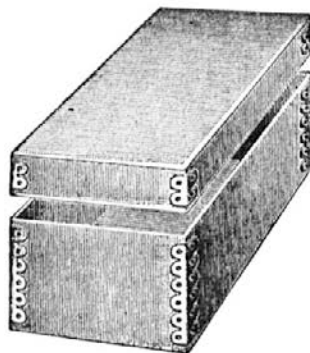
ZALOGA IN TRGOVINA PAPIRJA

ter vseh uradnih in šolskih potrebščin. En gros, en detail. — Tovarniška zaloga ovijalnega papirja za sladkor in maslo po najnižjih cenah, brez konkurence. — Priznana izborne vreče iz močnega papirja, dobro lepljene. — Vzorci za papir in vreče brezplačno in franko.

VELIKA KNJIGOVEZNICA. REKLAMNE TABLE.
PASSEPARTOUTI. DIPLOME ITD.

KARTONAŽNA TOVARNA. - TOVARNA ZA PAPIR.

Vsakovrstni kartoni za razpošiljanje itd. v obliki zakloonic in škatel s pokrovi. Embalaže za čaj, razne vrečice in etikete.

Lekarniške embalaže. - Omotni papir.

SPECIALITE TE:

beli in rumeni kopirni papir za pisalne stroje, klobučni papir

najboljši higijenični bakterij prosti toaletni papir „S A N' O L“ v paketih in za skrinjice.

